ಸಂಪುಟ ೨
ಸಂಚಿಕೆ ೧

ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ

ರಾಜ್ಯೋದಯ ಸಂಚಿಕೆ
೧೯೬೯

ಧಾರವಾಡ
ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಲೇಖಕರಿಗೆ ಸೂಚನೆಗಳು

‘ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ’ಯು ಸೃಜನ, ವಿಮರ್ಶನ, ಸಂಶೋಧನ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನೆಗಾಗಿ ಈ ಬಗೆಯ ಎಲ್ಲ ಲೇಖನಗಳಿಗೂ ಸ್ವಾಗತವಿದೆ. ಅನುವಾದ ಲೇಖನಗಳಿದ್ದರೆ, ಮೂಲಲೇಖಕರ ಹಾಗೂ ಲೇಖನದ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಮೂಲ ಲೇಖಕರ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಕಾಗದದ ಒಂದೇ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಾರ್ಜಿನ್ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬರೆದಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲವೆ ಟೈಪ್ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಇರಬಾರದು.

ಲೇಖನ ಸ್ವೀಕೃತವಾದಕೂಡಲೆ ಲೇಖಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ವೀಕೃತ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಸಾಕಷ್ಟು ಅಂಚೆಚೀಟಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಲೇಖಕರಿಗೆ ಅವರ ಲೇಖನಗಳ ೨೫ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಂಚಿಕೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಕಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಪ್ರತಿಗಳು ಬೇಕಾದವರು ಅದರ ಮುದ್ರಣಾದಿ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಲೇಖನ ಅಚ್ಚಾಗುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಬೇಕು.

ಲೇಖನಗಳನ್ನು, ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು, ಸಂಪಾದಕರು ‘ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ’, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ–೩ ಇವರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವವರು **ಎರಡು** ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಇನ್ನಿತರ ಯಾವದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಡಾಯರೆಕ್ಟರ್, ವ್ಯಾಸಂಗ ವಿಸ್ತರಣ ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟನ ವಿಭಾಗ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ–೩ ಇವರಿಗೆ ಬರೆಯಬೇಕು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ

೧. ರಾಜ್ಯೋದಯ ಸಂಚಿಕೆ ೨. ಅಕ್ಷಯತೃತೀಯಾ ಸಂಚಿಕೆ

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ : ರೂ. ೫-೦೦ (ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ಸಹಿತ)

ಬಿಡಿಸಂಚಿಕೆಯ ಬೆಲೆ : ರೂ. ೩-೦೦ (ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕ)

ಹಣವನ್ನು ಮನಿಯಾರ್ಡರ್ ಇಲ್ಲವೆ ಪೋಸ್ಟಲ್ ಆರ್ಡರ್ ಮೂಲಕ ರಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ–೩ ಇವರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ

ಅಯನ ಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ : ೨

ಸಂಚಿಕೆ : ೧

ರಾಜ್ಯೋದಯ ಸಂಚಿಕೆ

ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೬೯

ಶಾ. ಶ. ೧೮೯೧

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯುದ ಅಯುನ ಪತ್ರಿಕೆ

ಸಂಪುಟ: ೨, ಸಂಚಿಕೆ: ೧

ನವೆಂಬರ್ ೧೯೬೯

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಸ್. ಒಡೆಯರ, ಎಂ.ಎ., ಎಲ್‌ಎಲ್.ಬಿ.
ರಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ-೩

ಮುದ್ರಕರು:

ಶ್ರೀ ಬಿ. ಜಿ. ಗುತ್ತಲ, ಬಿ.ಎ., ಎಲ್‌ಎಲ್.ಬಿ.
ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರೆಸ್, ಕೊಪ್ಪೀಕರ ರೋಡ್, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-೨೦

ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನ ಸೋದರ ಜಿನವಲ್ಲಭನ ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನ ಪ್ರದೇಶದ ಚಿತ್ರಗಳು

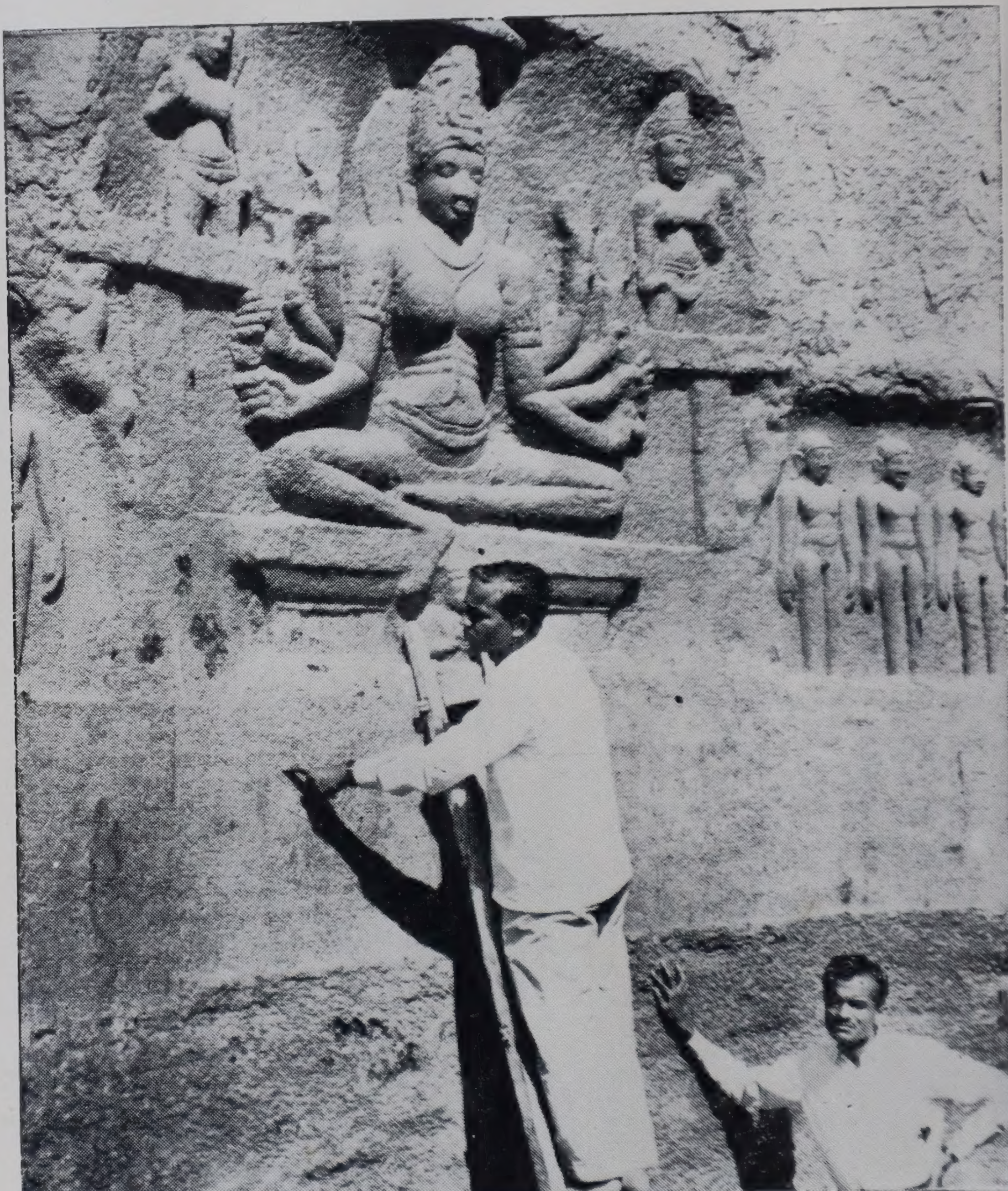
(ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ : ಕರೀಮುನಗರ ಜಿಲ್ಲೆ)

ಶಾಸನವಿರುವ ವೃಷಭಾದ್ರಿ (ಬೊಮ್ಮಲಗುಟ್ಟ)

ಪಂಪನ ಬಿರುದಿನ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಜಿನವಲ್ಲಭನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ 'ಕವಿತಾಗುಣಾರ್ಣವ' ಕೆರೆ

ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನ ಮತ್ತು ಚಕ್ರೇಶ್ವರಿ ವಿಗ್ರಹ

ಪರಿವಿಡಿ

ವಚನ, ಉಗಾಭೋಗ, ಸುಳಾದಿ

ಶಿವಶರಣರ ವಚನ ಹರಿದಾಸರ ಉಗಾಭೋಗ ಸುಳಾದಿಗಳ ಮೂಲ ಮತ್ತು ರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತಲಿದೆ. ವಚನಗಳ ಕುರಿತಿರುವ ಚರ್ಚೆ ಅವು ಗದ್ಯವೊ ಪದ್ಯವೊ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಗದ್ಯ-ವಾದಿಗಳು: ವಚನ ಶಬ್ದವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ವಚ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದ ನಾಮ ಪದ. ವಚನವೆಂದರೆ ಮಾತು, ನುಡಿ. ಹೇಳುವಾಗ ಅಥವಾ ಓದುವಾಗ ಯಾವುದೊಂದು ಲಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಯತ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಇಲ್ಲವೆ ತಾಳ-ಲಯದ ಯೋಜನೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಎನ್ನುತ್ತಿರುವರು.

ಪದ್ಯವಾದಿಗಳು : ಬಸವೇಶ್ವರಾದಿಗಳು "ಆನು ಒಲಿದಂತೆ ಹಾಡುವೆ", "ಅರವತ್ತೆಂಟು ಸಹಸ್ರ ವಚನಗಳ ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಸೋತಿತೆನ್ನ ಮನ ನೋಡಯ್ಯ" ಎಂದಿರುವರು. ಕೆಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ತ್ರಿಪದಿ, ಚೌಪದಿ, ಮೊದಲಾದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೆಲವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯತ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾತ್ರಾಗಣಗಳ ಓಟವಿದೆ. ಎಲ್ಲ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಲಯವಿದ್ದು ಅವು ಇಂದಿನ ಮುಕ್ತಛಂದಸ್ಸಿನ (ಬ್ಲ್ಯಾಂಕ ವ್ಹರ್ಸ) ಪೂರ್ವ-ಭಾವಿಯಾಗಿವೆ, ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಿರುವರು.

ಉಗಾಭೋಗವು ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಆಭೋಗ ಎಂಬ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಅಪಭ್ರಂಶ ರೂಪ. ಸುಳಾದಿಯ ಮೂಲವನ್ನು ಸೂಡಾಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸುಲಭ-ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದ್ದರೆ ಉಳಿದವರು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಹಾಗೂ ಇರಬಹುದು, ಹೀಗೂ ಇರಬಹುದು, ಎಂಬ ದೇಹಲಿ-ಪ್ರದೀಪ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ವಚನಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಅವು ಲಯಯುಕ್ತ ಗದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ ಪದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿರುವದು ಶಬ್ದ-ಲಯ. ಅವು ಅವೇ (ಸೂಯಿ ಜೆನೇರಿಸ್) ಎಂದು ಹೇಳಿ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಬಯಸುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೊಂದು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ವಚನಗಳು ಗದ್ಯವೆಂಬಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಲಯದ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಪದ್ಯಾಭಾಸ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಯವೇ ಇದ್ದರೂ ಇವು ವಚನಗಳು ಪದ್ಯಜನ್ಯವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗವು. "ಛಂದೋಹೀನ ಪದಕದಂಬಕಃ ಗದ್ಯಮಿತ್ಯುಚ್ಯತೇ" ಎಂಬುದು ಗದ್ಯದ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಇದ್ದರೂ ನೃಪತುಂಗನು "ಸದಮಲ

ಸಮಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಕ್ಯದ ಹೃದಯಂ" ಎಂದು ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಾಣನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವಾಗ ಗದ್ಯದ ಲಯುಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿ ಸಮಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದ ಅರ್ಥ ತನ್ನದೆ ಆದ ಒಂದು ಲಯದೊಂದಿಗೆ ಗಂಗಾ-ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಹರಿವ ಗದ್ಯವೆಂದಲ್ಲದೆ ಬೇರೊಂದಾಗದು. ಅಲ್ಲದೆ ಭಾಷೆ ಯಾವುದೆ ಇದ್ದರೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಗದ್ಯ ಲಯುಬದ್ಧವಿದ್ದುದು ಸುಪರಿಚಿತವಿದೆ. ಪರಾಂಬರಿಸಿರಿ—

ರನ್ನ—

....ಭಾರದ್ವಾಜಗೋತ್ರನುಂ ಕುಂಭಸಂಭವನುಮುಭಯುಬಲಪ್ರಧಾ-ನೋಪಾಧ್ಯಾಯನುಂ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಧನುರ್ಧರನುಂ ರುದ್ರಾವತಾರ-ಜನಕನುಂ ಚಾಪಸಾಮರ್ಥ್ಯಸಂಪನ್ನನುಂ....ಕನಕಕಲಶಧ್ವಜನುಮೆನಸಿದ ಬಿಲ್ಲಜಾಣಂ ದ್ರೋಣನಳವಿನೊಳಂ....

(ಗದಾಯುದ್ಧ)

ಹರಿಹರ—

"....ಎಲೆ ಮಗನೆ ಬಸವ, ಬಸವಣ್ಣ, ಬಸವದೇವ, ನಿನ್ನಂ ಮಹೀ-ತಳದೊಳು ಮೆರೆದಪೆವು. ನೀಂ ಬಿಜ್ಜಳರಾಯನಿಪ್ಪ ಮಂಗಳವಾಡಕ್ಕೆ ಪೋಗು," ಎನಲು, ನಿದ್ರೆತಿಳಿದು ಕಣ್ತೆರೆದು ಕೆಲಬಲನಂ ನೋಡಿ, ಬೆಚ್ಚಿ ಬೆಗಡುಗೊಂಡು, ಅನುತಾಪವೇರಿ ವಿರಹಂ ಹೊಮ್ಮಿ,....ಗುರುವೆ, ಪರಮಬಂಧುವೆ, ಪ್ರಾಣವೆ, ಬೆಳದಿಂಗಳೇಕೆ ಬಿಸಿಲೇಕೆ, ಅಮೃತವೇಕೆ ವಿಷವೇಕೆ, ಬೆಳಗೇಕೆ ತಮವೇಕೆ, ನಿನಗೆ ಈ ನುಡಿಯೇಕೆ....ಸಾರ್ದರಂ ಸೈರಿಸೆಂಬರೆ, ನಂಬಿದವರ ಗೋಣಂ ಕೊಯ್ವರೆ....ಎನ್ನಂ ಬಿಡುವರೆ...."

(ಬಸವರಾಜದೇವರ ರಗಳೆ)

ದುರ್ಗಸಿಂಹ—

"ಸಾವಂಗೆ ಸಮುದ್ರಂ ಮೊಳಕಾಲುದ್ದಂ" ಎಂಬಂತೆ, "ಕಿಚ್ಚಿನೊಳ್ ಬಿಳ್ವಂಗೆ ಸಾವು ತಪ್ಪದು" ಎಂಬಂತೆ, ತನಗೆ ಸಾವು ತಪ್ಪದು. ಅವಂ ಮುನಿದು ಇರ್ಮಡಿಸಿ ಕೊಂದಪನೊ? ಭಯಮೇಕೆನಗಿಲ್ಲ?

(ಪಂಚತಂತ್ರ)

ಇವು ಒಂದರಿಂದೊಂದು ಭಿನ್ನವಿದ್ದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಅದರದೆ ಆದ ಲಯುವು ಸ್ಪಷ್ಟಗೋಚರವಿದೆ—ರನ್ನನದು ಕಾವ್ಯಗದ್ಯ, ಹರಿಹರನದು ಕಥಾ-ಗದ್ಯ, ದುರ್ಗಸಿಂಹನದು ಪ್ರವಚನಗದ್ಯವೆನ್ನಬಹುದು. ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಪಂಚ-

ತಂತ್ರದಂಥ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಿದರ್ಶನ, ಉಪದೇಶಪರ ಕಾವ್ಯಗಳೆಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿರುವರು. ದುರ್ಗಸಿಂಹನ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ ವಚನಗಳ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಮೀಪ್ಯವು ಗಮನಾರ್ಹವಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಗದ್ಯ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ತೈತ್ತರೀಯ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ—

> ಸತ್ಯಂ ವದ। ಧರ್ಮಂ ಚರ। ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಾನ್ಮಾ ಪ್ರಮದಃ। ಸತ್ಯಾನ್ನಪ್ರಮಾದಿತವ್ಯಂ। ಕುಶಲಾನ್ನಪ್ರಮಾದಿತವ್ಯಂ। ಮಾತೃದೇವೋ ಭವ। ಪಿತೃದೇವೋ ಭವ। ಆಚಾರ್ಯದೇವೋ ಭವ। ಅತಿಥಿದೇವೋ ಭವ। ಯಾನ್ಯನವದ್ಯಾನಿ ಕರ್ಮಾಣಿ ತಾನಿ ತ್ವಯೋಪಾಸ್ಯಾನಿ। ನೋ ಇತರಾಣಿ।....

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಬೌದ್ಧ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿಯ ಸುಪರಿಚಿತವಿರುವ—

> ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ। ಧಮ್ಮಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ।
> ಸಂಘಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ।

ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ನೂರಾರು ಶಿಷ್ಯರು ಸ್ನಾತಕರು ಒಕ್ಕೊರಲಿನಿಂದ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಾಗ ಇವು ಗದ್ಯವಲ್ಲ ಪದ್ಯ ಎನ್ನಬೇಕಾಗುವದು.

ವಚನಗಳ ಗದ್ಯ ಈ ಬಗೆಯದು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪದ್ಯಮಯವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದ್ದ ವಿಷಯ. ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆ ಜ್ಞಾನದಾನಗಳಿಗೆ ಪದ್ಯವೆ ಮುಖ್ಯಮಾಧ್ಯಮವಿದ್ದುದರಿಂದ ಜನರ ಒಲವೆಲ್ಲ ಪದ್ಯದತ್ತಿದ್ದಿತು. ಏನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕನಿಷ್ಟ ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಬಲ್ಲವನಿದ್ದರೆ ಸಾಕು, ಆತ ಪಂಡಿತ; ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಹೊಲಬಾದರೂ ಇದನ್ನೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಪರಿಸರ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಅನುಭವ, ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಗಳ ಸಂಗಮದೊಂದಿಗೆ ಉಕ್ಕಿಬಂದ ನುಡಿಗಳು ಗದ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪದ್ಯದ ಪರಿಮಳದಿಂದ ಕೂಡಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಯವಾಗಿಯೆ ಹರಿದುಬಂದಿದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಅಥವಾ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆಂಬುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅದು ಗದ್ಯ.

ವಚನಗಳು ಗದ್ಯವಿದ್ದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಗದ್ಯವಲ್ಲ. ಅವು ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳು. ಉಗಾಭೋಗ ಸುಳಾದಿಗಳಾದರೂ ಪ್ರಬಂಧಗಳೆ. ಪ್ರಬಂಧವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವುದೊಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಕೃತಿಯೆಂದಿದೆ. ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವು ಗಾನ, ಗೀತಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ನಿಬದ್ಧ ಅನಿಬದ್ಧವೆಂಬ ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. ನಿಬದ್ಧ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧಾತು, ಅಂಗ, ಛಂದಸ್ಸಾದಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಅನಿಬದ್ಧಗಳಿಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ.

ಧಾತುಗಳು ನಾಲ್ಕು— (೧) ಉದ್ಗ್ರಾಹ—ಪ್ರಬಂಧ ಅಥವಾ ಗೀತದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗ, (೨) ಮೇಲಾಪಕ–ಗೀತದ ಮಧ್ಯಭಾಗ, (೩) ಧ್ರುವ—ಗೀತಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುವ ಭಾಗ, (೪) ಆಭೋಗ—ಗೀತದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗ. ಕರ್ತೃವು ಇಷ್ಟಾನುಸಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಕೆ ಅಂದರೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆ, ಗುರು, ಆಶ್ರಯದಾತ ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವಂತ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಸೇರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೇಲಾಪಕವು ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಧ್ರುವಗಳ ನಡುವಣ ಕೊಂಡಿಯಂತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಧಾತುಗಳಲ್ಲದೆ ಅಂತರವೆಂಬ ಐದನೆಯ ಧಾತುವಿದೆ. ಇದು ಸಾಲಗ ಅಥವಾ ಛಾಯಾಲಗ ಸೂಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮೇಲಾಪಕಕ್ಕೂ ವಿಶೇಷ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಇಂದಿನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಬಹುದು —

	ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ	ಕರ್ನಾಟಕಿ (ದಕ್ಷಿಣಾದಿ)
ಧ್ರುವ (ಉದ್ಗ್ರಾಹಯುಕ್ತ)	ಸ್ಥಾಯಿ/ಅಸ್ಥಾಯಿ	ಪಲ್ಲವಿ/ಅನುಪಲ್ಲವಿ
ಮೇಲಾಪಕ/ಅಂತರ	ಅಂತರಾ/ಸಂಚಾರಿ	ಚರಣ/ನುಡಿ
ಆಭೋಗ	ಆಭೋಗ	ಆಭೋಗ

ಅಂಗಗಳು ಆರು— (೧) ಸ್ವರ—ಸರಿಗಮಾದಿಗಳು, (೨) ಬಿರುದು—ಭಕ್ತವತ್ಸಲ, ವೀರಾಗ್ರಣಿ, ಇತ್ಯಾದಿ, (೩) ಪದ—ಶಬ್ದಸಾಹಿತ್ಯ, (೪) ತೇನಕ—ಓಂ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಲಸೂಚಕ ಶಬ್ದಗಳು, (೫) ಪಾಟ—ಧೀಂ ಧಿನ್ನಾಂ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು, (೬) ತಾಲ—ಧ್ರುವ, ಮಟ್ಟ, ಮೊದಲಾದವು.

ಉದ್ಗ್ರಾಹಾದಿ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಮತ್ತು ಧ್ರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಇರಲೇಬೇಕು. ಇವು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಕರ್ತೃ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿದ್ದಂತೆ. ಮಿಕ್ಕವು ಐಚ್ಛಿಕ, ಧಾತು ಅಂಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜಾತಿಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಆರೂ ಅಂಗಗಳಿರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವು ದೊರೆತಿದೆ. ಅದೆಂದರೆ ಪುರಂದರ ದಾಸರ 'ಆಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ' ಪದ. ಅದಿಂತಿದೆ—

ರಾಗ–ಆರಭಿ ತಾಳ-ಆದಿ

ಆಡಿದನೊ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ ।
ಕಾಳಿಂಗನ ಫಣಿಯಲಿ—ಆಡಿದನೊ ॥ ಪ ॥

ಪಾಡಿದವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ ವರಗಳ ।
ನೀಡುತಲಿ–ದಯಮಾಡುತಲಿ–ನಲಿನಲಿ-
ದಾಡುತಲಿ–ಬೆಣ್ಣೆ ಬೇಡುತಲಿ–ಕೃಷ್ಣ ॥ ಅ. ಪ. ॥

ಅಂಬುರುಹೋದ್ಭವ ಅಖಿಳಸುರರು ಕೂಡಿ।
ಅಂಬರದಲಿ ನಿಂತವರು ಸ್ತುತಿಸೆ।
ರಂಭೆ ಊರ್ವಸಿ ರಮಣಿಯರೆಲ್ಲರು।
ಚೆಂದದಿಂ ಭರತನಾಟ್ಯವ ನಟಿಸೆ।
ಝುಂತಕ ತಕಧಿಮಿ ತಧಿಗಣ ತೋಂ ಎಂದು।
ಝುಂಪೆತಾಳದಿ ತುಂಬುರನೊಪ್ಪಿಸೆ।
ಧಾಪಮಪದಸರಿ ಎಂದು ಧ್ವನಿಯಿಂದ।
ನಾರದತುಂಬುರು ಗಾನವ ಮಾಡಲು।
ನಂದಿಯು ಚೆಂದದಿ ಮದ್ದಲೆ ಹಾಕಲು ॥ ೧ ॥

....

....

ಚಿಕ್ಕವನಿವನಲ್ಲ ಪುರಂದರವಿಟ್ಠಲ।
ವೆಂಕಟರಮಣನ ಬೇಗ ಯಶೋದೆ।
ಬಿಂಕದೊಳೆತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ॥ ೩ ॥

ಇದರಲ್ಲಿ ಧಾತುಗಳು ಮೂರು—(೧) ಧ್ರುವ (ಉದ್ಗ್ರಾಹಯುಕ್ತ)—ಪಲ್ಲವಿ, ಅನುಪಲ್ಲವಿ; (೨) ಅಂತರ/ನುಡಿ—ಒಟ್ಟು ಮೂರು ನುಡಿಗಳಿವೆ; (೩) ಆಭೋಗ—ದಾಸರ ಅಂಕಿತವಿರುವ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ಪಾದಗಳು. ಅಂಗಗಳು ಆರು: (೧) ಸ್ವರ—ಪದವು ಆರಭಿರಾಗದಲ್ಲಿರುವದರಿಂದ ಆ ರಾಗಕ್ಕನ್ವಯಿಸುವ ಸ್ವರಗಳು ಮತ್ತು ಧಾಪಮಪಧಸರಿ ಸ್ವರಾಕ್ಷರಗಳ ಸ್ಪಷ್ಟನಿರ್ದೇಶ, (೨) ಬಿರುದು—ಪಾಡಿದವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ ವರಗಳ ನೀಡುವವ, ಇತ್ಯಾದಿ, (೩) ಪದ—ಪದ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಶಬ್ದಸಾಹಿತ್ಯ, (೪) ಪಾಟ—ಝುಂತಕ ತಕಧಿಮಿ ಮೊದಲಾದ ವಾದ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು, (೫) ತಾಲ—ಪದ್ಯವು ಆದಿತಾಲದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಝುಂಪೆ ತಾಲದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ, (೬) ತೇನಕ—ಕೆಲವು ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಓಂ ಮುಂತಾದ ಮಂಗಲಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶಕ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಿಕ್ಕವುಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಅಧ್ಯಾಹೃತವಿರುತ್ತದೆ ಅಂದರೆ ಗಾಯಕರು ಅದನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ಅಥವಾ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಗಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವರು. ಪ್ರಬಂಧದ ಜಾತಿ–ಧಾತುಗಳನ್ವಯ—ಸಾಲಗಸೂಡ. ಅಂಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗನುಸರಿಸಿ—ಮೇದಿನಿ.

ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸೂಡ (ಶುದ್ಧ), ಆಲಿ, ವಿಪ್ರಕೀರ್ಣ ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವನು ಸಂಗೀತರತ್ನಾಕರಕಾರ ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವ. ಇವಲ್ಲದೆ ಸಾಲಗ/ಛಾಯಾಲಗ(ಶುದ್ಧಸದೃಶ)ವೆಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಗವಿದೆ. ಸೂಡವೆಂದರೆ ಕನ್ನಡದ ಸೂಡು ಅಥವಾ ಕಟ್ಟು. "ಸೂಡ ಇತಿ ಗೀತವಿಶೇಷ

ಸಮೂಹವಾಚೀ ದೇಶೀಶಬ್ದಃ" ಎಂದು ವಾಕ್ಯ ಇದೆ ಇದಕ್ಕೆ. ಸೂಡಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏಳೆ, ಢೇಂಕಿ, ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಬಗೆಗಳಿವೆ. ಆಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಯಾ, ಗಾಥಾ, ದ್ವಿಪದಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ ಕಂದ ಮೊದಲಾದ ೨೪ ಬಗೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿವೆ. ವಚನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧವು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ. ವಿಪ್ರಕೀರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಛಂದೋಗಂಗೆಯ ಗಂಗೋತ್ರಿಯೆಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ ತ್ರಿಪದಿ, ಅಷ್ಟೆ ಲೋಕಪ್ರಿಯವಿದ್ದ ಚೌಪದಿ, ಷಟ್ಪದಿ, ರಾಹಡಿ (ರಗಳೆ), ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿಗೆಪಡೆದ ಓವಿ, ಕನ್ನಡ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಧವಲ (ಧವಳಾರ) ಮೊದಲಾದ ೩೬ ಬಗೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿವೆ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು.

ಸಾಲಗಸೂಡ ಪ್ರಬಂಧಗಳು "ಧ್ರುವಾಭೋಗಾಂತರೇ ಜಾತೋ" ಅಂದರೆ ಧ್ರುವ, ಅಂತರ, ಆಭೋಗ ಧಾತುಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿವೆ. ಅಂತರವು ಈ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ (ಸಾಲಗಸೂಡಸ್ಥ ರೂಪಕೇಷ್ವೇವ ದೃಶ್ಯತೇ) ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇವೇ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಸಂಗೀತಪ್ರಪಂಚವನ್ನಾಳುತ್ತಿವೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗದು. ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಾಹದ ನಿರ್ದೇಶವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದು ಅವಶ್ಯಕ ಧಾತುವಿರುವದರಿಂದ "ಏತಾವತೋದ್ಗ್ರಾಹೇ ಜಾತೇ ಧ್ರುವಃ ಕರ್ತವ್ಯಃ" ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರವಚನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಧ್ರುವಪದವನ್ನು ಒಡೆದು ಮೊದಲಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಗ್ರಾಹ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಧ್ರುವವೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೆಂತೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಪುರಂದರ ದಾಸರ "ಆಡಿದನೊ ರಂಗ" ಪದ್ಯದ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಕೆಲವು ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿಯೊಂದೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನೆ ಒಡೆದು ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಧ್ರುವ ಎಂದು ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ "ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ಬಾಗಿಲ ತೆರೆಯಿರೊ| ಕಾಮಧೇನು ಬಂದಂತಾಯಿತು ಸುಖವ ಸುರಿಯಿರೊ" ಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಉದ್ಗ್ರಾಹ, ಎರಡನೆಯದು ಧ್ರುವ. ಸಾಲಗಸೂಡ ಗೀತಗಳು ಧ್ರುವ (ಉದ್ಗ್ರಾಹಯುಕ್ತ)/ಪಲ್ಲವಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಧ್ರುಪದ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕೃತಿ/ಪದ (ಪಲ್ಲವಿ)ಗಳೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಲಗಸೂಡ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಧ್ರುವ, ಮಂಠ, ಪ್ರತಿಮಂಠ, ನಿಸಾರುಕ, ಅಡ್ಡತಾಲ, ರಾಸ, ಏಕತಾಲಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸದ್ಯ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಧ್ರುವ, ಮಟ್ಟ, ಝಂಪಾ, ರೂಪಕ, ತ್ರಿಪುಟ, ಅಟ್ಟ, ಏಕತಾಲಗಳು ಬಂದವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ದಿಗ್ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಿಕ್ಕದನ್ನು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರ (ಸಂಗೀತ

ನಿಪುಣ ಕವಿಗಳ) ಪ್ರತಿಭೆ, ಅಭಿರುಚಿ, ಸೌಂದರ್ಯ, ರಸ, ಔಚಿತ್ಯಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವಪದ ಪಲ್ಲವಿಯನ್ನಿರಿಸಿ ಅಂತರ/ನುಡಿ ಆಭೋಗಗಳೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ಧ್ರುವಾದಿ ಸಪ್ತತಾಲಗಳಲ್ಲಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯು ಒಂದೇ ತಾಲದಲ್ಲಿ, ಅನೇಕ ತಾಲಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ, ಇಂದಿಗೂ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿವೆ.

ವಚನವು ಗದ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಆಲಿಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವದು. "ಗದ್ಯಂ ನಿಗದ್ಯತೇ ಛಂದೋಹೀನಂ ಪದಕದಂಬಕಂ" ಎಂದು ಗದ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವನು ೧೫ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುನು. ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತ ಉತ್ಕಲಿಕಾ, ಚೂರ್ಣಕ, ಲಲಿತ, ವೃತ್ತಗಂಧಿ, ಖಂಡ, ಚಿತ್ರ, ಎಂಬ ಆರು ಮುಖ್ಯ ಜಾತಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ವೇಣೀ, ಪ್ರವೇಣೀ ಎಂಬ ಎರಡು ಉಪಜಾತಿಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿರುವನು. ಜೊತೆಗೆ ರಸಪೋಷಣೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ರೀತಿ (ವೈದರ್ಭಿ, ಗೌಡಿ), ವೃತ್ತಿ (ಭಾರತಿ, ಕೈಶಿಕಿ, ಸಾತ್ವತಿ, ಆರಭಟಿ), ಗತಿ(ದ್ರುತ, ಮಧ್ಯ, ವಿಲಂಬಿತ)ಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿರುವನು. ಪ್ರಯೋಗಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲವೆ ತಾಲವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಗಮಕ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹೇಳುವ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೂ ನಿರೂಪಿಸಿರುವನು. ಮಿಕ್ಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲೂ ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಧ್ರುವಗಳಿರಲೇಬೇಕು. ತಾಲವು ಐಚ್ಛಿಕವಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಛಂದೋಹೀನತೆ, ಅನಿಯತ ಪಾದ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆಭೋಗ ಇವುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೆನ್ನಬಹುದು. ಮಣಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಸೂತ್ರದಂತೆ ಲಯ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಇರುವದರಿಂದ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಅದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಒಂದರ ಲಯ ಅನಿಯತ, ಇನ್ನೊಂದರದು ನಿಯತ, ಇಷ್ಟೇ ಭೇದ. ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಲುಕ್ಯದೊರೆ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು (೧೧೩೮–೧೧೫೦) ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ೫ ಮಾತ್ರೆಗಳ ತಾಲವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನದ ಕರ್ತೃ ಇಮ್ಮಡಿನಾಗವರ್ಮ ಈತನ ಕಟಕೋಪಾಧ್ಯಾಯನಿದ್ದನು.

ವಚನಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಅಲ್ಪಸಮಾಸಗಳಿರುವ ಸುಲಭವೇದ್ಯ ಗದ್ಯಕ್ಕೆ ಚೂರ್ಣಕವೆನ್ನುವರು. ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಶಾಂತರಸನಿರೂಪಣೆಗೆ ವೈದರ್ಭಿರೀತಿ, ಸಾತ್ವತಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿಲಂಬಿತಗತಿಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಿರುವ ಚೂರ್ಣಿಕೆಯನ್ನು ಯೋಜಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವರು. ನೃಪತುಂಗನು "ಸತತಂ ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗೋದಿತೋಕ್ತಿಭೇದಕಗುಣಂ ಸ್ವಭಾವಾಖ್ಯಾನಂ" ಎಂದು ವೈದರ್ಭಿಯ (ದಕ್ಷಿಣಮಾರ್ಗ) ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ, ಶಾಂತಕ್ಕೆ "ಪ್ರಸನ್ನತರ ಗಂಭೀರೋಕ್ತಿ"ಗಳೆ ತಕ್ಕವೆಂಬ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವತಿಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ವಚನಗಳಾದರೂ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ.

ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಾಠ್ಯವೆಂದು ಯಾವ ಲಾಕ್ಷಣಿಕನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಗೇಯವೆಂದೆ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು. ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವ: ಪ್ರಣವ ಎಂದರೆ ಓಂಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಕೆಲವೆಡೆ ಗಮಕದಿಂದ, ಕೆಲವೆಡೆ ತಾಲ ದಿಂದ ಹಾಡಿಕೊಂಡು ವಿಲಂಬಿ ತಾಲದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ (ಗೀತ್ವಾ ವಿಲಂಬಿತಾಲೇನ ನ್ಯಾಸೋ) ಮುಕ್ತಾಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿರುವನು. ಭರತನ ಅನಂತರ ಪ್ರಾಚೀನತಮನಿರುವ ಮತಂಗನು (೮೫೦) "ಗೀಯತೇ ಯತ್ ತದತ್ರಾಹು-ರ್ಗದ್ಯಂ ಗೀತವಿಶಾರದಾಃ। ತಾಲಯುಕ್ತಾಂ ಸ್ವರೋಪೇತಂ ಮಧ್ಯೇ ಪಾಟ-ವಿರಾಜಿತಂ" ಎಂದು ತನ್ನ ಕಾಲದ ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧದ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿರುವನು. ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಲುಕ್ಯ ಅರಸು ಸೋಮೇಶ್ವರ (೧೧೩೨, ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ ತಂದೆ) "ತದ್ಗದ್ಯಂ ಸ್ವರಸಂಯುಕ್ತಂ ತಾಲೇನ ಚ ವಿವರ್ಜಿತಂ। ವರ್ಣನೀಯಸ್ಯ ನಾಮ್ನಾ ಯತ್ ಪ್ರಾಂತತಾಲೇನ ಗೀಯತೇ" ಎಂದಿರುವನು. ಬಸವೇಶ್ವರಾದಿಗಳು "ಆನು ಒಲಿದಂತೆ ಹಾಡುವೆ", "ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಸೋತಿತೆನ್ನ ಮನ ನೋಡಯ್ಯ" ಎಂದಿರುವದಾದರೂ ವಚನವು ಕೇವಲ ಗದ್ಯವಲ್ಲ, ಅದು ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧ, ಗೇಯಕೃತಿ, ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೆ.

ಉಗಾಭೋಗ—ಉದ್ಗ್ರಾಹ-ಆಭೋಗಗಳ ಕೂಡಿಕೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅಪಭ್ರಂಶ ರೂಪವೆ ಉಗಾಭೋಗ. ಪ್ರಬಂಧ ಯಾವುದೆ ಇರಲಿ ಅದು ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಧ್ರುವಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಧ್ರುವದ ಸೂಚನೆಯಿರದ ಉಗಾಭೋಗದ ಈ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯು ಕೆಲವರಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಸಾಲಗಸೂಡ ಪ್ರಬಂಧಗಳ ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಾಹದ ನಿರ್ದೇಶವೆಲ್ಲಿದೆ ? ಅಲ್ಲಿ ಧ್ರುವವನ್ನು ಇಬ್ಭಾಗಿಸಿ ಮೊದಲಿನದನ್ನು ಉದ್ಗ್ರಾಹ, ಎರಡನೆಯದನ್ನು ಧ್ರುವವೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವಂತೆ ಉಗಾಭೋಗಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ "ಧ್ರುವಸ್ಯಾ-ಭೋಗಕರಣಾದಾಭೋಗ ಇತಿ ಕೇಚನ" ಉಕ್ತಿಗನುಸರಿಸಿ ಆಭೋಗವನ್ನೇ ಧ್ರುವವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಹೀಗೆಯೆ ಇರುವ ದನ್ನು ಈ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಿ—

ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಆನೆಕುದುರೆ ಮೇಲ್ಮೆರೆಸುವಿ।
ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಬರಿಗಾಲಲಿ ನಡೆಸುವಿ।
ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಅಮೃತಾನ್ನ ಉಣಿಸುವಿ।
ಒಂದು ಕಾಲದಲಿ ಉಪವಾಸವಿರಿಸುವಿ।
ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆಯೊ ದೇವ।
ಪನ್ನಂಗಶಯನ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿಠ್ಠಲ॥

—ಇಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು ಉದ್ಗ್ರಾಹ, ಕೊನೆಯವೆರಡು ಆಭೋಗ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಧ್ರುವವು ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಉದ್ಗ್ರಾಹದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳನ್ನಿಷ್ಟೆ ಹೇಳಿ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದರೆ ಯಾವುದೆ ಬಗೆಯ ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥ ಹೊರಡುವದಿಲ್ಲ. ಆಭೋಗದ ಕೊನೆಯವೆರಡು ಪಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗಲೆ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರತೆ ಬರುವದು, ಅರ್ಥ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದೇ ಧ್ರುವ. ಆಭೋಗವೂ ಹೌದು. ದಾಸರ ಅಂಕಿತವು ಅದರಲ್ಲಿಯೆ ಇದೆ. ಇವಾದರೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳೆ.

ಎರಗಿ ಭಜಿಪೆನೊ ನಿನ್ನ ಚರಣಸನ್ನಿಧಿಗೆ।
ಕರುಣದಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆಯನು ಎನಗಿತ್ತು । –ಉ.
ಮರೆಯದೆ ಸಲಹೊ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರವಿಠ್ಠಲ । ಧ್ರು/ಆ.
ದೇವರ ದೇವ ಜಗತ್ರಯಂಗಳ ಕಾವ । –ಉ.
ಭಾವಜಪಿತ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ ॥ ಧ್ರು/ಆ.
ಸಕಲ ಶ್ರುತಿಪುರಾಣಗಳಲದಾವನ ಮಹಿಮೆ ।
ಸುಖಪೂರ್ಣ ಸುರವರಾರ್ಚಿತಪಾದ ।
ಶಕಟಮರ್ದನ ಶಾರದೇಂದುವಕ್ತ್ರ। ರುಚಿಕರ ಕಲ್ಯಾಣರಂಗ । –ಉ.
ರುಕ್ಮಿಣಿರಮಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ ॥ ಧ್ರು/ಆ.

ಉಗಾಭೋಗವು ಪದ್ಯಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ಉಗಾಭೋಗವೆಂಬ ಹೆಸರು ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಷ್ಟೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅದರ ಹೊಳಹನ್ನು ಮತಂಗನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಆತನ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಹ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನಿರ್ಮಿತವೆಂದು ಗಣಿಸಲಾದ ಮಾರ್ಗಿ ಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಗೀತಗಳಿಗೆ ರಾಗಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಹೇಳಿರುವರು :

ಬೃಹದುದರ ವಿಕಟಗಮನ ಜಠರ ವಿಭಕ್ತಂ ।
ಸುವಿಪುಲ ಪೀನಾಂಗಂ ಅರಿದಮನ ವಿಷಮಲೋಚನಂ । –ಉ.
ಸುರನಮಿತಂ ವಿನಾಯಕಂ ವಂದೇ॥ ಧ್ರು/ಆ;
ಭಿನ್ನಕೈಶಿಕಿ ಮಧ್ಯಮ ರಾಗ
ಉದಯಗಿರಿ ಶಿಖರ ಶೇಖರ । ತುರಗ ಖುರಕ್ಷತ ವಿಭಿನ್ನ
ಘನತಿಮಿರಃ । –ಉ.
ಗಗನತಲ ಸಕಲ ವಿಲುಲಿತ ಸಹಸ್ರಕಿರಣೋ ಜಯತು ಭಾನುಃ॥
ಧ್ರು/ಆ, ಶುದ್ಧಸಾಧಾರಿತ

ಭಸ್ಮಾಂಗವಿಭೂಷಿತ ದೇಹಂ। ಸುರವರಮುನಿಸಹಿತಂ।
ಭೀಮಭುಜಂಗಮವೇಷ್ಟಿತ ಬಾಹುಂ। ಸುರವರ ನಮಿತ ಪದಂ।

ಚಂದ್ರಕಲಾಕರಸಂತತಿ ಧವಲ ಸುರಸರಿದಂಬುಧರಂ। ಪ್ರಣಮತ
ಸತತ ನಿಷ್ಕಲಂ । –ಉ
ಸಕಲ ಪರಮಶಿವಮಜೇಯಂ ॥ ಧ್ರು/ಆ, ಗೌಡಕ್ಕೈಶಿಕೆ.

ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ವಚನ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಬೇರೆ ಇದು ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ವಚನಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಬಹುದಾದರೂ ಎಲ್ಲ ವಚನಗಳನ್ನು ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ ಪರಾಂಬರಿಸಿರಿ—

ಕಲ್ಲದೇವರು ದೇವರಲ್ಲ । ಮಣ್ಣದೇವರು ದೇವರಲ್ಲ ।
ಮರದ ದೇವರು ದೇವರಲ್ಲ । ಪಂಚಲೋಹದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ದೇವರು
ದೇವರಲ್ಲ। ಸೇತು ರಾಮೇಶ್ವರ ಗೋಕರ್ಣ ಕಾಶಿ ಕೇದಾರ ಮೊದಲಾದ
ಅಷ್ಟಾಷಷ್ಟಿಕೋಟಿಪುಣ್ಯತೀರ್ಥಂಗಳು ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಂಗಳಲಿ
ಇಹ ದೇವರು ದೇವರಲ್ಲ । ತನ್ನ ತಾನರಿದು ತಾನಾರೆಂದು ತಿಳಿದಡೆ
ತಾನೇ ದೇವ ನೋಡಾ । ಅಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ ॥

—ಇಲ್ಲಿ ಮೂರು ಧಾತುಗಳು ಅಂದರೆ ಉದ್ಗ್ರಾಹ, ಧ್ರುವ, ಆಭೋಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿವೆ. "ಕಲ್ಲದೇವರು ದೇವರಲ್ಲ"ದಿಂದ "ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಂಗಳಲಿ ಇಹ ದೇವರು ದೇವರಲ್ಲ"ವರೆಗಿನ ಪದಸಮೂಹವು ಉದ್ಗ್ರಾಹ, "ತನ್ನ ತಾನರಿದು ತಾನಾರೆಂದು ತಿಳಿದಡೆ ತಾನೇ ದೇವರು ನೋಡಾ" ಧ್ರುವ, "ಅಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ" ಆಭೋಗ. ವಿಷಯ ನಿರೂಪಣೆ, ಹೇಳುವ ಶೈಲಿ, ಮುಂತಾದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದಕ್ಕೂ ಉಗಾಭೋಗಕ್ಕೂ ಸಾಮ್ಯವಿದ್ದರೂ ಉದ್ಗ್ರಾಹಾದಿ ಮೂರೂ ಧಾತುಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಗೋಚರವಿರುವದರಿಂದ ಮತ್ತು ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಆಭೋಗ (ಧ್ರುವಯುಕ್ತ) ಎರಡೆ ಧಾತುಗಳು ಇರಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ವಚನವು ಉಗಾಭೋಗವಾಗದು. ಆದರೆ

ವಚನದಲಿ ನಾಮಾಮೃತ ತುಂಬಿ । ನಯನದಲಿ ಮೂರುತಿ ತುಂಬಿ ।
ಮನದಲಿ ನಿಮ್ಮ ನೆನಹು ತುಂಬಿ। ಕಿವಿಯಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯು ತುಂಬಿ ।
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ । ನಿಮ್ಮ ಚರಣಕಮಲದೊಳು ಸೊಗದ
ಬಂಡನುಂಬ ತುಂಬಿಯಾಗಿರ್ಪೆನು ॥

ಅಳಿಸಂಕುಳವೆ, ಮಾಮರವೆ, ಬೆಳದಿಂಗಳೆ, ಕೋಗಿಲೆಯೆ,
ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನು ಒಂದು ಬೇಡುವೆನು। ಎನ್ನೊಡೆಯ ಚೆನ್ನ-
ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನದೇವರ ಕಂಡರೆ ಕರೆದು ತೋರಿರೆ ॥

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದರಲ್ಲಿ "ವಚನದಲಿ ನಾಮಾಮೃತ ತುಂಬಿ"ಯಿಂದ "ಕೀರ್ತಿಯು ತುಂಬಿ"ವರೆಗೆ, ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ "ಆಳಿಸಂಕುಳವೆ"ಯಿಂದ "ಬೇಡುವೆನು" ವರೆಗಿನ ಪದಸಮೂಹಗಳು ಉದ್ಗ್ರಾಹ. ಮುಂದಣವು ಆಭೋಗ. ಧ್ರುವವೂ ಹೌದು. ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇವಕ್ಕೂ ಉಗಾಭೋಗಗಳಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ವಚನಕಾರರು ಇವುಗಳನ್ನು ವಚನಗಳೆಂದೆ ರಚಿಸಿರುವದರಿಂದ ವಚನಗಳೆಂದು ಗದ್ಯಪ್ರಬಂಧಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಿ ಆ ರೀತಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ಯಸಾಧನಗಳಿರದ್ದರಿಂದ ಕರ್ತೃವಿನ ಉದ್ದೇಶವೇ ಮಾನದಂಡವಾಗುವದು. ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಗಾಭೋಗದಂತಿರುವ, ಆದರೆ ಆದರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಪವಾದಾತ್ಮಕವೆಂದು ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ವೈದಿಕ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯು ಪ್ರಮೇಯು ಒದಗಿದಾಗ ಮಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೇವತೆಯು ಯಾವ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅಧಿದೇವತೆ ಇರುವನೋ ಅದೆ ಆ ಮಂತ್ರದ ಛಂದಸ್ಸೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯುವಿದೆ. ವಚನಗಳು ಯಾವುವೆ ಇರಲಿ ಅವು ಗದ್ಯ. ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಯಾವವೆ ಇರಲಿ ಅವು ಪದ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಲೋಕಪ್ರಿಯುವಿರುವ ಖಯಾಲ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹಾಡಬಹುದೆಂದು ಸಂಗೀತಜ್ಞರೊಬ್ಬರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವೆಂದು ವಚನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಇದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿರುವರು. ವಚನ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಲಿಖಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಹಾಡಿದರೆ ಪಾಠಾಂತರ ಪಾಠದೋಷ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಡೆತಡೆಯಾಗುವದುಂಟು. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ಗಾಯಕರಿಗೆ ವೇದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇದೆ. ಸಾಮಗಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತೋಭ(ಅ, ಏ, ಈ, ಊ, ಇತ್ಯಾದಿ) ಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಎಳೆದು, ಪುನರುಚ್ಚರಿಸಿ ಅಕ್ಷರಗಳ ಲೋಪವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ, ಧಾಟಿಗೆ ತೂಗುವಂತೆ ಹೇಳುವರು. ಅಕ್ಷರಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಯುಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. (ಉದಾ : ಅಗ್ನ ಆಯಾಹೀ–ಓಗ್ನಾಹೀ)

ಉಗಾಭೋಗ ವಚನಗಳನ್ನು ಖಯಾಲ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಬಹುದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯುವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಮೊದಲು, ಮಡಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವುಗಳಿಗೂ ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ರಾಗ-ತಾಲಯುಕ್ತ ಮಾರ್ಗಗೀತಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯ, ವಚನ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮ್ಯ, ವಚನಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವುದರ ಕಾರಣ, ಅನಿವಾರ್ಯ ಪ್ರಸಂಗ

ಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗಾಯಕರಿಗಿರುವ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಯೋಗ ಗಳಿಂದ ಮನಗಂಡು, ಯಾವುದೊಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುವದು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಈ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ವಚನ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಖಯಾಲ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗಿ ಹಾಡಬಹು ದೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಇಂದು ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ 'ಚೀಜ'ಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಅವು-ಗಳಿಂದಲೆ ತೃಪ್ತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಾಯಕರಿಗೂ ಶ್ರೋತೃಗಳಿಗೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೆ ಇರುವ ಇಂಥ ಕೃತಿಗಳ ಭಾಂಡಾರವನ್ನೆ ತೆರೆದಿರಿಸಿದಂತಾ-ಗುವದು.

ಖಯಾಲ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯು ದಕ್ಷಿಣದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿಬಂದ ಮುಸ್ಲಿಮ ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗನಾದ ಸುಲ್ತಾನ ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ ಖಿಲಜಿಯ (೧೪ ಶ.) ಮಂತ್ರಿ ಅಮೀರ ಖುಸ್ರುವಿನಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರಲ್ಪಟ್ಟಿತೆಂಬ ಪ್ರತೀತಿ ಇದೆ. ಇವ ನೊಬ್ಬ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಫಾರ್ಸಿ ಸಂಗೀತಜ್ಞನಿದ್ದನು. ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಮರಳುವಾಗ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ದಕ್ಷಿಣದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರ ಗೋಪಾಲ ನಾಯಕನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋದನು. ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಧ್ರುಪದ ಗೀತಗಳ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯು ಈ ಗೋಪಾಲನಾಯಕನಿಂದ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಗ್ವಾಲೇರದ ರಾಜಾ ಮಾನಸಿಂಗ (೧೬ ಶ.)ನಿಂದ ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ವಿಜಾಪುರದ ೨ನೆಯ ಇಬ್ರಾಹಿಮ ಆದಿಲಶಹನೂ ಧ್ರುಪದ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂದ, ಜಯದೇವ ಠಾಕೂರ, ಪಂಡಿತ ರತಂಜನಕರಾದಿ ಸಂಗೀತಜ್ಞರು ಖಯಾಲ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ಉಗಮವನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿ ಸಿದ ಮಾರ್ಗಿಗೀತಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ ರೂಪಕ ಪ್ರಬಂಧದ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿರುವರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂದರ ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಭ್ಯಾಸವೆಂಬ ಗ್ರಂಥ (ಇಂಗ್ಲಿಷ)ವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಖಯಾಲ ಅಂದರೆ ಕಲ್ಪನೆ. ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸವೆಂದರೂ ಸಲ್ಲುವದು. ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ನಿಷ್ಠುರನಿಯಮಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಿರುವದರಿಂದ ಗಾಯಕನಿಗೆ ತನ್ನ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶವಿರುವದು. ಖಯಾಲ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಅಕ್ಷರಗಳಿರುವ ಚಿಕ್ಕ ಕೃತಿಗಳು ಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದ ಕೆಲವು ವಚನ ಉಗಾಭೋಗಗಳು ಈ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಗಳಿರು-ವದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಬಹುದು. ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಚನ ಉಗಾ-ಭೋಗಗಳು ಈ ಬಗೆಯ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಒಗ್ಗಲಾರವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಕೆಲವು ಗಮಕ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ, ಕೆಲವು ಕೇವಲ ಪಾಠ್ಯವೆಂದು, ಕೆಲವು

ಖಯಾಲ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವಂತಿವೆ. ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಯೋಗ-ಗಳು ಈ ಬಗೆಯು ವರ್ಗೀಕರಣದೊಂದಿಗೆ ಸಾಗುವದು ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಖಯಾಲ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ಪಲ್ಲವಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾದರೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹವಿದೆ.

ಸುಳಾದಿಗಳು—ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಗೀತವೆ ನಿಜವಾದ ಸಂಗೀತ. ತೌರ್ಯತ್ರಯವೆನ್ನುವುದು ಇದಕ್ಕೇನೆ. ನರ್ತನವು ಭಾವಾಧಿಕ್ಯದ ಪರಮೋಚ್ಚ ಮೆಟ್ಟಲು. ಭಕ್ತನಿಗೆ "ಮಲಗಿ ಪರವಾದರದಿ ಪಾಡಲು ಕುಳಿತು ಕೇಳುವೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಪರಮಾತ್ಮನು "ನಲಿದರೆ ಒಲಿವೆ" ಎಂದಿರುವದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಮಟ್ಟದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರ ಒಂದೇ ಇದ್ದರೂ ಕಚೇರಿಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ನರ್ತನಸಂಗೀತಕ್ಕೂ ಅಂತರವಿದೆ. ಕಚೇರಿಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ನಯ-ನಾಜೂಕುಳಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರು-ತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ತಾಲ ನವವಧುವಿನಂತೆ ಗೀತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ನರ್ತನದಲ್ಲಿ ತಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ. ಗೀತವು ತಾಲಾನುಗವಿರುತ್ತದೆ. ಅಲಂಕಾರ ಆಲಾಪಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಸುಳಾದಿ ಗೀತಗಳು ಈ ಬಗೆಯವು.

ಸುಲಭ-ಹಾದಿ ಸುಳಾದಿ ಎಂದು ಸುಳಾದಿಯ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ದುಂಟು. ಸೂಡಾಲಿಯ ಕೊನೆಯವೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟನೆಯಿಂದ ಸುಳಾದಿಯಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು ಊಹೆ ಇದೆ. ಸುಲಭವಾದ ಹಾದಿಯೆ ಸುಳಾದಿಯೆಂಬುದು ಕಲ್ಪಕತೆಯ ಕುರುಹಾಗಬಹುದೆ ಹೊರತು ಆ ರೀತಿ ಸುಳಾದಿಯ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಆಲಿಯೆಂಬ ಜಾತಿ ಇದ್ದಿತಾದ್ದರಿಂದ ಸೂಡಾಲಿಯು ಸೂಡ ಮತ್ತು ಆಲಿಯ ಕೂಡಿಕೆಯಿಂದಾಗಿರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸೂಡ ಏಳೆ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಶುದ್ಧ ಪ್ರಬಂಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ. ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಲಿಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಹಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದ್ದಿತು. ಸುಳಾದಿಗಳು ಸಾಲಗಸೂಡಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಇವುಗಳ ಮತ್ತು ಆಲಿಗಳ ಕೂಡಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಮುಂದಾದರೂ ಒದಗಲಿಲ್ಲ. ಆಲಿಗೆ ಪಂಕ್ತಿ, ಸಾಲು, ಎಂಬರ್ಥವಿದೆ. ಸುಳಾದಿ ತಾಲಗಳು ಕ್ರಮನಿರ್ದಿಷ್ಟವಿರುವದರಿಂದ ಈ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸೂಡ (ಸಾಲಗ) ಆಲಿಗಳ ಕೂಡಿಕೆ ಅಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಉಂಟಾಗುವ ಸೂಡಾಲಿಯಲ್ಲಿಯ ಕೊನೆಯವೆರಡು ಅಕ್ಷರಗಳ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟನೆಗೆ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಅರಲ್–ಅಲರ್, ಹೀಗೆ ಆದರೆ ಸೂಡಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಗಳ ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟದೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳ ರೂಪ ಸಹ ಬದಲಿಸುವದು. ಸೂಡಾಲಿ–ಸೂಲಿಡಾ–ಸೂಲಾಡಿ–

ಸುಳಾದಿ, ಹೀಗೆ. ಇದು ದ್ರಾವಿಡಪ್ರಾಣಾಯುಮುವೆ ಸರಿ. ಸೂಳ್ ಎಂದರೆ ಕ್ರಮ. ಸುಳಾದಿ ತಾಳಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಿದೆ. ಆದಿಗೆ ತಜ್ಜನ್ಯ, ತತ್ಸಮ, ಮುಂತಾದವು, ಎಂಬರ್ಥಗಳಿವೆ. ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ಎನ್ನುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ರೀತಿ, ಪದ್ಧತಿ, ಎಂಬ ಅರ್ಥ ಬರುತ್ತದೆ. ಸೂಳ್‌–ಗೆ ಆದಿ ಸೇರಿ ಸುಳಾದಿಯಾಗಿರಬಹುದೇ ? ಇದಾದರೂ ಸರಿಯೆನಿಸದು. ಸೂಡಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಬಂಧ ಎಂಬರ್ಥವಿದೆ. ಸೂಳ್‌–ಗೆ ಈ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ತಾಲಸೂಚಕ ಅರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲ. ಕ್ರಮ (ಸೂಳ್) ಆದಿ–ಕ್ರಮಾದಿ ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನು ?

ಸುಳಾದಿಯು ಸೂಡ (ಸಾಲಗ) ಆದಿಗಳ ಕೂಡಿಕೆಯಿಂದಾಗಿದೆ. ಸೂಡ+ ಆದಿ–ಸೂಡಾದಿ–ಸುಳಾದಿ, ಹೀಗೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಡಕಾರಕ್ಕೆ ಳಕಾರಾದೇಶ-ವಾಗುವದುಂಟು. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಕಾಡುಕಿಚ್ಚು-ಕಾಳ್ಕಿಚ್ಚು, ಕೋಡುಕುಟ್ಟು-ಕೋಳ್ಕುಟ್ಟು, ದಾಡಿಮ–ದಾಳಿಂಬ, ಕೂಷ್ಮಾಂಡ–ಕುಂಬಳ, ಝಗಡೆ–ಝಗಳೆ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಸೂಡಾದಿಯು ಸುಳಾದಿಯಾಗಿರುವದು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ.

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಸುಳಾದಿಗೀತಗಳಿಗೂ ಸಾಲಗಸೂಡಗೀತಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧ ತಾಲಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ. ತಾಲಗಳಿಗೆ ಇಂತಿಷ್ಟೆ ಎಂಬ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ. ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ಮಾರ್ಗ-ದೇಶಿಯೆಂಬ ಎರಡು ಬಗೆಯ ತಾಲಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಮಾರ್ಗಸಂಗೀತದೊಡನೆ ಮಾರ್ಗತಾಲಗಳು ಲುಪ್ತವಾದವು. ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವನು ೧೨೦ ಬಗೆಯ ದೇಶಿ ತಾಲಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವನು. ಇತರರು ಚಚ್ಚತ್ಪುಟಾದಿ ೫ ಮಾರ್ಗಿತಾಲಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ೧೦೮ ತಾಲಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು. ಶಾರ್ಙ್ಗ-ದೇವಾದಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು (ಸಾಲಗ)ಸೂಡಗೀತಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿರುವ ತಾಳಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯವು. ಇವುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ಮತ್ತು ಸದ್ಯ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ಧ್ರುವ, ಮಟ್ಟ, ರೂಪಕಾದಿ ಸಪ್ತತಾಲಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ೧೬ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಪುಂಡರೀಕವಿಠಲನೆಂಬ ಲಾಕ್ಷಣಿಕನ ನರ್ತನನಿರ್ಣಯವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಲ ಕಂಡು-ಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಲಗಸೂಡ (ಸೂಡಾದಿ/ಸುಳಾದಿ) ಗೀತಗಳಿಗೆ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಬಳಸಬೇಕಾದುದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸುಳಾದಿ ತಾಳಗಳೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಯಿತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ತಾಳಗಳು ಲುಪ್ತವಾಗಲು ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಸಿದ ಸುಳಾದಿ ಪೂರ್ವಪದವು ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

ಸುಳಾದಿ ತಾಳಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾರ್ಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇಶಿ ತಾಳಗಳು ೧೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು "ಚಚ್ಚತ್ಪು-ಟಾದ್ಯೈ....ಹರಿನಂದನನಂದಿನಂದನಾದ್ಯೈರಪಿ ಸೂಲಾದಿರಸ್ಯೈಕೈಶ್ಚ ತಾಲೈಃ" ಈ

ಅಪತರಜಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದು ರಾಮಭದ್ರಾಂಬೆಯ ರಘುನಾಥಾಭ್ಯುದಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನರ್ತನಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯದು. ಇದು ಸಂಗೀತಸುಧಾಕಾರ ತಂಜಾವರದ ಅರಸು ರಘುನಾಥನಾಯಕನ (೧೬೧೪–೩೨) ಚರಿತ್ರಕಾವ್ಯ. ರಾಮಭದ್ರಾಂಬೆ ಆತನ ಉಪಪತ್ನಿ. ಲೋಕಪ್ರಿಯವಿರುವ ಕೂಚಿಪುಡಿ ನೃತ್ಯದ ಪ್ರವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ಇವಳೊಬ್ಬಳು. ಚಚ್ಚತ್ಪುಟಾದಿಗಳು ಮಾರ್ಗತಾಲಗಳು. ಹರಿನಂದನಾದಿಗಳು ದೇಶಿತಾಳಗಳು, ಇವೆರಡರಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿ ಸುಳಾದಿತಾಳಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಳು, ಆಕೆ.

ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಸುಳಾದಿ ಗೀತಗಳು ಸಾಲಗಸೂಡಗೀತಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ರಮವಿಶಿಷ್ಟ ತಾಲಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸುಳಾದಿ ತಾಳಗೀತ ಅಥವಾ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಸುಳಾದಿಗಳೆಂಬ ಹೆಸರುಂಟಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಸಾಲಗಸೂಡಗೀತಗಳು ಇವೇ ತಾಲಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇವು ಬೇರೆ, ಸುಳಾದಿಗೀತಗಳು ಬೇರೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಧ್ರುವಪದ/ಪಲ್ಲವಿ, ಅಂತರ/ನುಡಿ, ಆಭೋಗ ಮತ್ತು ಧ್ರುವ-ಮಟ್ಟಾದಿ ಸುಳಾದಿ ಸಪ್ತತಾಳಗಳಲ್ಲಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದೆ ತಾಳದಲ್ಲಿ, ಹಲವು ತಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಲಗಸೂಡಗೀತಗಳ ರಚನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಸುಳಾದಿ ತಾಳಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಖಂಡವು ಒಂದೊಂದು ತಾಳದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಉದ್ಗ್ರಾಹ, ಧ್ರುವ, ಆಭೋಗ ಇಲ್ಲವೆ ಉಗಾಭೋಗಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಉದ್ಗ್ರಾಹ ಆಭೋಗ(ಧ್ರುವಯುಕ್ತ)ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತಕದಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅರ್ಥಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಾಪರ ಖಂಡಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲನೆಯ ಖಂಡವು ಧ್ರುವತಾಲದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಖಂಡಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಮಟ್ಟ, ಆಟ, ರೂಪಕ, ಝಂಪೆ, ಆದಿ, ಏಕತಾಲಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಕೊನೆಗೆ ಎರಡು ಪಾದಗಳ ಜತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಜತೆಗೆ ತಾಲನಿರ್ದೇಶವಿರುವದಿಲ್ಲ. ತಾಲಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಂಡುಬರುವದು. ಆದರೆ ಮೊದಲಿನವೆರಡು ಖಂಡಗಳು ಧ್ರುವ-ಮಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿಯ ಪಾದಗಳಿಗೆ ಇಂತಿಷ್ಟೆಯೆಂಬ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಖಂಡದಲ್ಲಿ ೫ ರಿಂದ ೧೦ ವರೆಗೆ ಪಾದಗಳಿರುತ್ತವೆ

ತಾಲ/ನರ್ತನ ಗೀತಗಳು ತಾಲ ಛಂದಸ್ಸು ಅಂದರೆ ತಾಲದ ಆವರ್ತದಲ್ಲಿಯ ಮಾತ್ರೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆ. ಆ ರೀತಿ ನರ್ತಕನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಬೀಳಬೇಕು, ಅಂಗಾಂಗಗಳ ವಿನ್ಯಾಸವಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಗೀತಗಳಲ್ಲಿಯ ಪದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಾಗಬೇಕು. ಈ ಬಗೆಯ ಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೇವಲ ಪಾಟಾಕ್ಷರ (ಬೋಲ/ಗತ್ತು) ಅಂದರೆ ತಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತೈ ಧಿತ್ತಾಂ ತೈ ಧಿತ್ತಾಂ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಹೀನ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ

ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವು ಅರ್ಥಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಇಂಥ ಅರ್ಥಹೀನ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತವೆ. ಇದೊಂದು ಎರಡನೆಯ ಬಗೆಯ ಗೀತದ ಉದಾಹರಣೆ, ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ—

ತತ್ತೋ ತರ್ಕ್‌ಡ್ ಕಡ್ತಧಿಕ್ಡ್ ತಕ । ಅರುದಿನ ಮರುಮಗ
ವಿಘ್ನವಿನಾಯಕ ।
ಎನಕಿಟ ಅರಳುವ ಗಣಪತಿ ಝೋ ಝೋ ಜಿಕ್ಕಿಟ ಉದಕಿರಣಂ... ॥

ಇದಿನ್ನೊಂದು, ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿದೆ—

ಯಸ್ತಂ ದೇವಾ ನಮಾಮಿ ಸಿರಸಾ ಹತ ಹತ ಕುಕು ಕುಕು ।
ತಹ ತಹ ಕುಕು ಕುಕು ವಿದ್ಯಾರಂಭೇ ಹರತು ವಿಘ್ನಂ.... ॥

ತಾಲವೈಚಿತ್ರ್ಯ, ಗತಿವೈಚಿತ್ರ್ಯ, ಇದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನರ್ತಕನ ಪಾದವಿನ್ಯಾಸ, ಹಸ್ತವಿನ್ಯಾಸ, ದೃಷ್ಟಿವಿನ್ಯಾಸ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮಧುರ ಮಿಲನವು ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅನಿರ್ವಚನೀಯ ಆನಂದ-ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಸುಳಾದಿಗಳು ಇಂಥವು. ದಾಸರು ಹತ ಹತ ಕುಕು ಕುಕು ಮೊದಲಾದ ಅರ್ಥಹೀನ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಯುಕ್ತ ಭಗವಂತನ ಸ್ತೋತ್ರಪರ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವರು. ಇದೇ ಅವುಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಜತೆ ಪಾದಗಳಿಗೆ ತಾಳವನ್ನು ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಅವು ಮುಗಿತಾಯ ಸೂಚಕವಿದ್ದು ಏರಿಕೆಯ ಸ್ವರದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿಸೆಂಡೊ) ಹಾಡಿಕೊಂಡು ಗೀತವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರೊಂದಿಗೆ ನರ್ತನವನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸುಳಾದಿಗಳ ಇದೊಂದು ಉಹಾಹರಣೆ. ಐದು ತಾಳಗಳಲ್ಲಿದೆ—

ಧ್ರುವತಾಳ

ಎಲೆ ಎಲೆ ಸಿಡಿಲೆ, ಮಿಂಚೆ, ಗರ್ಜಿಸದಿರಿ ನೀವು !
ಎಲೆ ಎಲೆ ಮೇಘರಾಜಾ, ಮಳೆಗರೆಯದಿರು ।
ಎಲೆ ಎಲೆ ಭೂದೇವಿ, ನವರತನುಗಳಿಂದ ।
ನೆಲೆಕಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಥಳಥಳಿಸುತಲಿರು ।
ಹುಲಿಯುಗುರು ತರಳೆಲೆ ಮಾಗಾಯಿ ಕಂಕಣ ।
ಘಲು ಘಲು ಘಲುಕೆಂಬ ಕಾಲಪೆಂಡೆಯನಿಟ್ಟು ।
ಬಲರಾಮ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ।
ನಲಿಯುತ ಅಂಬೆಗಾಲನಿಕ್ಕುತ ಬರುತಾರೆ ॥ ೧ ॥

ಮುಂದಣ ಮೂರು ಖಂಡಗಳು ಕ್ರಮದಿಂದ ಮಟ್ಟ, ತ್ರಿಪುಟ, ಆದಿ ತಾಳಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ನಂತರ—

ರೂಪಕತಾಳ

ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಕೋಮಲನೆ ।
ಹಾಲು ಕುಡಿಯಬಾರೊ ಹಸಿದೆಯ್ಯ ರಂಗಯ್ಯ ।
ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾವಳಿಗಾರನೊ ।
ಶ್ರೀಲೋಲ ಪುರಂದರವಿಠಲ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ॥ ೫ ॥

ಜತೆ

ಅನುದಿನ ಬಾಲಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನೇ ನಿನ್ನ ।
ನೆನೆವಂತೆ ಮಾಡೆನ್ನ ಪುರಂದರವಿಠಲ ॥

ನರ್ತನವು ಸಂಗೀತದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗವಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಅದಿಲ್ಲದೆ ಸಂಗೀತಸೇವೆಯು ಪೂರ್ಣವಾಗದೆಂಬ ಭಾವನೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ದಾಸರು ಧ್ರುವ, ಮಟ್ಟ, ರೂಪಕಾದಿ, ಸುಳಾದಿ ಸಪ್ತತಾಳಗಳ ಗಣನೆಗೆ ಒಡಂಬಡುವ ಈ ಗೀತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ನರ್ತನಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ದಾಮೋದರ ಪ್ರಣೀತ ಸಂಗೀತದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಸುಳಾದಿ ನರ್ತನದ ವಿವರಗಳಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಧ್ರುತಾಲದಿಂದ ಏಕತಾಲದ ಪರ್ಯಂತ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕಿದ್ದ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ, ಭಾವಪ್ರಕಟನೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಈ ದಾಮೋದರನು ಮೊಗಲ ಬಾದಶಹ ಜಹಾಂಗೀರನ ಆಶ್ರಿತನಿದ್ದನು. ಈತನ ತಂದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸು ತಿರುಮಲರಾಯನ (೧೫೭೦–೭೨) ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತವಿದ್ವಾಂಸನಿದ್ದನು. ಜಯದೇವನ ಗೀತಗೋವಿಂದಕ್ಕೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವನು. ಸ್ವತಃ ದಾಮೋದರನಿಗೆ ಚತುರನೆಂಬ ಬಿರುದಿದ್ದಿತು. ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಹೇಗೊ ಹಾಗೆ ಸಂಗೀತಜ್ಞರಲ್ಲಿ ಚತುರ ಬಿರುದಿದ್ದಿತು. ನರ್ತನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದಾಮೋದರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ ಮನ್ನಣೆಯಿದೆ.

ಶೈವಭಕ್ತಿಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸುಳಾದಿಗಳಿದ್ದವೆಂಬುದು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅವತರಣಿಕೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದು—

ಹರನಾಗ ಪ್ರಭುವ ಕರೆದೀ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕದಿ ।
ಕರಪೂರ ಸುಜ್ಞಾನಿ ನಿರಹಂಕಾರರು ನಿನ್ನ ।
ಚರಣಕಮಲಗಳನು ಹಾಡಿಕೊಂಡಿರ್ಪರು ।
ನಿರುತದಿಂದವರ್ಗೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತೆ ನೀನು ।
ದೊರೆಪಟ್ಟಗಳನಾಳಿ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗವ ಪೇಳಿ ।
ಶರಣಜಾಲವ ಮಾಡಿ ಮಾಯೆಯನೀಡಾಡಿ ।

—ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಮರಿರಾಜವಟ್ಟೇಶನ (೧೬೫೦) ಪ್ರಭುನಟನ ತಾರಾವಳಿ (೨೭ ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ಕೃತಿ)ಯಲ್ಲಿಯುವು. ಗ್ರಂಥಕರ್ತನು ಇವುಗಳಿಗೆ "ಪ್ರಭು-ದೇವನು ನಟಿಸಿದ ಶೃಂಗಾರದ ನುಡಿ" ಎಂದಿರುವನು. ಹಾಡಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವದ ರಿಂದ ಮತ್ತು ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವದರಿಂದ ಇವಾದರೂ ಸುಳಾದಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಗೀತಜಾತಿಗಳೆಂದೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು.

ಇದಿಷ್ಟು ವಚನ, ಉಗಾಭೋಗ, ಸುಳಾದಿಗಳ ಮೂಲ ಮತ್ತು ರಚನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ. ವಚನ ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಖಯಾಲ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಬಹುದೆಂಬ ಸೂಚನೆಯು ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಪರಿಶ್ರಮವಿರುವ ಸಂಶೋಧಕ ರಿಗೆ ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷಯವಿರುವಂತೆ ನರ್ತನದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆಯುಳ್ಳವರು ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನ ನಡೆಸಿ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದವು ಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಭಾ-ವಂತ ಕವಿಗಳು ಈ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಗೀತಸಂಪತ್ತನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಚನಗಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ "ಕರುಳಿನ ವಚನಗಳನ್ನು" ರಚಿಸಿ ನಾಡಕವಿ ಬೇಂದ್ರೆ ಈಗಾಗಲೆ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿರು ವರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ನಿಜವಾದ ಮತ್ತು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಏಳ್ಗೆಗೆ ಈ ಬಗೆಯ ಸಂಶೋಧನೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳ ಆಗತ್ಯವಿದೆ.

★ ಭೀಮರಾವ ಚಿಟಗುಪ್ಪಿ

ಸಂದರ್ಭಸಾಹಿತ್ಯ

ಕನ್ನಡ :

೧. ವಚನಶಾಸ್ತ್ರರಹಸ್ಯ—ರಂ. ರಾ. ದಿವಾಕರ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೩೬.

೨. ವಚನಧರ್ಮಸಾರ—ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೪೨.

೩. ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯ—ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ.

೪. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತವೂ, ದಾಸಕೂಟವೂ—ಹಲಗೂರು ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೪೧.

೫. ವಚನಸಾಹಿತ್ಯದ ಉಗಮ—ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ೪೩-೨, ೧೯೬೧.

೬. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ—ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ.

೭. ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ—ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್.

೮. **ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗಂ**—ನೃಪತುಂಗ. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಕರ್ತೃತ್ವವು ವಾದಗ್ರಸ್ತವಿದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನೃಪತುಂಗಸಭಾಸದ ಶ್ರೀವಿಜಯಕೃತವೆಂದು ಸಾಧಿಸುವ ಇದರ ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿದೆ. ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಶ್ರೀವಿಜಯಕೃತವಿದ್ದರೂ ಅರ್ಪಣಭಾವ ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವುದೊ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆತ ನೃಪತುಂಗನದೆಂದು ಭಾವನೆ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿರುವದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ. ಶ್ರೀವಿಜಯನಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಕೊಡಿಸುವದರೊಂದಿಗೆ ಆತನ ಕೊರಳಿಗೆ ದತ್ತಾಪಹರಣದ ದೋಷವನ್ನು ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕಿಂತ ಸಮಕಾಲೀನವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನಕಾರ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ (೧೬೦೦) ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಬಂದ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮನ್ನಣೆಯಿತ್ತು ನೃಪತುಂಗಕೃತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಲ್ಲಿಯೆ ಶ್ರೆಯಸ್ಸಿದೆ. ಹೀಗೆ ಭಾವಿಸಲು ಇತರ ಕಾರಣಗಳೂ ಇವೆ. ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಪ್ರಸ್ತುತ.

೯. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ—ಕೇಶಿರಾಜ—ಸಂ. ಕಿಟಲ್ (ಪಂಜೆ), ೧೯೨೦.

ಸಂಸ್ಕೃತ :

೧೦. ಬೃಹದ್ದೇಶೀ—ಮತಂಗಮುನಿಪ್ರಣೀತ, ಸಂ. ಕೆ. ಸಾಂಬಶಿವಶಾಸ್ತ್ರೀ, ತ್ರಿವಾಂಡ್ರಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ೧೯೨೮.

೧೧. ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ/ಅಭಿಲಕ್ಷಿತಾರ್ಥಚಿಂತಾಮಣಿ — ಪಶ್ಚಿಮ ಚಾಲುಕ್ಯ ಭೂಲೋಕಮಲ್ಲ ಸೋಮೇಶ್ವರಕೃತ (ಭಾಗ-೩), ಗಾಯಕವಾಡ ಪ್ರಾಚ್ಯ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಬಡೋದಾ.

೧೨. ಸಂಗೀತಚೂಡಾಮಣಿ—ಪಶ್ಚಿಮಚಾಲುಕ್ಯ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲಕೃತ, ಗಾಯಕವಾಡ ಪ್ರಾಚ್ಯಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಬಡೋದಾ.

೧೩. ಸಂಗೀತರತ್ನಾಕರ—ಶಾರ್ಙ್ಗದೇವ—ಚತುರಕಲ್ಲಿನಾಥ ಸಿಂಹಭೂಪಾಲರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ಸಹಿತ (ಭಾಗ-೨), ಅಡ್ಯಾರ ಲೈಬ್ರರಿ, ಮದ್ರಾಸ.

೧೪. ಸಂಗೀತದರ್ಪಣ—ದಾಮೋದರ, ಸಂ. ಕೆ. ವಾಸುದೇವಶಾಸ್ತ್ರೀ, ಮದ್ರಾಸ ಸರಕಾರ ಪ್ರಾಚ್ಯಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ೧೯೫೨.

೧೫. ರಘುನಾಥಾಭ್ಯುದಯ—ರಾಮಭದ್ರಾಂಬೆ, ಸಂ. ಟಿ. ಆರ್. ಚಿಂತಾಮಣಿ, ಮದ್ರಾಸ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ೧೯೩೪.

ಹಿಂದೀ :

೧೬. ವೈದಿಕಛಂದೋಮೀಮಾಂಸಾ—ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಮೀಮಾಂಸಕ, ರಾಮಜಿ ಕಪೂರ ಟ್ರಸ್ಟ, ೧೯೫೯.

ಮರಾಠಿ :

೧೭. **ಲೋಕಸಾಹಿತ್ಯದ ರೂಪರೇಖಾ**—ದುರ್ಗಾ ಭಾಗವತ, ಮುಂಬಯಿ ಮರಾಠಿ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ೧೯೫೬.

ಇಂಗ್ಲೀಷ :

೧೮. **ಉಗಾಭೋಗ ಮತ್ತು ಸುಳಾದಿಗಳು**—ಆರ್. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ, ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರ ಸಾಹಿತ್ಯ-೪-ಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ (ಮುನ್ನುಡಿ).

೧೯. **ಬಸವಣ್ಣನ ವಚನಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸ್ವರೂಪ**—ಚೆನ್ನವೀರ ಕಣವಿ, ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಸ್ಮಾರಕ ಗ್ರಂಥ, ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರ, ೧೯೬೭.

೨೦. **ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ**—ಭವಾನರಾವ ಪಿಂಗಳೆ, ೧೮೯೮.

೨೧. **ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಕಥೆ**—ಓ. ಗೋಸ್ವಾಮಿ, ಏಶಿಯಾ ಪಬ್ಲಿಶಿಂಗ ಹೌಸ, ಮುಂಬಯಿ, ೧೯೫೭.

೨೨. **ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ**—ಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂದ, ಕಲಕತ್ತಾ, ೧೯೬೦.

೨೩. **ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಭ್ಯಾಸ**—ಸ್ವಾಮಿ ಪ್ರಜ್ಞಾನಂದ, ರಾಮಕೃಷ್ಣ ವೇದಾಂತ ಮಠ, ಆನಂದಧಾರಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕಲಕತ್ತಾ, ೧೯೬೫.

೨೪. **ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ಸಂಗೀತ**—ಪಿ. ಸಾಂಬಮೂರ್ತಿ (ಭಾಗ-೪), ಮದ್ರಾಸ, ೧೯೫೪.

೨೫. **ದಕ್ಷಿಣಾದಿ ನೃತ್ಯಪರಂಪರೆ**—ಕೆ. ವಿ. ರಾಮಚಂದ್ರನ್, ತ್ರಿವೇಣಿ, ಮದ್ರಾಸ, ಸಂ. ೭, ೧೯೩೫.

೨೬. **ಖಯಾಲ ಪಲ್ಲವಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಏಕರೂಪತೆ**—ಎನ್. ಹರಿಹರನ್, ಟೈಮ್ಸ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ, ೧೬-೨-೬೯.

ವಿಮರ್ಶೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

"Critics are like horseflies, which prevent the horse from ploughing."

—Tehekov

ಎಂಬಂತಹ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನವಲೋಕಿಸುವಾಗ ಕಲಾವಿದನ ಕಾರ್ಯರಂಗಕ್ಕೆ ವಿಮರ್ಶಕನಿಂದ ಕಾಲ್ತೊಡಕೇ ಎಂದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವಗತವಾಗು-ವದುಂಟು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ ನೈಜ ವಿಮರ್ಶಕ ಕಲಾಕೃತಿಯ ರಸಾಸ್ವಾದನೆಗೆ ಅಡೆತಡೆ ಉಂಟುಮಾಡುವಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತೃಪ್ತ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ವಿದೂರವಾಗುವದುಂಟು. ಶ್ರೀ. ಅ. ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಹೇಳು ವಂತೆ, ಅವ ದೇವಾಗಾರದ ಪೂಜಾರಿ. ಒಳಗಿನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಟೆದವ ಕಲಾ-ವಿದ. ಮೂರ್ತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ತಾತ್ವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವವ ವಿಮರ್ಶಕ. ಆ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ನಿರೂಪಣೆ (revelation of personality) ಇದ್ದರೂ ವಿವೇಕಿ ವಿಮರ್ಶಕ ಮೂಲಭೂತ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕರತಲಾಮಲಕವಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ.

ವಿಮರ್ಶಕನ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಬಗೆಗೆ ನಡೆದ ಊಹಾಪೋಹ ರೋಮಾಂಚಕ ವಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕನ ತತ್ವ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಎನಿಸು ವವು–ಹೂವುಗಳ ವರ್ಣ, ಆಕಾರ, ಸುವಾಸನೆಯಂತೆ. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ವಿಮರ್ಶನ ಕಲೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನರಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಲು, ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚುವದು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನ ವಿಮರ್ಶಾರೀತಿಯ ಆಗುಹೋಗುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಲು ನಾವು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾದಲ್ಲಿ ಆ ರಂಗದ ಐತಿಹಾಸಿಕಾವಲೋಕನವೂ ಯಾವ ಮಾನ-ದಲ್ಲಿಯೂ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವಲ್ಲ.

ತೀರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಗಣ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸ ಕವಿಗಳಾದ ಟಿ. ಎಸ್. ಈಲಿಯಟ್ಟರು "A critic should discipline personal prejudices and cranks" ಎಂದು ತಮ್ಮ Function of Criticism ಎಂಬ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಿರು ವದು ಮನನೀಯ ಅಂಶ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯೋಚಿಸಿದರೆ, ವಿಮರ್ಶಕನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ತೀರ ಹಿರಿದು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯದೆಂದು ಥಟ್ಟನೆ ಮನವರಿಕೆ ಆಗುವದುಂಟು. ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನ, ಸಂಯಮ ಅವನ ಕಾರ್ಯರಂಗದ ಜೀವಾಳ ಎನ್ನುವದು ಸಮಂಜಸ ಮಾತು. ಪೂರ್ವಗ್ರಹದೂಷಣೆಗೂ (Prejudices) ಅವನಿಗೂ ಎಣ್ಣೆ-ಸೀಗೆಯ ಸಂಬಂಧ ಎನ್ನುವದೂ ಯುಕ್ತ ಅಂಶವೇ ಸೈ.

ವಿಮರ್ಶೆ ಎಂದರೇನೆಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡ್ ವಿವರಿಸಿದುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿದೆ. ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ವಿಮರ್ಶಕನೂ ಕಲಾವಿದನಂತೆ ಜನ್ಮಾಪಿ ಒಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೇ. ಅವನಿಗೂ ಹೆಜ್ಜೆಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಕಲಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಕಲಿಯುವದೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವದು. 'ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ ಲಭತೇ ಜ್ಞಾನಂ' ಎಂಬ ಗೀತೆಯ ಮಹದುಕ್ತಿಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಕ ಕಾಲುಕಸವಾಗಿಸಲಾರ. ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸುವದು ನೈಜ ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ಎಂದೂ ಸಲ್ಲದೆಂಬ ಆರ್ನಾಲ್ಡನ ಉದ್ಗಾರ ಬೆಲೆಬಾಳುವಂತಹದು. ವಿಮರ್ಶಕ ಕಲಾಕೃತಿಯ ಬೆಲೆ ಅರಿಯಲು ಮನಮುಟ್ಟ ಯತ್ನಿಸುವಾಗ ಅವ ಅಜ್ಞರನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಕಡೆಗಣಿಸಲಾರ. ಕಲೆಯ ಬೆಲೆಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಚಾರವೇ ಅವನ ಜೀವಿತದ ಪವಿತ್ರ ಧ್ಯೇಯವಲ್ಲವೆ? ಈ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅವನ ಸಾಧನಗಳೂ ಅಪರಿಮಿತ. ತಪಸ್ಸೂ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಅಂತರಂಗ ಅರಿಯಲು ವಿಮರ್ಶಕ ಮೊದಲು ಅವನ ಬೌದ್ಧಿಕ, ಹಾರ್ದಿಕ ಮಟ್ಟ ಮುಟ್ಟಬೇಕು. ಆನಂತರ ತಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಲೆಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮೋಹಕವಾಗಿ ರೂಪಿಸುವದು ಅವನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ. ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಡೊಂಬರವನಂತೆ ಆವ ತೂಕ ತಪ್ಪಬಾರದು. ತಪ್ಪಿದರೆ ಅಪರಂಪಾರಕ್ಕೆ ಕೊಳ್ಳದ ಅಡಿಗೇ ಆವ! "ಸತ್ಯಂ ಶಿವಂ ಸುಂದರಂ" ಎಂಬಿವು ವಿಮರ್ಶಕನ ತಾರಕವಾದ ಸೂತ್ರತ್ರಯ. ಬೀಭತ್ಸವನ್ನೇ ಕಂಡೆನೆಂದು ಹೇಳುವದಾದರೆ ವಿಮರ್ಶಕ ಏಕೆ ಬೇಕು? ಸತ್ಯಾನ್ವೇಷಣೆಯೊಡನೆ ಶಿವ ಇಲ್ಲವೇ ಸೌಂದರ್ಯ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಅವ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಕಲಾವಿದನದು ಇಂತು ಒಂದು ಸರಸ ಸುಂದರ ವಿಶ್ವವಾದರೆ ವಿಮರ್ಶಕನದೂ ಒಂದು ಪ್ರತಿಸೃಷ್ಟಿ (ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನಂತಹದೆ?). ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಮನ್ನಣೆಯುಂಟು. ವಿಮರ್ಶಕನ ತೂಕದ ಕಲ್ಲುಗಳೂ 'ಖೊಟ್ಟಿ'ಯಾದರೆ ನಡೆದೀತೆ? ತೂಕದೊಡನೆ ವಿಮರ್ಶಕ ದೇಶ ಕಾಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾರ. ತಂದೆ ಮುತ್ತಜ್ಜರ ಕಾಲದ ತಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಣಾಲಿಗಳಿಗೂ ಇಂದೂ ಅಷ್ಟೇ ಮನ್ನಣೆ ಒದಗಲಿ ಎಂದು ಹಟ ಹಿಡಿದರೆ "ತಾತಸ್ಯ ಕೂಪಮಿತಿ ಬ್ರುವಾಣಾ ಕ್ಷಾರಂ ಜಲಂ ಕಾಪುರುಷಾಃ ಪಿಬಂತಿ" ಎಂಬಂತಹ ಅನಿಷ್ಟಕಾರಕ ಗತಿ ವಿಮರ್ಶನರಂಗಕ್ಕೆ ಉಂಟಾದೀತು! ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ— "Criticism is a disinterested endeavour to learn and propagate the best that is known and thought in the world, and thus establish a current of fresh and true ideas" ಎಂಬ ಆರ್ನಾಲ್ಡನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಾನ್ಯ ಎನಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹದ ಸ್ತೋಕಾಂಶವಿಲ್ಲ!

ಬೇರೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷಿಸುವಾಗ, ವಿಮರ್ಶಕನ ಸ್ಥಾನಮಾನವು ಹಡ್ಸನ್ನರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಈ ಮೊದಲೆ ನಿವೇದಿಸಿ

ದಂತೆ, ವಿಮರ್ಶಕನ ಮೇಲೆ ಕಲಾವಿದನ ಪ್ರಭಾವ ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಅವ ರಸಿಕ ಜನತೆಯನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಲಾರ. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ವಿಮರ್ಶಕ ತಕ್ಕಡಿ ಗೇರಿಸಲಾರ. ಜನತೆಯ ಆಹ್ವಾನವನ್ನೂ ಎದುರಿಸಿ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರ ಸಲ್ಲಿ ಸುವದು ಅವನ ಹಿರಿ ಹೊಣೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅಜ್ಞ ಜನಕ್ಕೆ ಅವ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿ ಒದಗಿಸುವ. ಆಗೂ ವಿಮರ್ಶಕ ಸದ್ಗುರುವಿನಂತೆ! ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರರೂಢ ವಾದ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ, ಪ್ರಗಲ್ಭ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವದು ತನ್ನ ಆದ್ಯಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಅವ ಅರಿಯುವ, ಹಾಗೇ ಬಿಂಬಿಸುವ. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೆ ವಿಮರ್ಶಕನೆಂದರೆ ವಂದಿಮಾಗಧ ಎನ್ನಲಾಗದು. ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಲ್ಲಿಸುವದಷ್ಟೆ ಅವನ ಕಾರ್ಯವಾಗದೆ, ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತಿ (provocation) ಉಂಟುಮಾಡುವದೂ ಅವನ ಸ್ಫುಟ ವಿಚಾರ. ಏನಿದ್ದರೂ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕಲಾದರ್ಶನದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಇರುವದು. ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ತತ್ವ ತೂರಿ ದಷ್ಟು ಅವನ ಕಾರ್ಯ ಸುಗಮವಾಯಿತೆನ್ನಲಾಗದು. ಅವ್ಯವಹಾರ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಂದ ಕಲೆಯ ಸಮ್ಯಕ್ ದರ್ಶನವಾಗುವದೆಂತು? ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗುವ ಜನತೆಯ ಅಭಿರುಚಿಗಳ ಮೇಲೆ 'ಕ್ಷ'ಕಿರಣ ಹರಡಿ ಮನಃಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವದು ವಿಮರ್ಶಕನ ಗುರಿಗಳಲ್ಲೊಂದು. "Literature is the comprehensive essence of the intellectual life of a nation" ಎಂದು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದ ಫ್ರೆಡ್ರಿಕ್ ಸ್ಕ್ಲೀಗಲ್‌ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ವಿಮರ್ಶೆಗೂ ನೇರವಾಗಿ ಅನ್ವಯಿಸುವದೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ವಿಮರ್ಶೆಯಾದರೂ ಮಾನವ ಕೋಟಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಜೀವನದ ಸತ್ಯ. ಕಾವ್ಯಕಲೆಗಳ ಸ್ಥಾನ ಮಾನವಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತವಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯವನ್ನರಸುವದೆ ಇವುಗಳ ಗುರಿ. ಪ್ಲೇಟೊ ಹೇಳುವಂತೆ, ಕಾವ್ಯೋಪಾಸನೆ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಹುಚ್ಚೇ. ಲಾಂಜಿನಸ್‌ನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಜಾಜ್ವಲ್ಯಮಾನ ಬೆಳಕಾಗಿ (Illumination) ಪರಿಣಮಿಸಿತು.

ವಿಮರ್ಶಕನಾರು? ಅವನ ರಂಗದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಏನು? ಎಂಬುದರ ಬಗೆಗೆ ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಊಹಾಪೋಹ ನಡೆದಿದೆ. ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಮರ್ಶಕ ಶಿಲ್ಪಿ; ತೋಟಗಾರಿಕೆಯ ವಿಮರ್ಶಕ ತೋಟಿಗ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾವ್ಯದ ವಿಮರ್ಶಕ ಕವಿಯೆ?--ಎಂದು ಕೇಳುವದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರಂಗಗಳಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುವದು. ಲೇಖಕ, ಓದುಗ, ವಿಮರ್ಶಕ--ಈ ಮೂವರ ಕಾರ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂವರಿಗೂ ತಳಕು ಇದೆ. ಒಂದೇ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗೆ ಮೂವರೂ ಸ್ವಾನುಭವ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವರು. ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಪಡೆಯುವದು ಮೂವರ ಸೊತ್ತೇ. ಆದರೆ

ಇವರ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸುವದು ನಿಜಕ್ಕೂ ರಂಜಕ, ರೋಮಾಂಚಕ, ಬೋಧಪ್ರದ. ಲೇಖಕನು ಒಂದು ಮೋಹಕ ಸನ್ನಿವೇಶ ಬಣ್ಣಿಸುವ. ಅವನ ರೀತಿ ಅವನದೆ. ಆದರೆ ಅದನ್ನೇ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ, ತಾರ್ಕಿಕವಾಗಿ ಮೂಲ ನಿರ್ಣಯ ಉಸುರುವದು ವಿಮರ್ಶಕನ ಹೊಣೆ. ವಿಮರ್ಶಕನಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ, ಸೌಕುಮಾರ್ಯ, ಶಾಸ್ತ್ರೀಯತೆಯ ಬಲ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದಷ್ಟೂ ಅವನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯ ಉಂಟಾಗುವದು. ಏನಿದ್ದರೂ ವಿಮರ್ಶಕನೂ ಒಬ್ಬ ಓದುಗನೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವ ರಸಿಕ. ನಿರ್ಣಾಯಕ ಬುದ್ಧಿ ಅವನ ಜೀವಾಳ. ಚಿತ್ರಪಟಗಳ 'Censor Board'ದ ಕರ್ತವ್ಯದಂತೆ ಇವನೂ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ನಿರ್ಣಯದ ಹೊಣೆ ತೀರಿಸಬೇಕು. ಲೇಖಕನಾದವನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಎಂಜಿನಿಯರನಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಅವನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ನೆಲೆ ಬೆಲೆ ನಿರ್ಣಯಿಸುವವ ಬೇರೊಬ್ಬ ತಜ್ಞ ಅಧಿಕಾರಿ. ವಿಮರ್ಶಕನ ಕಾರ್ಯವೂ ಅಧಿಕಾರಿಯಂತಹದೆ! ವಿಮರ್ಶಕನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಸಮಗ್ರತೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಾನುಭವ, ಕಲಾಪ್ರಜ್ಞೆ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನೆಲಿಸಿರುವದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಅವನ ಬೆಂಬಲಕ್ಕಿರ ಬೇಕು. ಕಲೋಪಾಸಕನೊಬ್ಬ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕಲಾಕೃತಿ ಯಾವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹರುಷ ಹುಟ್ಟಿಸುವದೆಂದು ಹೇಳುವದು ವಿಮರ್ಶಕನ ಕಾರ್ಯ. ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಮರ್ಶಕನ ಸ್ಥಾನ ಉಸಿರಬೇಕಾದರೆ ನಾವು, "To judge of poets is only the faculty of poets" ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದೀತು.

ಕಲೆಯ ಒಂದು ರೂಪವಾದ ಕಾವ್ಯದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ, ನೀತಿಯ (Morality) ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಇದೆ. ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ನಾವು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಇಂಗ್ಲಂಡದ ಪ್ಯುರಿಟನ್ನರು ಅದರ ಬಗೆಗೆ ಸದಭಿಪ್ರಾಯ ತಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ರಸ್ಕಿನ್ನನು ಕಾವ್ಯದ ಬಗೆಗೆ ಆದರ ಉಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದ. "All art that was art was of divine origin; it was the witness of the glory of gods" ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ವಿಕ್ಟೋರಿಯನ್ ಕವಿಗಳಿಗಿತ್ತು. ರಸ್ಕಿನ್ನನಿಗಾಗಲಿ ಪ್ಲೆಟೊವಿಗಾಗಲಿ ನೀತಿಯು ಕಾವ್ಯದಿಂದ ವರ್ಜಿತವಾಗಬೇಕೆ, ಬೇಡವೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇತ್ತು.

ವಿಮರ್ಶಕನಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರಬೇಕಾದುದವಶ್ಯ, ಡ್ರೈಡನ್ನನು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪರಿಮಿತ ಅಂತಃಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂದು ನಿರೂಪಿಸಿದ. ಜನಾಂಗದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಅದರ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದ. "Art is dynamic and not a static force" ಎಂಬುದು ಅವನ ವಾದ.

ಇದೇ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಜನತೆಗೂ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ತಲೆದೋರುವದು. (ಡ್ರೈಡನ್ನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಲೆಗಾಗಿ ಕಲೆ ಎಂಬ ವಾದ

ಉದ್ಭವಿಸಿರಲಿಲ್ಲ). ಆ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಮುಂದೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶ ಜ್ಞಾನ, ರಂಜನೆ ಎಂಬ ವಾದಕ್ಕೆ ಎಡೆ ಕಲ್ಪಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಲಾಂಜಿನಸ್ ಭಾವನಿರ್ಭರತೆಯನ್ನೊಂದು ಹೊಂದಿಸಿದ. ಅಂತೂ ' My chief endeavours are to delight the age in which I live" ಎನ್ನುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾವ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮುಟ್ಟಿತು.

ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈ ಚರ್ಚೆ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳದೆ ಕಲೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ವಿವೇಚನೆ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. "Art does not aim at mere copying, but at making a beautiful resemblance of the whole" ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಉದ್ಭೂತವಾದಾಗ ಕಲೆ ಕೇವಲ ಅನುಸರಣೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿ, ಸೌಂದರ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ ಕೂಡ ತಲೆ ಎತ್ತಿದವು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕವಿಯನ್ನು ಗಡಿಯಾರನಿರ್ಮಾಪಕ ಇಲ್ಲವೆ ಕಮ್ಮಾರನಿಗೆ ಹೋಲಿಸುವದುಂಟು. ಅವನ ನಿರ್ಮಾಪಕ ಕೌಶಲಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾದುವು ಕಬ್ಬಿಣ ಬೆಳ್ಳಿ. ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದಲೆ ಕವಿ ವಿಡಂಬಿಸುವ; ಅಳಿಸುವ ನಗಿಸುವ. ಜೀವನದ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಘಟನೆಗಳೆ ಕವಿಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೆ, ರಸಭಾವಗಳಿಗೆ ಕಚ್ಚಾಸರಕು(Raw Products)ಗಳು.

ಕಾವ್ಯದ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ ಶೆಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುವದು. "Poetry is the record of the happiest and the best moments of happiest and the best minds" ಎಂಬ ಅವನ ಉದ್ಗಾರ ಅರ್ಧ ಸತ್ಯ ಎನಿಸುವದು. ಅದೇ ಕವಿಯ ವಿಲಾಪಗೀತೆಗಳೆನಿಸಿ ಲೋಕ ವಿಖ್ಯಾತಿಗಳಿಸಿದ " Adonais Alaster " ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ರಂಗದಿಂದ ತಳ್ಳಬೇಕೆ? "Our sweetest songs are those that tell of saddest thoughts" ಎಂಬ ಶೆಲ್ಲಿಯ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಅವನ ಪ್ರಕಾರವೇ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಇಲ್ಲವೊ ಹೇಗೆ? ' Excellent Action ' ಸತ್ಕೃತಿಯನ್ನೆ ಕಾವ್ಯದ ಗುರಿಯಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಮೃತತ್ವಪಡೆದ ಇಬ್ಸೆನ್, ವಾಲ್ಟ್ ವ್ಹಿಟ್‌ಮನ್, ಹಾರ್ಡಿ, ಚೆಹಖೋವ್, ಫ್ಲೊಬಾ ಇವರ ಗತಿಯೇನು? ಇಂತು ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಮಿತಿ ವಿಶ್ವದಂತೆ ಅಪಾರ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಮರ್ಶಕನ ಗತಿ ಕೂಡ. ಕೊನೆಗೆ ನೀತಿಗೂ ಕಲೆಗೂ ವಿಮರ್ಶೆಗೂ ನಿಕಟಸಂಬಂಧವಿದೆಯೆಂದು ಉದಾಹರಿಸಲು ಚೆಸ್ಟರಟನ್‌ರ– " But it is a bad principle if it means that the tree could grow just as well with its roots in the air " ನುಡಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೀಗ ಕಲೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ನೀತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ!

★ ಎನ್. ಎಸ್. ಗದಗಕರ

ರೋಗ, ತಾರುಮಾರುಗಳು

ಜೀವವಿಲ್ಲದೆ ರೋಗವಿಲ್ಲ. ಜೀವಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ರೋಗ ಹತ್ತುತ್ತದೆ; ಏಕಾಣು ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ರೋಗ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಜೀವದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಬೇನೆಬೀಳುವುದನ್ನೂ ಜೀವಿಜ್ಞಾನದ (biology) ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಕಲಿಯ ಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಅದೇ ನಿಟ್ಟು, ಅದೇ ವಿಜ್ಞಾನ, ಅದೇ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ ನೋಡುವುದು, ಖಚಿತವಾಗಿ ಲೆಕ್ಕಹಾಕುವ ಅದೇ ವಿಧಾನ ಇಲ್ಲೂ ಬಳಕೆಗೆ ಬರಬೇಕು. ಈ ಹೊಸ ಭಾವನೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿರುವುದು ಕೇವಲ ಇತ್ತೀಚಿನ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ.

ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಿದರು ಎನಿಸಿಕೊಂಡವರು ರೋಗಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವಾಗ, ತಾವು ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದು, ರೋಗಿ ತನಗೆ ಏನಾಗುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಒಂದು ಪೂರ್ಣ ಕಲ್ಪನೆ ಬರುವಂತೆ ಕೇವಲ ರೋಗಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟೈಸುವುದು, ಹೀಗೆ ಬಂದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಒಂದಾಗಿ ಕಂಡು ಹೆಸರಿಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇನ್ನಾವ ಅನು ಕೂಲವೂ ಅವರ ಕೈಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಯ ಅಂಗರಚನೆಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಅಂಗಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಕಣಜಾಲಗಳ (tissues) ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ನಿಜಗೆಲಸಗಳನ್ನೂ (functions) ಕಲಿಸಲಿಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗ ಬಿಷಾಟ್. ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ನವಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ವಿಶೇಷ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಆದರಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ರೋಗಲಕ್ಷಣಗಳಿಗೂ ಅಂಗಾಯಗಳಿಗೂ (lesions) ಹೊಂದಾಣಿಸುವುದರ ಸತ್ಯ ವನ್ನು ಕಾಣಬಯಸಿದರು. ರೋಗದ ನಿಜಗುಣವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಲೆನ್ನೆಕ್ ಬಹುವಾಗಿ ಬಳಸಿದ ಇಂತಹ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಹೋಲಿಕೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಾ-ಯಿತು. ಅಂಗಗಳಿಗೆ ತಗಲುವ ಪೆಟ್ಟು, ಗಾಯ(ಅಂಗಾಯ)ಗಳನ್ನು ಇದು ನೆಲೆ ಗೊಳಿಸಿತು. ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಗಾಣುವ ಮುಟ್ಟಿ ತಿಳಿಯುವ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ವಿಪರೀತ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತೋರುವ ಅನೇಕ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಒಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಈ ಪರಿಶೀಲನೆಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತಾದುವು. ಇದರ ಚೆನ್ನಾದ ಉದಾಹರಣೆ, ಕ್ಷಯರೋಗ. ಕೆಲವೇಳೆ ಈ ರೋಗಹತ್ತಿದ ಕಣಜಾಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಡಸುಗಟ್ಟಿಸುವುದು (ಪೆಡಸಣೆ, sclerosis); ಹಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೆತುಗೊಳಿಸಿ ನೀರಾಗಿಸುವುದು (ತಣ್ಣಕುರು, cold abscess); ಇನ್ನು ಹಲವಾರು ಕಿರಿಯ ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಉರಿತ (inflammation) ಎಬ್ಬಿಸಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ಕಣಜಾಲಕ್ಕೆ ಯಾವ ಹೋಲಿಕೆಯೂ ಉಳಿಯದ ಒಂದು ತೆರನ ಗಿಣ್ಣಿನಂತಹ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸುವುದು ಕೂಡ ಇದೇ ಕ್ಷಯ.

ಇನ್ನೊಂದು ಕೊರತೆಯಂತೂ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಲೆನೋವಿಟ್ಟಿತು. ಅನೇಕ ತಾರುಮಾರುಗಳು ಅಂಗರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ವೈದ್ಯರಂತೂ ಆಗ ರೋಗವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇವೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ರೋಗಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಅಂಗರಚನೆಯ ಕಣ್ಣರಿಕೆಯನ್ನು ಜೀವಕಣಗಳ ಮಟ್ಟಕ್ಕೂ ಸಾಗಿಸಿದ ಮಿಣಿದರ್ಶಕ(microscope)ವಾಗಲಿ, ಜೀವ-ಕಣಗಳೊಳಗಿನ ಅಣುವಿನ ಮಟ್ಟಕ್ಕೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋದ ವಿದ್ಯುದಂಶ ಮಿಣಿದರ್ಶಕ(electron microscope)ವಾಗಲಿ, ಅಂಗರಚನೆಯ ವಿಧಾನದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ಆಳದುದ್ದದ ಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಹೊಯ್ಯಲಿಲ್ಲ. ರಚನೆಯ ವಿಚಾರ ಎಷ್ಟೇ ಆಳದಾಳಕ್ಕಿದ್ದರೂ ಯಾಂತ್ರಿಕತೆ, ನಿಜಗೆಲಸಗಳೇನು ಎಂಬುದರ ಸುಳಿವೇ ನೀಡದು.

ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಜೀವಿಸಿರುವ ಕಣಜಾಲವೂ ರೋಗಹತ್ತಿದ ಬದುಕಿರುವ ಕಣಜಾಲವೂ ಬೇರೆಯಲ್ಲ, ಒಂದೇ ತೆರನಾದವು ಎಂದ ಕ್ಲಾಡ್ ಬರ್ನಾರ್ಡ್, ರೋಗದ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದನು. ಹೀಗೆನ್ನುವುದರಿಂದ ಅಂಗೆಲಸಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ (physiology) ಆಗಲೇ ಇರುವ ಪ್ರಯೋಗದ ವಿಧಾನಗಳಿಂದಲೇ ರೋಗಿಯನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಇಂತಹ ವಿಧಾನಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ಮಾನವಯಂತ್ರದ ಕೊನೆಯ ಗುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು. ಮಿಣಿದರ್ಶಕವನ್ನು ಬಳಸುವಂತೆಯೇ ಅಂಗೆಲಸಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಬಳಸುವುದನ್ನು ವೈದ್ಯ ಕಲಿಯಬೇಕಾಯಿತು.

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಾಗಿ, ರೋಗವನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಜೀವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ, ಇರಿಸಲಾಯಿತು.

ಕಣಜಾಲಗಳಲ್ಲಿನ, ಪೆಟ್ಟು, ಗಾಯಗಳ ತೋರಿಕೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿ, ರೋಗಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನು ಮರುಜೋಡಿಸಿ, ಮೊದಲಿನ ಕಾರಣವನ್ನು ಅಣಗಿಸಿಯೋ, ನಡುವಣ ಹಂತಗಳಿಗೆ ಆಟಂಕಿಸಿಯೋ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಮೂಲವಿಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳೂ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನೆರವಾದುವು.

ರೋಗಶಾಸ್ತ್ರದ (Pathology) ತೊಡಕುಗಳ ಬಗೆಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಅಂಗೆಲಸಶಾಸ್ತ್ರದ ನೆಲೆಗಾಣ್ಕೆಗಳೇ ಶಸ್ತ್ರವೈದ್ಯ, ಅರಿವಳಿಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರ(anaesthesiology)ಗಳಲ್ಲಿನ ಅಗಾಧ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಕಾರಣವಾದುವು. ಇಂದಿನ ವಿಜ್ಞಾನಕ ವೈದ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ, ಅದರಲ್ಲೂ ಒಳಸುರಿಕ (endocrine) ಸುರಿಕೆಗಳಂತಹ ರಸಾಯನಿಕ ಜೈವಿಕ ಸಂಯುಕ್ತಗಳ ಕೃತಕ ತಯಾರಿಕೆ, ಸಾರವಿಳಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಸರಿ.

ಕೆಲವು ಕಾಲ ಪ್ಯಾಶ್ಚೂರ್ ಮತ್ತವನ ಏಕಾಣುಜೀವಿಜ್ಞಾನದ(bacterio-

logy) ಒಂದಿಗರ ಅಸಾಧಾರಣ ನೆಲೆಗಾಣ್ಕೆಗಳಿಂದ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಪಡೆಯುವ ಸಾಧನವಾಗಿ ಅಂಗೆಲಸಶಾಸ್ತ್ರ ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಸೊಂಕಂಟಿಸುವ ಕಾರಕಗಳು, ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು, ವಿಷಕಣಗಳನ್ನು ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ವೈದ್ಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದೀಚೆಗೆ ಹೆರ ವಸ್ತುವೊಂದು ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಒಳಹೊಗುವುದ ರಿಂದ ರೋಗದ ಲಕ್ಷಣ, ಚಿನ್ನೆಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ, ಸೊಂಕಂಟಿಸುವ ಕಾರಕದಿಂದ ರೋಗದ ಗುಣ ಗುರುತಾಯಿತು, ಹೀಗೆ ರೋಗವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು, ಬೇಡದ ಹೆರ ಜೀವಿಯನ್ನು ಆದರ ಸಾಗಣೆ, ಒಳತೂರಿಕೆ, ಇಲ್ಲವೇ ರೋಗಿಯ ಕಣಜಾಲಗಳು ಜೀವಕಣಗಳಲ್ಲಿನ ಪರಪಿಂಡಿ (parasite) ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಪಡಿ ಸುವುದರಿಂದ ಆಗುವುದೆಂದಾಯಿತು. ಇಂದು ಈ ಕೆಲಸ ಪೆನಿಸಿಲಿನ್‌ನಂತಹ ಜೀವಿರೋಧಕ(antibiotic)ಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದೆ.

ಲಸಿಕೆ (vaccine) ಹಾಕುವುದರಿಂದಲೂ ಏಕಾಣುಜೀವಿರೋಧಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಯಿಂದಲೂ ಎದ್ದುಕಂಡಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೈಗೂಡಿದ್ದರಿಂದ ವಿವಾದಗಳು ಮುರಿದು ಬಿದ್ದವು. ಎಂದಿನಂತೆ ಅನೇಕ ತಾರುಮಾರುಗಳು (disorders), ಬೇನೆಗಳು ಹೊರಗಿಂದ ಬಂದವಿಂದ ಆದುವೆಂದು ಕಾಣಲಾಯಿತು. ಹೆರ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಬಿಟ್ಟರೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೈಗೂಡಿದಂತೆ ಆಯಿತು ಎಂದರು ಆನೇಕರು. ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾದ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳನ್ನೂ, ಹೆರ ಜೀವಿಗಳು ಒಳಹೊಕ್ಕದ್ದ ರಿಂದಲೇ ಆದವೆಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಕಂಡರು.

ರೋಗಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಏಕಾಣುಜೀವಿಜ್ಞಾನದ ನೆರವು ಕ್ರಾಂತಿ ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಪರಿಸರದಲ್ಲಿರುವ ಪರಪಿಂಡಿಗಳು ಮಾನವನನ್ನು ಮುಸುರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿತು. ಆರೋಗ್ಯಗೊಳಿಕ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಬದಲಾಯಿಸಿ ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಿತು. ಆದರೆ ದಿನ ಗಳು, ವರುಷಗಳು ಉರುಳಿದಂತೆ, ರೋಗದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸೂತ್ರವಂತೂ ಏಕಾಣುಜೀವಿಜ್ಞಾನದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಊಹಿಸಿದ್ದಷ್ಟು ಬೇರುಮುಟ್ಟ ಬದ ಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಹೊರಬಿದ್ದು ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು.

ಸೊಂಕಂಟಿಸುವ ಕಾರಕವೊಂದು ಮೈ ಒಳಹೊಕ್ಕರೂ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆ ರೋಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿಸಲಾಯಿತು. ರೋಗದ ಯಾವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ ಹೊರದೋರದೆ, ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡರೂ ಸೊಂಕಂ-ಟಿರುವವರೇ ರೋಗವನ್ನು ಹರಡಲು ಕಾರಣರೂ ಆಗಬಹುದು. ಜೀವಾಣು ಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತವರನ್ನೂ, ಹೊರಗಾಣಿಸದ ರೋಗವಿರುವವರನ್ನೂ ಕಂಡು ಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ, ಹೆರಜೀವಿಗಳು ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಜೀವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಎಂದಿನ ನಿಜಗೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರಬಲ್ಲವು ಎಂದಾಯಿತು.

ಜೀವಿಯನ್ನು ಕಾಪಿಡಲಿರುವ ವಿಶೇಷಿತ ಅಂಗೆಲಸದ ಮಂಡಲಗಳ ಸರಣಿ

ತಂಡವೇ ಈ ದಿಟಾಂಶಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ, ರೋಗದೆದುರು ಮರೆಯೀವ, ಮರೆವಣೆಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ (immunology) ಹೊಸ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಇದು ಮೂಲವಾಯಿತು.

ಕ್ರಮ, ತಾರುಮಾರುಗಳು :

ಅಂಗಾಯಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮುನ್ನ ನಿಜಗೆಲಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಿರಿಯ ರಕ್ತನಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ರೋಗವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಅಂಗಾಯದಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಅಂಗಗಳ ಒಂದೊಂದೇ ನಿಜಗೆಲಸದಾಚೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಕಾಣಿಸುವ ಮುನ್ನ ಆಗುವ ತಾರುಮಾರುಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಗುರುತಿಸಬೇಕು.

ಜೀವಿಯೊಳಗಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವುದರ ಹೆಚ್ಚಳಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಿ ಮೊದಲು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಿದವನು ಕ್ಲಾಡ್ ಬರ್ನಾರ್ಡ್. ಒಂದೊಂದೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಒಂದೊಂದು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲೂ ತಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಜೀವಕಣದಲ್ಲೂ ಜೀವನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸರಿಸಮನಾದ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಇರಲೇಬೇಕು. ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬರಲು ಒಳಗಿಂದಲೋ ಹೊರಗಿಂದಲೋ ಎದ್ದುಬರುವ ಎಡೆಬಿಡದ ಏರುಪೇರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾಗಿ ಸರಿಹೊಂದಿಸಲೇಬೇಕು.

ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕೇಬೇಕಿರುವ ಪಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದೂ ಕರಾರುವಾಕಾದ ಅಂಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವುದು. ಮೈಯಲ್ಲಿರುವ ಅನೇಕಾನೇಕ ಅಂಗಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಚೋದಿಸುವ, ಕುಂಗಿಸುವ ಎರಡು ಎದುರು ಬಲಗಳ ಅಂತರಾಟದಿಂದ ಸಮತೋಲ ಏರ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಮೈಯೊಳಗಿನ ಪರಿಸರ ಸರಿಸಮ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೊರಗಣ ಪರಿಸರವನ್ನು ಜೀವಿ ನೇರವಾಗಿ ನೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಸಾಕಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಪರಿಣಾಮಕರ ಆಗದಷ್ಟು ಕಾಲವೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವ ಈ ಹೊಂದಿಕೆಗಳಿಗೆ ಎರಗುವ ಯಾವ ಕೆಡುಕಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ರೋಗವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೊದಮೊದಲೋ ಬೆಳವಾಗಲೋ ಹೊಂದಿಕೆಗಳಿಗಾಗುವ ಯಾವುದೇ ತೆರನ ಕೆಡುಕೂ ಆಗದೆ ರೋಗ ಎನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಸಮತೋಲ ಹೊಂದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ನರದ ಮಂಡಲದ ಪಾತ್ರ ಸಣ್ಣದಲ್ಲ. ಚಾಲಕ ಚಲನೆಗಳು, ಈಡುವಳಿ (sensitivity), ಚಲನೆಗಳ ಹಿಮ್ಮುರಿವ (reflex) ಸಹಕ್ರಮ, ಸಮತೂಕ ಇವಕ್ಕಾಗಿ ನರದ ಮಂಡಲದ ಅಂಗರಚನೆಯಲ್ಲೇ ಸೇರಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಒಳಾಂಗಗಳ ನರಗಳ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಮೂಲ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿವಿಗೆ

ಬಂದಿಲ್ಲ. ರೋಗ ಬರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂಶಗಳ ಪಾತ್ರ ಈಗೀಗ ಗೊತ್ತಾ-ಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಇವೂ ಮುಖ್ಯವಾದುವೇ. ಮನೋಭಾವಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗಳ ಬಿಸಿ ಅಂಗಗಳಿಗೂ ತಟ್ಟುವುದು. ಆರೋಗ್ಯ ಎನ್ನಬೇಕಾದರೆ ಸರಿಸಮನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಿರುವ ಈ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವಿಯ ಅಂಗಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಮಗೆ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಇದಕ್ಕಾಗುವ ಅಪಾಯ ಕೆಡಕುಗಳಿಂದಲೇ ಅಂಗಗಳ ರೋಗಗಳಂತೆಯೇ ಇರುವ ತಾರುಮಾರು ಗಳು ಹುಟ್ಟಿ, ಮುಂದುವರಿವುದೆಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ಯಾವ ರೋಗದ ಅಂಗಾಯ ವನ್ನೂ ತೋರಗೊಡದಿರುವ, ಬಹುವಾಗಿ ಮಾನವಜನಾಂಗವನ್ನೇ ಕಾಡುತ್ತಿ-ರುವ ಬೇನೆಗಳ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ತಾರುಮಾರುಗಳ ಒಳಕಾರಣಗಳು :

ಗುರುತಿಸಬೇಕಾದವು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ರೋಗಗಳಿವೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಅನೇಕಾನೇಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳೇ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವಂತೂ ಮಾನವನ ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಬರುಬರುತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಮೈಯೊಳಗಿನ ಯಾಂತ್ರಿಕತೆ ಕೆಡುವುದಕ್ಕೂ ನೇರನೆಂಟು. ಅಸುವಳಿವ ಎಲುಕೀಲುರಿತ (degenerative osteoarthritis), ರಕ್ತದ ಒತ್ತಡದೇರಿಕೆ, ಅಂಬಲಿಪೆಡಸಣೆ (athero sclerosis), ಸಿಹಿಮೂತ್ರ, ಕಟ್ಟುವಾರೆ (gout) ಇದರ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳು. ಜೀವಕಣಗಳ ದೂಳೆಗಳು (enzymes) ಒಂದಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಗೆಡುವುದರಿಂದ ಈ ಬೇನೆಗಳು ಬರುವುವೆಂದು ಇಂದಿನ ಕಲ್ಪನೆ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತೆರನಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ, ದೂರದ ತಲೆಮಾರಿನ ಪ್ರಭಾವ ಕಾರಣ ಆಗಿರಲೂ ಬಹುದು.

ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕರಾರುವಾಕಾಗಿ ಈಗ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಒಳಗಿನ ಬೇನೆ ಗಳೆಂದರೆ, ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಬರುವ ಜೀವಸ್ತುಕರಣದ (metabolism) ತಪ್ಪುಗಳು. ಕೆಲವು ಗೊತ್ತಾದ ಜನಿಕಗಳು (genes) ಇರುವಾಗಲೋ ಇಲ್ಲದಾಗಲೋ ಈ ಬೇನೆಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಜೀವಕಣದ ನಟ್ಟನಡುವೆ ಇರುವ ಸಬ್ಬೀಜ (nucleus) ದೊಳಗಿರುವ ಬಣ್ಣದಂಡಗಳಲ್ಲಿ (chromosomes) ತುಂಬಿರುವ ಪುಟ್ಟ ಡಿಯಾಕ್ಸಿ ರೈಬೋನಬ್ಬೀಜಾಮ್ಲಗಳೇ ಜನಿಕಗಳು. ಈ ಜನಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ಅಪಾಯ ವಾದರೂ, ಮೆಂಡೆಲ್ ವಿವರಿಸಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತಲೆತಲಾಂ ತರವಾಗಿ ಅಣುವಿನ ಸರಪಣಿಯ ಮೇಲೆ ಅದೇ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಪಾಯ ಕಾಣಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಜನಿಕದ ಅಂಗೆಲಸದ ಪ್ರಭಾವ ಈ ಜೀವಿಯ ಮೇಲೆ ಆಗುವದ ರಿಂದ ರೋಗ ಏಳುತ್ತದೆ. ಜೀವಸ್ತುಕರಣದ ಹಲವಾರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇ-

ಕಾನೇಕ ಜನಿಕಗಳು ಪ್ರಭಾವಿಗಳು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ಗುಟ್ಟುಗಳು ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಜೀವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮುಂದುವರಿದಂತೆಲ್ಲ ಮೈಯಲ್ಲಿನ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಂಡಲಗಳೂ ತಮ್ಮ ಗುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುತ್ತವೆ.

ಹೊರಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವ :

ಹೊರಗಣ ವಸ್ತುಗಳು ಜೀವಿಯ ಮೈಯೊಳಗೆ ತೂರುವುದರಿಂದ ಅನೇಕ ರೋಗಗಳು ಮೇಲಿಂದಮೇಲೆ ಆಗುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತವೆ. ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು ವಿಷಕಣ(virus)ಗಳು, ಅಣಿಯಣಬೆಯ ಬೀಜಕಣಗಳು, ಒಂಜೀವಿಕಣದ (unicellular), ಹಲಜೀವಿಕಣದ (multicellular) ಪರಪಿಂಡಿಗಳು ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲೂ ಮುತ್ತಿದ್ದು, ತೀರ ಗೊತ್ತೇ ಆಗದಂತೆ ನಮ್ಮ ಮೈಯೊಳಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ.

ರೋಗ ಬರಿಸಲು ಆಳಗಾಣದ ಮೂಲ ಗಾಳಿ. ಅದರಲ್ಲೂ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ತೇವಗೂಡಿದ್ದರೆ ನಂಜಿನ ಸೊಂಕು ಅಂಟುವುದು ಸುಲಭ. ಕಿರಿತರ ಕಿರು-ತೊಟ್ಟುಗಳು, ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು, ವಿಷಕಣಗಳನ್ನೂ ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉರಿಶೀತ (influenza), ಪುಪ್ಪುಸುರಿತ (pneumonia), ಸರಕಾಯಿಜೀವಿ (streptococcus) ಸೊಂಕುಗಳಂತಹ ಚಳಿಗಾಲದ ಬೇನೆಗಳೆಲ್ಲ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳು-ವುದು ಹೀಗೇ. ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದುಕೊಂಡ ಅಣಿಯಣಬೆಯ ಬೀಜಕಣಗಳಿಂದ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳು ಹೀಗೇ ಆಗಬಹುದು. ಸಾಸಿರಾರು ಮಂದಿಗೆ ಒಂದೇ ಬಾರಿ ಸೊಂಕು (ಸೊಂಕಿಲು) ಅಂಟುವುದರಿಂದ ಇವು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕಗಳಂತೆ ಕಾಣುವುದು ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ. ಬೀಜಕಣಗಳು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ದೂರ ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೊಂಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಲೂ ಬಹುದು.

ಜೀವಿಗಳ ಎರಡನೆಯ ಸಹಜ ಧಾತುವಾದ ನೀರು ಕೂಡ ರೋಗವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ಹರಡುತ್ತದೆ. ಏಕಾಣುಜೀವಿಯಿಂದಾದುವೇ ಹೆಚ್ಚು. ವಿಷಮಜ್ವರ (typhoid), ಕಾಲರ, ಆಮಶಂಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ನರೆಮಜ್ಜೆಯುರಿತ (poliomyelitis), ಕಲಿಜದ ಸುರುಗೂದಲಿ (hepatic spirochaete), ಆಮಶಂಕೆಯ ಚಲ್ಕಣಗಳು (amoebae), ಕಲಿಜದ ಚಟ್ಟೆ ಕ್ರಿಮಿಗಳು (platyhelminths) ಇವೇ ಮುಂತಾದವಿನ ವಿಷಕಣಗಳನ್ನೂ ನೀರು ಸಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಆಗುವಂತೆ, ಸೊಂಕಿನ ಸಾಗಣೆ ನೇರವೋ ಬಳಸಿಯೋ ಆಗಬಹುದು.

ಕೆಲವು ರೋಗಜನಕ ಕಾರಕಗಳು ಚರ್ಮದ ಇಲ್ಲವೇ ಆರೋಗ್ಯದ ಲೋಳ್ಪರೆಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಕೊರೆದುಕೊಂಡು ಒಳತೂರಬಹುದು. ಕೊಕ್ಕೆ-ಹುಳುಗಳು, ತಿರುದಾರಕಗಳು (treponemata) ಇದರ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಗಾಳಿ ಹೊತ್ತುತರುವ ತೀರ ಜಡವಾದ ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳು ತಾಕಿದರೂ ಕಗ್ಗೇಡಾಗಬಹುದು. ಗಣಿಕಾರರೂ ಸುರಂಗಗಾರರೂ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಎಳೆದು-ಕೊಳ್ಳುವ ಖನಿಜದ ದೂಳು ಕಣಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಇವು ಪುಪ್ಪುಸಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಎಡಬಿಡದ ರಸಾಯನಿಕ ಚಟು-ವಟಿಕೆಯಿಂದ ಉರಿತದ ಕಿಗ್ಗಂಟುಗಳಿಗಾಗಿ (nodules), ಎಂದಿಗೂ ಹಾಗೇ ಉಳಿಸಿಡುತ್ತವೆ. ಧೂಳಿನ ರೋಗಗಳ ಹುಟ್ಟು ಹೀಗೇ. ಎಷ್ಟೋ ವರುಷಗಳ ನಂತರ ರೋಗಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೊರಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅಂತಹ ರೋಗ-ಗಳು ತಂತಾವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತವೆ.

ಗಿಡಮರಗಳಿಂದ ಬರುವ ದೂಳಿನ ಕಣಗಳನ್ನು ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಎಳೆದು-ಕೊಂಡಾಗ, ನೇರವಾದ ರಸಾಯನಿಕ ವರ್ತನೆಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಕೆಡುಕಾಗಿಸಬಹುದು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದಮೇಲೆ ವಿಶೇಷಿತ ಜೀವಕಣಗಳು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಎದುರು ವಸ್ತುಗಳು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿರೋಧಿಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೆ ತಯಾರಿಸಲು ಮೊದಲಿಡುತ್ತವೆ. ಪುಪ್ಪುಸಗಳ ಲೋಳ್ಪರೆ-ಯಲ್ಲಿ (mucosa), ಇವು ಹೊರಗಿಂದ ಬರುವ ದೂರು ಕಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಮರುವರ್ತಿಸಿ, ಗುರಲಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹುವ ಹಿಸ್ಟಮೀನ್‌ನಂತಹ ಕೆರಳಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತವೆ. ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ, ದಿನವೂ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬರದಷ್ಟರ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳು-ತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈ ಪ್ರಭಾವ ಕೆಲವೇಳೆ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಅಡಗಿರುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ದಿನವೂ ೨೦–೨೦೦ ಸಾಸಿರದಲ್ಲೊಂದು ಮಿಲಿಗ್ರಾಮಿನಷ್ಟು ಆಯೊಡೀನ್ ಬೇಕು. ಕುಡಿವ ನೀರಲ್ಲಿ ಇದು ಕೊರೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಸಾಕಾದಷ್ಟು ತೈರಾಕ್ಸಿನ್ನನ್ನು ಗುರಾಣಿಕ (thyroid) ಗ್ರಂಥಿ ಸುರಿಸದು. ಇದರಿಂದ ತಾರು-ಮಾರುಗಳ ಸರಣಿಯೇ ಕಾಲಿಡುತ್ತದೆ. ಮೈಬೆಳವಿಗೆ ಕುಂಗುತ್ತದೆ; ಎಲುಬಿನ ಬೆಳಿತ ಹಿಂಬೀಳುತ್ತದೆ; ಈ ಗ್ರಂಥಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುರಿಸುವಂತೆ ತೆಮಡಿಕ (pituitary) ಗ್ರಂಥಿ ಚೋದಿಸುವುದರಿಂದ ಗುರಾಣಿಕ ಗ್ರಂಥಿ ಊದಿಕೊಂಡು ಗಳಗಂಡ (goitre) ಆಗುತ್ತದೆ.

ತೀರ ಕಿರಿಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸುವ ಹಲವಾರು ಆಹಾರಗಳಲ್ಲಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಕೊರತೆಯಾದರೆ, ಬಹು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ರೋಗಗಳು ಆಗುವವು. ಜೀವಾತುಗಳು (vitamins) ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಂತಹವು ಮೂವತ್ತಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗೊತ್ತಿವೆ. ಇವು ಜೀವಸ್ತುಕರಣವನ್ನು ಹಲತೆರನಾಗಿ ಕ್ರಮಗೊಳಿ-ಸುತ್ತವೆ. ಇವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೆಲವು ಗೊತ್ತಾದ ನಿಜಗೆಲಸಗಳು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಮಾನವನಿಂದ ತಯಾರಿಸಲಾಗದ ರಕ್ತ ಗರಣೆಯಾಗಲು ಬೇಕಿರುವ ಕೆ-ಜೀವಾತನ್ನು ಎಲ್ಲರ ಕರುಳುಗಳಲ್ಲೂ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಗೊತ್ತಾದ

ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು ತಯಾರಿಸುವುದೇ ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಮಾನವನಿಗೂ ಇರುವ ನಿಕಟ ಸಂಬಂಧದ ಉದಾಹರಣೆ. ಟೆಟ್ರಸೈಕ್ಲೀನುಗಳಂತಹ ಜೀವಿರೋಧಕಗಳಿಂದ ಈ ಏಕಾಣುಜೀವಿಗಳು ಹಾಳಾದರೆ, ಇಲ್ಲದ ಬೇನೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಇಂತಹವನ್ನೇ ವೈದ್ಯಜನಿತ (iatrogenic) ರೋಗಗಳು ಎನ್ನುವುದು.

ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆ ಆದರೂ ಅದು ಮಾನವನನ್ನೂ ತಾಕುವುದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾನವನನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಆಗದು. ಮಾನವನ ಬೆಳವಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿಸರದ ಪ್ರಭಾವ ಕೂಡ ಕಡಮೆಯಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವವರ ಪ್ರಭಾವ ಮಗುವಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವುದು. ಹೆತ್ತವರ ಪ್ರಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ಮಗುವಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಬೆಳವಿಗೆಯೂ ಅರೆಬರೆ. ತಾನು ಬದುಕಿ ಬಾಳಬೇಕಿರುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹರೆಯದವ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ವಿಪರೀತ ಮಾನಸಿಕ ಫಲಗಳಿಗೆ ಈಡುಮಾಡುವುದೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮನೋವಿಕಾರದ ಆತಂಕಗಳ ಮೂಲಕ ಒಳಾಂಗದ ತಾರುಮಾರುಗಳಿಗೂ ಈಡಾಗಿಸುವುದು. ಇವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮೈಮನವೈದ್ಯ (psychosomatic medicine) ಎಂದಿದೆ.

ರೋಗ, ಆರೋಗ್ಯ :

ಹೀಗೆ ರೋಗದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಎಂದರೆ ಕೇವಲ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನದ ನಿಟ್ಟು ಇರಬೇಕು. ಅಂಗಾಯಗಳನ್ನೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಅವನ್ನು ಇರಗೊಳಿಸುವ ನಿಜಗೆಲಸಗಳಲ್ಲಿನ ಆತಂಕಗಳನ್ನೂ ನೆಲೆಗಾಣಲೇ ಬೇಕು. ಪ್ರಯೋಗ ವಿಜ್ಞಾನದ ಸುಮಾರು ಶತಮಾನಗಳನಂತರ ಅಷ್ಟು ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಈ ಭಾವನೆ ಆರೋಗ್ಯ, ರೋಗಗಳ ಎಂದಿನ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಗಮನೀಯ.

ಆರೋಗ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ರೋಗವನ್ನು ತಿಳಿಯಹೇಳಬಹುದು. ಲಿಟ್ರೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಕುಂದಿರುವವನೇ ರೋಗದವ. 'ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿರುವವನ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಆರೋಗ್ಯ. ಮೈಯ ಎಲ್ಲ ನಿಜಗೆಲಸಗಳೂ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದೇ ಆರೋಗ್ಯ.' ಅವುಗಳ ಸಹಜ ಮಿತಿಗಳೊಳಗೆ ಎಲ್ಲ ನಿಜಗೆಲಸಗಳೂ ನಡೆವಂತಿದ್ದು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಅಂತಹವನೇ ಆರೋಗ್ಯವಂತ. ಅವನು ತನ್ನ ಚಹರೆ, ತೋರುವಳಿಕೆ, ಮೈಗುಣಗಳನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆಗಿರಲಿ, ನಿಜಗೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಕೆಟ್ಟಿರುವುದೇ ರೋಗ. ಇದನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಲು ಕೆಟ್ಟಿರುವ ಈ ನಿಜಗೆಲಸದ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಸರಿಪಡಿಸಿ ಇಡೀ ಜೀವಿಯನ್ನು ಸರಿದಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು.

★ ಡಾ. ಡಿ. ಎಸ್. ಶಿವಪ್ಪ

ಕರುಣರಸ

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಸಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಲಾಕ್ಷಣಿಕರೆಲ್ಲ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ರಸವು ಪ್ರಧಾನವಾದುದೆಂದೂ ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಕಾವ್ಯವಲ್ಲ ವೆಂದೂ ಹೇಳುವರು. 'ವಾಕ್ಯಂ ರಸಾತ್ಮಕಂ ಕಾವ್ಯಂ' ಎಂದು ಕಾವ್ಯಲಕ್ಷಣ ವನ್ನು ಹೇಳಿ ರಸವತ್ಕಾವ್ಯವೇ ಉತ್ತಮವಾದುದೆಂದು ಸಾರುವರು. ನಾಟ್ಯ-ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನಾದ ಭರತಮುನಿಯು "ವಿಭಾವಾನುಭಾವವ್ಯಭಿಚಾರಿಸಂಯೋಗಾ-ದ್ರಸನಿಷ್ಪತ್ತಿಃ" ಎಂಬ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ರಸದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುವನು. ಈ ಸೂತ್ರದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನೇಕ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವರು. ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ 'ವಿಭಾವ', 'ಅನುಭಾವ', 'ವ್ಯಭಿಚಾರಿ ಭಾವ'ಗಳೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯಬೇಕು. ಕಾವ್ಯವು ಭಾವನಾಪ್ರಧಾನ ವಾದುದು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೂ ತರ್ಕಕ್ಕೂ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಭಾವನೆ ಗಳೂ, ಮನೋವಿಕಾರಗಳೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುವವು. ಆದರೆ ಅವು ಸ್ಥಗಿತ ಅಥವಾ ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವವು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವು ಸಮಯೋಚಿತ ಶಬ್ದ, ಸಂಕೇತ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವವು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯವೂ, ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಾರ್ಥಜೋಡನೆಯೂ, ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಯಪ್ರಧಾನ ವಾದ ಉತ್ತರ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಗಳೂ ಸುಪ್ತವಾದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸು ವವು. ಈ ಸುಪ್ತವಾದ ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಅವು ರತಿ, ಹಾಸ, ಕ್ರೋಧ, ಶೋಕ, ಉತ್ಸಾಹ, ಭಯ, ಜುಗುಪ್ಸಾ, ವಿಸ್ಮಯ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಪ್ರಕಾರ ಉಂಟು. ಕೆಲವರ ಪ್ರಕಾರ ಶಮವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಒಂಬತ್ತು ಇರುವವು. 'ರತಿ' ಅಥವಾ 'ಪ್ರೇಮ' ಎಂಬ ಭಾವವು ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ಅದು ಬೆಳೆಯಲು ಚಂದ್ರೋದಯ, ವಸಂತ, ಕುಸುಮ, ಲತಾಮಂಟಪ, ಮೊದಲಾದವು ಕಾರಣವಾಗುವವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೆ ವಿಭಾವ ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಣ್ಣು, ಹುಬ್ಬು, ದೃಷ್ಟಿ, ಮೊದಲಾದವು ಗಳಿಂದ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವದು 'ಅನುಭಾವ'ವು. ನಿರ್ವೇದ, ಗ್ಲಾನಿ ಮೊದಲಾದ ಮಾನಸಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಭಾವಕ್ಕೆ 'ವ್ಯಭಿಚಾರೀಭಾವ'ವೆನ್ನು ವರು. 'ವಿಭಾವ', 'ಅನುಭಾವ', 'ವ್ಯಭಿಚಾರೀಭಾವ'ಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ರಸವು ಹುಟ್ಟುವದೆಂದು ಲಾಕ್ಷಣಿಕರ ಮತ. ರತಿ, ಹಾಸ, ಶೋಕ, ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಾಯೀಭಾವಗಳು 'ವಿಭಾವ', 'ಅನುಭಾವ', 'ವ್ಯಭಿಚಾರೀಭಾವ'ಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಶೃಂಗಾರ, ಹಾಸ್ಯ, ಕರುಣರಸಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವವು. ಶೃಂಗಾರಕ್ಕೆ ರತಿಯೂ ಕರುಣರಸಕ್ಕೆ ಶೋಕವೂ ಕಾರಣ.

ಭಾರತೀಯ ದೃಶ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆನಂದಪರ್ಯವಸಾಯಿ (Comedy), ಮತ್ತು ಶೋಕಪರ್ಯವಸಾಯಿ (Tragedy) ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸಿಲ್ಲ. ಭಾರತೀಯ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳ ಅಂತ್ಯ ಸಂತೋಷಪ್ರದವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಸಿದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರಸಗಳೂ ಬರಬೇಕು. ಶೃಂಗಾರರಸವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರಬೇಕು. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ನಿಯಮ. ಆದರೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಪವಾದಗಳು ದೊರೆಯುವವು.

ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೋಕರಸಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಾವ್ಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ನಾಟಕಕ್ಕಾಗಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅದೇಕೆ, ಬಹುಜನರ ಪ್ರಕಾರ ಇಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಶೋಕರಸಪ್ರಧಾನವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೂ ಅಮರರೂ ಆಗಿರುವರು ಅಂತಹ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಅವರು ವಿವರಿಸಿದ ಕರುಣರಸವನ್ನೂ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವದು ಪ್ರಕೃತದ ಉದ್ದೇಶ.

ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕವಿಯಾದ ಸೊಡ್ಢಲನೆಂಬವನು ತನ್ನ ಉದಯಸುಂದರಿ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿದಾಸನನ್ನು "ರಸೇಶ್ವರ"ನೆಂದು ಕರೆದಿರುವನು. ಕಾಲಿದಾಸನು ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರಸಗಳನ್ನೂ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿಸಿರುವನು. ಆತನ ಪ್ರಮುಖ ರಸಗಳ ವರ್ಣನಾನೈಪುಣ್ಯವನ್ನೂ, ಉಳಿದ ರಸಗಳ ಪರಿಪೋಷಣೆಯನ್ನೂ ಅರಿತರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆತನು "ರಸೇಶ್ವರ"-ನಾಗಿರುವನೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವದು.

ಕಾಲಿದಾಸನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರರಸವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕರುಣರಸಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ 'ಅಜವಿಲಾಪ', ಕುಮಾರಸಂಭವದಲ್ಲಿ 'ರತಿವಿಲಾಪ', ಮೇಘದೂತದಲ್ಲಿ 'ಯಕ್ಷನ ವಿರಹ' ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕರುಣರಸವು ಕವಿಯು ಆ ರಸಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುವದು. ಆತನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವದು. ಆತನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರುಣರಸವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹಲಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವಾ.

ಅಜನಿಗೆ ಇಂದುಮತಿಯು ಪಂಚಪ್ರಾಣ. ದಂಪತಿಗಳು ಬೆಳದಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಾದತಲದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದರು. ಆಗ ನಾರದನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು ಆತನ ವೀಣೆಗೆ ಹಾಕಿದ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯೊಂದು ಕಳಚಿ ಇಂದುಮತಿಯ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವದು. ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯ ಪ್ರಾಣವು ಹೋಗುವದು. ಆಗ ಅಜನಿಗಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಸ್ರಗಿಯಂ ಯದಿ ಜೀವಿತಾಪಹಾ ಹೃದಯೇ ಕಿಂ ನಿಹಿತಾ ನ ಹಂತಿ ಮಾಮ್ ।
ವಿಷಮಪ್ಯಮೃತಂ ಕ್ವಚಿದ್ಭವೇದಮೃತಂ ವಾ ವಿಷಮೀಶ್ವರೇಚ್ಛಯಾ ॥

(ರಘುವಂಶ, ಸರ್ಗ ೮, ಶ್ಲೋಕ ೪೬)

ಗೃಹಿಣೀ ಸಚಿವಃ ಸಖೀ ಮಿಥಃ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯಾ ಲಲಿತೇ ಕಲಾವಿಧೌ ।
ಕರುಣಾವಿಮುಖೇನ ಮೃತ್ಯುನಾ ಹರತಾ ತ್ವಾಂ ವದ ಕಿಂ ನ ಮೇ ಹೃತಮ್ ॥

(ರಘು०, ಸರ್ಗ ೮, ಶ್ಲೋಕ ೬೭)

ಈ ಮಾಲೆಯು ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಏಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೊಲ್ಲದು? ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವಿಷವು ಅಮೃತವಾಗುವದು, ಅಮೃತವು ವಿಷವಾಗುವದು. ಗೃಹಿಣಿ, ಸಚಿವ, ಸಖೀ, ಲಲಿತಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯಶಿಷ್ಯಳೂ ಆದ ಇಂದುಮತಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು-ಕೊಂಡು ಹೋದ ಕಠೋರಹೃದಯದ ಮೃತ್ಯುವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತೆಗೆದು-ಕೊಂಡುಹೋಗಿದೆ. ಇಂದುಮತಿಯು ಹೋದಮೇಲೆ ಅಜನಲ್ಲಿ ಏನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲ ಅಜನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ಶೋಕದ ಪರಮಾವಧಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಕುಬೇರನ ಶಾಪದಿಂದ ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಯಕ್ಷನು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೋಗುವ ಮೇಘಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶಾಭರಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಳಿಗೆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕಳಿಸಲು ಯೋಚಿಸುವನು. ಮೋಡಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳು-ವನು. ಆತನಿಗೆ ಸದಸದ್ವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿ ಅಸ್ತಂಗತವಾಗಿದೆ. ಅಚೇತನವಾದ ಮೋಡವು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಒಯ್ಯಲಾರದೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯುವನಲ್ಲಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಕವಿ ಆತನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು "ಅಚೇತನವಾದ ಮೇಘವೆಲ್ಲಿ; ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾದ ಚೇತನನಾಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೆಲ್ಲಿ; ಚೇತನಾ-ಚೇತನ ವಸ್ತುಗಳ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದ ಈ ಯಕ್ಷನೆಲ್ಲಿ. ನಿಜವಾಗಿ ಕಾಮಿಗಳಿಗೆ ಚೇತನಾಚೇತನ ವಸ್ತುಗಳ ಜ್ಞಾನವಿರುವದಿಲ್ಲ. "ಕಾಮಾರ್ತಾ ಹಿ ಪ್ರಕೃತಿ ಕೃಪಣಾಶ್ಚೇತನಾಚೇತನೇಷು" (ಪೂರ್ವಮೇಘ, ಶ್ಲೋ. ೫) ಎಂದು ಕನಿಕರಪಟ್ಟಿರು-ವನು— ಇಂತಹ ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನನಾದ ಯಕ್ಷನು ಆಗ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೇಗಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಸಾ ಸನ್ನ್ಯಸ್ತಾಭರಣಮಬಲಾ ಪೇಶಲಂ ಧಾರಯಂತೀ ।
ಶಯ್ಯೋತ್ಸಂಗೇ ನಿಹಿತಮಸಕೃದ್ದುಃಖದುಃಖೇನ ಗಾತ್ರಂ ॥
ತ್ವಾಮಪ್ಯಸ್ರಂ ನವಜಲಮಯಂ ಮೋಚಯಿಷ್ಯತ್ಯವಶ್ಯಂ ।
ಪ್ರಾಯಸ್ಸರ್ವೋ ಭವತಿ ಕರುಣಾವೃತ್ತಿರಾರ್ದ್ರಾಂತರಾತ್ಮಾ ॥

(ಮೇ.ದೂ., ಶ್ಲೋ. ೯೭)

ಆಕೆ ಅಬಲೆ, ಆಭರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದೊಗೆದು ಹೇಗೋ ಕಷ್ಟದಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ದುಃಖದಿಂದ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಆಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ನಿನಗೂ ದುಃಖವು ಒತ್ತರಿಸಿಬರುವದು. ನವಜಲ ಮಯವಾದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ನೀನೂ ಸುರಿಸುವಿ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆರ್ದ್ರ ಅಂತ-ರಾತ್ಮ ಉಳ್ಳವರು ಎಲ್ಲರೂ ಕರುಣಾಳುಗಳು. ಇಲ್ಲಿ ಆರ್ದ್ರ ಶಬ್ದ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥ ದಿಂದ ತೊಯ್ದ ಮತ್ತು ದಯೆಯುಳ್ಳ ಎಂದಾಗುವದು. ಮೇಘದ ಅಂತರಾತ್ಮ ದಲ್ಲಿ ನೀರಿರುವದರಿಂದ ಅದು ಆರ್ದ್ರವಾದುದು. ಕರುಣಾಳುಗಳ ಅಂತರಾತ್ಮ ದಲ್ಲಿ ದಯೆಯು ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವದು. ಕವಿಯು ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಯಕ್ಷನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವರೆಂದು ಸೂಚಿಸಿರು-ವನು. ಮೇಘದೂತವನ್ನು ಕುರಿತು ಜರ್ಮನ್ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳಿರುವರು.

Goethe says: "The first acquaintance with such a work always makes an epoch in our life." Alexander Von Humboldt praises "The admirable trueness to nature" with which the first advent of the cloud in the beginning of the rainy season is described in the Meghaduta". L. W. Schroeder says, "a treasure of unestimable value." G. Meyer describes it as "the most beautiful bewailing of a yearning lover that one can read."—History of Indian Literature, Vol. III, Part I, P. 120 (Eng. Translation)

ಆತನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ 'ಮಾಲವಿಕಾಗ್ನಿಮಿತ್ರ'ದಲ್ಲಿ ಕಥಾ-ನಾಯಿಕೆಯಾದ ಮಾಲವಿಕೆಯ ಅಸಹಾಯಸ್ಥಿತಿ, ಆಕೆ ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟ, ಅಗ್ನಿಮಿತ್ರನ ಸ್ತ್ರೀದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಮೊದಲಾದವು ಆಕೆಯ ಬಗೆಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಯನ್ನೂ ಕರುಣೆಯನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವವು. ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಸಿ ನಾಟಕದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತನಾದ ಪುರೂರವನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಕನಿಕರ ಬರುವದು. ಶೂರನೂ ಧೀರನೂ ಆದ ಪುರೂರವನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ-ತಮಳಾದ ಊರ್ವಸಿಯು ಅದೃಶ್ಯಳಾದಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚನಾಗಿ ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಊರ್ವಸಿಯ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಲು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಅದು ದೊರೆಯದಾಗಲು ಹಳಿಯುವನು. ತೀರ ಪ್ರಜ್ಞಾಹೀನನಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುವನು. ಕವಿಯು ಕಲ್ಪನಾಚಾತುರ್ಯವನ್ನೂ ಶೋಕರಸವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು.

ಕಾಲಿದಾಸನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಶಾಕುಂತಲ ನಾಟಕವು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ವಾದುದು. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವಿದೆ. ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯ

ದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡಾ ಅದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಜರ್ಮನಿಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೂ ಮಹಾಕವಿಯೂ ಆದ ಗೇಟೆಯು "ವಸಂತಋತುವಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಫುಲ್ಲವಾಗಿರುವ ಕುಸುಮದ ಆಹ್ಲಾದಕತ್ವ, ಗ್ರೀಷ್ಮದ ಫಲಗಳ ಪರಿಪಕ್ವತೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನೋಡಬೇಕಾದರೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯೂ ತನ್ಮಯತೆಯೂ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಶಕುಂತಲೆಯೇ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳುವೆ"* ಎಂದು ಮನಬಿಚ್ಚಿ ಹೊಗಳಿರುವನು. ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರುಣರಸವನ್ನು ಕವಿಯು ಒಳ್ಳೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು. ಆತನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದುವೆಂದು ಗ್ರಹೀತವಾದ ಪದ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಕರುಣರಸದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ

ಯಾಸ್ಯತ್ಯದ್ಯ ಶಕುಂತಲೇತಿ ಹೃದಯಂ ಸಂಸ್ಪೃಷ್ಟಮುತ್ಕಂಠಯಾ ।
ಕಂಠಃ ಸ್ತಂಭಿತಭಾಷ್ಪವೃತ್ತಿಕಲುಷಶ್ಚಿಂತಾಜಡಂ ದರ್ಶನಂ ॥
ವೈಕ್ಲವ್ಯಂ ಮಮ ತಾವದೀದೃಶಮಿದಂ ಸ್ನೇಹಾದರಣ್ಯೌಕಸಃ ।
ಪೀಡ್ಯಂತೇ ಗೃಹಿಣಃ ಕಥಂ ನು ತನಯಾ ವಿಶ್ಲೇಷದುಃಖೈರ್ನವೈಃ ॥

(ಅಭಿ. ಶಾಕು., ಅಂಕ ೪ ಪದ್ಯ ೬)

---

* Goethe wrote on 1st July, 1791 :

"In case you desire to rejoice in the blossoms of early years
the fruits of the age advanced,
In case you want to have something that charms,
something that is enchanting
In case you want to call both the heaven and earth
by a common name,
I refer you to Śankuntala,
And thus I describe these all."

He wrote to Chezy, the French editor of the Sanskrit text of the Śakuntala :—

"When for the first time I became aware of this work of unfathomable depth, I was filled with great enthusiasm and it attracted me in such a manner that even at the time when I had hardly finished its reading, it goaded me towards the impossible undertaking of adapting it, even approachingly, for the German theatre........Here the poet seems to be at the height of his talents in representation of the natural order, of the finest mode of life, of the present moral endeavour, of the most worthy sovereign and of the most sober divine meditation; still he remains in such a manner the lord and master of his creation."

—History of Indian Literature,
Vol. III, Part I, P. 238
(English Translation by
Sudha Jha)

ಈ ಹೊತ್ತು ಶಕುಂತಲೆಯು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಳೆಂದು ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಉತ್ಕಂಠೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಕಂಠವು ಬಿಗಿದುಬಂದಿದೆ. ಕಣ್ಣುಗಳು ನೀರಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ಏನೂ ಕಾಣದಂತಾಗಿದೆ. ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮನಸು ಜಡವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿರಕ್ತನಾದ ನನಗೇ ಈ ಪರಿ ದುಃಖವು ಆಗಿದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಮಗಳ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ದುಃಖವು ಸಂಸಾರಿಕರನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪೀಡಿಸಬಹುದು ?

ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಕಣ್ವರ್ಷಿಗಾದ ಮನೋವೈಕ್ಲವ್ಯವನ್ನೂ ಶಕುಂತಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಆತನ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನೂ ಬಣ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಂಸಾರಿಕರೆಲ್ಲರ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸಿರುವನು.

ಪಾತುಂ ನ ಪ್ರಥಮಂ ವ್ಯವಸ್ಯತಿ ಜಲಂ ಯುಷ್ಮಾಸ್ವಪೀತೇಷು ಯಾ ।
ನಾದತ್ತೇ ಪ್ರಿಯ ಮಂಡನಾಪಿ ಭವತಾಂ ಸ್ನೇಹೇನ ಯಾ ಪಲ್ಲವಂ ॥
ಆದ್ಯೇ ವಃ ಕುಸುಮಪ್ರಸೂತಿಸಮಯೇ ಯಸ್ಯಾ ಭವತ್ಯುತ್ಸವಃ ।
ಸೇಯಂ ಯಾತಿ ಶಕುಂತಲಾ ಪತಿಗೃಹಂ ಸರ್ವೈರನುಜ್ಞಾಯತಾಂ ॥

(ಅಭಿ. ಶಾಕು., ಅಂಕ ೪, ಪದ್ಯ ೯)

“ನಿಮಗೆ ನೀರುಣಿಸದೆ ಯಾರು ನೀರನ್ನು ಕೂಡ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ, ಹೂವಿನ ಆಭರಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಯಾರು ನಿಮ್ಮ ಸ್ನೇಹದಿಂದ ನಿಮಗೆ ನೋವಾಗುವದೆಂದೂ ನಿಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯವು ಕುಂದುವದೆಂದೂ ನಿಮ್ಮ ಎಲೆ ಹೂವುಗಳನ್ನು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೊ, ನೀವು ಹೂಬಿಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮೊದಲು ಉತ್ಸವವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅಂತಹ ಶಕುಂತಲೆಯು ಈಗ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಳು. ಎಲ್ಲರೂ ಆಕೆಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಬೇಕು.”

ಇಲ್ಲಿ ಕಣ್ವರು ಶಕುಂತಲೆಯ ಪ್ರೇಮಲಸ್ವಭಾವವನ್ನೂ ಆಕೆಯ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುವರು. ಇಂತಹ ಕರುಣಾಮಯಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯು ದುಷ್ಯಂತನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಮೇಲೆ ಸಂಭವಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯು ಎಂತಹ ಕಠೋರ-ಹೃದಯದವರೂ ಕೂಡ ಮರಮರ ಮರಗುವಂತೆ ಮಾಡುವದು. ದೂರ್ವಾಸನ ಶಾಪದಿಂದ ದುಷ್ಯಂತನಿಗೆ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಸಂಗತಿಯು ನೆನಪಾಗಲಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಭೀರುವಾದ ಆತನು ಗರ್ಭವತಿಯಾದ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಿದ ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಆತನ ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತರಲು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯು ಅನೃತವೂ ಆತ್ಮಕಾರ್ಯಸಾಧಕವೂ ಎಂದು ದುಷ್ಯಂತನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದವಳು

ಮೋಸವನ್ನು ಎಂದೂ ಅರಿಯಳೆಂದು ಗೌತಮಿಯು ಹೇಳಲು ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆಕೊಟ್ಟಂತೆ—

> " ಸ್ತ್ರೀಣಾಮಶಿಕ್ಷಿತಪಟುತ್ವಮಮಾನುಷೀಷು ।
> ಸಂದೃಶ್ಯತೇ ಕಿಮುತ ಯಾಃ ಪ್ರತಿಬೋಧವತ್ಯಃ ॥
> ಪ್ರಾಗಂತರಿಕ್ಷಗಮನಾತ್ ಸ್ವಮಪ್ರತ್ಯಜಾತ ।
> ಮನ್ಯೈರ್ದ್ವಿಜೈಃ ಪರಭೃತಾಃ ಖಲು ಪೋಷಯಂತಿ ॥ "
>
> (ಅಭಿ. ಶಾಕು., ಅಂಕ-೫, ಪದ್ಯ ೨೨)

"ಮೋಸಮಾಡುವದು ಅಥವಾ ವಂಚಿಸುವದು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ-ವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು. ಅದನ್ನು ಯಾರೂ ಅವರಿಗೆ ಕಲಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅದು ಮನುಷ್ಯೇತರರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕಂಡುಬರುವದು. ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಕೋಗಿಲೆಯು ತನ್ನ ಅಪತ್ಯ-ಜಾತವನ್ನು ಅನ್ಯಪಕ್ಷಿಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸುವದು" ಎಂದು ದುಷ್ಯಂತನು ಅಂದನು. ಈ ಕರ್ಣಕಠೋರ ಮತ್ತು ಎದೆಯೊಡೆಯುವಂತಹ ಶಬ್ದಗಳು ಶಕುಂತಲೆ-ಯನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದವು. ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಅಂತರಿಕ್ಷಗಮನ' ಮತ್ತು 'ದ್ವಿಜ' ಮತ್ತು 'ಪರಭೃತ' ಶಬ್ದ-ಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷವಿದೆ. ಅಪ್ಸರ (ಅಮಾನುಷ ಮತ್ತು ಪರಭೃತ—ಅನ್ಯರಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ) ಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಮೇನಕೆಯು ದ್ವಿಜನಾದ ಕಣ್ವನಿಂದ ತನ್ನ ಅಪತ್ಯವಾದ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದಳೆಂಬ ಭಾವವೂ ಮೂಡಿದೆ. ಕೋಗಿ-ಲೆಯು ಕಾಗೆಯ ಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತತ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಹಾರಿಹೋಗುವದೆಂದೂ, ಕಾಗೆಯು ಅದು ತನ್ನದೆ ಎಂದು ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಮರಿಮಾಡುವದೆಂದೂ ವದಂತಿ. ಆದುದರಿಂದ ಶಕುಂತಲೆಯೂ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲರೂ ಮುಗ್ಧರಾದರು. ದುಷ್ಯಂತನ ಈ ಕಠೋರ ಶಬ್ದಗಳು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನೂ ಆಕೆಯ ತಾಯಿಯಾದ ಮೇನಕೆಯನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಳಿದವು. ಇದು ಶಕುಂತಲೆಯ ದುಃಖದ ಪರ-ಮಾವಧಿ. ಕಣ್ವಶಿಷ್ಯರ ವಾದವಿವಾದಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಶಕುಂತಲೆಯ ಕೋಪ-ಪೂರಿತ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಯುಕ್ತ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಾಗಲಿ ದುಷ್ಯಂತನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ದುಷ್ಯಂತ ಆಕೆಯನ್ನು ಪತ್ನಿಯೆಂದು ಗ್ರಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪಾಪ ! ಶಕುಂತಲೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಏನಾಗಬಹುದು ? ಇದು ಆಕೆಯ ದುಃಖದ ಪರಮಾವಧಿ. ಕಣ್ವರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಬೆಳೆದ ಕೋಮಲೆಯಾದ ತರಳೆಗೆ ಈ ಪರಿ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ?

ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಕಾಲಿದಾಸರು ಕರುಣರಸವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರಸವನ್ನು

ಕೃತಿಗಿಳಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಸಮರ್ಥನಾದ ಕವಿಯು ಭವಭೂತಿಯು. ಪೂರ್ವದ ಪಂಡಿತರು "ಉತ್ತರೇ ರಾಮಚರಿತೇ ಭವಭೂತಿರ್ವಿಶಿಷ್ಯತೇ" ಉತ್ತರರಾಮ-ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಭವಭೂತಿಯು ಕಾಲಿದಾಸನನ್ನು ಮೀರಿಸುವನು ಎಂದು ಭವಭೂತಿಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿರುವರು. ಈತನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರುಣರಸವು ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತವು ಈತನ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಸೀತೆಯನ್ನು ಜನಾಪವಾದಕ್ಕಂಜಿ ತ್ಯಜಿಸಿದುದೂ ಆನಂತರ ನಡೆದ ವೃತ್ತವೂ ಬಂದಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕರುಣರಸವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ-ರಾಮಚರಿತವು ಪ್ರಥಮಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆಯೆಂದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳ-ಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಥಾವಸ್ತು, ಸಂವಿಧಾನ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಎಲ್ಲವೂ ಉನ್ನತ-ವಾದವು. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಾದ ಲವಕುಶರ ವರ್ತನವೂ ಕೂಡ ಉದಾತ್ತವಾದುದು. ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಪಾತ್ರಗಳಿಗಾಗಲಿ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪದವಿಲ್ಲ. ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ಶೃಂಗಾರ, ಹಾಸ್ಯ ಮೊದಲಾದ ರಸಗಳು ಮಹತ್ವವಾದುವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಭವಭೂತಿ ಒಪ್ಪುವ ದಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಕರುಣ ಒಂದೇ. ಉಳಿದವು ಕರುಣರಸದ ಅಂಗಗಳು. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವನು.

ಏಕೋ ರಸಃ ಕರುಣ ಏವ ನಿಮಿತ್ತಭೇದಾ- ।
ದ್ಭಿನ್ನಃ ಪೃಥಕ್‌ಪೃಥಗಿವಾಶ್ರಯತೇ ವಿವರ್ತಾನ್ ॥
ಆವರ್ತಬುದ್ಬುದತರಂಗಮಯಾನ್ವಿಕಾರಾ- ।
ನಂಭೋ ಯಥಾ ಸಲಿಲಮೇವ ಹಿ ತತ್ಸಮಸ್ತಂ ॥

(ಉ. ರಾ. ಚ; ಅಂಕ-೩, ಪದ್ಯ ೪೮)

ಸುಳಿ, ನೀರಗುಳ್ಳೆ, ತೆರೆ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನೀರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುವಂತೆ ರಸವು ಒಂದೇ. ಅದು ಕರುಣರಸ. ಅದರಿಂದಲೇ ಉಳಿದ ರಸಗಳು ನಿಮಿತ್ತಭೇದದಿಂದ ಹೆಸರುಹೊಂದಿವೆ. ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದಿರುವನು. ಮೊದ ಲನೆಯ ಅಂಕದ ಹೆಸರು ಚಿತ್ರದರ್ಶನವೆಂಬುದು. ರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಜನಕನೂ ವಿದೇಹಕ್ಕೆ ತೆರಳುವನು. ಆದರಿಂದ್ದ ಖಿನ್ನಮನಸ್ಕಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮನು ವಾಸಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ರಾಮನ ಚರಿತೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಚಿತ್ರಪಟವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ತರುವನು. ಚಿತ್ರಪಟಾವಲೋಕನವು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ; ಆದರೂ ಕವಿಯು ಈ ಅಂಕದಲ್ಲಿ

ಕರುಣರಸವನ್ನು ವಿಪುಲವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವನು. ಸೀತಾದೇವಿಯ ಅಗ್ನಿ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಮಾತು ಬಂದಾಗ ಆತನು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಆಕೆಯ ಪವಿತ್ರತೆಯ ಬಗೆಗೆ ಆತನ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವವು.

ಸೀತಾದೇವಿಯ ಜನನ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ. ಯಜ್ಞವು ಪವಿತ್ರವಾದುದು. ಪವಿತ್ರವಾದ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪವಿತ್ರಳೇ; ಆಕೆಯನ್ನು ಅಗ್ನಿ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧ ಮಾಡುವುದೆಂದರೇನು? ಅದು ತೀರ ತಪ್ಪು.

ಉತ್ಪತ್ತಿಪೂತಾಯಾಃ ಕಿಮಸ್ಯಾಃ ಪಾವನಾಂತರೈಃ ।
ತೀರ್ಥೋದಕಂ ಚ ವಹ್ನಿಶ್ಚ ನಾನ್ಯತಃ ಶುದ್ಧಿಮರ್ಹತಃ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೧, ಪದ್ಯ ೧೩)

ತೀರ್ಥೋದಕವೂ ಅಗ್ನಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಶುದ್ಧವಾದುವು. ಅವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಬೇರೆ ವಸ್ತುಗಳಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. ಅದು ರಾಮನ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಲಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಃ ಶುದ್ಧಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಬಗೆಗೆ ಜನರು ಸಂಶಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಆದರೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯು ಬೇರೆಯದೆಯಲ್ಲಾ, ದೇವಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈ ಅಪವಾದವು ಉಳಿಯುವದಲ್ಲಾ ಎಂದು ರಾಮನು ಮರಗುವನು. "ದೇವಿ! ದೇವಯಜನಸಂಭವೇ!! ಪ್ರಸೀದ ಏಷ ತೇ ಜೀವಿತಾವಧಿಃ ಪ್ರವಾದಃ" ಎಂದು ಚಡಪಡಿಸುವನು. ದೇವಿಯ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆತನಲ್ಲಿ ಲವಲೇಶವೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇದೇ ರಾಮನು ದುರ್ಮುಖನು ತಂದ ಜನಾಪವಾದವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅತಿಪವಿತ್ರಳಾದ, ತುಂಬುಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುವನು. ಆಗ ಆದ ರಾಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕವಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು.

ರಾಮ : ಅಹಹ, ಅತಿ ತೀವ್ರೋಽಯಂ ವಾಗ್ವಜ್ರಃ
(ಮೂರ್ಛತಿ) (ಆಶ್ವಸ್ಯ)

ಹಾ ಹಾ ಧಿಕ್ ಪರಗೃಹವಾಸದೂಷಣಂ ಯದ್ವೈದೇಹ್ಯಾಃ ಪ್ರಶಮಿತಮದ್ಭುತೈರುಪಾಯೈಃ । ಏತತ್ ಪುನರಪಿ ದೈವದುರ್ವಿಪಾಕಾದಾಲರ್ಕಂ ವಿಷಮಿವ ಸರ್ವತಃ ಪ್ರಸೃತಂ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೧, ಪದ್ಯ ೪೦)

ತತ್ಕಿಂ ಮಂದಭಾಗ್ಯಃ ಕರೋಮಿ? ಹಾ ದೇವಿ! ದೇವಯಜನಸಂಭವೇ। ಹಾ ಜನ್ಮಾನುಗ್ರಹಪವಿತ್ರಿತ ವಸುಂಧರೇ! ಹಾ ಮುನಿಜನಕನಂದಿನಿ! ಹಾ ಪಾವಕವಸಿಷ್ಠಾರುಂಧತಿಪ್ರಶಸ್ತಶೀಲಶಾಲಿನಿ! ಹಾ ರಾಮ-

ಮಯ ಜೀವಿತೇ ! ಹಾ ಮಹಾರಣ್ಯವಾಸ ಪ್ರಿಯ ಸಖಿ ! ಹಾ ತಾತಪ್ರಿಯೇ ! ಹಾಸ್ತೋಕವಾದಿನಿ ! ಕಥಮೇವಂ ವಿಧಾಯಾಃ ತವ ಈದೃಶಃ ಪರಿಣಾಮಃ !!

ತ್ವಯಾ ಜಗಂತಿ ಪುಣ್ಯಾನಿ ತ್ವಯ್ಯ ಪುಣ್ಯಾ ಜನೋಕ್ತಯಃ ।
ನಾಥವಂತಸ್ತ್ವಯಾ ಲೋಕಸ್ತ್ವಮನಾಥಾ ವಿಪತ್ಸ್ಯಸೇ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೧, ಪ. ೪೩
ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಭಾಗ)

ರಾಮನ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನೇ ತಾನು ಮನಸಾ ಹಳಿಯುವನು. ಈ ವಜ್ರರೂಪವಾದ ವಾಕ್ಯವು ಅತಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದುದು. (ಮೂರ್ಛೆಹೊಂದುವನು) ಎಚ್ಚತ್ತು—

ಹಾಹಾ ಪರರ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರ. ಈ ಅಪವಾದವನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಶಾಂತಮಾಡಿದರೂ ಪುನಃ ಹುಚ್ಚುನಾಯಿಯ ವಿಷದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಹಬ್ಬಿರುವದು. ಮಂದಭಾಗ್ಯನಾದ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಲಿ ! ಹಾ ದೇವಿ !! ದೇವಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳೆ !! ನಿನ್ನ ಜನ್ಮದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿದವಳೆ ! ರಾಜರ್ಷಿ ಜನಕನ ಮಗಳೆ !! ಅಗ್ನಿ ವಶಿಷ್ಠ ಅರುಂಧತಿ ಇವರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರಶಸ್ತಿಶೀಲವುಳ್ಳವಳೆ ! ರಾಮನನ್ನೇ ನಿನ್ನ ಜೀವನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡವಳೆ ! ಮಹಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಿಯ ಸಖಿ ! ನನ್ನ ತಾತನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದವಳೆ ! ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತನಾಡುವವಳೆ ! ಇಂತಹಳಿಗೆ ಈ ಪರಿ ದುರ್ದಶೆ ಬರಬೇಕೆ ?! ನಿನ್ನಿಂದ ಜಗತ್ತು ಪುಣ್ಯಮಯವಾಗಿದೆ. ಜನರು ನಿನ್ನ ಬಗೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತನ್ನಾಡುವರು. ನಿನ್ನಿಂದ ಲೋಕವು ರಕ್ಷಕನನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ನೀನು ಅನಾಥಳಾಗಿ ವಿಪತ್ತಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿರುವಿ.

ಅಪೂರ್ವಕರ್ಮ-ಚಾಂಡಾಲಮಯಿ ಮುಗ್ಧೇ ವಿಮುಂಚ ಮಾಮ್ ।
ಶ್ರಿತಾಸಿ ಚಂದನಭ್ರಾಂತ್ಯಾ ದುರ್ವಿಪಾಕಂ ವಿಷದ್ರುಮಂ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೧, ಪ. ೪೬)

ಎಂದೂ ಯಾರೂ ಮಾಡದಂತಹ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದ ಈ ಚಾಂಡಾಲನನ್ನು ಮುಗ್ಧೇ, ಬಿಡು. ಚಂದನ ಗಿಡವೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡುವ ವಿಷದ ಗಿಡವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿರುವಿ ಎಂದು ಶೋಕಿಸುವನು. ಆದರೂ ಸೀತೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವನು. ರಾಮನಿಗೆ ತಾನು ಕೈಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯವು ಸರಿಯಾದದ್ದಲ್ಲೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದೆ ಆದರೂ ರಾಜಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆತನಿಗಾದ ವ್ಯಥೆಯು ಅಪಾರವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಕವಿಯು,

ದುಃಖಸಂವೇದನಾಯೈವ ರಾಮೇ ಚೈತನ್ಯಮಾಗತಂ ।

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೧, ಪ ೪೭)

ವಿಶ್ರಂಭಾದುರಸಿ ನಿಪತ್ಯ ಜಾತನಿದ್ರಾಮುನ್ಮುಚ್ಯ ಪ್ರಿಯು ಗೃಹಿಣೀಂ ಗೃಹಸ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಂ । ಆತಂಕಸ್ಫುರಿತ ಕಠೋರ ಗರ್ಭ ಗುರ್ವೀಂ ಕ್ರವ್ಯಾದ್ಭ್ಯೋ ಬಲಿಮಿವ ದಾರುಣಃ ಕ್ಷಿಪಾಮಿ ॥

(ಉ ರಾ.ಚ., ಅಂಕ. ೧, ಪ. ೪೯)

ಈ ರಾಮನಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯವು ದುಃಖವನ್ನನುಭವಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಇದೆ. ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುವ, ಗೃಹಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು, ಪೂರ್ಣ ಗರ್ಭಿಣಿಯನ್ನು ಹದ್ದು ಕಾಗೆ ನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿ-ಕೊಡುವಂತೆ ನಿಷ್ಕರುಣಿಯಾದ ನಾನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಿರುವೆನು ಎಂದು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವನು. ರಾಮನು ಲೋಕೋತ್ತರಪುರುಷನು. ಆದುದರಿಂದ—

ವಜ್ರಾದಪಿ ಕಠೋರಾಣಿ ಮೃದೂನಿ ಕುಸುಮಾದಪಿ ।
ಲೋಕೋತ್ತರಾಣಾಂ ಚೇತಾಂಸಿ ಕೋಹಿ ವಿಜ್ಞಾತುಮರ್ಹತಿ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೨, ಪ. ೭)

ವಜ್ರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಿರುಸಾದುದು ಕುಸುಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೃದುವಾದುದು ಮಹಾಪುರುಷರ ಹೃದಯವು. ಇದನ್ನರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯ ಯಾರಿಗೆ ?

ಎರಡನೆಯ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ರಾಮನು ಶಂಬೂಕನ ವಧೆಗಾಗಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಪಕ ವಿಮಾನಾರೂಢನಾಗಿ ಬರುವನು. ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚವಟಿ-ಯನ್ನು ಆತನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬಹುದೆಂದೂ, ಆಗ ಚಿರಪರಚಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಸೀತಾದೇವಿಯ ತ್ಯಾಗದಿಂದುಂಟಾದ ದುಃಖವು ಒತ್ತರಿಸಿ ಬರಬಹು-ದೆಂದೂ ದೇವತೆಗಳು ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವರು. ಪಂಚವಟಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ರಾಮನಿಗಾದ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಕವಿಯು ರಾಮನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ತಿಳಿಸುವನು.

ಚಿರಾದ್ವೇಗಾರಂಭೀ ಪ್ರಸೃತ ಇವ ತೀವ್ರೋ ವಿಷರಸಃ ।
ಕುತಶ್ಚಿತ್ ಸಂವೇಗಾಚ್ಚಲಿತ ಇವ ಶಲ್ಯಸ್ಯ ಶಕಲಃ ॥
ವ್ರಣೋ ರೂಢಗ್ರಂಥಿಃ ಸ್ಫುಟಿತ ಇವ ಹೃನ್ಮರ್ಮಣಿ ।
ಪುನರ್ಘನೀಭೂತಃ ಶೋಕೋ ವಿಕಲಯತಿ ಮಾಮ್ ನೂತನ ಇವ ।

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೨, ಪದ್ಯ ೨೬)

ಈ ತೀವ್ರವಾದ ವಿಷರಸವು ಜೋರಾಗಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಲಿರುವದು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಶಲ್ಯದ ಶಕಲವು ಸರಿದಾಡುತ್ತಿರುವದು. ಹೃದಯದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ

ಗಂಟುಗಟ್ಟಿದ ಹುಣ್ಣು ಒಡೆದು ಅಸಹ್ಯ ವೇದನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ. ಗಟ್ಟಿ-ಗೊಂಡ ಶೋಕವು ಹೊಸದಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನೋಯಿಸುತ್ತಿರುವದು.

ರಾಮನು ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ಮೂರನೆಯ ಅಂಕವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು. ಈ ಅಂಕಕ್ಕೆ ಛಾಯಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸೀತಾದೇವಿಯು ಭಾಗೀರಥಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಅದೃಶ್ಯಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವಳು. ಆದುದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಛಾಯಾರೂಪದಿಂದಿರುವಳು. ರಾಮನಿಗಾಗುವ ಅಪಾರ ಮತ್ತು ಅಸಹ್ಯ ದುಃಖವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಣುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕವಿಯು ಆಕೆಗೆ ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ರಾಮನ ಬಗೆಗೆ ಆಕೆಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೆನಿಸಿ ತನಗಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುವಳು.

“ ಅಹಂ ಏತಸ್ಯ ಹೃದಯಂ ಜಾನಾಮಿ ಮಮೈಷ ಇತಿ ”

ಎಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಳು. ಸೀತಾದೇವಿಯು ಆದರ್ಶ ಗೃಹಿಣಿ. ರಾಮನಿಂದಾದ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುವಳು. ಆತನು ಪಡುವ ದುಃಖವನ್ನು ಕಂಡು ಮರುಗುವಳು.

ಅನಿರ್ಭಿನ್ನಗಭೀರತ್ವಾದಂತರ್ಗೂಢಘನವ್ಯಥಃ ।
ಪುಟಪಾಕಪ್ರತೀಕಾಶೋ ರಾಮಸ್ಯ ಕರುಣೋ ರಸಃ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೩, ಪ. ೧)

ರಾಮನ ಕರುಣರಸವು ಆತನ ಗಾಂಭೀರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗೊಳಗೆ ಪುಟ-ಕ್ಕಿಟ್ಟಂತೆ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವದು ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುರಲಾನದಿಯು ರಾಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವಳು. ಸೀತಾದೇವಿಯ ಚಿತ್ರವು—

ಪರಿಪಾಂಡುದುರ್ಬಲಕಪೋಲಸುಂದರಂ ।
ದಧತೀ ವಿಲೋಲಕಬರೀಕಮಾನನಂ ॥
ಕಾರುಣ್ಯಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿರಥವಾ ಶರೀರಿಣೀ ।
ವಿರಹವ್ಯಥೇವ ವನಮೇತಿ ಜಾನಕೀ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೩, ಪ. ೧)

ಬಾಡಿದ ಆದರೂ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಸೀತಾದೇವಿ ಕರುಣರಸದ ಮೂರ್ತಿ ಅಥವಾ ವಿರಹವ್ಯಥದ ಶರೀರಿಣಿಯಾಗಿ ವನವನ್ನು (ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು) ಎಂಬ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರುವದು.

ವನದೇವತೆಯಾದ ವಾಸಂತಿ ಮತ್ತು ರಾಮಚಂದ್ರ ಇವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಶೋಕರಸವು ಒಳ್ಳೆಯ ಉನ್ನತಸ್ಥಿತಿಗೇರಿದೆ. ವಾಸಂತಿಯು—

ತ್ವಂ ಜೀವಿತಂ ತ್ವಮಸಿ ಮೇ ಹೃದಯಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ।
ತ್ವಂ ಕೌಮುದೀ ನಯನಯೋರಮೃತಂ ತ್ವಮಂಗೇ ॥
ಇತ್ಯಾದಿಭಿಃ ಪ್ರಿಯಶತೈರನುರುಧ್ಯ ಮುಗ್ಧಾಂ ।
ತಾಮೇವ ಶಾಂತಮಥವಾ ಕಿಮತಃ ಪರೇಣ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೩, ಪ. ೨೬)

ನೀನೇ ನನ್ನ ಜೀವನಸರ್ವಸ್ವ, ನೀನೇ ನನ್ನ ದ್ವಿತೀಯ ಹೃದಯ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಕೌಮುದಿ, ನನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಮೃತ, ಹೀಗೆ ನೂರಾರು ಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಮುಗ್ಧೆಯಾದ ಅವಳನ್ನು .... ಹೆಚ್ಚಿಗೇನಿದೆ. ಶಾತಂ. ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಂತಿಯ ಕೋಪ ಪರಮಾವಧಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನಾಡಿ ವಾಸಂತಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆಬರುವದು. ರಾಮನಿಂದ ಸಮಾ-ಶ್ವಾಸಿತಳಾಗಿ

ತತ್ಕಿಮಿದಮಕಾರ್ಯಮನುಷ್ಠಿತಂ ದೇವೇನ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೩, ಪದ್ಯ ೨೬ರ ನಂತರ
ವಾಸಂತೀ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು)

ಈ ಕಾರ್ಯವು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಆದುದು ಏಕೆ ? ಎಂದು ಕೇಳುವಳು. ರಾಮನು ಹೇಳಿದ—

ಲೋಕೋ ನ ಮೃಷ್ಯತೀತಿ ॥

ಜನರು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲವೆಂದು. ತಮಸಾದೇವಿಯೂ ಕೂಡ ವಾಸಂತಿಯು ರಾಮನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಳಿದಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು, ಸೀತಾದೇವಿಯೂ ರಾಮನ ಪಕ್ಷವನ್ನೇ ವಹಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ವಾಸಂತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ವೇದನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಳೆಂದು ಅಂದಳು. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ವಾಸಂತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಪುನಃ—

ಅಯಿ ಕಠೋರಯಶಃ ಕಿಲ ತೇ ಪ್ರಿಯಂ । ಕಿಮಯಶೋನನು
ಘೋರಮತಃ ಪರಂ । ಕಿಮಭವದ್ವಿಪಿನೇ ಹರಿಣೀದೃಶಃ ಕಥಯ
ನಾಥ ಕಥಂ ಬತ ಮನ್ಯಸೇ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೩, ಪ. ೨೮)

ಅಯಿ ಕ್ರೂರ, ನಿನಗೆ ಕೀರ್ತಿಯೇ ಪ್ರಿಯವಾದುದು. ನಿನ್ನ ಈ ಕೃತಿ ಗಿಂತ ಘೋರವಾದುದುಂಟೇ ? ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯ ಗತಿಯೇನಾಗಿರ ಬಹುದು ? ನಾಥ! ಹೇಳು ? ಎಂದು ಕೇಳುವಳು.

ರಾಮನಿಗಾದ ದುಃಖ ಅಪಾರವಾದುದು. ರಾಮನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಅಳುವನು. ಆದರಿಂದ ರಾಮನ ದುಃಖದ ಆವೇಗವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂದು ತಮಸಾದೇವಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಪೂರೋತ್ಪೀಡೇ ತಡಗಸ್ಯ ಪರೀವಾಹಃ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ।
ಶೋಕಕ್ಷೋಭೇ ಚ ಹೃದಯಂ ಪ್ರಲಾಪೈರವಧಾರ್ಯತೇ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೩, ಪ. ೩೦)

ತುಂಬ ತುಂಬಿದ ಕೆರೆಗೆ ಕೋಡಿಯೇ ಸಹಾಯಕವು. ಶೋಕ ಕ್ಷೋಭ ದಿಂದ ಹೃದಯವು ಬಿಗಿದಾಗ ಅತ್ತರೇನೇ ಉಳಿವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾಮಭದ್ರನಿಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರ ಕಷ್ಟಗಳಿವೆ. ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗ ಬೇಕು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹೂ ಕಮರುವಂತೆ ಸೀತೆಯ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ತಳಮಳಿಸುವನು. ತಾನೇ ಆಕೆಯನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಅಳುವದೂ ಕೂಡ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪಂಚವಟಿಯಲ್ಲಿ ಆತನು ರೋದನ ಮಾಡುವದು ಅನುಕೂಲ. ಆದರಿಂದ ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಲಾಭವೇ. ರಾಮನಿಗೆ ಜೀವನವು ಸಾಕುಸಾಕಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ.

ದಲತಿ ಹೃದಯಂ ಗಾಢೋದ್ವೇಗಂ ದ್ವಿಧಾತು ನ ಭಿದ್ಯತೇ ।
ವಹತಿ ವಿಕಲಃ ಕಾಯೋ ಮೋಹಂ ನ ಮುಂಚತಿ ಚೇತನಾಂ ॥
ಜ್ವಲಯತಿ ತನೂಮಂತರ್ದಾಹಃ ಕರೋತಿ ನ ಭಸ್ಮಸಾತ್ ।
ಪ್ರಹರತಿ ವಿಧಿರ್ಮರ್ಮಚ್ಛೇದೀ ನ ಕೃಂತತಿ ಜೀವಿತಂ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೩, ಪ. ೩೧)

ಹೃದಯವು ಉದ್ವೇಗದಿಂದ ತುಂಬಿದೆ; ಇಬ್ಭಾಗವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ವಿಕಲ ವಾದ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಮೋಹವುಂಟಾಗಿದೆ; ಚೈತನ್ಯ ಹೋಗಲೊಲ್ಲದು. ಒಳಗಿಂ- ದೊಳಗೆ ಬೆಂಕಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವದು; ಶರೀರವು ಬೂದಿಯಾಗಲೊಲ್ಲದು. ವಿಧಿಯು ಮರ್ಮವನ್ನು ಭೇದಿಸುತ್ತಿರುವದು; ಜೀವಿತವನ್ನು ಕಡಿದೊಗೆಯ ಲೊಲ್ಲದು.

ಕವಿಯು ರಾಮನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಂಚವಟಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಆತನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಕೆರಳಿಸು ವನು. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಅಳುವದೂ ಕೂಡಾ ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅತ್ತು ದುಃಖಾವೇಗವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಏಕಾಕಿಯಾದ ರಾಮನಿಗೆ ವಿಪರೀತವಾದ ದುಃಖದಿಂದ ಅಪಾಯವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಛಾಯಾ-

ರೂಪದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ದೇವತೆಗಳು ರಾಮನ ಸಮೀಪ ದಲ್ಲಿಯೇ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆ. ವನದೇವತೆ ವಾಸಂತಿಯು ಹಿಂದಿನ ದೃಶ್ಯ ಗಳನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಂದ ರಾಮನ ಉದ್ವೇಗವು ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಕೆರಳಿ ಆತನಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆ ಬರುವದು. ಛಾಯಾ-ರೂಪಿಣಿ ಸೀತಾದೇವಿ ಉಪಚಾರಮಾಡಿ ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಳು.

ಮುಂದಿನ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಜನಕ, ಕೌಸಲ್ಯ, ಅರುಂಧತಿ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರಿ ಗಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿರುವನು. ಋಷ್ಯಶೃಂಗನ ಯಜ್ಞಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದ ವಸಿಷ್ಠ, ಅರುಂಧತಿ, ಕೌಸಲ್ಯೆ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರು ಯಜ್ಞ ಮುಗಿದಮೇಲೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗದೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವರು. ಜನಕನೂ ಬಹುಕಾಲದ ಮಿತ್ರನಾದ ಪ್ರಾಚೇತಸನನ್ನು ಕಾಣಲು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬರುವನು. ಯಾವಾಗಲೂ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಸೀತೆಯ ದುಃಖದಿಂದ ತಪಿಸುವ ಜನಕನನ್ನು ಒಳಗಿಂದೊಳಗೇ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಕುದಿಯುತ್ತಿರುವ ಹಳೇ ವನಸ್ಪತಿಗೆ ಕವಿಯು ಹೋಲಿಸಿರುವನು. ಜನಕನ ದುಃಖ ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯ ವಾದುದು. ಮುಪ್ಪಿನಿಂದ, ಕಟುತರವಾದ ದುಃಖದಿಂದ, ಪರಾಕ ಸಾಂತಪನಾದಿ ವ್ರತಗಳಿಂದ ಸಣ್ಣಿಸಿದ ಜನಕನ ಶರೀರವು ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿ ಉಳಿದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಆತ್ಮಹತ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಕೂಡ ಆತನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯ.

"ಅಂಧ ತಮಿಸ್ರಾ ಹ್ಯ ಸೂರ್ಯಾ ನಾಮತೇ ಲೋಕಾಃ । ತೇಭ್ಯಃ ಪ್ರತಿ
ವಿಧೀಯಂತ ಯ ಆತ್ಮ ಘಾತಿನ ಇತ್ಯೇವಮೃಷಯೋ ಮನ್ಯಂತೇ ॥

(ಉ.ರಾ.ಚ., ಅಂಕ ೪, ಪದ್ಯ ೩
ಮತ್ತು ೪ ಇವುಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಜನಕನ ವಾಕ್ಯಗಳು.)

ಸೂರ್ಯನಿಲ್ಲದ, ಕತ್ತಲೆಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಘಾತ ಮಾಡಿ-ಕೊಳ್ಳುವವರು ಕೊಳೆಯುವರೆಂದು ಋಷಿಗಳು ಸಾರುವರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಿವಸಗಳು ಕಳೆದಂತೆ ದುಃಖದ ಆವೇಗವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕು! ಆದರೆ ಜನಕ ನಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಂವತ್ಸರಗಳು ಗತಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ದುಃಖವು ಹೊಸ ದಾಗಿ ಒತ್ತರಿಸಿಬರುವುದು. ಪಾಪ! ಜನಕ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳ ಬೇಕು? ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಮನ ತಾಯಿಯಾದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯ ದರ್ಶನ. ಜನಕನಿಗಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದೂ ಕೂಡ ಕಷ್ಟ. ಪಾಪ! ಕೌಸಲ್ಯೆ ಗಾದರೂ ಅದೇ ಕಷ್ಟ. ಅರುಂಧತಿಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥಿಕೆಯಿಂದ ಜನಕ-ಕೌಸಲ್ಯೆಯರ ದರ್ಶನ ಸರಳವಾಗಿ ಆಗುವದು. ಕವಿಯು ಯಜ್ಞಾಶ್ವದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ರಾಮ ನನ್ನೂ ಕೂಡ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತರುವನು. ಅಲ್ಲಿ ಲವ-ಕುಶರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವನು. ರಾಮ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ

ದಿಂದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಆಶ್ರಮವು ತುಂಬಿ ಹೋಗುವದು. ಇದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಚಿಸಿದ ರಾಮಾಯಣ ನಾಟಕವು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಲ್ಪಡುವದು. ನಾಟಕವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವದು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಮನಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆಬರುವದು. ಅರುಂಧತಿಯು, ಆಮ್ರಂತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಜೆಗಳು, ದೇವತೆಗಳು, ಋಷಿಗಳು ಎಲ್ಲರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ರಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವಳು.

ಉತ್ತರರಾಮಚರಿತದ ಭಾಷೆ, ವಸ್ತು, ರಸ, ಎಲ್ಲವೂ ಗಂಭೀರವಾದುವು. ಇದರಲ್ಲಿದ್ದ ಕರುಣರಸವು ಎಂತಹ ಕಲ್ಲೆದೆಯವನನ್ನೂ ಕರಗಿಸುವಂತಹದು. ಕವಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ಗೊತ್ತು. ಅಂತೇ ಅವನು ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಕಲ್ಲುಗಳೂ ಕೂಡ ರಾಮನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತವೆ, ಅತಿ ಬಿರುಸಾದ ವಜ್ರವೂ ಕೂಡ ಕರಗುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಉದ್ಗಾರ ತೆಗೆದಿರುವನು. ಇಂತಹ ದುಃಖಪೂರಿತವಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಬರೆಯಲು ಭವಭೂತಿಯು ಸಮರ್ಥನಾದುದರಿಂದ ಪೂರ್ವದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಆತನನ್ನು "ಉತ್ತರೇ ರಾಮಚರಿತೇ ಭವಭೂತಿರ್ವಿಶಿಷ್ಯತೇ" ಎಂದು ಹೊಗಳಿರುವರು.

★ ಡಾ. ಶಿ. ಚೆ. ನಂದಿಮಠ

ಮಿತ್ರಾಯ ನಮಃ*

ನಮಗೆ ಸಂಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಯೇ ಆಗುವವನನ್ನು ಮಿತ್ರನೆಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ನಿಜವಾದ ಮಿತ್ರನೂ ಹಾಗು ಮಿತ್ರನೆಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮವುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಇವನ ಗುಣ-ಕಥನವೇ ಈ ಲೇಖದ ಉದ್ದೇಶವು.

ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ :

ಸೌರಯುಗದ ಅಂಗವಾದ ಶಿಲಾಯುಗದಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮಾನವನು, ಜೀವನಾಧಾರನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ವರುಷಗಳಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಯಿಸಿ ಇರಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅನೇಕ ಸುಖಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಶಿಲಾಯುಗದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಗತಿಹೊಂದುತ್ತ, ಎಂದರೆ ಈ ಸಂಚಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಆ ಆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯ ಉಪಕರಣಗಳ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ, ಉಗಿಯುಗ, ವಿದ್ಯುತ್-ಯುಗ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತ ಇಂದು ಅಂತರಿಕ್ಷಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಹೊರತಾಗಿ ಪರಮಾಣು-ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಇಂದು ಅವನು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸೂರ್ಯನು ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕೆಂದು ಸಂಚಯಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಈಗ ನಾವು ದುಂದುಗಾರರಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವೆವಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿ-ರುವುದಾದ್ದರಿಂದ, ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ಇನ್ನು ಹಲವೇ ಶತಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವಜನಾಂಗವು ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಿರುಗುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉದ್ಭೂತವಾಗು-ವುದೆಂಬ ಭಯವು ಮೂಡತೊಡಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉಂಟಾಗ-ಬಾರದು ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿನ ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಬುದ್ಧಿ-ಜೀವಿಯಾದ ಮಾನವನು ತನ್ನ ಸಂತತಿಯು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಮುಂದು-ವರಿಯಬೇಕು ಎಂಬ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸಿದ ಮೂರು

* ಈ ಲೇಖವನ್ನು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ 'The Coming Age of Solar Energy—By D S. Halacy, Jr.' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಉಪ-ಯೋಗಿಸಿದ್ದೇನೆ. —

ದಿಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಪರಿಶ್ರಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ನಿರ್ಮೂಲವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

(೧) ನಿಸರ್ಗವು ಸಂಚಯಿಸಿ ಇರಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿತಮಿತವಾಗಿ ಬಳಸುವದು,

(೨) ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣ,

(೩) ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವದು.

ಈಗ ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಮೂರು ಪರಿಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ಮೊದಲಿನ ಎರಡರಲ್ಲಿ ನಾವು ಯಾವ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ವರ್ತಿಸದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆವಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಮೊರೆಹೊಗುವ ಕಾಲವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದರಿಂದ—ಮೊದಲಿನ ಎರಡರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುವದು ಹಾಗು ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಮೂರನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಕಾಲದ ಆಗತ್ಯತೆಯಷ್ಟು ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಜರುಗಿಸಿ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇವುಗಳೇ ನಮಗೆ ತಾರಕವಾಗಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸುವುದೆಂದರೆ ಮಿತ್ರನ ಗುಣಕಥನವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ.

(೧) ನಿಸರ್ಗವು ಸಂಚಯಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿತಮಿತವಾಗಿ ಬಳಸುವದು :

ಹಲವೇ ಶತಮಾನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನಗೆ ಆಗತ್ಯವಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಸ್ನಾಯುಗಳ, ಎತ್ತು, ಕುದುರೆ ಮುಂತಾದ ಸಾಧುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಥವಾ ಸೇವಕರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯ ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಗಾಳಿ, ನೀರು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಟ್ಟಿಗೆಗಾಗಿ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಅಡವಿಯೇ ಆವನ ಸಂಪತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆವನು ನಿಸರ್ಗದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯತೊಡಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಡ್ಡಿಯ ಮೇಲೆ ಉಪಜೀವಿಸುವವನಾಗಿದ್ದ ಇವನು ಮೂಲಧನವನ್ನೇ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದನು. ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂಲಧನವೆಂದರೆ, ಸೂರ್ಯನು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು, ಪೆಟ್ರೋಲ್ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಯಿಸಿ ಇರಿಸಿದ ಇಂಧನಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಆವನು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಆಗತ್ಯತೆಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಸುಖಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಇಂಧನಗಳನ್ನು

ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡುವ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಲ್ಲದ ಸೇವಕರಿಗೆ ತುಲನೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಯಾಂತ್ರಿಕ ಸಲಕರಣೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸಿದಾಗ, ತಲಾ ಹೆಚ್ಚು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಮುಂದುವರಿದವುಗಳೆಂದೂ ಮತ್ತು ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಲಾ ಕಡಿಮೆ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಹಿಂದುಳಿದವುಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸರಾಸರಿ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳ ಬಹುದು. ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಮತ್ತು ಒಂದು ಯುನಿಟ್ ವಿದ್ಯುತ್‌ಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಳತೆಯ ಏಕಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿದಲ್ಲಿ, ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ತಲಾ ೧೬೦೦೦, ಕ್ಯಾನಡಾದಲ್ಲಿ ತಲಾ ೧೧೦೦೦, ಇಂಗ್ಲಂಡದಲ್ಲಿ ತಲಾ ೯೫೦೦ ಯುನಿಟುಗಳಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪ ಯೋಗಿಸುವರು. ಆದರೆ ಏಸಿಯಾ ಖಂಡದಲ್ಲಿಯ ಹಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಕೇವಲ ೨೦೦ ಯುನಿಟುಗಳಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಇದೇ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಇರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂದರೆ ಈಗ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುವದರ ಅರ್ಥವೆಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರ ಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ತಲಾ ಶಕ್ತಿಯು ಮೇಲೇರುವುದು ಎಂದಂತಾಯಿತು. ಇದು ಹೀಗಾಗಲು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಮುನ್ನಡೆಯು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಔದ್ಯೋಗೀ ಕರಣವೇ ಕಾರಣವಾಗುವದು. ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ ಕೂಡ ನಿಸರ್ಗವು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಸಂಚಯಿಸಿದ ಇಂಧನರೂಪೀ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಾವೂ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

ಇಂದು ಜನತೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಶಕ್ತಿಯು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬೇಕಿದ್ದರೆ, ನೈಸರ್ಗಿ-ಕವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಇಂಧನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದೇ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರವೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ದುರ್ದೈವದಿಂದ ಪರಿಹಾರವು ಇಷ್ಟು ಸುಲಭದ್ದಿಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನು ಕೋಟ್ಯಾನುಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಂಚಯಿಸಿದ ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಲಧನವೆಂದು ತಿಳಿದಲ್ಲಿ—ನಾವು ಈ ಮೂಲಧನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸು-ವದರ ಗತಿಯು ಅದು ಉತ್ಪಾದಿಸಲ್ಪಡುವದರ ಗತಿಯನ್ನು ಅತಿಯಾಗಿ ಮಿಕ್ಕಿ-ದೆಯಲ್ಲದೆ, ಈಗಾಗಲೇ ಮೂಲಧನದ ಅಂತ್ಯವೂ ಗೋಚರಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದಲ್ಲಿ, ಹಲವೇ ಶತಮಾನಗಳ ನಂತರ ಮಾನವ ಜನಾಂಗದ ಭವಿತವ್ಯವು ಏನಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸುವುದು ಕೂಡ ಸಾಹಸದ ಮಾತಾಗಬಹುದು.

ನಮಗೆ ಇಂದು ಮೂಲಧನವೆಂದು ಲಭ್ಯವಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯ ವಿವರವನ್ನು ಹಾಗು ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಉಳಿದಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಾ. ೩೦ ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟು ಇದ್ದಲನ್ನು ಉರಿಸುವುದರಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ Q ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸುವರು. ೧೮೫೦ರ ವರೆಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ೯Q ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಲಧನದಿಂದ ಬಳಿಸಿದ್ದನು. ಮುಂದಿನ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ೪Q ಶಕ್ತಿಯು ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಇಂದು ನಮ್ಮ ಸುಖಸೌಕರ್ಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ, ಈ ಅಳತೆಯು ಇಂದಿನ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ೧೦Qಗೆ ಏರಬಹುದೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ತಲಾ ಶಕ್ತಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗ ಹಾಗು ಏರುತ್ತಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇವೆರಡೂ ವಿರುದ್ಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡತೊಡಗಿರುವದೇ ನಮ್ಮ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲವು. ಯಾವ ನಿಸರ್ಗನಿಯಮಗಳು ಇಂದಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವವೊ ಎಂದರೆ ಯಾವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಅತಿಯಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಜಗತ್ತಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವವೋ, ಅವೇ ನಿಸರ್ಗನಿಯಮಗಳು—ನಾವು ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಜಾಗ್ರತರಾಗಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖರಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಶಕ್ತಿಯ ಅಭಾವದಿಂದಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಾಶಕ್ಕೇ ಕಾರಣವಾಗುವವು ಮತ್ತು ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಾವು ತಿರುಗಿ ಶಿಲಾಯುಗಕ್ಕೇ ಕಾಲಿರಿಸುವಂತಾಗುವದು. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬರಬಾರದು ಎಂದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇದರ ಪರಿಹಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ವಿವೇಚಿಸಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ವಿಹಿತವೆನಿಸುವುದು.

ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ-ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಶಕ್ತಿ ಎಷ್ಟು ?

ಹಲವು ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ೨೭Qದಷ್ಟು ಉಳಿದಿದೆ; ಎಂದರೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ, ಇಂದು ನಾವು ತಲಾ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸರಾಸರಿ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮುದುವರಿಯುವಿಕೆ ಈ ಎಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ, ಮುಂಬರುವ ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯ ಯಾವುದೇ ಕೊರತೆಯೆನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗಾಗಲೇ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿಯ ಗಣಿ ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಯ ಸಂಗ್ರಹಗಳ ತಳಗಳು ಕಾಣತೊಡಗಿವೆ ಎಂಬದನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಗಣಿಗಳ ತಳದಿಂದ ಒಂದು ಟನ್ನಿನಷ್ಟು ಇದ್ದಲನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯಲು ಎಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಯಿಸಬೇಕಾಗುವುದೋ ಅಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದ ಇದ್ದಲು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥವಾಗದು ಎಂಬ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೆಡೆಗೆ ನಾವು ಧಾವಿಸುತ್ತಿರುವೆವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಇಂದಿನ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಪರಮಾಣು ಶಕ್ತಿಯು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೫೦ ರಿಂದ ೧೭೫ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದು. ಸೂರ್ಯನಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವ ಶಕ್ತಿಯ ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿರೂಪವನ್ನು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಮಿಸುವುದು ಅಲ್ಪಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದರೂ, ಇದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಹಿತಮಿತವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದೇ ಎಂಬುದು ಇಂದು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವ ಡ್ಯುಟೇರಿಯಮ್‌ದ ಸಂಗ್ರಹವು ಸಹ ಮಿತವಾಗಿರುವುದೆಂದೂ ಇದು ಸಹ ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದೆಂದೂ ತಜ್ಞರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರಲ್ಲಿಯ ಅಡಚಣಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವು ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುದು, ಮುಂದಿನ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಕಂಡುಬರುವುದು.

ಪರಮಾಣು ಹಾಗು ಬೀಜಾಣು ಶಕ್ತಿ

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಗತಿಗೆಂದು ಅನೇಕಾನೇಕ ಲಕ್ಷಕೋಟಿಗಳಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಇಂದು ವ್ಯಯಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಔದ್ಯೋಗೀಕರಣಕ್ಕೆಂದು ಬೇಕಿರುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಹ ಇಲ್ಲಿಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವೆಚ್ಚವು, ಈ ರೀತಿಯು ಲಾಭದಾಯಕವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಈ ವಿಧಾನದಿಂದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಇನ್ನೂ ೨೫ ವರ್ಷಗಳ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂತರಿಕ್ಷಪ್ರಯಾಣ, ಪರಮಾಣುಯುದ್ಧ, ನಮಗೆ ಈ ವರೆಗೆ ಪರಿಚಿತವಿದ್ದ ರೀತಿಯ ಯುದ್ಧ ಇವೆಲ್ಲವು ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಬಹು ಬೇಗನೇ ತಿಂದುಹಾಕುವ ರೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ವ್ಯಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ತಿರುಗಿ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದರ ಹೊರತಾಗಿ ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಹಲವು ಕಂಟಕಗಳನ್ನೂ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

ಔದ್ಯೋಗೀಕರಣಕ್ಕೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಯಂತ್ರಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕುಲುಷಿತಗೊಳಿಸುವವು. ಮೇಲಾಗಿ ಈಗ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದ ಯಂತ್ರಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಇಂಧನಗಳು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಉಪಯುಕ್ತವಲ್ಲದ ಚರಟವನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದು

ಹಾಗು ಈ ಯಂತ್ರಗಳು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಸಹ ವಿವಂಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವವು. ಇವೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪರಮಾಣುಶಕ್ತಿ-ಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬಲ್ಲ ವಿಕಿರಣಶೀಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದಾಗ ಪರಿ-ಸ್ಥಿತಿಯು ಗಂಭೀರವೆನಿಸುವಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗುವದು. ಇಂತಹ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಚಾಲಿತ ಯಂತ್ರಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯಮಾಡುವುದೂ ಸಹ ಅತೀ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದುದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಪಾಯಕಾರಿಯಾದ ಇಲ್ಲಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯು, ಇಂದು ಇನ್ನೂ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ವಿಕಿರಣ ಶೀಲ ವಸ್ತುಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ದೊರೆತ ನಿರ್ವೀರ್ಯವಾದ ಕಸರನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿಸುವುದು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯು. ಈ ಕಸರನ್ನು ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಸಿಬಿಡುವುದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರ ತಳದಲ್ಲಿ ಹುಗಿದುಬಿಡುವುದಾಗಲಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಿಹಾರ ಗಳಿರುವುದಾದರೂ, ಇವು ನಿಜವಾದ ಪರಿಹಾರಗಳಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೇಲೆ ತೂರಲ್ಪಟ್ಟ ಕಸರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕೃತಕಚಂದ್ರರಂತೆ ತನ್ನ ಕಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದರೂ ಕೂಡ, ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಗಿದ ಕಸರಿನಿಂದಾಗಿ, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಪ್ರಾಣಿಜೀವನ ಹಾಗು ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸಸ್ಯಗಳು ಇವೆರಡನ್ನೂ ನಾವು ಗಂಡಾಂತರ ದಲ್ಲಿ ನೂಕಿದಂತೆ ಆಗುವದು. ಎಂದರೆ ಮೇಲಿನ ವಾತಾವರಣ ಹಾಗು ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಸಮುದ್ರ–ಮಹಾಸಾಗರಗಳು ಕಲುಷಿತವಾಗುವವು ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ನಾವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷ ಪ್ರವಾಸವು, ಈಗ ತಾನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಗಂಡಾಂತರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಈ ಎರಡು ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಾಗು ಪ್ರಾಣಾಪಾಯಕಾರಕ ಗಂಡಾಂತರಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸ ಬೇಕಾಗುವದು. ಮೇಲಾಗಿ ಇಂತಹ ಇಂಧನಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಮಾಡಿಸಲು ಬಹಳೇ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಅಳ ವಡಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢಿಕರಿಸಿ, ಪರಮಾಣು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಂಧನವೆಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಇವುಗಳು ಗಂಡಾಂತರಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಬಹಳೇ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವಂತಹಗಳಿವೆ ಮತ್ತು ಈ ಇಂಧನಸಂಪತ್ತಾದರೂ ತೀರುವಂತಹದು. ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಇಂತಹ ವಿಷಮ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಹದಿದ್ದರೆ, ಭಾವೀ ಪೀಳಿಗೆಯ ಗತಿಯೇನು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ನಾವು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸ-ಬೇಕಾಗುವದು.

(೨) ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣ :

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಈಗ ಏರುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದಲ್ಲಿ, ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ೩೦೦ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಇರಲು ಸ್ಥಳದ ಕೊರತೆ, ಕುಡಿಯಲು ನೀರಿನ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ಬಾಳಿ-ಬದುಕಲು ಶಕ್ತಿಯ ಕೊರತೆ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕೊರತೆಯೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಜೀವನವು ನಮ್ಮದಾಗುವದು. ಮೇಲಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ ಮುಂದುವರಿಯತೊಡಗಿದಂತೆ, ಎಲ್ಲರೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ತಲಾ ಶಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ-ಸಂಚಯದ ಕೊನೆಯ ಹಂತವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೂ ಸಹ ಅಷ್ಟೇ ನಿಶ್ಚಿತವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ಯುದ್ಧಗಳಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೆ, ನಿಸರ್ಗವು ತನ್ನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಹೇರುವದು. ನಮ್ಮ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಲು ನಾವು ಬದುಕಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಯಾವ ಪ್ರವಾದಿಯೂ ಹೇಳುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣಪೂರ್ವಕವಾದ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯ ಮಿತವಾದ ಹಾಗು ಯೋಗ್ಯವಾದ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನವನ್ನು ನಾವು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ನಡೆಯಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನಾಗರಿಕತೆ ಇವು ಕನಿಷ್ಠ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವುವಲ್ಲದೆ ನಾವು ತಿರುಗಿ ಶಿಲಾಯುಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿ-ಸುವಂತಾಗಬಹುದು.

ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ :

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಪರಿಣಾಮವು ನಿಶ್ಚಿತವೇ ಅಥವಾ ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಪರಿಹಾರವಿದೆಯೇ ಎಂಬುದೇ ನಮ್ಮ ಮುಂದಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು. ಇಲ್ಲಿಯ ಪರಿಹಾರಗಳು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಎರಡರ ಜವಾಬುದಾರಿಯು ನಮ್ಮದಾದರೆ, ಮೂರನೆಯದರ ಜವಾಬುದಾರಿಯನ್ನು ಈ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ನೋಡಿ-ಕೊಂಡ ನಿಸರ್ಗವು ವಹಿಸುವದು.

ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಹಾರವೆಂದು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಹುದು. ಸಮತೋಲಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಸರ್ಗವು ಅನುಸರಿಸುವ ನಿಯಮವೆಂಬಂತೆ ತೋರುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದರೆ—ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತಡ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡದ ಪ್ರದೇಶದೆಡೆಗೆ ಗಾಳಿಯ ಸಂಚಾರ, ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಶಾಖಮಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಯಾವುದೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಶಾಖ-

ಮಾನವು ಕಡಿಮೆ ಶಾಖಮಾನದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹರಿಯುವುದು ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಇದೇ ರೀತಿಯ ಸಮತೂಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ನಿಯಮವು ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗದ ಸಮಸ್ಯೆಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ-ವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಆಕಾರಮಾನವು ಅಷ್ಟೇ ಆಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದರೂ, ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯಾಪಾರ, ಜಾಗತಿಕ ಸಂಪರ್ಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಿಲನ ಮುಂತಾದ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿಂದಾಗಿ, ನಮ್ಮ ಜಗತ್ತು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿದೆಯಲ್ಲದೆ, ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅವಲಂಬಿಸು-ವಂತೆಯೂ ಆಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಜಗತ್ತಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಇಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ನಿಸರ್ಗವು ಒದಗಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೌಕರ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿದೆ. ಇಂದು ಹಿಂದುಳಿದವುಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ತಾವೂ ಸಹ ಎಲ್ಲ ಅರ್ವಾಚೀನ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಮುಂದುವರಿಯುವ ಸನ್ನಾಹದಲ್ಲಿವೆ. ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಗತಿಸಿಹೋದ ಒಬ್ಬ ಕೋಟ್ಯಾಧೀಶನಲ್ಲಿ ೧೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವಾ ; ಮತ್ತು ಈ ಹಣದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಡ್ಡಿಯೂ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಇವನ ಮನೆತನದ ಜನರಾದರೂ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಕೂತು ಉಣ್ಣು-ವವರೇ. ಇವರ ಮನೆತನದಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಇವರು ತಲಾ ವ್ಯಯಿಸುವ ಹಣ ಇವೆರಡೂ ಕ್ರಮೇಣ ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿವೆ. ಒಬ್ಬನು ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚುಮಾಡಿದರೆ ಬೇರೆಯವರು ನಾವೇಕೆ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚುಮಾಡಬೇಕು, ನಮ್ಮ ಸುಖಸೌಕರ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾವೇಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ವ್ಯಯಿಸಬಾರದು ಎಂದು ಕೇಳುವುದಲ್ಲದೆ ತಾವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ, ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿದ ಹಣವು ಬೇಗನೇ ತೀರುವುದಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಈ ಕೋಟ್ಯಾ-ಧೀಶನ ಮನೆತನವು ಒಂದೊಂದೇ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಉಪವಾಸದಿಂದಾಗಿ ನಿರ್ನಾಮವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರುವದು. ಇದು ತಪ್ಪಬೇಕು ಮತ್ತು ಅದಷ್ಟು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಬರಬಾರದು ಎಂಬ ಸದಿಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ—ಮನೆತನದಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವರು ತಲಾ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಹಣದ ಪ್ರಮಾಣ ಇವುಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುವುದಲ್ಲದೆ ಈ ಮನೆತನದ ಜನರು ತಾವಾದರೂ ಗಳಿಸುವವ-ರಾಗಬೇಕು. ಈ ಉದಾಹರಣೆಯು ನಮ್ಮ ಜಗತ್ತಿನ ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತದ್ರೂಪವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವದು. ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿತವಾದ ನೇರವಾಗಿ ಗಳಿಸುವವ-ರಾಗಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಶದೀಕರಿಸಿದೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ

ನಾವು ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಮಾಣಮೀರಿ ಬೆಳೆಯದಂತೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಈ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿಸರ್ಗವೇ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವದು. ಇದು ಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಹಾರವು.

ಶಕ್ತಿಯ ಮಿತವಾದ ಬಳಿಕೆ :

ಇಂದು ಹಿಂದುಳಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯ ಜನರು ತಲಾ ಕಡಿಮೆ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಆದರೆ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಇವೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದಾಗ, ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದೈನಂದಿಕ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ನಿಸರ್ಗವು ಯಾವುದೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು—ಅವುಗಳ ಅಗತ್ಯವು ಇರಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಡಲಿ, ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವರು. ತಮ್ಮದೇ ಮೋಟಾರು, ಮನೆ ಬಳಿಕೆಗೆ, ಅಡಿಗೆಗೆ, ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯಲು, ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಒಗೆಯಲು, ರೇಡಿಯೋ ಟೆಲಿವ್ಹಿಜನ್‌ಗಳಿಗೆ, ಸಾರಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕಾನೇಕ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗವು ಒದಗಿಸಿದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ದುಂದುಗಾರರಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಮೊದಲೇ ವಿವರಿಸಿದ ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಅಂತರಿಕ್ಷ ಪ್ರವಾಸಗಳು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು, ಮಹಾಪೂರದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಹೋಗುವ ನೀರಿಗೆ ತುಲನೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅವು ತಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ತಲಾ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉಳಿದುದನ್ನು ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ತಲಾ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಕನಿಷ್ಠಮಟ್ಟವನ್ನಾದರೂ ಮುಟ್ಟುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದು ಎರಡನೆಯ ಪರಿಹಾರದ ಮಾರ್ಗವು. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರಂತೆ ಬಲಿಷ್ಠನೂ ಆಗುವನಲ್ಲದೆ, ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಶಕ್ತಿಸಂಪತ್ತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದು.

(೩) ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು :

ಇದು ಮೂರನೆಯ ಪರಿಹಾರವು. ಈ ಪರಿಹಾರದ ಮಾರ್ಗವು ನಮಗೆ ಇಂದಿನ ಸಂಕ್ರಮಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ತಾರಕವಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವಾ.

ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಸೌರಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಾಗಬಹುದು ಎಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆಯು ನಮಗೆ ಇರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ.

ಒಂದು ಸುಸಜ್ಜಿತವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿದ್ಯುತ್ ತಂತಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯ ನೂರು ಮಡಿಯಷ್ಟು ಸೌರಶಕ್ತಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ವ್ಯಯಿಸಿಹೋಗುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದಲ್ಲಿ, ನಮಗೆ ಸೂರ್ಯನು ಹೊಂದಿದ ಶಕ್ತಿಸಂಚಯದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಬರ ಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮಾನವಶಕ್ತಿ ಹಾಗು ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ದೊರೆತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ನಾವು ಪ್ರತಿವರುಷವೂ ೧೦ ಸಾವಿರ ಪದ್ಮಗಳಷ್ಟು (೧೦ರ ಮುಂದೆ ೧೮ ಪೂಜಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟರೆ ಬರುವ ಸಂಖ್ಯೆ ಯಷ್ಟು) ಅಶ್ವಶಕ್ತಿ-ತಾಸು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವೆವು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ನಾವು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಮಡಿಯಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪೃಥ್ವಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವನು.

ಇವೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಾಗಿಯೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಕಳುಹಿಸುವ ಉಷ್ಣತೆ ಹಾಗು ಬೆಳಕನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗದೆ ಯಾವನನ್ನು ನಾವು ಒಂದು ಬೇಡವಾದ ವಸ್ತುವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತಿರುವೆವೋ ಅಂತಹ ಸೂರ್ಯನು ನಮಗೆ ಜೀವನಾಧಾರನು. ಅವನಿಂದಾಗಿಯೇ ನಾವು ಇಷ್ಟು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವದು. ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿನ ಮಳೆಗಾಳಿಗಳು, ಸಸ್ಯಜೀವನ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಇಂಧನರೂಪೀ ಶಕ್ತಿ, ಜಲವಿದ್ಯುತ್‌ಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಇಂಧನ ಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಇವನೇ ಕಾರಣನು. ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಇಂಧನಗಳು ತಯಾರಾಗಲು ಕೋಟ್ಯಾವಧಿ ವರುಷಗಳ ಅವಕಾಶವು ಹತ್ತುವ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಂಚಿತವಾದ ಶಕ್ತಿಯು ಈಗ ತೀರುವ ಹಂತವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಈ ಮೊದಲೇ ವಿವರಿಸಿದ ನೇರವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶಕ್ತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಕಿಂಚಿತ್ತಾದರೂ ಪರಿಹಾರವು ದೊರೆಯಬಹುದೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ಸೂರ್ಯನಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಶಕ್ತಿಗೆ ಕೊರತೆಯೇನಿಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಈಗ ಹಿಂದುಳಿದವುಗಳೆಂದು ಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರ ಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಸರಕಾರದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕರಭಾರವೂ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೆ ದೊರೆಯುವಂತಹದು. ಇದು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸುವಂತಹದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಈ ಶಕ್ತಿಯು ನಮಗೆ ಸದಾ ಕಾಲವೂ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು, ನಮಗೆ ಯಾವ ಶ್ರಮವನ್ನಾಗಲಿ ಮಾಡುವ ಇಲ್ಲವೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ ನಿಸರ್ಗವು ಸಿರಿವಂತರಿಗೆ ಹಾಗು ಬಡವರಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ವರವೆಂದು ಇದನ್ನು ವರ್ಣಿಸಬಹುದು. ಸೂರ್ಯನು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮುಖಾಂತರ

ವಾಗಿ ಕೊಡಮಾಡುವ ಇಂಧನವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಬೇಕಿರುವ ಅವಧಿಯಷ್ಟು ದೀರ್ಘಾಯುಷಿಗಳು ನಾವು ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಈ ನೇರವಾದ ಹಾಗು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಯಿಸಿ ಹೋಗಲಿರುವ ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಳಿಕೆಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಇಂದಿನ ಶಕ್ತಿಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಪರಿಹಾರವೆನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವರು, ಇದರ ಸ್ಥೂಲವಾದ ರೂಪ-ರೇಷೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಾ.

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಮತ್ತು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿರುವ ವಿಷಯವೆಂದರೆ, ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಿರುವ ಕಚ್ಚಾ ಸರಕು (Raw-Material) ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಂದಿನ ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ—ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ, ತೀವ್ರತೆಯಲ್ಲಿ, ದಿನದ ೨೪ ಗಂಟೆಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವದು. ಈ ಹಿಂದುಳಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಮುಂಬರುವ ಗಂಡಾಂತರವನ್ನು ಈಗಿನಿಂದಲೇ ಊಹಿಸಿ ಇದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಈ ಕಾರ್ಯವು ಮಾನವ ಜನಾಂಗಕ್ಕೇ ವರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದು. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಂದು ಮುಂದುವರಿದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಿರುವ ಕಚ್ಚಾಸರಕಿನ ಪೂರೈಕೆಯು ಎಲ್ಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಇಂದಿನ ಕಾಲದ ಯಾಂತ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಿರುವ ಕಚ್ಚಾಸರಕನ್ನು ಬೇರೆಡೆಯಿಂದ ಆಮದುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಮುಂಬರುವ ಸೌರಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಮುಂದುವರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ಜನತೆಯು, ಸೌರಶಕ್ತಿಯು ವಿಪುಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಲಸೆಹೋಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ.

ಇಂದು ಅನೇಕ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿವೆ. ಸೌರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವ ಕುಕರ್, ಕುಲುಮೆಗಳು, ರೇಡಿಯೋ, ನೀರು ಕಾಯಿಸುವ ಉಪ-ಕರಣಗಳು, ಶೀತಲೀಕರಿಸುವ ಉಪಕರಣಗಳು, ಸಮುದ್ರದ ಉಪ್ಪುನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನಾಗಿಸುವ ಉಪಕರಣಗಳು, ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ದೋಣಿಗಳು, ಪಂಪುಗಳು ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಸಲಕರಣೆಗಳು ಬಳಿಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಕೋಟ್ಯಾವಧಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ಇಂದು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅಂತರಿಕ್ಷ ವಿಜ್ಞಾ-ನವು ಅನೇಕರ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಅಂತರಿಕ್ಷ ಕ್ಷೆಪಣಿಗಳ ಪ್ರತಿ

ಹಾರಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಂಡ ಶಕ್ತಿಸಂಚಯವನ್ನು ವ್ಯಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮತ್ತು ಈ ಹಾರಾಟಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಅವು ಚಂದ್ರನ ಮೇಲೆ ಇಳಿಯುವಂತಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಡಲಿ, ಅಥವಾ ಉಳಿದ ಗ್ರಹಗಳೆಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಅವುಗಳ ಪ್ರಯತ್ನವು ಸಫಲವಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಫಲವಾಗಲಿ—ಇಲ್ಲಿಯ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು, ಆದರಲ್ಲೂ ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್‌ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಜಯಪ್ರದವೆನಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದು, ಇವು ಭವಿಷ್ಯತ್-ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ತಾರಕವೆನಿಸಬಹುದಾಗಿವೆ. ಸೌರಶಕ್ತಿಯು ದಿನದ ಎಲ್ಲ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯದಿರುವ ಕಾರಣ, ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಪ-ಯೋಗವು ಆಗುವಂತೆ ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಶೇಖರಿಸಿ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪೌರ್ವಾತ್ಯ ಹಾಗು ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಪ್ರಮುಖ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕಾರ್ಯನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಸೌರಶಕ್ತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದು, ಈಗ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪರಮಾಣು ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಸೌರಶಕ್ತಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಕಾಲವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ :

ಹ್ಯಾಲಸೀ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ 'ಇಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಶಕ್ತಿಯ ಮೂಲಗಳಾದ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು, ಎಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ಪರಮಾಣುಶಕ್ತಿ ಇವುಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿ ಹಾಗು ಹಸನಾದ ನೀರು ಇವು ಲಭ್ಯವಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಪೃಥ್ವಿಯ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಸೂರ್ಯನು ನಿತ್ಯವೂ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಬೀರುತ್ತಿರುವನು. ಈ ಸೌರಶಕ್ತಿಯು ನಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಪರಮಾಪ್ತನಂತಿದೆ. ಸೌರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿಯ ಯಾವ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಲಿ—ಯಾರಿಂದಲಾದರೂ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲವೆ ಎರವಲಾಗಿ ಅಥವಾ ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕದ್ದಾದರೂ ತರಬಹುದು. ಮಾನವನ ಇಂದಿನ ದುಂದುಗಾರಿಕೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳವರು ಹಾಗು ಇಲ್ಲದವರು ಎಂದು ನಿರ್ಮಿತವಾದ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಂತರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೇ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಲಿರುವನು.

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯವರು 'ಲೋಕದಾ ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ರವಿ ಬೀಜವಾದಂತೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದುದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತೀಯರು 'ರವಿ'ಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಹತ್ವವಾಗಲಿ ಎಷ್ಟು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾದುದು ಹಾಗು ಯಥಾರ್ಥವಾದುದು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ತತ್ವವೇತ್ತರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವುದು. ಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ಹಾಗು ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಇವರು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದರೋ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದುದು.

★ ಕೆ. ಎಸ್. ಸವಣೂರ

ಕರುಣೆ

ಹರಿಯದ ಬಳ್ಳಿಯೋ ? ಹಗ್ಗವೋ ? ತಂತಿಯೋ ?
ಹಬ್ಬಿಸಿ ಹೊಸೆಯಲಿಕೆ
ಮಾರುವ, ಕೊಳ್ಳುವ, ಸಂತೆಯದೆಲ್ಲಿಯೋ ?
ಹೇರಲು ಬಂಡಿಯು ಸಾಕೆ ?
ಬೆಳೆಯುವರಾರು ? ಹೇಗೆ ? ಏಕೆ ?
ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಮೂಗಿಗೆ, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಿದೆ
ಮೊಲೆಯುಣ್ಣಿಸಿದೊಲು ಚಣ-ಚಣಕೆ
ಅಗ್ಗದ ಅಮೃತಪಾನ
ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು, ಮಳೆ, ಚರ-ಚಿರದಾನ
ಎಷ್ಟಿದೆ ಅಂತಃಕರುಣ !
ಕಾಣದೆ ಕರುಣೆಯು ತಾಣ ?

★ ಕೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಗೌಡ

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದು

ಕನ್ನಡ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಬಿಂದುವು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ವೈಯಾಕರಣಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಈ ಬಿಂದುವಿನ ಬಗೆಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವು (ಅಂದರೆ ಅನುಸ್ವಾರವು) ಸಹಜವಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಬಿಂದು ಪ್ರವೇಶಪಡೆದಿರುವುದು ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದಲೇ. ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ, ತೆಲಗು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಇನ್ನಿತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವು ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿದೆ. ನಮ್ಮ ವೈಯಾಕರಣಿಗಳನಂತರ ಆಧುನಿಕ ಭಾಷಾಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ನಡೆದಿದೆ.[೧] ಅದರೂ ಅದರ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪ ವಿವೇಚನೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ, ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವೈಯಾಕರಣಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬಿಂದುವಿನ ಬಳಕೆ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸ್ವರೂಪ, ಆಧುನಿಕ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಅದರ ಸ್ವರೂಪ—ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೇಶಿರಾಜನು 'ಕೆಲವು ನಿಜಬಿಂದುಗಳ್ ಕೆಲಕೆಲವು ವಿಕಲ್ಪಾರ್ಥ ಬಿಂದುಗಳ್' (ಶ.ದ. ೩೬) ಎಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವಿನ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿ, ಅದರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ :

> ಬಿಂದುವನುಸ್ವಾರಂ ತಾ
> ನೆಂದಕ್ಕುಂ ಸೊನ್ನೆ...   (ಶ.ದ. ೧೧)

ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮುಂದುವರೆದು, ಅದರ ಆಕಾರವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ :

---

೧ Comparative Grammar of Dravidian Languages—Caldwell, P. 143.

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆ —ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರಣಿ.

ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ —ಎಚ್. ಜಿ. ಲೋಕೂರ.

ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ —ಹಂಪನಾ.

ಫೋನೀಂ ನಾಮರೂಪಗಳು —ಎಂ. ಜಿ. ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯ, ಕನ್ನಡ ನುಡಿ, ಜೂನ್–ಜುಲೈ–೬೯

ಶುದ್ಧಾಕ್ಷರಂ —ಎಂ. ಜಿ. ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯ, ಕನ್ನಡ ನುಡಿ, ಅಕ್ಟೋಬರ-೬೮

Nasal Phonemes in Kannada —H. S. Biligiri, Indian Linguistics, Vol. 16.

ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ—ಭಾಗ ೧.

ಸ್ವರಪರದೊಳಿರ್ಪ ತೆರದಿಂ–
ದುರುಮುಖ್ಯೋಚ್ಚಾರಣಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕತದಿಂ
ಪರಿಕಿಸೆ ಬಿಂದು ವಿಸರ್ಗಂ
ಸ್ವರಾಂಗಮುಂ ವ್ಯಂಜನಾಂಗಮುಂ ತಾಮೆಂಬರ್ (ಶ.ದ. ೧೨)

ಬಿಂದುವು ಸ್ವರಾಂಗವೂ ಅಹುದು, ವ್ಯಂಜನಾಂಗವೂ ಅಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅದು ಸ್ವರದನಂತರ ಬರುತ್ತದೆ, ಹಾಗು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉಚ್ಚಾರವಿಲ್ಲ.

ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಸ್ವಾರ ಬರುವ ಪರಿಸರವನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತ,

ಮಕಾರದ ಪರದೊಳ್ ವ್ಯಂ–
ಜನಮಿರ್ದೊಡಮಿಲ್ಲದೊಡಮನುಸ್ವಾರಂ ಸಂ–
ಜನಿಯಿಪುದು ವರ್ಗಮಿದಿರಿರೆ
ತನಗೆ ವಿಕಲ್ಪದೆ ತದೀಯ ಪಂಚಮಮುಮಕ್ಕುಂ (ಶ.ದ. ೧೭೨)

ಮಕಾರದ ಮುಂದೆ ವ್ಯಂಜನವಿದ್ದರೂ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅನುಸ್ವಾರ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. (ಇದರ ಆಶಯ ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ). ಅದು ವಿಕಲ್ಪದಿಂದ ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನದ ಹಿಂದೆ ಬರುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಆತ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸ್ವಾರದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ದೂರ ಸರಿದಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನಕಾರನಾದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನು ಅನುಸ್ವಾರ ಅಥವಾ ಬಿಂದುವಿನ ಬಗೆಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ಅನುಸ್ವಾರವು ಯೋಗವಾಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಯೋಗವಾಹಗಳೆಂದರೆ ಯೋಗೇನ (ಇತರ ಸಂಬಂಧೇನ) ವಾಹಯಂತಿ (ಪ್ರಯೋಗಾನ್ನಿರ್ವಾಹಯಂತಿ) ಇತಿ ಯೋಗವಾಹಾಃ. ಅಂದರೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲು ಬಾರದೆ ಸ್ವರದೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಕಾರಣವಾಗುವಂತಹವು (ಶ.ಶಾ. ಪು. ೧೩). ಪಾಣಿನಿಯು ಇವಕ್ಕೆ ಅಯೋಗವಾಹಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅಯೋಗವಾಹಗಳೆಂದರೆ ಯಾವ ವರ್ಣದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತರ್ಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದದೆ, ಪ್ರಯೋಗಮಾತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದು ಶಬ್ದಗಳ ಸಾಧುತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಂತಹವು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅನುಸ್ವಾರದ ಕಲ್ಪನೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನೀಗ ನೋಡಬಹುದು.

(ಮುಖವಿವರದೊಡನೆ) ನಾಸಿಕವಿವರವೂ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಉಚ್ಚರಿತವಾದ ಧ್ವನಿಗಳೇ ನಾಸಿಕಧ್ವನಿಗಳು.[೨] ಸ್ಥಾನಾದಿಗಳು ಮುಖವಿವರದಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆಯೇ

---

೨. (a) ನಾಸಿಕವಿವರಣಾದ್ ಅನುನಾಸಿಕಮ್. —ತೈತ್ತಿರೀಯ ಪ್ರಾತಿಶಾಖ್ಯ.
(b) ಅನುನಾಸಿಕಂ ಮುಖನಾಸಿಕಮ್ —ಅಥರ್ವಣ ಪ್ರಾತಿಶಾಖ್ಯ.

ಇರುತ್ತವೆ.[೩] ಇಂತಹ ನಾಸಿಕಧ್ವನಿಗಳು ಒಟ್ಟು ಐದು. ಅವು ಮ್, ನ್, ಣ್, ಙ್, ಞ್.

ನಾಸಿಕ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯೆಂದರೆ ನಾಸಿಕ್ಯಸ್ವರಗಳು. ಇಂತಹ ಸ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಅನುನಾಸಿಕತೆಯೂ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಅನುನಾಸಿಕ ಸ್ವರಗಳು ಬಹಳ ಪ್ರಾಚುರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನು, ನಾಸಿಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ರೀತಿ. ಅದೇ ಅನುಸ್ವಾರ. (ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಪ್ರಭೇದಗಳಂತೆ ಅನುಸ್ವಾರವು ವಿವಾದಬಾಹಿರವಾಗಿಲ್ಲ.) ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ನಾವು ಮ್ ಎಂದು ಸಂಕೇತಿಸಬಹುದು. ಈ ಅನುಸ್ವಾರ ಬರುವ ಪರಿಸರವೆಂದರೆ ಸ್ವರಗಳನಂತರ ಮತ್ತು ಊಷ್ಮಧ್ವನಿಗಳ ಹಿಂದೆ. ಆ ಊಷ್ಮಧ್ವನಿಗಳೆಂದರೆ ಶ್, ಷ್, ಸ್ (ಮತ್ತು ಹ್). ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಅಂಶ, ಹಂಸ, ಸಿಂಹ ಇತ್ಯಾದಿ. ಅಂದರೆ ಊಷ್ಮಧ್ವನಿಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರುವ ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವೆಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಭಿಧಾನ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಸ್ವಾರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಥಮ ಘಟ್ಟ. ಮುಂದೆ ಈ ಪರಿಸರ ವಿಶಾಲವಾಗತೊಡಗಿತು. ರ್, ವ್, ಯ್ ಗಳ ಹಿಂದೆಯೂ ಅನುಸ್ವಾರ ಬರುವ ಘಟನೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆಯಿತು.

ಈಗ, ಅನುಸ್ವಾರದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗೆಗಿನ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮೂರು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ[೪] ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಬಹುದು

(೧) ಅನುಸ್ವಾರವು ಅನುನಾಸಿಕ ಸ್ವರ. ಇದು ಸಿದ್ಧಾಂತಕೌಮುದಿಕಾರನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವನ ಪ್ರಕಾರ ನ್ ಅಥವಾ ಮ್ ಗಳ ಲೋಪವಾಗಿ, ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನ ಸ್ವರ ಅನುನಾಸಿಕಯುಕ್ತವಾಗುವುದೇ ಅನುಸ್ವಾರ. ಕೇಶಿರಾಜನಲ್ಲಿಯೂ ಈ ರೀತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಒಂದು ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ (ಮ್, ನ್, ಕಾರದ ಪರದೊಳ್) ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

(೨) ಅನುಸ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರ ಅಥವಾ ವ್ಯಂಜನದ ಅಂಶವಿರಬಹುದು. (ಋಕ್ ಪ್ರಾತಿಶಾಖ್ಯ) ಇಲ್ಲವೆ ಅನುಸ್ವಾರಸ್ವರ ಅಥವಾ ವ್ಯಂಜನ. 'ಗಣಾನಾಂ ಗಣಪತಿಂ ವಂದೇ' ದಲ್ಲಿ ಗಣಿಪತಿಗ್ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ಕೇಶಿರಾಜನ ಸೂತ್ರ 'ಸ್ವರ ಪರದೊಳಿರ್ಪ ತೆರದಿಂ........ಬಿಂದು ಸ್ವರಾಂಗಮುಂ ವ್ಯಂಜನಾಂಗಮುಂ ತಾಮೆಂಬರ್' ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿವೆ.

---

೩. ಮುಖನಾಸಿಕಾರಣಯೋಽರನುನಾಸಿಕಮ್. —ಅಥರ್ವಣ ಪ್ರಾತಿಶಾಖ್ಯ

೪. Critical Studies in the Phonetic Observations of Indian Grammarians —Siddheswar Varma.

(೩) ಅನುಸ್ವಾರವೆಂದರೆ ವ್ಯಂಜನ (ಸರ್ವಸಮ್ಮತ ಶಿಕ್ಷ) ಅದರ ಉಚ್ಚಾರ ಅರ್ಧ ಗಕಾರ (ವಂಶಜಸ್ಯ, ಪ್ರಾಂಶುಃ).

ಈ ರೀತಿ ಮೂರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ ಏನಿರಬಹುದು? ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈವಿಧ್ಯವೇ? ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಖಚಿತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೆಲ ಪಂಡಿತರ ಮತ.[೫] ಡಾ. ಕಾಲ್ಡವೆಲ್ಲರ ಪ್ರಕಾರ, ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅನುಸ್ವಾರಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವರ್ತಿಯಾದ ಒಂದೇ ಉದಾಹರಣೆಯೆಂದರೆ ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಧಾನುಸ್ವಾರ. ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಅನುಸ್ವಾರ ನಾಮನಿರ್ದೇಶವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅನುನಾಸಿಕಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿವೆ.

ಪ್ರ. ಗೋ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರು ಅನುಸ್ವಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಡಾ. ಕಾಲ್ಡವೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ, ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸಂಸ್ಕೃತ ವೈಯಾಕರಣಿಗಳು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ.[೬] ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಮ್ + ವಂದೇ = ಹರಿಂ ವಂದೇ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರಾದೇಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಹರಿಂ ವಂದೇ ಮತ್ತು ಹಂಸ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿಯ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಕುಲಕರ್ಣಿಯವರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸ್ವಾರದ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಅದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದು-ಕೊಂಡದ್ದೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನುಸ್ವಾರದ ಉಚ್ಚಾರವು, ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನುನಾಸಿಕದ ಉಚ್ಚಾರಕ್ಕಿಂತ ಸಾಕಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಹಂಸ, ಅಂಶ, ಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರದ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನು ಅರ್ಧೋಷ್ಠ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯ-ಬಹುದು. ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರುವ ಅನುನಾಸಿಕ ಉಭಯೋಷ್ಠಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಉಂಟಾದರೆ, ಅನುಸ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಆ ರೀತಿಯ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಂಯಮ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿಯ ನ್ ವು ತಂದೆ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಕರಣಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಸ್ವಾರ(ಂ)ವು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಮ್, ಮತ್ತು ನ್‌ಗಳೆಂದು ಸಂಕೇತಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಯ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಹಿಂದೆ ಬರುವ ಅನುನಾಸಿಕ-ಗಳಾದ ಮ್, ನ್ ಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲು ಅನುವು ಮಾಡಬಹುದು.

೫. Comparative Grammar of Dravidian Languages—Dr. Caldwell.
೬. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಚರಿತ್ರೆ—ಪು. ೧೪೬.

ಇದೇ ರೀತಿ ಹಂಪನಾ ಅವರು 'ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ'[೭]ದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆರು ಅನುನಾಸಿಕಧ್ವನಿಗಳಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅವು ಮ್, ನ್, ಙ್, ಞ್, ಣ್ ಮತ್ತು ಂ ಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; ಮತ್ತು ಬಿಂದುವಿನ ಉಚ್ಚಾರ ಫಲಕ ವರ್ತ್ಸ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದು /ನ್/ ಧ್ವನಿಮಾದ ಭಿನ್ನಧ್ವನಿಮಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳೆಂದರೆ, ಒಂದು : ಧ್ವನಿಮಾಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಭಿನ್ನ ಧ್ವನಿಮಾ ಎಂದರೆ ಏನು ಎಂಬುದು. ಎರಡು : ಹಂಸ, ಅಂಶದಲ್ಲಿಯು ಉಚ್ಚಾರ ನ್ ದಂತಿದೆಯೇ ? ಎಂಬುದು. ಹೀಗಾಗಿ, ಅವರ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ನಾವು ಎಲ್ಲಿಗೂ ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ.

ಆಮೇಲೆ ಡಾ. ಎಚ್. ಎಸ್. ಬಿಳಿಗಿರಿಯುವರು[೮] 'ಅನುಸ್ವಾರವು ಸ್ಪರ್ಶ ಮತ್ತು ಈಷತ್ ಸ್ಪರ್ಶಗಳ ಹಿಂದೆ ತದ್ ವರ್ಗೀಯ ಅನುನಾಸಿಕದಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ಉಳಿದ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮ್‌ದಂತೆಯೂ ಉಚ್ಚರಿತವಾಗುವುದರಿಂದ ಆ ಅಯ್ದು ಅನುನಾಸಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸೇರಿಸಿಬಿಡಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಬಿಂದುವು ಆಯಾ ಅನುನಾಸಿಕದ ಉಚ್ಚಾರ ಪಡೆಯುವುದರಿಂದ ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಲ್ಲ.

ಮೇಲಿನ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಅನುಸ್ವಾರ, ಅನುನಾಸಿಕಗಳು ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ (ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅನುನಾಸಿಕವೇ ಅನುಸ್ವಾರ) ಭಿನ್ನವಾದರೂ ಅವೆರಡು ಮುಂದೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸ್ಪಡುವುದರ ಕಾರಣವೇನು? ಹಿಂದಿನವರು ಸಜಾತೀಯ ಅನುನಾಸಿಕದ ಬಳಕೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ ಕೆಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಪಾಣಿನಿಯೇ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು (ಮ್) ಬಳಸಲು ಅನುಮತಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಬರೆಹದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಮತ. ಮುಂದೆ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಬೆಳೆದು, ಶಬ್ದಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಜಾತಿಯ ಅನುನಾಸಿಕಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿ, ಅನುಸ್ವಾರದ ಬಳಕೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಬಳಕೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು ?

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರಕ್ಕೆ ಸ್ವರದ ಮೇಲೆ ಂ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್, ಷ್, ಸ್, ಹ್ ಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಂದರೆ ಅನುಸ್ವಾರ ಬರುವ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಂ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನೂ, ಇತರ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಅನುನಾಸಿಕಗಳನ್ನೂ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಉದಾ :– अंश, सिंह, हंस; शङ्का, शम्भु, वन्दे.

---

೭. ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ—ಹಂಪನಾ, ಪು. ೧೦೫.

೮. Indian Linguistics—Vol. 16, Nasal Phonemes in Kannada (pp. 306)

ಅನುಸ್ವಾರ ಚಿಹ್ನೆಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಈ ಕ್ರಮ ಮುಂದೆ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗಹತ್ತಿತು.

ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಘಟ್ಟದ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಿಂದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗ ಹತ್ತಿದ ಮೇಲೆ, ಅದು ತನ್ನ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಒಟ್ಟು ಅನುನಾಸಿಕ ಧ್ವನಿಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಹತ್ತಿತು. ಅಂದರೆ ಅನುಸ್ವಾರ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಶ್, ಷ್, ಸ್, ಹ್ ಗಳ ಹಿಂದೆಯೂ (ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಶಬ್ದಗಳೂ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದಲೇ ಬಂದಂಥವುಗಳು), ಮತ್ತು ಅನುನಾಸಿಕ ಧ್ವನಿ ಬರುವ ಇನ್ನಿತರ ಪರಿಸರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದು ಬಳಕೆಯಾಗಹತ್ತಿತು. ಸಂಸಾರ, ಸಿಂಹ, ಅಂಶ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಬರುವುದಂತೂ ಸರಿಯೇ ಆದರೆ ಅಂಗಣ, ಸಂಜೆ, ಚೆಂಡು, ತಂದೆ, ಹಂಬಲ ಮುಂತಾದ ಸ್ಪರ್ಶ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೂ ಅನುನಾಸಿಕದ ಬದಲು ಬಿಂದು ಬಳಕೆಯಾಗಹತ್ತಿತು.[೯] ಈಗ ಬಿಂದುವಿನ ಬಳಕೆ ಮಿತಿಮೀರಿದುದನ್ನು ಚಂಚೆ (ಚವ್‌ಚೆ < ಚವುಚೆ) ಮುಂತಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕಂಗೆ (< ಕಣ್‌ಗೆ < ಕಣ್ಣಿಗೆ).

ಇನ್ನು, ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ವೈಯಾಕರಣಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಮ್, ನ್, ಣ್, ಙ, ಞ ಈ ಅಯ್ದು ಅನುನಾಸಿಕ ವರ್ಣಗಳು. ಆದರೆ ಆಧುನಿಕ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಮ್, ನ್, ಣ್ ಈ ಮೂರು ಧ್ವನಿಗಳು. ಮ್, ನ್, ಣ್‌ಗಳು ಅಮ್ಮ, ಅನ್ನ, ಅಣ್ಣ ಈ ಕನಿಷ್ಠ ಯುಗ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಿಂದ ಅವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಧ್ವನಿಮಾಗಳು. ಙ್ ಞ್‌ಗಳು ಕೇವಲ ಸಜಾತಿಯ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಾತ್ರ ಬಂದು, ಒಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಪರಿಸರ ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅವಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಂಕೇತ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಒಂದು ಧ್ವನಿಮಾದ ಉಪಾಂಗಗಳಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ [ಙ್], [ಞ್]ಗಳನ್ನು ಧ್ವನಿಸಾಮ್ಯವುಳ್ಳ /ನ್/ದೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ, /ನ್/ ಧ್ವನಿಮಾ ವರ್ಗದ ಉಪಾಂಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದನ್ನೇ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಬಹುದು :

/ನ್/ ←	[ಙ್]–	ಸಜಾತಿಯ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಹಿಂದೆ :	ಅಙ್‌ಚೆ
	[ಞ್]–	,, ,, ,, :	ಅಞ್‌ಕ
	[ನ್]–	ಇತರೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ	

೯. This extension was purely graphic and based on the convenience of the simple symbol to represent nasality.—Phonetics in Ancient India—W. S. Allen (pp. 44).

ಅಂದರೆ ವೈಯಾಕರಣಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಅಯ್ದು ವರ್ಣಗಳೇ ಇರಲಿ, ಆಧುನಿಕ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಪ್ರಕಾರ ಮೂರು ಧ್ವನಿಮಾಗಳೇ ಇರಲಿ, ಬಿಂದು ಮಾತ್ರ ಇವುಗಳ ಸಂಕೇತ. ಈಗಾಗಲೇ ನಾವು ನಮ್ಮ ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಯ್ದು ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಈ ಅಯ್ದು ಅನುನಾಸಿಕ ವರ್ಣಗಳ ಬಳಕೆಯ ಮಿತವ್ಯಯಕ್ಕಾಗಿ, ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕೂಡಿ, ಒಂದು ಸೌಲಭ್ಯ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಅದೇ ಂ. ಅಂದರೆ ಬಿಂದುವು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದು ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಮಾದ ಅಥವಾ ವರ್ಣದ ಸಂಕೇತವನ್ನಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಧ್ವನಿಮಾ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಬರೆಹ ಸಾಧನ ಅದು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಾನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನು ಬಿಂದುವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಂದು ಧ್ವನಿಗಳ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಬಿಂದುವು ಅನುನಾಸಿಕ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿ, ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಯಾವ ವ್ಯಂಜನವಿದೆಯೋ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬರುವ ಅನುನಾಸಿಕ ಆ ಸ್ಥಾನದ ಉಚ್ಚಾರವನ್ನೇ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ.[೧೦] ಒಮ್ಮೆ ಆಯಾ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯ ಉಚ್ಚಾರ ನಿಶ್ಚಿತವಾದಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸಂಕೇತ ಕೊಟ್ಟರೂ ಆ ಸಂಕೇತ ಒಂದು ರೇಖೆ (|)ಯೇ ಇರಲಿ, ಅಥವಾ ಈಗ ಬಳಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬಿಂದುವೇ ಇರಲಿ, ಆದರ ಉಚ್ಚಾರ ನಿಶ್ಚಿತ. ಈ ಬಿಂದುವಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಅಂಶವಿದೆ. ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ (ಮನೆ, ನಾಡು, ಇತ್ಯಾದಿ) ಆ ಅನುನಾಸಿಕ ಬರುವಾಗ, ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಬಿಂದು ಬಳಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಒಂದೇ ಒಂದು (ಸಜಾತಿಯ ವ್ಯಂಜನಗಳ ಹಿಂದಿನ ಅನುನಾಸಿಕ) ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದು ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಬಿಂದುವು ಅದನ್ನು ಭಾಗಶಃ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬಿಂದುವು ಅನುನಾಸಿಕಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೂ ಅಲ್ಲ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬಿಂದುವು ಧ್ವನಿಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅನುನಾಸಿಕಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿರದೆ, ವರ್ಣಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಕೇತಗಳ ಒಟ್ಟು ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಬಿಂದುವು ಬರೆಹದ ಸಂಕೇತಗಳ ಸಂಕೇತ.

★ ಜೆ. ಎಸ್. ಕುಳ್ಳಿ

---

೧೦. ಅನುಸ್ವಾರಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಯತವಾದ ಉಚ್ಚಾರವಿಲ್ಲ. ಪದಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಚ್ಚಾರವು ಮ್. ಪದಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಹದ ಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಬರೆವರೂ ಅದರ ನಿಜವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ತನ್ನ ಮುಂದಿರುವ ವ್ಯಂಜನ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಅನುನಾಸಿಕದ್ದು."—ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ, ಪುಟ ೫.

ಶಾಸನದ ಕುಶಲ ಲಿಪಿಕಾರರು

‘ಬಳಸಿ ಬರೆಯಲು ಕಂಠಪತ್ರದ ಉಲುಹುಗೆಡದಗ್ಗಳಿಕೆ’ ಎಂಬುದು ಕವಿಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ವೀರನಾರಾಣಯನ ‘ಲಿಪಿಕಾರ’ನಾಗಿ ಹೇಳಿದ ಒಂದು ಅರ್ಥವತ್ತಾದ ಮಾತು. ಕೆಲವು ಶಾಸನ ಲಿಪಿಕಾರರಿಂದಲೂ ಉದ್ಘೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂತಹ ಉತ್ಕಟ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅವರ ರೋಚಕ ಹಸ್ತಕೌಶಲ, ರೋಮಾಂಚಕ ಹಸ್ತಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಅರಿಯಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಈ ಲೇಖನ.

ಅನೆಕೆರೆ ಶಾಸನದ ಕೊನೆಯ “ಜನ್ನಯ್ಯನ ಕವಿತೆ, ದಾವಣ್ಣನ ಬರಪ, ಮಲ್ಲೋಜನ ಕಂಡರಣೆ”[೧] ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಒಂದು ತಾಮ್ರಫಲಕ ಇಲ್ಲವೆ ಶಿಲಾಫಲಕ ಶಾಸನವಾಗುವಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕವಿ, ಲಿಪಿಕಾರ, ರೂವಾರಿಗಳು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ, “ಪತ್ರಶಾಸನವ ನೋಡ ಬರದ ಆಚಾರಿ ಮನಸೋಜ”[೨]. “ಮೃದುರೇಖಾವಿಳಾಸ ಚಾವರಾಜ ಬಳಹದಲ್ಬರೆದುದ........ ಗಂಗಚರಿ ಕಂಡರಿಸಿದಂ”[೩] ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದು ತಂದ ವಿಷಯವನ್ನು ಲಿಪಿಕಾರ ಬಳಪದಿಂದ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ತೀಡಿದ ತರುವಾಯ ರೂವಾರಿ ಅದನ್ನು ಕಂಡರಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ “ಕುಬ್ಜಂ ಸ್ವಕಾವ್ಯವಿದಶ್ಮತಲೇ ಲಿಲೇಖ”[೪], “ಹುಲಿಗೆಱೆಯ ಬಮ್ಮೋಜ ತಾನೆ ಬರೆದು ತಾನೆ ಕಂಡರಿಸಿದ”[೫] ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕುಬ್ಜ ಮತ್ತು ರೂವಾರಿ ಬಮ್ಮೋಜರು ಲಿಪಿಕಾರನ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮೂರು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ಮಾಡಿದ, ಕವಿಯೇ ಕಂಡರಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ‘ಬರದಂ’, ‘ಲಿಖಿಸಿದಂ’ ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕವಿ, ಲಿಪಿಕಾರ ಮತ್ತು ರೂವಾರಿಗಳಿಗೂ ಆರೋಪಿತವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಲಿಪಿಕಾರನನ್ನು ಬೆರಳಿಟ್ಟು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕಾರ್ಯ. ಅಂತಹ ಪ್ರಮಾದವಾಗದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

---

೧. E.C. V-II, ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ-೧೭೯-ಅನೇಕೆರೆ.

೨. E.C. III, ಮಂಡ್ಯ-೭೦-ಬೂದನೂರ (ಪೊಲದ ಸೀಮೆಯೆಲ್ಲಮಂ ಬ[ಓ]ಳಿಯೊಳ್ಬರೆಂದು xxನ್ದು ಕಲ್ಲಶಾಸನಮಾಗೆ ಬರೆದುಕೊಂಡೆಮು” E C.III, ನಂಜನಗೂಡ-೧೪೯. ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು).

೩. E.C. II, No. 127-ಶ್ರವಣಬೆಳ್ಗೊಳ.

೪. Ep.In. VIII, 24-ತಾಳಗುಂದ.

೫. S.I.I. XX. P. 95-ಬಾಳಂಬೀಡ (ಹಾನಗಲ್ಲ ತಾಲೂಕ).

“ಶ್ರೀಜೆಡೆಯ ಸಂಕರದೇವರ ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಬರದ”[೬], “ಹೆಗ್ಗಡೆ ಬಮ್ಮದೇವನ ಅಳಿಯ ನಾಗದೇವನ ಬರಹ”[೭], “ಜಕ್ಕಿಮಯ್ಯನ ಮರ್ಮಂ ಮಹಾದೇವಯ್ಯನ ಬರಪ”[೮], “ಬರೆದಂ ಬೊಂಮಣ ಪಂಡಿತರ ಪರತನಯಂ”[೯], “ಸಕಲ ಚನ್ದ್ರ ಪಣ್ಡಿತದೇವರ ಗುಡ್ಡ ಮಲ್ಲಣಂ ಬರೆದಂ”[೧೦], “ಕೊಳೂರ ಬಾಚಣ್ಣಂ ಬರೆದಂ”[೧೧], “ಬರವರಾಚಾರ್ಯ್ಯ ಸೂರ್ಯ್ಯಣ್ಣಂಗಳ ಶಿಷ್ಯ ಬಾಚಯ್ಯನ ಬರಪ”[೧೨]— ಎಂದು ಲಿಪಿಕಾರರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನೊಂದಿಗೆ ಆರಾಧ್ಯದೇವತೆ, ಧರ್ಮಗುರು, ಲಿಪಿವಿದ್ಯಾಗುರು, ತಂದೆ, ಅಜ್ಜ, ಮಾವ, ಊರು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿ, ಪಟ್ಟಣಸ್ವಾಮಿಗಳಂತಹ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತರು; ಕುಳಕರಣಿ, ಸೇನಬೋವ, ಶ್ರೀಕರಣ, ಕಾಯಸ್ಥ, ಗಾವುಂಡ, ಗಣಕರಂತಹ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಿಕ್ಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಜೆಗಳು—ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಜ್ಞರೆಲ್ಲ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಲಿಪಿಕಾರ್ತಿಯರ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ “ಕಲಿಪಯ ಕಾಳಿಸೆಟ್ಟಿ....ಳಿಯ ಹದಿ-ಸೆಟ್ಟಿಯಕವ್ವೆಯ ಬರಪ”[೧೩] ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಉಲ್ಲೇಖ. ಇದು ಅಪಪಾಠವಿರದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈಗ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ‘ಹದಿಸೆಟ್ಟಿಯಕವ್ವೆ’ ಕಲ್ಲಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರ ತೀಡಿದ ಏಕೈಕ ಮಹಿಳೆಯೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

> ಪರಹಿತರಿನ್ನೂರ್ವರ ಪದ । ಸರಸಿರುಹಾಮೋದ ಮಧುಕರ ಶಿವಭಕ್ತಂ ।
> ಕರವತಿಶಯವಾಗಿರೆ ವಿ । ಸ್ತರದಿಂ ಕುಳಕರಣಿ ಮಾಬಲಾರ್ಯಂ ಬರೆದಂ ।[೧೪]

“ಆದಿಮಧ್ಯಾವಸಾನಂಬರಂ ನಿರ್ವ್ವಿಘ್ನದಿಂದಂ ಬರೆದಂ... ನರಸಿಂಗದೇವ”[೧೫]

“ಶ್ರೀಮತ್ಪಣ್ಡರಂಗೇಸ್ವರದೇವರ್ಗ್ಗೆ ಮಹಾಭಕ್ತಿಯಿಂ ಶಾಸನಂ ಬರೆದಂ ಸೇನ-ಬೋವ ಅಪ್ಪಣಂ”[೧೬]

---

೬. E.C. III, ಮುಂಡ್ಯ-೮೩-ಮರಡಿಪುರ.
೭. E.C. III, ತಿರುಮುಕೂಡ್ಲ-೧೦೬-ಕುಂಬಲಗ್ರಾಮ.
೮. B.K. I, I.-i. P. 79-ಹೊಂಬಳ (ಗದಗ ತಾಲೂಕ).
೯. E.C. IV-ii-ಎಳಂದೂರ-೧-ಎಳಂದೂರ.
೧೦. E.C. VIII, ನಗರ-೫೮-ಹುಮ್ಮಚ.
೧೧. S.I.I. IX-i, No. 298-ನಾಗೇನಹಳ್ಳಿ.
೧೨. E.C. VI, ತರೀಕೆರೆ-೨೦-ಬಾಣಾವರ.
೧೩. K.I. IV. No. 39-ನೂಲಗೇರಿ (ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ).
೧೪. S.I.I. XI-ii No. 127, 133, 134-ಕುರ್ತಕೋಟಿ.
೧೫. K.I. II. No. 16-ಅಕ್ಕಲಕೋಟೆ.
೧೬. K.I. IV. No. 32-ಬಾಳಂಬೀಡ (ಹಿರೇಕೆರೂರ ತಾಲೂಕ).

ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಶಿಲಾಬಾಲಿಕೆ
(ಜಲಸಂಗವಿ–ಬೀದರ)

ಕೃಪೆ : ಕೆ. ಆರ್. ಆಯ್.

"ಜಿಂದು ವಿನೊಂದು ಶೋಭೆ, ತಲೆಕಟ್ಟಿನ ಪೊರ್ಕ್ಕುಟ ಚೆಲ್ವು, ನಾತ್ರೆಯೊಳ್ ।
ನಿಂದ ಬೆಡಂಗು, ಬಳ್ಳಿಪೊಳೊಡಂಬಡುತಿರ್ಪನಿಯಂ, ವಿಸರ್ಗಪೊ ।
ಳ್ಪೊಂದಿರಲ್......॥[೨೦]

ನವಿಲ್ಗುಂದದ ಮಾದಿರಾಜನಂತೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಅಂದಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಕುಶಲ ಶಾಸನಲಿಪಿಕಾರರನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬಹುದು.

'ಅಕ್ಷಾರದ ಗೋಪಂಣನ ಬರಹ'[೨೧], ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಷರ' ಗೋಪಣ್ಣನಿಗೆ ಅಡ್ಡಹೆಸರಿನಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದೆ. ಅಕ್ಷರಜ್ಞನೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೆ ಸುಂದರ ಅಕ್ಷರಜ್ಞ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿರಬೇಕು. "ಶಿಲಾಶಾಸನಮಂ ಬರದಂ.... ಶಾಸನವಾಚಕಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪುಣ್ಯಸಮ್ಮ"[೨೨] ಎಂಬ ಮಾತು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯನ್ನೋದುವವನೆಂದೂ ಶಾಸನವನ್ನೋದುವವನೆಂದೂ ಅರ್ಥಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅದೇನೇ ಇದ್ದರೂ ಈ ಲಿಪಿಕಾರನೊಬ್ಬ 'ವಾಚಕಚಕ್ರವರ್ತಿ' ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

"ಘಂಟೆಯುಂಮನ ಸುಹಸ್ತದ ಬರಹ"[೨೩]

"ಶಾನಭೋಗ ಲಕ್ಷ್ಮಪತ್ತಿ (= ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ) ಸುಹಸ್ತಬರಹವು"[೨೪]

"ಸ್ವಸ್ತಿಶ್ರೀಭರತಯ್ಯನ ದಿವ್ಯಲಿಖಿತ"[೨೫]

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಪವಿತ್ರಹಸ್ತದ ಬರಹವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಸುಲಕ್ಷಣ ಬರೆಹವೆಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಲಿಪಿಕಾರರಲ್ಲಿ "ಶ್ರೀಮನ್ಮಲ್ಲಿನಾಥಂ ಬಿರುದ ಲೇಖಕ ಮದನಮಹೇಶ್ವರಂ ಬರದಂ"[೨೬], "ಕೊಮ್ಮರಾಜಂ ಬರೆವರಬದಗಂ ಭಾರತೀ ಕರ್ಣಪೂರಂ"[೨೭] ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಮತ್ತು ಕೊಮ್ಮರಾಜರ ಬಿರುದುಗಳು ಇವರ ಲಿಪಿಸೌಂದರ್ಯಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸೂರ್ಯಣ. ಜಕ್ಕೇನಹಳ್ಳಿ, ಬೇಲೂರು, ವೀರದೇವನಹಳ್ಳಿ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಲಿಪಿ ಒದಗಿಸಿದ ಈತನು

೨೦. ಕ. ಕ. ಚರಿತೆ, ಪು. ೪೬೨ (ಸಾ. ಪ. ಆವೃತ್ತಿ).
೨೧. E.C. IV-ii, ಚಾಮರಾಜನಗರ-64-ಹೊನ್ನುಗ್ರಾಮ.
೨೨. E.C. IV-ii, P. 83 ಮತ್ತು E.C. IX, P. 54-ಸೋಲದೇವನಹಳ್ಳಿ.
೨೩. E.C. VIII-ii, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ-೯೮-ಕವಲೇದುರ್ಗ.
೨೪. E.C. XI, ಮೊಳಕಾಲ್ಮುರು-೨೫-ಸಂತೇಗೋವಿಗ್ರಾಮ.
೨೫. E.C. VIII-ii, ಸೊರಬ-೨೧೬-ಕೆರೆಹಳ್ಳಿ.
೨೬. E.C. VI, ಮೂಡಗೆರೆ-೨೨-ಹಂತೂರ.
೨೭. E.C. VII, P. 342.

"ಬರವರಾಚಯ್ರ್ಯ ಸೂಯ್ರ್ಯಣಂ ಬರದ"[೨೮]

"ಸೂಯ್ರ್ಯಣಂ ಬಿರುದ ಲೇಖಕ ಮದನಮಹೇಶ್ವರ"[೨೯]

"ಬರವರಾಚಾಯ್ರ್ಯಂ ಸೂರ್ಯಣಂ ಬಿರುದಲೇಖಕ ಮದನ ಮಹೇಶ್ವರಂ"[೩೦]

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. 'ಬರವರಾಚಾಯ್ರ್ಯ', 'ಬಿರುದಲೇಖಕಂ', 'ಮದನ-ಮಹೇಶ್ವರಂ' ಎಂಬಿವು ಈತನ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಬಿರುದುಗಳು. ಇವನ ಶಿಷ್ಯ ಬಾಚಯನು "ಬರವರಾಚಾಯ್ರ್ಯ ಸೂಯ್ರ್ಯಣ್ಣಗಳ ಶಿಷ್ಯ ಬಾಚಯನ ಬರಪ"[೩೧] ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಗುರು ಸೂರ್ಯಣನನ್ನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಮದವದರಿಬಿರುದಲೇಖಕ । ಮದಗಜಬಿದುವಿದಳನ ಸಿಂಹನ ತನಯಾ ವಿನಯಾ ॥
ಸ್ಪದ ಲಿಖಿತಜನಸುಮಿತ್ರಂ । ಮೃದುಲಲಿತವಿಚಿತ್ರ ಲಿಖಿತಲೇಖಂ ಸುಬ್ಬಂ ॥[೩೨]

ಇಲ್ಲಿ ತಂದೆ "ಮದವದರಿ ಬಿರುದ ಲೇಖಕ ಮದಗಜ ಬಿದುವಿದಳನ ಸಿಂಹಂ" ಎಂದೂ, ಮಗ ಸುಬ್ಬ "ಲಿಖಿತಜನ ಸುಮಿತ್ರಂ ಮೃದುಲಲಿತವಿಚಿತ್ರ ಲಿಖಿತಂ" ಎಂದೂ ಕೀರ್ತಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಲಲಿತಕೆಯೆನಲು ವಾ । ಗ್ಲಲನೆಯ ಹಾರದವೊಲೊಪ್ಪಿ ಬರೆದಂ ಭೂದೇ ।
ವಲಲಾಮಂ ಕಿಸುವಾಯುರ । ಕುಳತಿಳಕಂ ರೂಪರ್ಭುಷಕಪತಾಕಂ ತೀಕಂ ॥[೩೩]

ಈ ತೀಕನ ಮಗನಾಗಿರಬಹುದಾದ ರುದ್ರದೇವನು, "ಬರಿವರಮಿತ್ರ ತಿ[ೀ]ಕನ ....ಪುತ (ತ್ರ) ರುದ್ರದೇವನ ಬರಹ"[೩೪] ಎಂದು ಸುಂದರ ಲಿಪಿಜ್ಞನಾದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಗುರುವಿನಿಂದ ಶಿಷ್ಯ, ತಂದೆಯಿಂದ ಮಗ ಅಕ್ಷರಸೌಂದರ್ಯಕಲೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ 'ಮೃದುಲಲಿತವಿಚಿತ್ರಲಿಖಿತ"ನಾದ ಸುಬ್ಬ "ಮೃದು-ರೇಖಾವಿಳಾಸ"ನಾದ ಚಾವರಾಜನೊಂದಿಗೆ "ಲಿಖಿತಂ ರುಚಿರಾಕ್ಷರಂ"[೩೫] ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಅನಾಮಧೇಯ ಲಿಪಿಕಾರ,

---

೨೮. E.C. V-ii, ಬೇಲೂರ-೭೨-ಬೇಲೂರ.
೨೯. E.C. VI, ಕಡೂರ ೧೪೯-ಆಸಂದಿ.
೩೦. E.C. V-ii, ಬೇಲೂರ-೧೭೫-ವೀರದೇವನಹಳ್ಳಿ.
೩೧. E.C. VI, ತರೀಕೆರಿ-೨೦-ಬಾಣಾವರ.
೩೨. ಕ.ಕ.ಚರಿತೆ-ಅನುಬಂಧ-I-ಪು-೨೨ (ಸಾ. ಪ. ಆವೃತ್ತಿ)
೩೩. K.I. V, No. 26-ನರಗುಂದ
೩೪. E.C. VI, ಕಡೂರ-೪-ಕುಪ್ಪೆಹಾಳ
೩೫. M.A.R. 1925, No. ೩೪.

ಸಮವೃತ್ತಶ್ಲೋಕಂಗಳು । ಸಮಸ್ತ ಸಂಪತ್ಕರಂಗಳತಿ ನಿಬಿಡಂಗಳು ।
ಕಮನೀಯ ಮೃದುಸುರೇಖಾ । ರಮಣಂಗಳು ನೆಗಟ್ದ ಬಸವರಾಜನ ಬರಪಂ ॥[೩೬]

ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಬಸವರಾಜ,

ಒಸೆದೊನ್ದಂ ಪೊಟ್ಚಿರ್ಕರಂ । ಮನ್ದಂ ಸಂಚ್ಛನ್ನವೆನಿಸಿ ಬರೆಯದೆ ಪಲರ್ಗಂ ॥
ಸನ್ದೇಹಮಲ್ಲದನ್ತಿರೆ । ಜಿನಭಕ್ತ ಮುದ್ದಿಗಾಂಕಂ ಬರೆಗುಂ ॥[೩೭]

ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಮುದ್ದಿಗಾಂಕ,

ಮುನ್ನೀರ್ಬಳಸಿರೆ ಧರಣಿಯೊ । ಳಿ[ನ್ನುಂ] ಮಾಧುರ್ಯ ಸುಕರ ಚಾತುರ್ಯಗುಣ ॥
ಪೊನ್ನೆತರಿಲ್ಲೆನೆ ಸಾಸನ । ಮನ್ನಿದೆ ಚೆಲ್ವಾಗೆ ಸಾಮಿಯಣ್ಣಂ ಬರೆದೊಂ ॥[೩೮]
ಬರೆಪದ ಬಲ್ಮಗ (ಗೆ) ವಾದ್ಯದ । ಪರಿಣತಿಕೆಗೆ ಕವಿತೆಗಿವನೊಳೀ x x x
x x ಯೆನಿಪ ಸಾಮಿಯಣ್ಣಂ । ಬರೆದೋಂ ಶಾಸನಮನೆಸೆವ ಜಸಸಾಸನಮಂ ॥[೩೯]

ಎಂಬ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯ ಸಾಮಿಯಣ್ಣ—

ಅನುಪಮತರಾಕ್ಷರಂ ಬುಧ । ಜನಮುಂ ಜೀಯೆನಿಸೆ ಸಕಳ ವಿದ್ಯಾನಿಳಯ[ಂ] ॥
ಮನುಮುನಿ ಚಾರಿತ್ರನೀ ಸಾ । ಸನಮಂ ಮನ್ನೆಯರ ಬಸವಣಯ್ಯಂ ಬರೆದಂ ॥[೪೦]

ಎಂದು ಕೀರ್ತಿಪಡೆದ ಬಸವಣಯ್ಯ,

"ಬಮ್ಮಿಕನ ಬರಪಮುಮದೇನಪೂರ್ವಮೋ ಜಗದಲು"[೪೧]

ಎಂದು ಹೆಸರಾದ ಬಮ್ಮಿಕ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಲಿಪಿಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ, ಲಿಪಿಸೌಂದರ್ಯ, ಚರಣವಿನ್ಯಾಸಗಳು ವೇದ್ಯವಾಗದಿರವು. ಇಂಥವರಿಂದಾಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಮುತ್ತುಗಳು ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

"ಬರೆದ...ಮುತ್ತಿನ ಸರಮಂ ಸಮದನ್ತೆ ಶಾಸ್ತನೊ[ಳ್ದ]ಕ್ಕರಮಂ"[೪೨]

---

೩೬. E.C. IV-ii, ಅರಸಿಕೆರೆ-೭೧-ಅರಸಿಕೆರೆ.

೩೭. E.C. XI, ದಾವಣಗೆರೆ-೧೪೯-ಕೊಡಗನೂರ.

೩೮. S.I.I. XI-i, No. 41-ನಾಗಾವಿ

೩೯. S.I.I. XV, No. 352-ಮುಳಗುಂದ

(೩೮, ೩೯:) ಈತನು ಕವಿಯೆಂದು 'ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕೆಲವು ಶಾಸನ ಕವಿಗಳು' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈತನು ಲಿಪಿಕಾರನೂ ಹೌದು ಎಂದು ನಮ್ಮ ಭಾವನೆ.

೪೦. S.I.I. XI-i, ಪು. 94-ಮುಳಗುಂದ ('ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕೆಲವು ಶಾಸನ ಕವಿಗಳು' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಕವಿಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಈತ ಲಿಪಿಕಾರ.)

೪೧. E.C. XII, ತಿಪಟೂರ-೧೦೫-ಬೆಳಗೆರೆ.

೪೨. K.I. V, No. 38-ಚಿಕ್ಕಹಂದಿಗೋಳ (ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ).

ಸರಸತರವಾದುವೆಸ್ದ । ಕ್ಕರಿಗಬ್ಬರ್ಣಿಪಿನವೀ ಶಿಳಾಶಾಸನವುಂ... ।
...ಮುತ್ತಿನ । ಸರಿಗೆಯುನನುಕರಿಸೆ ಕನ್ನಪಯ್ಯಂ ಬರೆದಂ ॥[೪೩]
"...ನಿಗಿತ್ತ ಪೊಸಮುತ್ತುಗಳೊಂ...ಮುಸ...ಪರಿಣತೆಯಿಂ ದೇಪ ಬರೆದ
ಪೊಸಲಕಿ..."[೪೪]

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಮುತ್ತಿನ ಸರ, ಮುತ್ತಿನಸರಿಗೆ ಪೊಸಮುತ್ತು ಎಂಬ ಉಪಮೆಗಳು ಮುತ್ತಿನಂತಹ ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ತುಂಬ ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು—

"ಸರಸತಿಯ ಕೊರಳ ಮುತ್ತುವೊ । ಲಿರೆ ವೃತ್ತಂ ಕೋಮಲಂ ಸುಭದ್ರಂ..."[೪೫]

"ಸುಲಲಿತಕೆಂಪಿನಲು ವಾ । ಗ್ಲಲನೆಯ ಹಾರದವೊಲೊಪ್ಪಿ ಬರೆದಂ ಭೂದೇ ॥
ವಲಲಾಮಂ ಕಿಸುವಾಯುರ । ಕುಳತಿಳಕಂ ರೂಪರ್ಮುಷಕಪಲಾಕಂ ತೀಕಂ ॥"[೪೬]

ಶರನಿಧಿಯೊಳ್ನಲೆ[ಸಿ]ದ[ದು?]ವಂ । ಸರಸಿಜಭವನಾಯ್ದುಕೊಣ್ದು ವಾಗ್ದೇವಿಗೆ ಬಿ ॥
ತ್ತರದಿಂದೆ ಸಮೆದ ಮುತ್ತಿನ । ಸರಿಗೆಯನನುಕರಿಪುವಲ್ತೆ ಬಲ್ಲಿಯ ಲಿಖಿತಂ ॥[೪೭]

ಓರಣವಾಗಿ ಬರೆದ ತಮ್ಮ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಇವರು ಹೇಳಿದ ಸರಸ್ವತಿಯ ಕೊರಳ ತೋರಮುತ್ತು, ವಾಗ್ಲಲನೆಯ ಹಾರ, ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಮುತ್ತಿನ ಸರಿಗೆ, ಎಂಬ ಉಪಮೆಗಳು ಅನುಪಮವಾಗಿವೆ. ಈ ಲಿಪಿಕಲಾಸಿದ್ಧಿ ಇನ್ನೂ ಮುಂದುವರಿದು ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಷರಗಳು ಸುಳುವು ಹಿಡಿದು ಸುಳಿದಿವೆ.

ಆನೆಯ ಸಿಂಘದ ಗಿಳಿಗಳ । ನಾನಾರೂಪುಗಳನಕ್ಕರಂಗಳೊಳಿಸೆಯಲು ॥
ತಾನಳವಡಿಸುವನೆಂದಡದೇನೆ...ಮರುಳೆ ತೊಡರ್ದಪ್ಪೆರೂವಣನೊಳ್ ॥[೪೮]

ದಿ...ಳ್ ಹಸ್ತಿಸಿಂಗಂ ಹರಿಣೆಯ ರೂಹಗೆಯಕ್ಕರಾವಳಿಯಿಂದಂ ।
ಬರೆಯ...ಡಡೆ ಪುರುದಿ[ಡಿ]ಸ ವೆ[ೀ]ಡೆಲೆವೊ ರೇವಣಾಯ್ಯರ್ನೊಳೆಂದುಂ ॥

ದೆಂಟೆಣೆ...ನೆಲೆ...ತಕ್ಧ ನಿನ್ನಳವೊ ಚಿತ್ರದ ಕರದೊಳ್ಪಂ ।
ಕಂಟ್ಮದೊಳ್ ಬರೆವ ರೇವನ ಕಂಟ್ಮಕೆಳೆ...ಣಸಿ ನೋಪ್ಪೊರ್ಡೆಂದೇಕ್ಕೈಕಂ ॥[೪೯]

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ರೂವಣ ಮತ್ತು ರೇವಣರ ಹಸ್ತಕೌಶಲದ ಸಿದ್ಧಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಸಾಲಂಕೃತ ಅಕ್ಷರ

೪೩. S.I.I. XI-i, No. 111-ಸೊರಟೂರ ('ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಕೆಲವು ಶಾಸನ ಕವಿಗಳು' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈತನು ಕವಿಯಲ್ಲ.)

೪೪. E.C. XI, ಹೊಳಲಕೆರೆ-೧೨೪-ಚಿಕ್ಕಯುಗಟೆ.

೪೫. E.C. V-ii, ಅರಸಿಕೆರೆ-೧೨೩-ಹಾರನಹಳ್ಳಿ.

೪೬. K.I. V, No. 26-ನೆರಗುಂದ.

೪೭. K.I. V, No. 8-ತಿಳವಳ್ಳಿ (ಹಾನಗಲ್ಲ ತಾಲೂಕ).

೪೮. E.C. XI, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ-೪೭-ಭೀಮಸಮುದ್ರ.

೪೯. S.I.I. IX-i, ನಂ. ೧೩೨-ಬಾಗಳಿ (ಬಳ್ಳಾರಿ ತಾಲೂಕ).

ಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯೆನಿಸಿದರೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರಿಗೆ ತ್ವರಿತಲೇಖನವೂ ಒಂದು ಹೆಮ್ಮೆಯೆನಿಸಿದೆ :

"ಬಹುವೆಳ್ಳಂಘನ ಶೀಘ್ರಲಿಖಿತ"[೪೯A]

"ಸುಜನಮಿತ್ರಪವಿತ್ರಂ ರೇಚಣನ ಶೀಘ್ರಲಿಖಿತಂ"[೫೦]

"ಶ್ರೀರಂಗದೇವನ ಶೀಘ್ರಲಿಖಿತ"[೫೧]

"ನಾಗನಾರ್ಯ್ಯನ ಶೀಘ್ರಲಿಖಿತಂ"[೫೨]

"ಬ್ರಹ್ಮೇಸ್ವರಜೀಯರ ಸೀಘ್ರಲಿಕಿತ"[೫೩]

"ಕಾವನ ಸೀಘ್ರಲಿಕಿತಂ"[೫೪]

ಹೀಗೆ ಅವಸರದ ಬರವಣಿಗೆಯೂ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಿಯೆನಿಸಿತ್ತು. ಈ ಹಸ್ತವೇಗದ ಲಿಪಿಕಾರರನ್ನು ನೆನೆದಾಗ ಈಗಣ ಶೀಘ್ರ-ಲಿಪಿಕಾರರ (Steno) ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಲಿಪಿ ಬರಹ ನಮ್ಮವರ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಮ್ಮೆ.

....ಪದ್ಮಗ ।
ಭಾರ್ಗನುಮೇಂ ಬಲ್ಲನೆ ಪೇಳಿಮಿನ್ನು ಬರೆಯಲ್ಕೆಂಬನ್ನೆಗಂ ತಾನೆ ನೆ ।
ಟ್ಟನೆ ಬಲ್ಲ ಬರೆಯಲ್ಕನೇಕ ಲಿಪಿಯಂ ಶ್ರೀವಿಪ್ರವಿದ್ಯಾಧರಂ ॥[೫೫]

"ಛಪ(ಂ)ನ್ನದೇಶ ಚಿತ್ರಲಿಪಿರೇಖಕೋವಿದಂ...ರಾಯಸ್ತಕೊಂಡಮರಸಯ್ಯ"[೫೬]

ನಿಜಾಂಕಮಾಲೆಯಂ.....................................।
ಮಾನವ ಮನ್ಮಥಂ ಬರೆದನಾದರದಿಂ ವಿಟಚಕ್ರವರ್ತಿಧಾ ।
ತ್ರೀನುತನಾಗಿ ತಿಲುತಿವುಳ ಕಂನಡ ನಾಗರದಕ್ಕರಂಗಳಂ ॥[೫೭]

"ಚತುರ್ಬ್ಭಾಷಾಲಿಖಿತ್ಥಕವಿದ್ಯಾಧರಂ । ಸನ್ನಿವಿಗ್ರಹಿಶ್ರೀಮನ್ನಕುಳಾರ್ಯ್ಯಂಬರದಂ ।[೫೮]

ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ನಮ್ಮ ಲಿಪಿಕಾರರ ಬಹುಲಿಪಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅನೇಕ ಲಿಪಿಕೋವಿದ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಛಪನ್ನದೇಶ ಚಿತ್ರಲಿಪಿಕೋವಿದ;

೪೯A. E.C. III. ನಂಜನಗೂಡ-೧೮೩-ದೊಡ್ಡಹೊಮ್ಮ.
೫೦. E.C. V-ii, ಬೇಲೂರ-೨೦೦-ದಬ್ಬೆಗ್ರಾಮ.
೫೧. E.C. V-ii, ಅರಸಿಕೆರೆ-೧೩೦-ತಳಲೂರ.
೫೨. S.I.I. XI-i, No.42-ಸವಡಿ (ರೋಣ ತಾಲೂಕ).
೫೩. S.I.I. IX-i, P.89. ನಂದಿಬೇವೂರ (ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕ).
೫೪. E.C. VII, ಶಿಕಾರಿಪುರ-೧೧-ಗಾಮಗ್ರಾಮ.
೫೫. Ep.In. XII, ಪು-೨೭೮-ಏವೂರ (ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆ).
೫೬. S.I.I. IX-ii, No. 507-ಚೋಳಸಮುದ್ರ (ಅನಂತಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ).
೫೭. S.I.I. IX-i, P. 96-ಹಿರೇಹಡಗಲಿ.
೫೮. E.C. V.-ii, ಅರಕಲಗೂಡ-೯೯-ಸೋಮವಾರಗ್ರಾಮ.

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ತಿಲ್ (= ತೆಲುಗು), ತಮಿಳು, ಕನ್ನಡ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಅಕ್ಷರ ಬಲ್ಲಿದ; ಕೊನೆಯಾತ ಚತುರ್ಭಾಷಾಲಿಪಿನಿಪುಣ. ಇವು ಇವರ ಬಹು ಭಾಷಾವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ವಿಲಕ್ಷಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಹಲವು ಲಿಪಿಕಾರರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ನಮ್ಮನ್ನು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಉಭಯಹಸ್ತಲೇಖನ ಕುಶಲವಧಾನ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಶ್ರೀಕರಣದ ವಿಶ್ವನಾಥ ಬರದ"[೫೯] ಎಂಬ ಮಾತು ಕೇವಲ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕೈ ಸೋತಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನುಕೂಲಹಸ್ತವುಳ್ಳ ಇವನ ಶಕ್ತಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ದೊಡ್ಡದು. ಇವನಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡ ಶಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಲ್ಲಿದೇವ

ಪರಿಕಿಸೆ ಮಲ್ಲಿದೇವ ವಿಭುಗಾರ್ಸಮನಿರ್ಬರುಮಿರ್ಕೆಲಂಗಳೊಳ್ ।
ಬರೆದುಡನಂತ್ಯದಿಂ ಬರೆವ.........ಮತಿ ಪ್ರಭಾವದೊಳ್ ॥[೬೦]

ಉಭಯಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಅದೂ ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ ಬರೆಯುತ್ತ, ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಬುಡದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸುತ್ತ, ಒಂದೇ ಪಟ್ಟಿಗೆ ಎರಡು ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಡುವ ಈತನ ವಿಪರೀತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ನಿಜಕ್ಕೂ ಧೈರ್ಯಗೆಡೆಸುತ್ತದೆ. ಈತನು ಹೀಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವುದು, ಆ ಕಾಲದ ನೆರೆಹೊರೆಯ ಪ್ರದೇಶದವರಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರದರ್ಶನವೆನಿಸಿರಬೇಕು.

ಮೇಲಣ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲದೆ ಲಿಪಿಕಾರರ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನಯನಮನೋಹರ ಶಾಸನಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಕುರುಗೋಡ[೬೧] ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರಗಳಿಗೆ ಬದಲು ನಕ್ಷತ್ರಗಳನ್ನು, ಮಿಕ್ಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬೇಲೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೂಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅಕ್ಷರಗಳೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಲೋಕ, ಪಕ್ಷಿಲೋಕ, ಪುಷ್ಪರಾಶಿ, ನಕ್ಷತ್ರರಾಶಿಗಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತಿವೆ.

ಇಂತಹ ಶಾಸನ ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರ ಸುಂದರ ಮತ್ತು ಸಾಲಂಕೃತ ಲಿಪಿಗಳ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸನಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದೂ ಒಂದು ಎಂದು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇನೆ.

★ ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ

೫೯. E.C. V-ii ಅರಸಿಕೆರೆ ೧೨೩. ಹಾರನಹಳ್ಳಿ.

೬೦. ಕ.ಕ.ಚ.ಪು., ೧೩೫.

೬೧. Ind. Ant. XV. P.364.

ಧಾರವಾಡದ ಹರಿಜನರು

(ಕಳೆದ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದ)

೨. ಹರಿಜನರ ಧರ್ಮ

ಹರಿಜನರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬೇಕಾದ ನಾವು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವದು ಅವಶ್ಯ.

ಸಾಮಾಜಿಕ–ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳು :

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗಾಗಿ ಅವರ ಹುಟ್ಟನಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸಾವಿನವರೆಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೆಳಗೆ ವಿವರಿಸುವ ಹರಿಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ–ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳು ಉಳಿದ ಹಿಂದುಗಳಂತೆಯೇ ಇದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರ ಅನುಕರಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಅವಶ್ಯ. ಹುಟ್ಟನಿಂದ ಸಾವಿನವರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಮಾನವ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು "Rites of Passage" — 'ಜೀವನ ಪರ್ಯಂತದ ವಿಧಿಗಳು'—ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಧಿಗಳು ಮಗು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದಾಗಿನಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸಾವಿನವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಸತ್ತ-ನಂತರ ವಿಧಿಗಳವರೆಗೆ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

೧. ಬಾಲ್ಯದ ವಿಧಿಗಳು :

ಮಗುವು ತಾಯಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸೀರೆ ಮಾಡುವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಧಿಯು ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಗುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು-ದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಜನರು ವಿರಶೈವರ ಅನುಕರಣ ಮಾಡು-ತ್ತಾರೆ. ಮಗುವು ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ನಾಮಕರಣ ವಿಧಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ಹರಿಜನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭಟ್ಟರನ್ನು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಜಾತಿಯ ಹರಿಜನರು ವೀರಶೈವರ ಜಂಗಮನನ್ನು ಕರೆದು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮ-ವನ್ನು ಅನುಕರಣ ಮಾಡುವ ಹರಿಜನರು ವೀರಶೈವ ಜಂಗಮನನ್ನೇ ಆಮಂತ್ರಿ-ಸುತ್ತಾರೆ. ಕೊಳಲುಪೂಜೆ ಎಂಬುದು ಹರಿಜನರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವಿಧಿ. ಈ ಕೊಳಲು ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಬಚ್ಚಲನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಗಡಿಗೆ-

ಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಬಾಣಂತಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಗುವಿಗೆ ಜಳಕ ಮಾಡಿಸಿ ಆ ಬಚ್ಚಲನ್ನು ಪೂಜಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕೊಳಲುಪೂಜೆ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಹರಿಜನರು ಹಡೆದ ಮಗುವಿಗೆ ಲಿಂಗಧಾರಣ ವಿಧಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೆಟ್ಟಿಕಾದೇವಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶೆಟ್ಟಿಕಾದೇವಿಯು ಮಕ್ಕಳ ಹಣೆಯಬರಹವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾಳೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಿವಿ, ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚಿಸುವದು ಹರಿಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಕಿವಿ, ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಚುಚ್ಚದವರಿಗೆ ಮೂಳರೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡವರು ಶುದ್ಧರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಕೈ, ಹಣೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹಚ್ಚೆ ಚುಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಶಹರ ಜೀವನದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈಗ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ವಯಸ್ಕರಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮೈನೆರೆಯುವ ದಿನವೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮೈನೆರೆಯುವ ಮುನ್ನ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವಯಸ್ಕರಾಗುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಲೇ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮದುವೆಗೆ ಸಮೀಪಿಸಿದರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಈಗ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಾಲವಿವಾಹ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದಿತು. ಮೈನೆರೆದ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆಯಾಗುವದೇ ದುಸ್ತರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಶಹರಜೀವನದ ಪ್ರಭಾವ, ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರ, ಮುಂದುವರಿದವರ ಅನುಕರಣದಿಂದ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಹರಿಜನರು ವಯಸ್ಕರ ವಿವಾಹಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಋತುಮತಿಯಾಗುವ ದಿನವು ಮಾತ್ರ ಮಹತ್ವವಾದುದೆಂದು ಅಂದಿನಿಂದ ೫-೯ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಹೊರಗೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಜಳಕ ಮಾಡಿಸಿ, ಅರಿಷಿಣ ಹಚ್ಚಿ, ಹೂ ಮುಡಿಸಿ, ಆರತಿ ಮಾಡಿ ಅಲಂಕರಿಸುವ ವಿಧಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೨. ಮದುವೆ :

ಮದುವೆಯ ಸಮಾರಂಭವು ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಇತರ ಹಿಂದುಗಳಂತೆ ಅನೇಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದವುಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಬಡವರು ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಹಣವನ್ನು ಉಳಿತಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಿರಿವಂತರು ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ವ್ಯಯಮಾಡಿ ಬಹಳ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡುವಾಗ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೆಯವರು ಗಂಡನ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಸರಿಹೊಂದಿದಲ್ಲಿ

ಮದುವೆಯ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಶ್ಚಯದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿ ಕನ್ಯೆಗೆ ವರನ ಮನೆಯವರು ಸೀರೆ ಮತ್ತು ದಾಗೀನುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ನಿಶ್ಚಯವಾದನಂತರ ಮುಹೂರ್ತವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಮದುವೆಯ ದಿನವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಗಿಂತ ಮೊದಲು 'ವೀಳ್ಯಕಾರಣ'ವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ವೀಳ್ಯಕಾರಣ'ದಲ್ಲಿ ವೀಳ್ಯದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಜನರಿಗೆ ಹಂಚುವದು ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆ-ವರರನ್ನು ಜೋಡಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಆರತಿ ಮಾಡುವದು ಇವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಬಾಬು, ಖುಷಿ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯರಿಗೆ, ಪಂಚರಿಗೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನುಳಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ವೀಳ್ಯಯ ಕಾರಣ' ವನ್ನು ಎರಡು ಸಲ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದಕ್ಕೆ 'ಸಣ್ಣ ವೀಳ್ಯಯ ಕಾರಣ'-ವೆಂದೂ ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ 'ದೊಡ್ಡ ವೀಳ್ಯಯ ಕಾರಣ'ವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯ ಮುಂಚಿನ ಈ ಎರಡು ವಿಧಿಗಳಿಂದ ವರ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಯ ಸಂಬಂಧಿಕರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಒಟ್ಟಿಗೆ ತರುವದೇ ಆಗಿದೆ. (Betrothal Ceremonies).

ಈ ಕಾರಣಗಳು ಮುಗಿದನಂತರ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಮದುವೆಯ ಏರ್ಪಾಡಾಗುತ್ತದೆ. ಮದುವೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಗಂಡಿನ ಮನೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈಗೀಗ ಗುಡಿಗಳ ಮುಂದೆ ಮದುವೆಯಾಗುವದನ್ನು ಹರಿಜನರು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮುನ್ನಾದಿನ ಗಂಡಿನ ಮನೆಯವರು ದೇವತಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ದೇವರನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯ ದಿವಸ ಮುಂಜಾನೆ ಅರಿಷಣವನ್ನು ವರ ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಗೆ ಬಳಿದು, ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜಳಕವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಆರತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸುಮುಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಅಂದೇ ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಅಥವಾ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟುವ ಸಮಾರಂಭವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಧಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮದುವೆಯು ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂಚೆ ಪಂಚಕಳಸವನ್ನು ಹೂಡಿ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ವರ-ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ತಿರುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪಂಚಕಳಸ ವಿಧಿಯನ್ನು ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವ ಹರಿಜನರು ಮಾತ್ರ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪೂಜಾರಿಯನ್ನು ಕರೆಯುವ ಹರಿಜನರು ಅಗ್ನಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಷತಾರೋಪಣ ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಿಕಾಳು ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಮದುವೆ ಮುಗಿಯಿತೆಂದೂ ಅವರೀರ್ವರೂ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿಯರಾದರೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಸಂಜೆ ಕೆಲವರು ಮೆರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ನಂತರ ಕೆಲವರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆದೇವರ ಕಾರ್ಯ, ನಾಗೋಲಿ ಭೂಮ ಮತ್ತು ಆಷಾಢ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು. ಮನೆದೇವರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದ ನಂತರ ಮನೆದೇವರ ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಜನರಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ನಾಗೋಲಿ ಭೂಮದಲ್ಲಿ ವರನ ಕಡೆಯುವರು ಮತ್ತು ಕನ್ಯೆಯ ಕಡೆಯುವರು ಕೂಡಿ ಎಣ್ಣೆಯ ದೀಪದಿಂದ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ 'ನಯನ ಏರಿಸುವ ದೆಂ'ದೂ ಅಥವಾ 'ಸಣ್ಣ ನಾಗೋಲಿ ಭೂಮ'ವೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು 'ದೊಡ್ಡ ನಾಗೋಲಿ ಭೂಮ'ದಲ್ಲಿ 'ನಯನ ಇಳಿಸುವದೆಂ'ದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಖಾದ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಎರಡೂ ಬಳಗ ದವರು ಸೇರಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆಷಾಢಕಾರ್ಯವು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವರನ ಮನೆಗೆ ಶಾವಿಗೆ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುವಾಗ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಉಡಿಕೆ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಗೆ ಕೇವಲ ಸೀರೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಮದುವೆಗೆ ಮೊದಲಿನ ಮದುವೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಾರದು. ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಉಡಿಕೆಯ ಮದುವೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ

೩. ಮರಣದಲ್ಲಿಯ ಮತ್ತು ಅನಂತರದ ವಿಧಿಗಳು :

ಇತರ ವಿಧಿಗಳಂತೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತೀರಿಕೊಂಡರೆ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಯನ್ನು ಹಿಂದುಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಕಾರವಿಧಿಗಳಂತೆ ನೇರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸತ್ತವರನ್ನು ಹೂಳುವದಾಗಲೀ ಇಲ್ಲವೆ ದಹನಮಾಡುವದಾಗಲೀ ಹರಿಜನರಲ್ಲಿಯ ಯಾವದೇ ಜಾತಿಗೆ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಹಣ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಹರಿಜನರು ಅಗ್ನಿಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಹರಿಜನರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಶವಗಳನ್ನು ಹೂಳುತ್ತಾರೆ.

ಮರಣದನಂತರದ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 'ಹೊತ್ತವರ ಹೊರೆ ಇಳಿಸುವದು', 'ಒಳಗೆ ಕರಕೊಳ್ಳುವದು', 'ಮೂರು ದೆಶೆ', 'ದೇವರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸುವದು', 'ಹಾಲು ಹಾಕುವದು', 'ವಿಷಬಾಯಿ ತೊಳೆಸುವದು', 'ದಿನಕರ್ಮ' ಮುಂತಾದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಜೀವನಪರ್ಯಂತದ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲದೆ ಉಪವಾಸ, ಒಂದೊತ್ತು ಉಪವಾಸ, ಸ್ನಾನ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಊಟ, ಹಬ್ಬಗಳು, ದೇವತಾಪೂಜೆ ಮುಂತಾದ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬಗಳು ಮತ್ತು ದೇವತಾಪೂಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮುಂದೆ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುವದು. ಇವು

ಅಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಮಡಿ, ಮೈಲಿಗೆಯ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಪಾಪಮೈಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವ ವಿಧಿಗಳೂ ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮವು ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದು; ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯು ಅಪವಿತ್ರವಾದದ್ದು. ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯ ವಿಧಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಧರ್ಮವು ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಾಂತ್ರಿಕನು ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನು ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ ತನ್ನ ಧ್ಯೇಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಅಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನೂ, ದುಷ್ಟ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ(Privacy)ಯನ್ನೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಹರಿಜನರಲ್ಲಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗುವದು.

ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳು :

ಹರಿಜನರು ಆಚರಿಸುವ ಇಡೀ ವರ್ಷದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಳನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚೈತ್ರಮಾಸದಿಂದ ಫಾಲ್ಗುಣಮಾಸದವರೆಗೆ—ಯುಗಾದಿ ಹಬ್ಬದಿಂದ ಹೋಳಿ ಹಬ್ಬದವರೆಗೆ—ಅವರ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬ-ಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಕುರಿ, ಕೋಳಿಗಳ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವದು. ಈ ಮೊದಲು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣನ ಬಲಿಯು ಮತ್ತು ಅದರ 'ಚರಗಾ ವಿಧಿ'ಯು ನಿಂತುಹೋಗಿದೆ. ಚರಗಾ ವಿಧಿಯೆಂದರೆ ಹರಿಜನರು ಕೋಣನ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ರಕ್ತ, ಮಾಂಸಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಊರಿನ ಸುತ್ತಲಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಸಿಂಪಡಿಸುವದು. ಸರಕಾರವು ಪ್ರಾಣಿವಧೆಯನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಗಟ್ಟಿರುವದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಹರಿಜನರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇವತಾ ಆರಾಧಕರಾದುದರಿಂದ ಅವರು ಬಲಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅದು ದೇವತೆಗೆ ಇಷ್ಟವಾದುದೆಂದು ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಪಂಚವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿಯ ನೈವೇದ್ಯಗಳೆಂದರೆ– (೧) ಮದ್ಯ, (೨) ಮೈಥುನ, (೩) ಮತ್ಸ್ಯ, (೪) ಮುದ್ರಾ, ಮತ್ತು (೫) ಮಾಂಸ.

ಹರಿಜನರ ಇಡೀ ವರ್ಷದ ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳ, ತಿಂಗಳು ತಿಥಿಗಳ ಪಂಚಾಂಗವು ಹಿಂದುಗಳದೇ ಆಗಿದೆ. ಅವರ ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಪರಿಣಾಮವೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗಿದೆ. ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹರಿಜನರು ಒಕ್ಕಲುತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ—ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ—ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪೂಜೆಯನ್ನೂ

ಉಳಿದವರು ಮಹಾನವಮಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗದ ಆಯುಧಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿಜನರು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರಲ್ಲಿಯ ಮತಗಳ ಭಿನ್ನತೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವಿಷ್ಣುಪೂಜಕರಾದ ಹರಿಜನರು ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿ, ರಾಮನವಮಿ, ವಿಠೋಬಾಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವಭಕ್ತರಾದ ಹರಿಜನರು ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಶ್ರಾವಣ ಸೋಮವಾರ, ಮಣ್ಣೆತ್ತಿನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ, ಕಾರಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೋಕುಮಾರನ ಹಬ್ಬ ಮತ್ತು ಹೋಳಿಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳು ಹರಿಜನರನ್ನು ಮತ್ತು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತವೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವೆರಡು ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚ ಜಾತಿಯ ಹಿಂದುಗಳು ಹರಿಜನರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆಚರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಜೋಕುಮಾರನು ಹುಟ್ಟುವದು ಪಟೀಲರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಸಾಯುವದು ಹರಿಜನರ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ. ಇದಕ್ಕೊಂದು ಕಥೆಯನ್ನೇ ಹರಿಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಜೋಕುಮಾರನು ಉಚ್ಚ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹರಿಜನರ ವಧುವನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ ಹರಿಜನರಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟನೆಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ ಇಂದಿಗೂ ಅವನು ಸಾಯುವದು ಹರಿಜನರ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ. ಇನ್ನು ಹೋಳಿಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ಜಾತಿಯ ಹಿಂದುಗಳು ಹರಿಜನರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ತರದೆ ತಮ್ಮ ಕಾಮನನ್ನು ಸುಡಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದೊಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹರಿಜನರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಕ್ಕಾಗಿದೆ. ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಜನರು ಉಚ್ಚ ಜಾತಿಯವರಿಂದ ಸಿಹಿ ಅಡಿಗೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ತಮ್ಮತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಿಹಿ ಅಡಿಗೆಗಳ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಇಷ್ಟದೇವತೆ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಿಗ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿಜನರು ಪೂಜಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು (Pantheon) :

ಹರಿಜನರು ಉಳಿದ ಹಿಂದುಗಳಂತೆ ಅನೇಕ ದೇವರು ಹಾಗೂ ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. Farnel L. R. ಎಂಬ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು "ಬಹು ದೇವತಾಪೂಜೆಯು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ"ವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಹರಿಜನರು ಅನೇಕ ಮತಗಳ, ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗಳ ದೇವರುಗಳ ಪೂಜಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರ ನೀತಿಯು ನೆಲೆಕಟ್ಟು ಸನಾತನ ಧರ್ಮವು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಇರುವವಲ್ಲ. ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ದೇವರು, ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಅನೇಕ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ : (೧) ಶಕ್ತಿಪೂಜೆ, (೨) ಶೈವಪಂಥ,

(೩) ವಿಷ್ಣುಪಂಥ, (೪) ಗ್ರಾಮದೇವರುಗಳು, (೫) ಸಾಧು, ಸಂತರು ಮತ್ತು ಮಹಾಪುರುಷರು (Heroes), (೬) ಹಿರಿಯರು (Ancestors), (೭) ಹಳ್ಳ, ಕೊಳ್ಳ, ನದಿ, ಬೆಟ್ಟ ಮುಂತಾದವು (Nature worship), (೮) ಪ್ರಾಣಿ ದೇವರುಗಳು ಮತ್ತು (೯) ವಸ್ತುಗಳು (Feticism) ಇವೆಲ್ಲ ತರದ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಹರಿಜನರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದರ ಮರ್ಮಭಾಗವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದೂ ಅವನೇ ಪರಮಾತ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ ಆದಿಶಕ್ತಿ (Supernatural being) ಎಂದೂ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ಆಕಾರ (Image) ಗಳೆಂದೂ, ಅವುಗಳ ಹಿಂದೆ ಇರುವ ಭಕ್ತಿ, ಮನಸ್ಸು, ಹೃದಯ, ಶಕ್ತಿಗಳೇ ದೇವರೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಭೂತಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ ಅವರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿದ್ದು, ಜಗತ್ತು, ಆಕಾಶ, ಭೂಮಿ, ನೀರು, ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವರವೇ ಆದ ವಿಚಿತ್ರಕಲ್ಪನೆಗಳೂ ಇವೆ. ಆದರಂತೆ ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕ, ದೇವಲೋಕಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾದ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿವೆ.

೧. ಶಕ್ತಿಪೂಜೆ :

ಹರಿಜನರು ಮೂಲತಃ ಶಕ್ತಿಪೂಜಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ದ್ಯಾಮವ್ವ, ದುರ್ಗವ್ವ, ಕರಿಯವ್ವ ಮತ್ತು ಮರಿಯವ್ವನ ಗುಡಿಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಹರಿಜನರು ಸವದತ್ತಿ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಾತಂಗಿ ಎಂಬ ಹರಿಜನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹರಿಜನ ದೇವತೆಯನ್ನು ಉಚ್ಚ ಕುಲದ ಹಿಂದುಗಳೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದರೆ ಕರೆವ್ವ, ಮಾರೆವ್ವ, ಕಂಟೆವ್ವ, ಮಹಾಂಕಾಳಿ, ಏಳುಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ ಮುಂತಾದವು. ಈ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಗೆ ಕುರಿ, ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಲಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೋಣನ ಬಲಿ ಮತ್ತು ಚರಗಾವಿಧಿಗಳನ್ನು ಈಗ ಆಚರಿಸುವದು ಕಂಡುಬರುವದಿಲ್ಲ.

೨. ಶೈವಪಂಥ :

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಹರಿಜನರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವೀರಶೈವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಬಸವ, ಶಿವ, ಗಣಪತಿ, ವೀರಭದ್ರ ದೇವರುಗಳ ಆರಾಧಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನಂದಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶಿವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪವಾಸ ಆಚರಿಸಿ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ,

ವಿಭೂತಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಲಿಂಗವನ್ನು ತಮ್ಮ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಜನ ಶೈವಪಂಥದ ಹರಿಜನರು ತಮಗೆ ಲಿಂಗಾಯತ ದೀಕ್ಷೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮದ ಗುರುಗಳ ಹಾಗೂ ಮಠಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಜಂಗಮರನ್ನು ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಆರಾಧಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಇಂಥದೇ ಮಠಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೩. ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥ :

ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಾತಿಯ ಜನರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹುಲಸವಾರ, ಲಾಲಬೇಗ, ಮಲಖಾನ ಜಾತಿಯವರು ವೈಷ್ಣವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭಟ್ಟನನ್ನೇ ಕರೆದು ತಮ್ಮ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣ, ರಾಮ, ಚನ್ನಕೇಶವ, ವಿಠೋಬಾ, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಮುಂತಾದ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹರಿಕಥಾ, ರಾಮನವಮಿ, ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಮಿಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವೈಷ್ಣವರಂತೆ ತಮ್ಮ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಂಕುಮ, ಗಂಧಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸೀರೆ ಉಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಜಾತಿಯ ವೈಷ್ಣವರನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪. ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು :

ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವೇ ಆದ ಕೆಲವು ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಗ್ರಾಮ್ಯದೇವತೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಕಂಟೆವ್ವ, ಕಾಳಿನಕೊಪ್ಪದ ಪಿಶಾನಿಂಗ, ದೋಶೆವ್ವ, ಮರದವ್ವ ಮುಂತಾದ ದೇವತೆಗಳು ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಿವೆ. ಈ ದೇವತೆಗಳು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ, ಕಂಟಿಗಳಲ್ಲಿ, ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಊಟ ಮಾಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೫. ಸಾಧುಸಂತರು ಮತ್ತು ಮಹಾಪುರುಷರು :

ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಸಾಧುಸಂತರ ಮತ್ತು ಮಹಾಪುರುಷರ ಪೂಜೆಗೇನೂ ಕೊರತೆ ಇಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಹಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ಸಾಧುವು ಸಹಿತ ಕೆಲವು ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿದರೆ ಅವರ ಆರಾಧನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಯಿಬಾಬಾ, ನಾಯಿನಿಂಗಪ್ಪ ಮುಂತಾದವರ ಪೂಜೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಹಾಪುರುಷರಾದ ಅಂಬೇಡಕರ, ಗಾಂಧೀಜಿ, ನೆಹರೂ ಅವರ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

•

೬. ಹಿರಿಯರು (Ancestor) :

ಹರಿಜನರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಸತ್ತುಹೋದ ಹಿರಿಯರು ದೇವತೆಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಜಗಲಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಹಿರಿಯರ ಹಬ್ಬ (Ancestor worship) ಎಂದು ಹಿರಿಯರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ವಸ್ತ್ರ, ಒಡವೆ, ಹಿರಿಯರ ಇಷ್ಟಖಾದ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನಿಟ್ಟು, ಶ್ರಾದ್ಧ ಕೊಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾಳವೆಂದು ಕರೆದು ಯುಗಾದಿ ಇಲ್ಲವೆ ಭಾದ್ರಪದ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಳಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಆಚಸುತ್ತಾರೆ.

೭. ಗಿಡಗಂಟಿಗಳು (Nature Worship) :

ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೃತಿಪೂಜೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಭೂಮಿ, ಆಕಾಶ, ನೀರು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದೇವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೂಲ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ (Primitive man) ಪ್ರಕೃತಿಪೂಜೆಯು ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೋ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೋ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಲಕ್ಷಣತೆಯನ್ನೂ, ಭವ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಕಂಡು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಪೂಜೆ ಹರಿಜನರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವರು ಗಿಡಮರಗಳನ್ನೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬನ್ನಿ, ಬೇವು, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಆಲದಮರಗಳು ಪೂಜ್ಯವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ವಾಸವಾಗಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಗಿಡಗಳ ಕೆಳಗೆ ಕೆಲವು ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ನದಿ, ಬೆಟ್ಟ, ಕೊಳ್ಳಗಳೂ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿವೆ.

೮. ಪ್ರಾಣಿದೇವರುಗಳು :

ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಗೋವು ಪೂಜ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ ಹರಿಜನರಿಗೂ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಸತ್ತ ದನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರ. ಬಲಿ ಕೊಡುವಾಗ ದೇವತೆಗೆ ಕೇವಲ ಕೋಣ, ಕುರಿ, ಕೋಳಿಗಳು ಇಷ್ಟವಾದವುಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಕಳು, ಎತ್ತು, ಮಂಗ, ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ನಾಯಿ, ನಾಗ ಮುಂತಾದವು ಪೂಜ್ಯವಾದವುಗಳೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿದಯೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಇದೆ.

೯. ವಸ್ತುಗಳು (Feticism):

ಕೆಲವೊಂದು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಕೆಲವು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ಯವಿದೆ ಎಂದು ಹರಿಜನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದ್ದ-

ಿಂದ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು, ಬೆನಕಗಳನ್ನು, ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಫಲಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ ಇಂಥ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದ ಶುಭವಾಗುವದೆಂದೂ, ಕಾರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗುವದೆಂದೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗೆ ಮಲೆವ್ವ ಎಂಬ ದೇವತೆಯ ಹೆಸರೂ ಇದೆ.

ಹರಿಜನರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಾವು ಅನೇಕ ವಿಧವಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಬಹುದು: (೧) ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಪೂಜೆ, (೨) ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಪೂಜೆ, (೩) ಊರ ದೇವರುಗಳ ಪೂಜೆ. (೪) ಯಾತ್ರೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ಪೂಜೆಗಳಲ್ಲದೆ ಅನೇಕರು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪೂಜೆಗಳನ್ನೂ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಒಳ್ಳೆಯ ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ (White), ಕೆಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳೆಂದೂ (Black) ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಭಜಿಸಬಹುದು. ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ದ್ಯಾಮವ್ವ, ದುರ್ಗವ್ವ, ಕರಿಯವ್ವ, ಮಾರೆವ್ವ ಕೆಟ್ಟ ದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಇಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಪೂಜಿಸಿ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾರ್ವತಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಇವರು ಒಳ್ಳೆಯ ದೇವತೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಇವರ ಪೂಜೆಯಿಂದಲೇ ವರಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರ ಸಿಟ್ಟಿನವನೆಂದೂ, ಶಿವನು ಭೋಳೇ ಸ್ವಭಾವದವನೆಂದೂ, ವಿಷ್ಣುವು ವಕ್ರಮಾರ್ಗದವನೆಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಅನೇಕ ರೋಗರುಜಿನಗಳಿಗಾಗಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಗುಣಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ಯವಿದೆ ಎಂದೂ ಏನಾದರೂ ರೋಗರುಜಿನಕ್ಕೆ ಇಂಥದೇ 'ದೇವತೆಯ ಕಾಟ'ವಿದೆ ಎಂದೂ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಭೂತಗಳ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಭೂತಬಾಧೆ ಎಂಬ ರೋಗವು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಹರಿಜನರ ಧರ್ಮ ಹಿಂದು ಧರ್ಮದ ನೆರಳೇ ?

ನಾವು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹರಿಜನರ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ನಡತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಹರಿಜನರು ಹಿಂದುಗಳೇ? ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಡತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಾ.

ಇದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಜನರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು (Preferences) ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ೨೮೦ ಜನ ಹರಿಜನರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಇಚ್ಛೆಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಇರುವದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿತು,

ಕೋಷ್ಟಕ ನಂ. ೫

ಧಾರ್ಮಿಕ ಇಚ್ಛೆಗಳು (Preferences)

ಇಚ್ಛೆಗಳು	ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ಜಾತಿ	ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮ	ಮುಸ್ಲಿಮ ಧರ್ಮ	ಕ್ರೈಸ್ತ ಧರ್ಮ	ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ	ಒಟ್ಟು
I	೧೭೬	೧೦	೨	೫	೧೯	೨೧೨
II	೫	೨	೧೦	೨೫	೩೪	೭೬
III	೧	—	೨೩	೩೨	೪	೬೦
IV	೨	೧	೨೭	೮	೩	೪೧
V	೧	—	—	—	—	೧
ಒಟ್ಟು	೧೮೫	೧೩	೬೨	೭೦	೬೦	—

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ ಮೇಲಿಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಜನರು ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿಯ ಉಚ್ಚಜಾತಿಗಳನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಾರೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದು ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ, ಮೂರನೆಯದು ಮುಸ್ಲಿಮ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯದು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರು ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವದಾಗಿ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿಜನರನ್ನು ಮತಾಂತರದ (Convertions) ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಲು ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರು.

ಕೋಷ್ಟಕ ನಂ. ೬

ಮತಾಂತರ (Convertions)

ಇಚ್ಛೆಗಳು	ಹಿಂದು ಉಚ್ಚ ಜಾತಿ	ಜೈನ	ಬೌದ್ಧ	ಕ್ರೈಸ್ತ	ಇಸ್ಲಾಮು	ಲಿಂಗಾಯತ	ಒಟ್ಟು
I	೪	೨	೪೦	೨೨	೯	೧೭	೯೪
II	೧	—	೧	೫	೨	೧	೧೦
III	—	—	—	೩	೧	—	೪
IV	--	—	೧	—	—	—	೧
V	-	—	—	—	—	೧	೧
ಒಟ್ಟು	೫	೨	೪೨	೩೦	೧೨	೧೯	

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ ಮೇಲಿಂದ ಬಹುಮತವು ಮತಾಂತರಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಮತಾಂತರಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛೆಪಟ್ಟವರಲ್ಲಿ

ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ, ಕ್ರೈಸ್ತಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹರಿಜನರನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆಂದೂ ಕೀಳು ಕುಲದವರೆಂದೂ ಹಿಂದುಗಳು ಗಣಿಸುವದರಿಂದಲೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಮತಾಂತರ ಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛೆಪಡುತ್ತಾರೆ.

ನೀವು ಉಳಿದ ಮತ, ಧರ್ಮ, ಜಾತಿಯವರೊಡನೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ನಡೆಯುವಿರೇ ಎಂದು ೨೮೦ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ ೨೨೨ ಜನರು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವರೆಂದೂ ೫೮ ಜನರು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಬಂದ ಉದ್ಯೋಗ, ರೀತಿನೀತಿಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಭಂಗೀಜನರನ್ನು, ತೊಗಲಿನ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಉಚ್ಚವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುವದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಆತಂಕ ಮಾಡುವರೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಇದೇ ೨೮೦ ಜನರನ್ನು ನಿಮಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿದೆಯೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ೨೧೧ ಜನರು ಪ್ರವೇಶ ಇದೆ ಎಂದೂ, ೬೯ ಜನರು ಪ್ರವೇಶ ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಧಾರವಾಡದಂಥ ಶಹರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಜೀವನವಿರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ. ಇದರಮೇಲಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗೆ ಇರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಬೇಕು. ಶಹರದಲ್ಲಿ ಸಹಿತ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಹಿಂದೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಹಳ ಕೀಳು ಇತ್ತೆಂದೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರ ಹರಿಜನರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯ ಸಿಗುತ್ತಿರುವದೆಂದೂ ಹರಿಜನರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕೇವಲ ಉಚ್ಚಜಾತಿಯವರ ಗುಡಿಗುಂಡಾರಗಳ ಪ್ರವೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ೨೮೦ ಜನರನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ೨೩೪ ಜನರು ತಾವು ಉಚ್ಚಜಾತಿಯ ಜನರ ಗುಡಿಗುಂಡಾರ, ಮಠಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದಾಗಿಯೂ, ೪೬ ಜನರು ತಮಗೆ ಪ್ರವೇಶವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಇದೇ ರೀತಿ ಹರಿಜನರು ಉಚ್ಚಜಾತಿಯವರ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಕೆಲಸಿಗರಿಂದ, ಬ್ಯಾಂಡ ಕಂಪನಿಯವರಿಂದ, ಅಗಸರಿಂದ, ಸಿಂಪಿಗರಿಂದ ಸೇವೆಪಡೆಯಲು ತೊಂದರೆಗಳು ಶಹರದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ನೀರು ಒಯ್ಯುವಾಗ ಅವರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಾರರು. ದೂರ ನಿಂತು ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹರಿಜನರು ರೀತಿ-ನೀತಿಗಳಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯು ಇನ್ನೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಟ್ಟಿದೆ.

★ ಎನ್. ಕೆ. ಕಡೆತೋಟದ

ನನ್ನ ಹಾಡು

ತನ್ನವರು ಸತ್ತಾಗ
ಹೆಣದೆದುರು ಕೂತು
ಬಿದ್ದು ಉರುಳ್ಯಾಡಿ
ಎದೆ-ಎದೆ ಬಡಕೊಂಡು
ಭೋರಾಡಿ–ಚೀರಾಡಿ
ಅತ್ತು ಹೈರಾಣಾದ
ನಂತರ

ಹೆಣ ಹೊತ್ತೊಯ್ದು
ಸುಟ್ಟು, ಬೂದಿಯೂ
ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯಾದಾಗ
ತಟಕ್-ತಟಕ್ ಅಂತ
ಒಂದೊಂದೇ ಬರುವ
ಬಿಕ್ಕುಗಳ ಹಾಗೆ
ಈ ನನ್ನ ಹಾಡು

★ ಕಲ್ಪನಾ

ಶಂಕರಕವಿ ವಿರಚಿತ

ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಶತಕ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಋಣಿಯಾಗಿದೆ; ಸಂಸ್ಕೃತದ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯವೂ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ ತಲೆದೋರಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕೊಡುಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಶತಕಸಾಹಿತ್ಯವೊಂದಾಗಿದೆ. ನೀತಿಬೋಧೆಯೇ ಶತಕಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರಿ. ಶೃಂಗಾರ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಭಕ್ತಿಸಹಿತವಾದ ನೀತಿವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಬರುವ ಹಾಗೆ ನೂರೊಂದು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ 'ಶತಕ'ವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಶತಕವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕವಿ ನಾಗವರ್ಮಾಚಾರ್ಯ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೭೦). ಆತನು ರಚಿಸಿದ ಚಂದ್ರಚೂಡಾಮಣಿಶತಕವು ವೃತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದು ತಾತ್ವಿಕ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸತ್ಕೃತಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದರ ಶೈಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದು ಜನಾದರಣೀಯವೆನಿಸಿದೆ.

ಶತಕವು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದು; ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿದು. ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾದುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅದು ಕೂಡಲೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿರಬೇಕು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶತಕಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೆಳೆ ಹುಲುಸಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ನೂರಕ್ಕೂ ಮೀರಿ ಶತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆದುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಶತಕಗಳನ್ನು ಸಮವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಬಂದರು. ಮುಂದಿನ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಕನ್ನಡಕವಿಗಳು ಸಹ ಮೊದಮೊದಲು ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಶತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಬಂದ ಕವಿಗಳು ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಮುರಿದು ಕಂದ, ಷಟ್ಪದಿ, ತ್ರಿಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಛಂದೋವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶತಕರಚನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ವಿಷಯಸ್ಪಷ್ಟತೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಶತಕದಲ್ಲಿ ನೂರರಿಂದ ನೂರಿಪ್ಪತ್ತೈದರವರೆಗೆ ಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ಬೆಳೆದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ತೋರಿದರು. ಭಕ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅವಕಾಶವಿರಬೇಕೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಕೆಲವರಂತೂ ತಂತಮ್ಮ ಮತಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶತಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ

ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಮತೀಯರೂ ಶತಕಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ-ಕೊಂಡುದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ.

ಶಂಕರೇಶ್ವರಶತಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕವಿ ಶಂಕರದೇವ. ಈ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನಾಗಲಿ, ಕಾಲವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. 'ಗುರು ಶಂಕರೇಶ್ವರಾ' ಎನ್ನುವ ಅಂಕಿತ ಮಾತ್ರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ತೀರ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಕಿತವುಳ್ಳ ಒಂದು ಕೃತಿ 'ಶಂಕರದೇವರ ಕಂದ' ಎಂಬುದು. ಅದರ ಅಂಕಿತ 'ಪ್ರಸನ್ನಶಂಕರಲಿಂಗ' ಎಂದಿದೆ. ಅದು ಕಂದದಲ್ಲಿದ್ದು ನೂರಿಪ್ಪತ್ತು ಪದ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭಾವ, ಭಾಷೆ, ವಿಷಯ, ಶೈಲಿ—ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಶಂಕರೇಶ್ವರಶತಕ ಮತ್ತು ಶಂಕರದೇವರ ಕಂದ ಇವೆರಡೂ ಕೃತಿಗಳು ಒಬ್ಬ ಕವಿಯಿಂದಲೇ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಷಡಕ್ಷರರಗಳೆ, ಭಕ್ತಿಬಿನ್ನಪರಗಳೆ, ವೀರಶೈವರಗಳೆ, ಮೈದುನ ರಾಮನ ರಗಳೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಇವುಗಳ ಅಂತ್ಯದ ಕಂದಗಳು 'ಪ್ರಸನ್ನಶಂಕರಲಿಂಗ' ಎಂದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಸಾಮ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ ಈ ರಗಳೆಗಳನ್ನೂ ಶಂಕರದೇವಕವಿಯೇ ರಚಿಸಿರಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರಬಲ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ನಿಜ-ವಾದರೆ ಶಂಕರದೇವಕವಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶತಕಗಳನ್ನೂ ನಾಲ್ಕು ರಗಳೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಕವಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆತನ ಶೈಲಿ ಶುದ್ಧ ನಡುಗನ್ನಡ ಶೈಲಿ. ವೃತ್ತ ಕಂದಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಡುಗನ್ನಡ ಪದಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಆತ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಆತನು ಬಾಳಿದ ಕಾಲ ಇತ್ತೀಚಿನದೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೨೦ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಶಂಕರದೇವ ಇರಬೇಕೆಂದು ಕವಿ-ಚರಿತ್ರೆಕಾರರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮಾತನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ.

ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಶತಕವನ್ನು ಶಂಕರಶತಕವೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಪದ್ಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮವೃತ್ತಗಳಾಗಿವೆ. ಕವಿ ಶತಕಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಪ್ರಿಯನಾದ ಶಿವನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಆತನಿಂದ ಅಭಯಪ್ರಸಾದ ದೊರೆಯಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ ದೊರೆಯುವುದೇ ದುರ್ಲಭ. ದೊರೆತಾಗಲೇ ಭವವನ್ನು ನೀಗಿ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಹಂಬಲ ಆತನಿಗೆ ಆಗಬೇಕು. 'ನಾನಾರು' ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಮೂಡುತ್ತಲೇ ಈ ದೇಹ ತಾನಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವುದು. ಈ ಅನಿತ್ಯದೇಹದಿಂದ ಆಗಬೇಕಾದುದೇನು ? ದೇಹವಿಕಾರ ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಜೀವ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡು ನಿಜಾನುಭವಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜೀವಕಾಯಗಳೆರಡೂ ಅಸತ್ಯಮಯವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಇವನ್ನು ನೆಚ್ಚಲಾಗದು; ಇವುಗಳ ಶುದ್ಧಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದುದು ಪರಶಿವನ ನಿರ್ಭಾವ ನಿಜಪ್ರಸಾದಸುಖ. ಆತ್ಮನು ಅದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಪಡೆಯಲು ಹವಣಿಸಬೇಕು; ಶಿವಾರ್ಚನೆಯೇ ಆತನ ನಿತ್ಯಕಾರ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಜನ್ಮಜಾಡ್ಯ ಹರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅದೊಂದೇ ಹಾದಿ.

ಕಾಮ ಕ್ರೋಧ ಮೋಹ ಲೋಭ ಮದ ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳು ಆತ್ಮನಿಗೆ ಪರಮವೈರಿಗಳು. ಅವು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿದ್ದು ಮಿತ್ರತ್ವದ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುವಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ಬಂಧಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತವೆ. ಜೀವಹಂಸನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದಂತೆ ಕಾಮದ ಗಾಳಿ ಬೀಸುತ್ತದೆ; ಕೋಪದ ಮೋಡ ಮುಸುಗುತ್ತವೆ. ಲಾಭ-ಲೋಭದ ಮಿಂಚು ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಮೋಹದ ಮಳೆ ಸುರಿಯಲಾರಂಭಿಸುತ್ತದೆ. ಮದದ ಸೋನೆ ಜಿನುಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ಸರದ ಗುಡುಗು ಕೇಳಿಬರುತ್ತದೆ. ವರ್ಷಾಕಾಲ ಆತ್ಮನಿಗೆ ದುಷ್ಕಾಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಸಂಸಾರದ ಹುದಲಲ್ಲಿ ಹೂಳುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಹೇಗೆ ಪಾರಾಗಬೇಕು ? ಪರಮಾತ್ಮನ ಕರುಣಕಟಾಕ್ಷವೊಂದೇ ಇವುಗಳ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಬಲ್ಲುದು. ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಗೆ ಇದೊಂದೇ ಮುಖ್ಯಸಾಧನ.

ಅಷ್ಟಾವರಣಗಳು ಸಾಧನಭಕ್ತಿಗೆ ಸೋಪಾನಗಳು. ಅವು ಅಂತರಂಗವನ್ನೂ ಬಹಿರಂಗವನ್ನೂ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಶರಣನ ಹೃದಯ ಸ್ಫಟಿಕದಷ್ಟು ಸ್ವಚ್ಛ. ಆತ ನಡೆದೊಡೆ ಭೂಮಿ ಪಾವನ; ಆತ ನುಡಿದೊಡೆ ಕೇಳಿದವರ ಜನ್ಮನಿವಾರಣ. ಆತನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಂಡವನೇ ಕೃತಾರ್ಥ. ಶರಣನು ಕಾರಣದೇಹಿ, ಕರುಣಾಶ್ರಯ, ನಿಜಾತ್ಮ, ಸಂಸ್ಕಾರಿ, ಸದ್ಧರ್ಮಿ, ಶುಚಿ, ಶುಭೋದಯ. ತತ್ವಚಿಂತನೆ, ಸಹಜಪ್ರವರ್ತನೆ, ಮಹೇಶ್ವರಕೀರ್ತನೆ ಶರಣನ ಸಲ್ಲಕ್ಷಣ ಈ ಲಕ್ಷಣ ಆತನಲ್ಲಿ ತೋರಬೇಕಾದರೆ ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆ, ಹರನೊಲವು ಮುಖ್ಯ. ಅವು ದೊರೆತವನೇ ಶರಣ. ಅವರ ಮಾರ್ಗವೇ ಸಹಜ ಮಾರ್ಗ. ಆತನ ಅನುಭವವೇ ಶಿವಾನುಭಾವ.

ಅಳಿಯುವುದು ಅಂಗ; ತಾನುಳಿಯುವುದು ಶಿವಲಿಂಗ. ಅಂಗಲಿಂಗವೆರಡೂ ಭಿನ್ನವೆನಿಸಿದಾಗ ಜಗತ್ರಯ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಪಂಚ ಸಾಗುತ್ತದೆ ಅವೆರಡೂ ಒಂದಾದಾಗ ಅದಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚವೇ ಶೂನ್ಯ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಶೂನ್ಯ. ಅದೇ ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮರ ಅನುಸಂಧಾನ, ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯ. ಇವೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೂ ಆ ಶೂನ್ಯವೇ ಕಾರಣ. ಅದನ್ನೇ ಲಿಂಗಲೀಲೆಯೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವುದು. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯ ಶಂಕರೇಶ್ವರಶತಕದಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಅರಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶಂಕರಕವಿಯ ಶೈಲಿ ಪೆರ್ದೊರೆಯಂತೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಆ ರಭಸದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಪ್ಪು ತಲೆದೋರುವುದೂ ಸಹಜ. ಎಡೆವಾಯ್ದುಬಂದ ಒಂದೆರಡು

ದೋಷ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದರೂ ಕಡೆತನಕ ಬಂದ ಲೇಸಿಂಗೆ ನಾವು ತಲೆದೂಗಲೇಬೇಕು. ಪ್ರಾಸ, ಛಂದ, ಅನ್ವಯ, ಅರ್ಥಗಳಿಗೆ ಊಡೆ ಬರಬಾರದೆಂದೇ ಕವಿ ಕೃತಿನಿರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತಿಭೆಯು ಕಾವು ಹರಿದಾಗ ಅದೆಲ್ಲ ಮರೆತುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆ ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪೆಂದೇ ನಾವು ಹೇಳಬೇಕು. ನೂರು ತಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಆದೊಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಎನ್ನುವವರ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ತಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಅದು ಕಾವ್ಯವೇ ಅಲ್ಲ ಎನ್ನುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಅದು ವಾದಗ್ರಸ್ತ ವಿಷಯ. ಶಂಕರ-ಕವಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಓಘ ಹಿರಿದು, ಭಾವ ಹಿರಿದು. ಅದನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಭಾಷೆ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ದಣಿಯುತ್ತದೆ. ಭಾವಭಾಷೆಗಳ ಸಂಗಮವಾಗುವುದೇ ವಿರಳ. ಆದರೆ ಕವಿ ಗೆದ್ದ; ವಿಮರ್ಶಕ ಬಿದ್ದ.

ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಶತಕ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ವೃತ್ತನಿರ್ಮಿತಿಗೆ ಕವಿ ಬಳಸಬೇಕಾದುದು ಸಂಸ್ಕೃತಭೂಯಿಷ್ಠ ಹಳಗನ್ನಡ ಶೈಲಿ ಆದರೆ ಶಂಕರಕವಿ ವೃತ್ತನಿರ್ಮಿತಿಗೇ ನಡುಗನ್ನಡಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ವೃತ್ತಕ್ಕಿರಬೇಕಾದ ಬಿಗುವು ಇಲ್ಲದೇ ಹೋಗಿದೆ. ಆದರೂ ಸಲಿಲವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ವೃತ್ತದ ಓಟ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕುಗ್ಗಿದಂತೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಲೀಲಾಜಾಲ. ಇಂತಹ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೃತಿ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮನದಂದು ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮೂರು ಪ್ರತಿಗಳ ಸಹಾಯುಪಡೆದು ಈ ಶತಕವನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆದವಾದವರನ್ನು ಹೃದಯುತುಂಬಿ ನೆನೆಯುತ್ತೇವೆ.

★ ಸಂಪಾದಕ

ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರ ಶತಕ

ಶ್ರೀಯುಗಜಾಮನೋಽವನವಸಂತ ನಿರಂತರ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಪು-
ಣ್ಯಾಯುತ ಕೀರ್ತಿ [೧]ದಿಗ್ಭರಿತ[೧] ಮೂರ್ತಿ [೨]ನಿಜಾಶ್ರಿತ ಭಕ್ತಭಾವನಾ-
ಪ್ರೀಯ[೨] ಮದೀಯದೇವ [೩]ಮಯದೇವ[೩] ಭಯಾಭಯದೇವ ದೇವತಾ
[೪]ರಾಯ[೪] ವಿಮಾಯ ಸರ್ವಗತಕಾಯ ನಮೋ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೧ ॥

ಪರಪುರುಷಾರ್ಥಮಂ ಪರಹಿತಾರ್ಥಮನಗ್ಗಳ ಪಾರಮಾರ್ಥಮಂ
ನಿರುಪಮಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆಯ ಮಹಾಗಣತುಷ್ಟಿಯನೀಶಗೋಷ್ಠಿಯಂ
ಸುರುಚಿರ ಸತ್ಯಶಾಂತಿದಮೆಯಂ ಕ್ಷಮೆಯಂ ಅಭಯಪ್ರಸಾದಮಂ
ಕರುಣಿಸು ದೇವ ಮೂಜಗದ ಜೀವರಿಗಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೨ ॥

ಎತ್ತಣ ದೇಹಮೆತ್ತಣ ಮನೋಭ್ರಮೆಯೆತ್ತಣ ಮಾಯೆಮೋಹ ತಾ-
ನೆತ್ತಣ ನಿದ್ರೆನೀರಡಿಕೆಯೆತ್ತಣ ಕಾಮವಿಕಾರ ನೋಡು ನೋ-
ಡೆತ್ತಣ ಪುಣ್ಯಪಾಪ ಸುಖದುಃಖದ [೫]ಮೇಲಭಿಲಾಷೆ[೫]ಯೆತ್ತಣಿಂ-
ದೆತ್ತ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವೆನಗಾಯ್ತು ಕಟಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೩ ॥

ಏನಿದಱಿಂದೆ ಸಿದ್ಧಿ ತನಗೇನಿದಱಿಂದಭಿವೃದ್ಧಿ ಜೀವನಿಂ-
ದೇನಿದಱಿಂದೆ ಪುಣ್ಯಗತಿಯೇನಿದಱಿಂ [೬]ಮತಿಯಾದುದಕ್ಕಟಾ[೬]
ಹೀನತರ ಪ್ರಪಂಚವನಡರ್ದು ತೊಡರ್ದು ನಿರರ್ಥದುರ್ಭವಾಂ-
ಭೋನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತಿದೆ ನೋಡಿದೆಯಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪ ॥

ಕಿಸುಕುಳ ಮೂತ್ರ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡುವ ದೇಹಮನಿತ್ಯದೇಹಮಂ
[೭]ಮುಸುಕಿರುವಸ್ತಿಯಸ್ತಿಯ[೭] ಮುಸುಂಕಿದ ಮಾಂಸವ ಹೇಯಮಾಂಸಮಂ
ಮುಸುಕಿದ ರಕ್ತ ರಕ್ತವ ಮುಸುಂಕಿದ ಚರ್ಮಶರೀರಕಾಗಿ ನಾಂ
ಪಶುಪತಿ ನಿಮ್ಮನೇಕೆ ಮಱೆವೆಂ ತೊಱೆವೆಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೫ ॥

ತನು ಸಹೆಯೆಂಬೆನೇ ತನುವಿದೆನ್ನ ವಿಕಾರಿ ಮನಸ್ಸಹಾಯಮೆಂ-
ಬೆನೆ ಮನವೊಬ್ಬೆಹೊತ್ತು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳದು ನಿಮ್ಮೊಳು ಹೋಗ[೮]ಲೆನ್ನು[೮] ಜೀ-
ವನ ಸಹೆಯೆಂಬೆನೇ ಭ್ರಮಿತಜೀವ ನಿಜಾನುಭವಕ್ಕೆ [೯]ನಿಲ್ಲದಿ[೯]-
ನ್ನೆನಗೆ ಸಹಾಯಮಿಲ್ಲ [೧೦]ಸಹೆ[೧೦] ನೀನೆ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೬ ॥

---

೧. ಶುಭತರ (ಸ) ೨. ಮಹಾಮುನಿಜಾಲ ಪುಂಗವ। ಪ್ರೇಯ (ಮ) ೩. ಗುರುದೇವ (ಸ) ೪. ಗೇಯ (ರ) ೫. ಮೇಲಣಪೇಕ್ಷೆ (ಮ) ೬. ಮತಿಗೆಟ್ಟಿಸಕ್ಕಟಾ (ಮ) ೭. ಮುಸುಕಿದ ಹಸ್ತಿಮಜ್ಜೆಯು (ರ) ೮. ಅಸ್ಸು (ಸ, ರ) ೯. ಸಲ್ಲದಿ (ಮ, ರ) ೧೦. ಸಖ (ಮ).

ಜೀವನೊಳಾದ ಸಿದ್ಧಿಯೆನಗಾವುದು ಕಾಯದೊಳಾದ ಸಿದ್ಧಿ ತಾ-
ನಾವುದು ಜೀವಕಾಯಮೆರಡುಂ ಸಟೆ ನಾನಿವನಂಬೆ ನಿಮ್ಮ ನಿ-
ರ್ಭಾವ ನಿಜಪ್ರಸಾದಸುಖಮೊಂದನೆ ಹಾರುವೆ ಸಾರುವೆಂ ಮಹಾ-
ದೇವಯಿಂದೆನ್ನ [1]ಸನ್ನುತ[1] ಗುಣಾನುಮತಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭ ||

ಆರಕೆ ಸತ್ತೊಡಾರಕೆಯುದೇಕಳುತಿರ್ದಪರೆಂಬ ಗಾದೆಯುಂ-
ತಾರಕೆಗಾಗಿ ಪೋಪ ತನುವೀ ತನುವಂ ಪೊರೆವೊಂದು ಬುದ್ಧಿಯಿಂ-
ದಾರಕೆಯೆನ್ನದಾರಕೆಯ ಬೇಡಿ ವೃಥಾ ಮುಖ ಬಾಡಿ ಸಾವೆನಾಂ
ಕ್ರೂರನಲಾ ವಿಚಾರಕತಿದೂರನಲಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೮ ||

ಪರರನೆ ಕಾಡಿ ಬೇಡಿ ಪರಲೋಕಕೆ ನಾಂ ಪರನಾಗಿ ಪೋದೆನೀ
ಶರಿರಮಿದೆನ್ನದೆಂದು ಪೊರೆವೆಂ ಪೊರೆದುಂ ಕಡೆಗೆನ್ನ ಸಂಗಡಂ
ಶರಿರಮಿದೇನು ಬರ್ಪುದೆ ವೃಥಾ ವರದರ್ಪಣಮುಂ ಬಿಸುಟ್ಟು ನಾಂ
ನೆರೆ ಪುರಿಯೋಡನಾಂತೆ ಸುಡಲೆನ್ನಱಿವಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೯ ||

ವೇಷವ ತಾಳ್ದು ದೇಶವ ತೊಳಲ್ದು ಪರಾನ್ನದೆ ಬಾಳ್ದು ಕಂಡರಂ
ಹೇಸದೆ ಬೇಡಲಂತವರು ನೋಡಿ ನಗಲ್ [2]ಮೊಗ[2] ಬಾಡಿ ಜೀವಿಪೊಂ-
ದಾಸೆಯ ಪಾಶದೊಳ್ ಕೆಡಹಿಯೆನ್ನ ಲಘುತ್ವವ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿಯಾ-
ದೈಸಿರಿಯೇನು ತಂದೆ ನಿಮಗಿಂತದಱಿಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೦ ||

ಸಲೆ ದಿವಿಜೇಂದ್ರನಾಗಲಿ ನರೇಶ್ವರನಾಗಲಿ ನಾಗರಾಜನಾ-
ಗಲಿ ಇವರಿಂದೆ ಬಲ್ಲಿದರೆ ತಾವ್ ಕಡೆಗಾಗಲಿ ನಿತ್ಯದೇಹಮುಂ
ತಳಿದ ಮಹಾತ್ಮರಾಗಲಿ ಶರೀರವನಾಂತ ಬಳಿಕ್ಕೆ ಸಾವುದೇ
ನೆಲೆ ಬಱಿದೇಕೆ ಗರ್ವಿಸುವರೋ ಮನುಜರ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೧ ||

ತೆಱೆಹೊಱೆ ಸುಂಕಸೋದಿಗೆ ನರರ್ಗಿವು ಮಾನ್ಯಗಳೈಸೆ ನಾವು ಕಂ-
ಡಱಿಯೆವು ಸಾವು ಮಾನ್ಯದ ಮನುಷ್ಯರನೀ ಜಗದಲ್ಲಿ ಬೇಡ ನೀ-
ನಱಿಯೆ ಸದಾ ಶಿವಾರ್ಚನೆಯ ಮಾಡೆಲೆ ಜೀವನೆ ಮಾಡದಿರ್ದಡೇಂ
ಪಱಿವುದೆ ಜನ್ಮಜಾಡ್ಯಮಿದು ಸತ್ಯ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೨ ||

---

೧. ಸನ್ಕೃತ (ರ) ೨. ಮನ (ಮ)

ಏನೆಲೆ ಧರ್ಮಿಯೇನೆಲೆ ದಯಾಪರಯೇನೆಲೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲಾ
ಏನೆಲೆ ಜಾತಯೇನೆಲೆಯಜಾತಯಿಂದೆಲ್ಲಿಯುಂ ದುಂದುಗಕ್ಕೆ ತಂ-
ದಾನಿಸಿಯೆನ್ನ ನೂಂಕಿದಪೆ ನಾಂ ಪೊಱಲಾರ್ಪನೆ ಕಾಮುಭಾರಮುಂ
ನೀನತಿಬೇಗದಿಂದಲಿಳುಹಾ [1]ತಿಳುಹಾ[1] ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೩ ||

ದಿವಿಜರ ಮೋಱೆಯೊಳ್ಮಸಿಯ [2]ಪತ್ತಿಸಿ[2] ಮಾನವರಾನನಕ್ಕೆ ಸು-
ಣ್ಣವ ತೊಡೆದಿಂದ್ರವೈರಿಗಳ ಟಿಂಬಕನಾಡಿಸಿ ಕಾಡುವಂಗಜಾ-
ಸ್ತ್ರವ ಗೆಲಲಾಂ ಸಮರ್ಥನೆ ದಿಟಂ ಪರಮಾರ್ಥನೆ ನೀನೆ ಬಂದು ನ-
ಮ್ಮವನಿವನೆಂದು ಕೈವಿಡಿದೊಡಾನುಳಿವೆಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೪ ||

ಕಾಳು ಮದೇಂದ್ರಿಯಂ ಕವಿದು ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿದೆ ಕಾಣೆ ಕಾಣೆನೀ-
ರೇಳು ಜಗಂಗಳಂ ಪೊಱೆವ ದೇವನ ತೋಱುವರಿಲ್ಲವಾರ್ಗಿದಂ
ಹೇಳುವೆ ಕೊಂದು ಕೂಗುತಿದೆ ಬೆಂದ ಮನೋಭ್ರಮೆಯೆನ್ನ ಹುಯ್ಯಲಂ
ಕೇಳು ದಯಾಳುಮೂರ್ತಿ ಶಿವನೇ ಭವನೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೫ ||

ಜನನಿಯೊಳಾದೊಡಂ ಪರಮದೇಶಿಕರಾಯನೊಳಾದೊಡಂ ಮಹಾ-
ಮುನಿಗಳೊಳಾದೊಡಂ ಸಟೆಯುನೇ [3]ಬಯಸುತ್ತಿದೆ[3] ಬೆಂದ ಜಿಹ್ವೆ ಜ-
ಗ್ಗನೆ ಜಱಿದ್ದೈದೆ ಎನ್ನೊಳಗೆ ನಾನೆ ನಿರಂತರ ಸತ್ತು ಹುಟ್ಟುತೈ-
ದೆನೆ ಹುಸಿಗಾಱೆನಾಱೆ ಪೊರೆಯೋ [4]ಪೊರೆಯೈ[4] ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೬ ||

ಬೆಂಬಿಡದಟ್ಟೆ [5]ಮೆಟ್ಟೆ[5] ನೆಱೆ ದೇಹವನಾವಱಿಸಿತ್ತು ಬೇಕುಬೇ-
ಡೆಂಬವರಿಲ್ಲ ತನ್ನಹರೆ ತನ್ನ ಕೊಲಲ್ ಕೊಱಚಾಡಿ ಕಾಡಿ ಬೇ-
ಳಂಬವ ಮಾಡುತಿರ್ದಪುದು ದುರ್ವಿಷಯಾಗ್ನಿಯಿಂದಂ [6]ತ್ವದೀಯ[6] ಪಾ-
ದಾಂಬುವ ಬೇಗ ತಂದೆಱೆದು ನಂದಿಸು ನೀಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೭ ||

ಕಾಮದ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ನೆಱೆ ಕೋಪದ ಮೋಡ ಮುಸುಂಕಿ ಲಾಭಲೋ-
ಭಾಮಿಷಮಿಂಚು ಸಂಚರಿಸಿ ಮೋಹದ ಪೆರ್ಮೞೆ ಪೊಯ್ದು ಮೀಱೆ ನಾ-
ನಾ ಮದಧಾರೆ ಕಲ್ಕಱಿದು ಮತ್ಸರಮೇಘರವಂ ತೊಡರ್ದುದ-
ಯ್ಯೋ ಮಿಗೆ ಜೀವಹಂಸ[7]ಗಱಿವಿಲ್ಲ[7] ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೮ ||

---

೧. ತಿಳುಹೈ (ಮ) ೨. ಪಚ್ಚಿಸಿ (ಸ) ೩. ಬಳಸುತ್ತಿದೆ (ಸ್ವ, ರ) ೪. ಪೊರೆಯೋ (ಸ್ವ)
೫. ಯಟ್ಟೆ (ಮ) ೬. ತದೀಯ (ರ) ೭ ಗಿರವಿಲ್ಲ (ಮ).

ಐದು ಮುಖಂಗಳಾಗಿ ಕವಿದೈದು ಮದೇಂದ್ರಿಯ ಸುತ್ತಿ ಮುತ್ತಿ ಮೇ-
ಲ್ವಾಯ್ದು ತೊಡರ್ದುರ್ಜ ಜೀವನಡರ್ದಳಿವುತ್ತಿದೆಯೆಂತು ಬಾಳ್ವೆನೀ-
ರೈದು ಕರಂಗಳಿಂದಭಯಮಿತ್ತು ಕಟಾಕ್ಷದಿ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮೂ-
ಜೈದು ವಿಲೋಚನಂಗಳೊಳು ಸತ್ಕೃಪೆಯಿಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೯ ||

ಭಾಪುರೆ ಭಾಪುರೇ ಮದನಬಾಣದ ಗಾಢದ ಕಾಟವಾವನಂ
ಪಾಪಕೆ ನೂಂಕದಾವನ [1]ಕುಮಾರ್ಗಕೆ[1] ಸೇರಿಸದಾವನಾತ್ಮಸಂ
ದೀಪದ [2]ಮಾಳ್ಕೆ[2] ನಂದಿಸದು ನಿರ್ಮ್ಮವನಾಗಿಯೆ [3]ಕಾಮತಾಪಕಿ[3]
ನ್ನಾಪೆನೆ [4]ಕಾಪಥಕ್ಕೆ[4] ಗುರಿಮಾಡದಿರೈ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೨೦ ||

ಕಾವಲಿಕೋಟಿಯೊಳ್ ಕನಕದರ್ಪಣಮುಂಟೆ ಕುಲಾಲವಾಸದೊಳ್
ಪೂವಿನ [5]ದಿಂಡೆಯುಂಟೆ[5] ಪೊಸತಾವರೆವನಂಗಳೊಳುಂಟೆ ಕಲ್ಪವೃ-
ಕ್ಷಾವಳಿಯೆನ್ನೊಳುಂಟೆ ಸಹಜಾನುಭವಸ್ಥಿತಿಯೆಂತದಕ್ಕೆ ನಾಂ
ಗಾವಿಲನೆಂದು ಕೈಬಿಡದೆ ಪಾಲಿಸು ನೀಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೨೧ ||

ಗ್ರಾಮದ ಸಾರವತ್ತಲಿರು ನೀಂ ಬರಬೇಡವಪೇಯವೆಂದದಂ
ಆ ಮಹಿತಾಬ್ಧಿ ನಿಂದಿಸದೆ ತಾನೊಳಕೊಂಡಿತು ತಂದೆ ಪೊರ್ದಿದಂ
ಕಾಮವಿರೋಧಿ ನಾಂ ಬಡವನಾದೊಡೆ ನೀಂ ಬಡವಲ್ಲ ರಕ್ಷಿಸ-
ಯ್ಯೋ ಮತಿಹೀನನಂ ಮದಡಮಾನಿಸನಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೨೨ ||

ಸ್ನೇಹದೊಳಾದೊಡಂ ಪರುಷ[6]ಲೋಹವ[6]ನದ್ದೊಡಮಲ್ಲಿ ಲೋಹಮು-
ಸ್ನೇಹದೊಳಾ[7]ದೊಡೇಂ[7] ಪರುಷ ಕಬ್ಬುನಮಂ ಬಿಗಿದಪ್ಪೆ ಭಾವಿಸಲ್
ಲೋಹಮೊ ಹೇಮಮೋ ತಿಳಿಯೆ ನಿರ್ಮ್ಮಲವಿಂ ಮುಳಿಸಿಂ ಕೃತಾರ್ಥನಾಂ
ಮೋಹವಿದೂರನಿಂತಿದಕೆ ಸಂಶಯಮೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೨೩ ||

ಆ ಹರಸಂಹರಪ್ರಹರಯೆಂದವನೆಯ್ದಿದನಂತೆ ಮುಕ್ತಿಯಂ
ಮೋಹದೊಳಾವಗಂ ಹರಹರಾ ಎನುತಿರ್ಪವನೆಯ್ದದಿರ್ಪನೇ
ಸಾಹಸದಿಂದೆ ಸದ್ಗತಿಯನೇತಱ ಮಾತದು ಹೋಗಲಿನ್ನು ಸಂ-
ದೇಹಮೆ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತ ಶಿವಭಕ್ತ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೨೪ ||

---

೧. ದುರ್ಗತಿಗೆ (ರ) ೨. ರೂಪ (ಸ) ೩. ಕಾಮಪಾತಕಿ (ಮ) ೪. ದುಷ್ಪಥಕ್ಕೆ (ರ)
೫. ಗಿಂಡಿಯುಂಟೆ (ಸ) ೬. ಕಬ್ಬುಸ (ವ) ೭. ವಗಂ (ರ)

ಶ್ವಾನನ ಭೀತಿಯಿಂ ಪರಿದುಬಂದ ವರಾಹ ಮಹೇಶ್ವರಾಲಯ
[1]ಸ್ನಾನದ[1] ಕೂಪದೊಳ್ ಮುಳುಗಿ ಸತ್ತು ಸರಾಗದೊಳೈದಿದಂತೆ ಸು-
ಜ್ಞಾನಗಣತ್ವಮಂ ನಡೆಯೊಳಾ ನುಡಿಯೊಳ್ ದೃಢಭಾವಿಯಾದೊಡಂ
ಭೂನುತ ಭಕ್ತನೈದವಿಪನೇ ಗತಿಯುಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೫ ||

ಆಡುವ ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲ [2]ನೆರೆದೊಲ್ದು[2] ಶಿವಾ[3]ಲ್ಯವ ಬೇಗ[3] ಧೂಳಿನೊಳ್
ಮಾಡಿ ಮಹೇಶ್ವರರ್ಗೆ ನೆಜಿವಂದಿಸಿ ಬಾಲಕರಂದು ಮೋಕ್ಷಮಂ
ಕೂಡಿದರಂತೆ ನಿಮ್ಮ ನಿಜಪಾದವನರ್ಚಿಸಿಯೊಮ್ಮೆಯಿಮ್ಮೆ ಕೊಂ-
ಡಾಡಿದ ಭಕ್ತಗೇನರಿದು [4]ಮುಕ್ತಿಪದಂ[4] ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೬ ||

ಅಪಹರಿಸಲ್ಮನಂ ಬಯಸಿ ಚೋರನದೊಂದು ಶಿವಾಲಯಕ್ಕೆ ಬಂ-
ದುಪಕರಣಂಗಳಂ ತಡಕಿ ಕಾಣದೆ ನಂದುವ ದೀಪಮಂ ನಿಮಿ-
ರ್ಚೆ ಪಟುವ ಮಾಡಿ ದೇವವರಸಂಪದಕೈದಿದನಂತೆ ದೇವ ನಿ-
ಮ್ಮ ಪದವನರ್ಚಿಸುತ್ತಿಹನೆ ಭಕ್ತ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೭ ||

ಶ್ವೇತನೃಪಂ [5]ಪರಾಂಗನೆಯುಪೋಗುತೆ[5] ಬಿದ್ದರಳಂ ಮಹೇಶಸಂ-
ಪ್ರೀತಿಯಿದೆಂದ ಮಾತಿಗೆ ಮಹಾಗಣಸಂಪದವಾಯಿತಂತೆ ಮೋ-
ಹೇತಜಿ ಮಾತು ನಿಮ್ಮಡಿಯರ್ಚಿಸುವಾತನೆ ರುದ್ರಮೂರ್ತಿ ವಿ-
ಖ್ಯಾತಿಯು ಕೈಯ ಕಂಕಣಕೆ ಕನ್ನಡಿಯೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೮ ||

[6]ಹರಗಣೆ[6] ತಪ್ಪಿತೆಂದಿರುಳು ಚಿಂತಿಸುತಿರ್ದ ನರಂಗೆ ನೋಡಿರೇ
ಹರಗಣಸಂಪದಂ ದೊರಕಿತಂತೆ ನಿರಂತರ ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತಿಯಿಂ
[7]ಹರಹರಯೆಂದು[7] ಹಂಬಲಿಸುವಾತನ ನೂತನ ಸನ್ಮಹಾತ್ಮೆಯಂ
ಉರಗನರರ್ಗೆ ಪೇಳಲರಿದೆನ್ನಳವೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೯ ||

ಮಸಣದೊಳೊರ್ವ ನೀರಡಸಿ ಸಾವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಸರಾಗದಿಂದೆ ಬಂ-
ದು ಶುನಕ ಬೂದಿಯೊಳ್ ಪೊರಳಿ ಸಾವನ ಭಾಳವ ಮೆಟ್ಟಿ ಪೋಗಲಾ
ಭಸಿತವ ಕಂಡು ಕಾಲನವರಂಜೆ ಗಣತ್ವಕೆ ಸಾರ್ದನಂತೆಯೆ-
ಯ್ದಿಸಬಹುದೇ ವಿಭೂತಿ ಶಿವ ನಿಮ್ಮಡಿಯಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೨೦ ||

---

೧ ಸ್ನಾನದ (ರ) ೨. ನೆರೆದೊಂದು (ಮ) ೩. ಲಯಮೊಂದದ (ಸ) ೪. ಮುಕ್ತಿಪಥಂ(ರ).
೫. ಪಣ ಪ್ರಮದೆಗೊಯ್ಯುತೆ (ಮ) ೬. ಹರಗಣ (ರ) ೭. ಹರಹರನೆಂದು (ಸ)

ಅಕ್ಷಯಮಪ್ಪ ಪೇರಡವಿಯೊಳ್ ಶಬರಂ ಶುನಕಂಗೆ ತಂದು ರು-
ದ್ರಾಕ್ಷೆಯ ಕಟ್ಟಲಾ ಶುನಕ ತನ್ನ ಕುಲಂಬೆರಸೈದಿತಂತೆ ಸಂ-
ಮೋಕ್ಷವ ನಿಚ್ಚ [1]ತಾಳ್ದನ[1] ಮಹಾತ್ಮೆಯದೆಂತುಟೊ ಪೇಳ್ವುದಿನ್ನು ಭಾ-
ಳಾಕ್ಷಗೆ ತೀರದೆನ್ನಲೆನಗೇನಳವೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೩೧ ||

ಅಕ್ಷರವೈದಱಲ್ಲಿಯೆ ಷಡಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ರು-
ದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗದಲಿ ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಪಾ-
ದಾಕ್ಷಯತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮನಗಟ್ಟಿ ನಿರಂತರ ಬಾಳ್ವನಂಘ್ರಿಯಂ
ಈಕ್ಷಿಪೆನೆನ್ನ ಕಂಗಳ ಬಱಿಂ ಹಱಿಯಲ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೩೨ ||

ನಡೆದೊಡೆ ಭೂಮಿ ಪಾವನ ಮಹಾಶರಣಂ ಸಹಜಾನುಭಾವದಿಂ
ನುಡಿದೊಡೆ ಸರ್ವಜೀವಿಗಳ ಜನ್ಮನಿವಾರಣಮೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಕಂ-
ಡೊಡೆಯವನೇ ಕೃತಾರ್ಥ ಕರಪಂಕಜ ಮಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಬೀ-
ಳ್ದೊಡೆ ಕುಲಕೋಟಿಯೆಲ್ಲಕೆ ಸಮುದ್ಧರಣಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೩೩ ||

ಗಿರಿಗಳೊಳೆಲ್ಲ ಹೇಮಗಿರಿಯೇ ಹಿರಿಯಂ ತರುಕೋಟಿಯೆಲ್ಲಱೊಳ್
ಸುರತರುವೇ ಸದಾ ಹಿರಿದು ತಾರಗೆಯೆಲ್ಲಱೊಳಂ ಶಶಾಂಕನೇ
ಹಿರಿಯ ತಟಾಕವೆಲ್ಲಱೊಳು ವಾರಿಧಿಯೇ ಹಿರಿಯಂ ಮನುಷ್ಯರೊಳ್
ನಿರುಪಮಲಿಂಗಭಕ್ತನೆ ಮಹಾಹಿರಿಯಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೩೪ ||

ಕಾರಣದೇಹಿಯೆಂಬೆ ಕರುಣಾಶ್ರಯನೆಂಬೆ ನಿಜಾತ್ಮನೆಂಬೆ [2]ಸಂ-
ಸ್ಕಾರಿ ಸಧರ್ಮಿಯೆಂಬೆ[2] ಸಹಜಾನುಭವಾಗ್ರಣಿಯೆಂಬೆ ಸರ್ವಸಂ-
ಸಾರವಿದೂರನೆಂಬೆ ಶುಚಿಯೆಂಬೆ ಶುಭೋದಯನೆಂಬೆ ದುರ್ಭವೋ-
ತ್ತಾರಕನೆಂಬೆ ಸಂತತ ಶಿವಾರ್ಚಕನಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೩೫ ||

ಸಲೆ ಶತಕೋಟಿಜನ್ಮದೊಳು ಘೋರತಪಂಗಳ ಮಾಡಿದಲ್ಲದೀ-
ಸುಲಲಿತಲಿಂಗನಿಷ್ಠೆ ದೊರೆಕೊಳ್ಳದು ಸಂತತ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯೇಂ
ಸುಲಭಮೆ ಕಂಡಕಂಡವರಿಗೇತಱ ಮಾತದು ಬೇಡ ಸುಮ್ಮನಿರ್
ತಿಳಿವೊಡೆ ವೀರಶೈವ[3]ದಳವೇನಣುವೇ[3] ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೩೬ ||

---

೧. ಮಾಂತನ (ಮ). ೨. ಸಂಸ್ಕಾರವಿಧರ್ಮನೆಂಬೆ (ಸ) ೩. ಸುಖಸಣ್ಣಹುದೇ (ಸ, ಮ)

ನಡೆದೊಡೆ ಹಜ್ಜೆಯೊಳ್ ಮಡಿದ ಜೀವಿಗಳೆಲ್ಲಕೆ ಮೋಕ್ಷಸಂಪದಂ
ನುಡಿದೊಡೆ ಶಬ್ದಮಂ ಕಿವಿಯೊಳಾಲಿಸಿ ಕೇಳಿದ ಮಾನವರ್ಗೆ ನೂ-
ರ್ಮಡಿ [1]ಗತಿ[1] ಭಾಪುರೆ ಶರಣನಾ ನಡೆಯಾ ನುಡಿ [2]ತಾನಿಹಕ್ಕೆ[2] ಬೆಂ-
ಬಿಡದೆ ಪರಕ್ಕೆ ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯಾದುದಲಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೩೭ ॥

ಶರಣರ ಪುಣ್ಯವರ್ತನೆಯ ದೂರದೆ ಕೇಳಿದ ಜೀವಿಗಳ್ ಕೃತಾ-
ರ್ಥರು ನಡೆತಂದು ಮೂರ್ತಿಯ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕಂಡವರೇ ಅನೂನಧ-
ನ್ಯರು ನೆಱೆಸಾರ್ದು ಪಾದಜಲತೀರ್ಥವನಾಂತು ವರಪ್ರಸಾದಮಂ
ಧರಿಸಿದ ಕಾರಣೀಕರವರೇ ಮುಕುತರ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೩೮ ॥

ಈಶನ ಭಕ್ತನಾವೆಡೆಯೊಳಿರ್ದಪನಿರ್ದೊಡೆ ನಿಚ್ಚನಿಚ್ಚ ಕೈ-
ಲಾಸನಿವಾಸಮಾಯ್ತೊಡನೆ ಶಬ್ದಿಸುತಿರ್ದಪನಾರ ಕೂಡೆ ಸಂ-
ತೋಷವ ಮಾಡುತಿರ್ದಪನದಾರ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತಿರ್ದಪಂ ಮಹಾ-
ಪಾಶವಿಮೋಕ್ಷಮಾದುದವರ್ಗೆಲ್ಲರಿಗುಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೩೯ ॥

ಬಣ್ಣಿಸಲೇನು ಲಕ್ಷತರುವೊಂದು ಸುರದ್ರುಮವಾಗಬಲ್ಲವೇ
ಸಣ್ಣತಟಾಕಬಾವಿನದಿಕೋಟಿಗಳೊಂದು ಸಮುದ್ರವಾಗಬಲ್ಲವಿ-
ಕ್ಕಣ್ಣಿನ ಬಣ್ಣಬಚ್ಚನೆಯ ಹೆಣ್ಣಿನ ದೈವಸಹಸ್ರಕೋಟಿ ಮು-
ಕ್ಕಣ್ಣಮಹೇಶಗೊಬ್ಬಗೆಣೆಯಪ್ಪುವೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೦ ॥

ಹರಿಯಜರಿಂಗಸಾಧ್ಯವಹ ಮೂಱು ಪುರಂಗಳನೊಂದೆ ಬಾಣದಿಂ-
ದುರುಹಿದ ದೇವಕೋಟಿಗಳ ಹಿಂಗದೆ ನುಂಗುವ ಕಾಳಕೂಟಮಂ
ಕೊರಳಲಿ ತಾಳ್ದ ದೇವನ ಪದಾಬ್ಜಕೆ ಮಿಕ್ಕಿನ ಚುಕ್ಕಿದೈವಮಂ
ಸರಿಯೆನೆ ಬೆಂದ ಬಾಯ್ ಪುಳಿಯದಿರ್ಪುದೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೧ ॥

ನೆಱೆಶಿವದೂಷಕರ್ಗೆ ಶಿವಪೂಜೆಯ ನಿಂದಿಸುವರ್ಗೆ ಭಕ್ತರಂ
ಜಱೆವ [3]ನರರ್ಗೆ[3] ಬರ್ಪ ಬಹುದೋಷವ ಪೇಳ್ವೊಡಜಂಗೆ [4]ಕಂಠಹ-
ತ್ತಱವಗೆ ಷಣ್ಮುಖಂಗೆ[4] ಫಣಿರಾಜಗೆ ತೀರದು ಪೇಳ್ವೊಡಾನದೇ
[5]ಜಱೆವನು[5] ಜಿಹ್ವೆಯೊಂದಱವನೆನ್ನಳವೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೨ ॥

---

೧. ಸಲೆ (ಮ). ೨. ಯೆನ್ನಿಹಕ್ಕೆ (ಸ) ೩. ಜನರ್ಗೆ (ಸ) ೪. ರಾವಣಂ। ಗರಿಯೆ ಷಡಾನನಂಗೆ (ಮ) ೫. ಸರವನೊ (ಸ)

ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಗ್ಬಲುಮೆಯಂ ಮೆಱೆದೊಂದು ವಿಕಾರಬುದ್ಧಿಯಿಂ
ಸೊಲ್ಲಿಗೆ ಸೊಲ್ಲನಾಂತು ಪರರಂ ತಲೆವಾಗಿಸಿ ತಾಪವರ್ಗಳಿಂ
ಬಲ್ಲವರಾಗಿ ಬಾಯ್ಬಡಿವ ಖುಲ್ಲ ನರಾಧಮರಾಪ ಪಾಪದೊಳ್
ಮುಲ್ಲಳಿಗೊಂಬರೋ ತಿಳಿಯಲೆನ್ನಳವೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೩ ॥

ಮನೆಮನೆಗುಂಟೆ ಪಾಯಸದ ಭಕ್ಷ್ಯವದೇತಱ ಮಾತು ತತ್ವಚಿಂ-
ತನೆ ಸಹಜಪ್ರವರ್ತನೆ ಮಹೇಶ್ವರಕೀರ್ತನೆ ಜನ್ಮಜಾಡ್ಯದೊಳ್
ಜಿನುಗುವ ಜೀವಿಗಳ್ಗೆ ದೊರೆಕೊಂಬುದೆ ನಾವದನಾಡಲೇಕೆ ನಿ-
ಮ್ಮ ನಿಜಕಟಾಕ್ಷವಾರನೆಡೆಗೊಂಡಿಹುದೋ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೪ ॥

ಅಲ್ಲಿದನಿಲ್ಲಿದಂ ಶಿವನೆನುತ್ತೆಡೆಯಾಡಲದೇಕೆ ಭಾವಿಸಲ್
ಬಲ್ಲೊಡೆ ಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಮುಳಲಲ್ಲಿ ಪಯೋಧರದಲ್ಲಿ [1]ಗಟ್ಟಿ[1] ಕ-
ಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೊರಂಟಿನಲ್ಲಿ ಫಣಿಯಲ್ಲಿ ಪೊದಳ್ದಿಹ ಪುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನೀ-
ವಲ್ಲದೆ [2]ಮತ್ತೆ[2] ಬೇಡಿದುದನಿತ್ತವರಾರ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೫ ॥

ವೀರಮಹೇಶ್ವರಾಂಘ್ರಿಜಲತೀರ್ಥವ ಮಿಂದು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗದ-
ಯ್ಯೋ ರಸರೂಪಗಂಧವಿಷಯಾಜಮುಖರ್ ಮತಿಗೆಟ್ಟು ದುಃಖದಿಂ-
ದೂರಿಸಿ ಕಾಲ್ಗೆ ಕಪ್ಪಡವ ಕಟ್ಟಿಕೊಳುತ್ತೆರ್ದೆಯಾಱೆ ಮೀಱೆ ಕೇ-
ದಾರಕೆ ಹೋಹ ಸಂಕಟಮಿದೇಂ ವಿಧಿಯೋ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೬ ॥

ಮಾರುತನಿಂದೆ ಮುಂಚುವ ತುರಂಗವನೊಲ್ಲದೆ ಕೀಳುಗತ್ತೆಯಂ
ಸಾರುವನಂತೆ ನಿಮ್ಮಡಿಗಳಂ ನೆಱೆನಂಬದ ಹೀನಮಾನವರ್
ಮಾರಿಯು ನೊಂತು ತಮ್ಮ ಮನೆಮಕ್ಕಳವಾಯುಷ ಭಾಷೆಯೆಲ್ಲ [3]ಕ-
ಮ್ಮಾರಿಯು[3] ತಂದುಕೊಂಡಪರದೇತಕೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೭ ॥

ಹಿಂಗದೆ ನಿಚ್ಚ ಹಾಲೆಱೆದು ಸಾಕಿದೊಡಂ ಫಣಿ ಸಾಕಿದಾತನಂ
[4]ತಿಂಗುಡಿ[4] ಮಾಡಿ [5]ಕಚ್ಚ[5]ದಿಹುದೆಂದದ ಕೊಂಡೆಮಗೇನು ಕಾರ್ಯ ಪೇಳ್
ಜಂಗುಳಿದೈವಕೋಟಿಗಳ ನೋಂತೊಡೆ ನೋಂತ ಮನುಷ್ಯಪಾಪಿಯಂ
ನುಂಗುವುವೈಸೆ ನುಂಗದವು ಬಿಟ್ಟಪವೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೪೮ ॥

---

೧. ನಟ್ಟ (ಮ). ೨. ಜೇಟಿ (ಮ) ೩. ಕುಮ್ಮಾರಿಯು (ರ) ೪. ಕೆಂಗುಡಿ (ಸ)
೫. ತಿನ್ನ (ಸ).

ಸೋಡಿರೆ ನೋಡಿರೇ ಮನೆಯ ಮುಂದಣ ಪಾಲ್ಗಡಲಂ ಬಿಸುಟ್ಟು ಱೋ-
ಡಾಡುವ ಬಂಜೆಗೋವ ಕಱೆದುಂಡಪೆನೆಂಬವನಂತೆ ಜಾಹ್ನವೀ-
ಜೂಡನ ಪಾದಪಂಕಜವನೊಲ್ಲದೆ ಸಿಂಬಕಕೋಟಿದೈವಮಂ
ಮಾಡುವ ಮೂಢರಂ ಹಿರಿಯ ಹೇಸಿಗಳಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೪೯ ||

ಮರದ ಮೊದಲ್ಗೆ ನೀರೆಱೆವರಲ್ಲದೆ ಶಾಖೆಗೆ ಬೇಱೆ ಕಟ್ಟೆಯಂ
ವಿರಚಿಸಿ ಮತ್ತೆ ನೀರೆಱೆವರೇ ತನುರೂಪದ ಕೂಪದಿಂ ಚರಾ-
ಚರಜಗಮೆಲ್ಲಮಂ ತಳೆದ ದೇವನ ಪೂಜಿಸುವರ್ಗೆ ಮಿಕ್ಕ ನಿ-
ರ್ಜರರನದೇಕೆ ಪೂಜಿಸುವ ಕೋಟಲೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೦ ||

ರಾಯನ ತಂದು ತನ್ನ ಮನೆಯೊಳ್ ಸೆಱೆಯಿಟ್ಟವ್ ನಾಳಿಗೊಪ್ಪದಿಂ
ಪಾಯಸಪಂಚಭಕ್ಷ್ಯಗಳನಿಕ್ಕುವನಂತೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ನಿ-
ರ್ಮಾಯಕ ಲಿಂಗಮಂ ಧರಿಸಿ ಮರ್ಕಟದೈವವ ನೋಂತ ಮಾನವರ್
ನಾಯಕರೌರವಕ್ಕಿಳಿಯದಿರ್ಪರೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೧ ||

ಪಾತಕದೂರನಂ ಪ್ರಮಥನಾಥನ ಪಾದವನೊಲ್ಲದಕ್ಕಟಾ
ಪ್ರೇತಱ ದೈವಮಂ ಪಿರಿದು ನೋನುವ ಪೀಡೆ ಮನುಷ್ಯನಾಯನಿ-
ಸ್ಸೀ ತೆಗೆಯುತ್ತ ನೋಡುವೊಡೆ ಲಿಂಗದ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ನಿ-
ರ್ಜಾತರ ತೋಱ್ ಕರ್ಮಿಗಳ ತೋಱಿದಿರಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೨ ||

ಪೊಲೆಯ ಗಡೆಲ್ಲ ಪಕ್ಷಿಯೊಳೆ ವಾಯಸ ನೋಡಿರೆ ತಂದೆತಾಯ್ಗಳಂ
ಪೊಲೆಯರ ಮಾಡಿ ಮಾತೆಪಿತರೆಂದವ ಭಾವಿಸಿ ಕಾಗೆಗಳ್ಗೆ ಕೂ-
ಳ್ಗಳನೊಲಿದಿಕ್ಕುವಾತ ಪಿತೃಕಂಟಕನೋ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯುಕ್ತನೋ
ಅಲಸದೆ ಪೇಳು ನೀನೆನಗಿದಂ ತಿಳಿಯಲ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೩ ||

ಆಗಳೆ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಕಾಗೆಯ [2]ಮಾಡಿದ[2] ತಂದೆತಾಯ್ಗಳಂ
ಶ್ರೀಗುರುವೆಂಬ ಭಾವವ ನಿರರ್ಥಕೆ [3]ನೀಗಿದ[3] ತಾತಮಾತೆಗಳ್
ಕಾಗೆಗಳಾಗಿ ಪೋದ ಬಳಿಕೇತಱ ತತ್ಪಿತೃಮಾತೃಭಕ್ತಿಯ-
ಯ್ಯೋ ಗಣನಾಥ ಮಾಣಿಸವರಜ್ಞತೆಯಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೪ ||

---

೧. ಸೊಳೆಯುೞಿಗಂ (ರ) ೨. ಮಾಡುತೆ (ಸ) ೩. ನೀಗುತೆ (ಸ)

ತರುಕುಲವಂತುಟಿಂತುಟೆನಬಪ್ಪುದೆ ಪಾವಕ ಮುಟ್ಟಿದಂದು ಕೇ-
ಳ್ತರುಕುಲವಂತುಟಿಂತುಟೆನಬಪ್ಪುದೆ ಲಿಂಗವು ಸೋಂಕಿದಂದು ಇಂ-
ತೆರಡಱ ಭೇದಮಂ ತಿಳಿದುನೋಡಿ ಕುಲಭ್ರಮಿತರ್ ಮಹೇಶಭ-
ಕ್ತರ ಕುಲಮಂ ವಿಚಾರಿಸುವರೇತಕ್ಕೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೫ ||

ನೆಱೆ ಭವಿಭಕ್ತರೆಂಬವೆರಡೇ ಕುಲಂ ಬೇಱೆ ಕುಲಂಗಳಿಲ್ಲ ಕೇ-
ಳಱೆ ಮರುಳೇ ವಿಚಾರಿಸದಿರಾ ಕುಲಮೀಕುಲವೆಂದು ಭಕ್ತರಂ
ಕೆಱೆಯೊಳಗೇಕೆ ಕುಂಟೆಯನು ಕಟ್ಟುವೆ ಕಟ್ಟದಿರೆಂದು ಸಂತತಂ
ಮಱೆಯದೆ ಪೇಳಿ ಪೇಳಿ ಮಿಗೆ ಬೇಸತ್ತೆನಾಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೬ ||

ಅಮಮ ಭವಿತ್ವವೆಂಬ ಕುಲಕಾಱದೆ ಭಕ್ತಕುಲಕ್ಕೆ ಸಾರ್ದು ಲಿಂ-
ಗಮ ನೆಱೆ ತಾಳ್ದ ಭಕ್ತರ ಕುಲಂಗಳನೇಕೆ ವಿಚಾರಿಪರ್ ಮನೋ-
ಭ್ರಮಿತರು ತಮ್ಮ ಕೈಗಳೊಳು ತಮ್ಮಯ ಕಣ್ಣನೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ತಾಂ
[1]ಭ್ರಮಣೆಯೊಳಲ್ಲಿ ಗೋಂಟನೆಣಿಸುತ್ತಿಹರ್ಕೈ[1] ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೭ ||

ಕಟ್ಟರಸೆಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟೊಡದು ಪಟ್ಟಣಮೆಂಬರೊ ಹಳ್ಳಿಯೆಂಬರೋ
ನೆಟ್ಟನೆ ಲಿಂಗ ಬಂದು ಕರಪೀಠವ ಸಾರ್ದ ಬಳಿಕ್ಕಲಾತನಂ
ಮುಟ್ಟಿದ ಭಕ್ತನೆಂಬರೊ ಕುಲಾಧಮನೆಂಬರೊ ದೇವ ನಾನಿದಂ
ಪುಟ್ಟಿಸೆನೆಲ್ಲಿಯುಂ ತಿಳಿಯ ಪೇಳೆನಗಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೮ ||

ದ್ವಿಜ ಧರಿಸಿರ್ದೊಡಂ ದ್ವಿಜವಿಭೂತಿಯ ಮಹಾದ್ವಿಜಲಿಂಗವಾಗಿಯಂ-
ತ್ಯಜ ಧರಿಸಿರ್ದೊಡಂತ್ಯಜವಿಭೂತಿಯದಂತ್ಯಜಲಿಂಗವಾದುದೇಂ
ಗಜಬಜೆ ಬೇಡವೆಲ್ಲರ ಶರೀರದ ಲಿಂಗವಿಭೂತಿಯೊಂದೇ ಕೇಳ್
ನಿಜವ ಕುಮಿಷರ್ಗೆ ಕೆಡುತ್ತಿರ್ಪ್ಯದರೆಲೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೫೯ ||

ಕುಲಮದ ವಿದ್ಯೆರೂಪಧನಯೌವನರಾಜ್ಯತಪೋಮದಂ ಮಹಾ-
ಚಲಮದವೆಂಬುವೆಂಟು ಮಿಗೆ ಟೆಂಟಣಿಸುತ್ತಿವೆ ಕಾಣೆ ಕಾಣೆ ಕ-
ತ್ತಲೆ ಘನ ನಿಮ್ಮ ಸತ್ಕರುಣಮೆಂಬರುಣೋದಯಮಂ ಮನಕ್ಕೆ ಮಾ-
ಡೆಲೆ [2]ನತಸಿಂಧುವೇ ಶರಬಂಧುವೆ[2] ನೀಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೦ ||

---

೧. ನಯ್ನೊ (ರ) ಭ್ರಮಣತೆಯಲ್ಲಿ ಗೊಂದಣೆಯೊಳಿಯಂದಪರ್ಪೈ (ಮ) ೨. ನತಬಂಧುವೇ ಕೃಪೆಯ ಸಿಂಧುವೆ (ಸ)

ನೀನೊಲಿದಾತನೇ ಕುಲಜ ನೀನೊಲಿದಾತನೇ ಮಂಗಳಾತ್ಮಕಂ
ನೀನೊಲಿದಾತನೇ ಶರಣ ನೀನೊಲಿದಾತನೇ ಲೋಕವಂದಿತಂ
ನೀನೊಲಿದಾತನೇ ಪರಮಪಾವನ ನೀನೊಲಿದಾತನೇ ಸದಾ
ನೀನೆಯುಮಂ ಆವಂ ತಿಳಿಯೆ ನೀನೆ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೧ ||

ನಿಮ್ಮೊಲವಿಲ್ಲದಾತನೆ ಕುಲಾಧಮ ನಿಮ್ಮೊಲವಿಲ್ಲದಾತನೇ
ಕರ್ಮಿಯಧರ್ಮಿಯಾತ್ಮಭವಿಯುಂಗಮಹಾಭವಿ ಕೋಟಿದುರ್ಜನಂ
ನಿಮ್ಮೊಲವಿಲ್ಲದಾತನೆಯಿಹಕ್ಕೆ ಪರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧಬದ್ಧಕಂ
ನಿಮ್ಮೊಲವಿಲ್ಲದಾತನೆ [1]ಕಳಾವಿಕಳಂ[1] ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೨ ||

ಶರಣರ ಮಾರ್ಗವೇ ಸಹಜಮಾರ್ಗವದೆಂತಿರಲಂತದೇ ಮಹಾ-
ಪರಿ ಶರಣಾರ್ಥಿಯೆಂದವರಿಗೆಂಬವನೇ ಕೃತಕೃತ್ಯನಣ್ಣ ಮಂ-
ತ್ಸರಮದವೆತ್ತು ತಾನವರನಾಡುತೆ ನೋಡುತಮಿರ್ದ ಮಾನವಂ
ನರಕವ ತನ್ನ ತಾ ಕರೆದುಕೊಂಡ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೩ ||

ಹುತ್ತದ ಡೊಂಕು ಹಾವಿಗೆ ಮಹಾಸಸಿನಂ ಹೊಸ ಹುಳ್ಳಿಯೊಂದು ಡೊಂ-
ಕೊತ್ತರಿಸಿರ್ದ ವಾತಸಖಗಂ ಸಸಿನಂ ಶಿವಭಕ್ತ[2]ನೆಂತಿರಲ್[2]
ಚಿತ್ತಜವೈರಿಗಂ ಸಸಿನವಂತದ ಕಂಡು ನಿರರ್ಥ ನಿಂದಿಪರ್
ಮತ್ತ ಮನುಷ್ಯರೀಶ್ವರಪದಾರ್ಚಕರಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೪ ||

ಜಗದೊಳಗೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಜಜೆಯುತ್ತಿಹರಂತದ ನೋಡನೆಲ್ಲಿಯುಂ
ಮಿಗೆಮಿಗೆ ನಿಂದಿಸುತ್ತಿಹ ವೃಥಾ ಪೆಱರಂ ನೆಜೆ ಸೋಹಿಕೊಳ್ಳ ತ-
ನ್ನಗಲ ನೊಣಂಗಳಂ ನೊಣವ ಸಾರಿಕೆಯುಂಬಗಲಿಂಗೆ ಸೋಹುವಾ-
ತಗೆ ಗತಿ ಯಾವುದೋ ತಿಳಿಯಲಾನಱಿಯೆಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೫ ||

ಅಕ್ಕಟ ಕಂಭಸೂತ್ರದೊಳಗಾಡುವ ಬೊಂಬೆಯನೊಂದ ಕಂಡಿದೇಂ
ಮರ್ಕಟನೇಕನಿಷ್ಠ ಗುಣದಾಟವನಾಡಿದುದೆಂದು ನೋಟಕರ್
ನಕ್ಕು ಬಯಲ್ಗೆ ನಿಂದಿಸುವರೇಕೆಯದಾಡಿತೆ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ
ಚಕ್ಕನೆ ಪೇಳು ನೀನೆನಗಿದಂ ತಿಳಿಯಲ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೬ ||

---

೧. ಖಳಂ ವಿಕಳಂ (ಸ)   ೨. ರೆಂಬವರ್ (ಮ)

ಶೂಲಿಕಪಾಲಿಯಾಡಿಸಿದ ಮಾಳ್ಕೆಯೊಳಾಡುವರೈಸೆ ಜೀವಿಗಳ್
ಮೇಲಿಯ ಮಾರ್ಗದಿಂ ಸಹಜಮಾರ್ಗದೊಳಾಡುವರಲ್ಲವನ್ಯರಂ
ಆಳಿಗೊಳಲ್ಕೆ ದೋಷವಹುದೆಂದಿಳೆಯೊಳ್ ಮಿಗೆ [1]ಪೇಳ್ದರನ್ಯರೇ[1]
ಕೇಳರು ಮೂರ್ಖರಂ ತಿಳುಹಿ ಬೇಸತೆನಾಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೭ ||

ಆವುದನಲ್ಲವೆಂಬೆನದೆಂಬೆನಹುದಾವುದನೀ ಜಗತ್ರಯಂ
ದೇವರ ದೇವ ನಿಮ್ಮ ನಿಜಲೀಲೆಯ ಮಾಲೆಯ ಕಂಭಸೂತ್ರದೊಳ್
ತೀವಿದ ಬೊಂಬೆಯಾಗಿದೆಯಿದಕ್ಕೆನಗೇತಱ ವಿಸ್ಮಯಾಸ್ಪದಂ
ಕೋವಿದಲಿಂಗಮಧ್ಯಜಗ ತಾನೆಯಲಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೮ ||

ಅಳಿವುದೆಯಂಗ ತಾನುಳಿವುದೇ ಶಿವಲಿಂಗ ನಿಜಾನುಭಾವದೊಳ್
ತಿಳಿವೊಡೆಯಂಗಲಿಂಗವೆರಡಾಗಿ ಜಗತ್ರಯ ತೋಱಿತಾಗಿ ನಾಂ
ಮುಳಿವೆನದಾರ್ಗೆ ಮೋಹಿಸುವೆನಾರ್ಗೆ [2]ಮಹೇಶಸುರೂಪ[2] ನೀನೆ ನಿ-
ನ್ನೊಳು ಜಗವಾ ಜಗಂಗಳೊಳು ನೀನೆಯಲಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೬೯ ||

ಮಾಡಿದರಾರು ಕಾಷ್ಠದಲಿ ಬೊಂಬೆಯ ಮಾಡಿಯದಕ್ಕೆ ಸೂತ್ರಮಂ
ಹೂಡಿದರಾರು ಹೂಡಿಯದನಾಡಿಸುತಿರ್ದಪರಾರೆನುತ್ತದಂ
ನೋಡದೆ ಕಾಡಕಾಷ್ಠದ ಅಚೇತನರೂಪಿನ ಬೊಂಬೆ ತನ್ನ ತಾ-
ನಾಡಿದೆನೆಂಬುದೇನು ಅಱಿವೋ ಮಱವೋ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೦ ||

ನಡೆದಪೆನೆಂಬ ಚೇತನಮದಾರದು ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರಶಬ್ದಮಂ
ನುಡಿದಪೆನೆಂಬ ಚೇತನಮದಾರದು ನಿಮ್ಮ ನಿಜಾಜ್ಞೆ ವಿಶ್ವದೊಳ್
[3]ನಡೆನುಡಿಯಾಗಿ[3] ವರ್ತಿಸುವುದೈಸೆ ಚರಾಚರಪಾಶಜೀವಿಗಳ್
ನಡೆಯಲು ಬಲ್ಲರೇ ನುಡಿಯಬಲ್ಲರೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೧ ||

ಶಿವಶಿವ ಭೂಮಿಸೂತ್ರದೊಳು ಬೊಂಬೆಯನಾಡಿಸುವಾಟಕಾಱನಾ
ಜವನಿಕೆಯಾಚೆ ನಿಂದು ಪಿಡಿದಾಡಿಸುವಂತೆ ತನುತ್ರಯಂಗಳೆಂ-
ಬವ ಮಱೆಗೊಂಡುಯೆನ್ನ ಗುಣಮೂಱಱೊಳಾಡಿಪ ನಿನ್ನ ಮೂರ್ತಿಗೌ-
ಪ್ಯವ ತಿಳಿಯಲ್ ವಚೋಮನಕಭೇದ್ಯ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೨ ||

---

೧. ಹೇಗೆ ಹೇಳ್ದೊಡಂ (ಸ) ೨. ಸ್ವರೂಪನಿರೂಪ (ರ)
೩. ನಡೆನಡೆಯಾಗಿ (ರ)

ಅಡಗಿದೊಡಂ ಮುಖಂ ಮಱೆಸಿಕೊಂಡೊಡವಾಗಳೆ ವಾಯುವಾದೊಡಂ
ಬಿಡುವರೆ ನಂಬಿದಾತ್ಮಜರು ತನ್ನ ತನುತ್ರಯದಲ್ಲಿ ದೇವ ನಿ-
ಮ್ಮಡಿಗಳು ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಿರಲು ಮೂರ್ತಿಯ ತೋಱಿರದೇಕೆ ತೋಱದಿ-
ರ್ದೊಡೆ ಬಿಡುವಂತುಟಾಂ ಮರುಳನಲ್ಲ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೩ ||

ಸಮ್ಮೊಡೆ ತದ್ದೊಡಂ ಕೆಡಹಿ[೧]ಯೊದ್ದಡೆ ಆಯುಧದ್ದಲಿಕ್ಕಿ ಕೊಂ-
ಡಿರ್ದೊಡೆ ಬಂಟನೊಳ್ ಮುಳಿದು ಮೋಱೆಯ ಗಂಟಿಡುತಂತೆ ಮೌನಗೊಂ-
ಡಿರ್ದೊಡೆ ನಿಮ್ಮನಾಂ ಬಿಡುವನೇ ಬಱೆದೇತಕೆ ಕಾಣದಂತೆ ನೀ-
ನಿರ್ದಪೆಯಿರ್ದೊಡಂಜಿನದು ಕಾರಣ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೪ ||

ಮಾಡಿದ ಹಾಂಗೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳುತ್ತಿವನಿರ್ದಪನೆಂದು ಚಿತ್ತದೊಳ್
ನೋಡದಿರಯ್ಯ ಮುನ್ನೆನಗೆ ತೆತ್ತಿಗರುಂಟು ಮಹೇಶ ಹಿಂದೆ ನೀಂ
ಕಾಡಿಸಿದಂತೆ ಕಾಡಿದೊಡೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾತನರಲ್ಲಿಯೆನ್ನ ಜೋ-
ಡಾಡಿದನೆಂದು ದುರ್ಜನಿಸಿ ಪೇಳುವೆನಾಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೫ ||

ನೆಱೆ ಭವದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿಹನೆಂದು ವಿಕಾರದ ಬೇಗೆಯಿಂದೆ ಬೇ-
ಸಱಿಸಿಹನೆಂದು ಮತ್ಸರಕೆ ಮಾಱಿಹನೆಂದು ಶರೀರಮೋಹವೆಂ-
ಬುಱಿಯೊಳು ನೂಂಕಿ ನೋಡಿ ಕೊಱಚಾಡಿಸಿ ಕಾಡಿಹನೆಂದು ಬೇಡ ನೀ-
ನಱಿಯೆ ಮಹಾಗಣಂಗಳಿಗೆ ದೂಱುವೆನಾಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೬ ||

ಕ್ರೂರವಿಕಾರಮಂ ಪೊಱಿಸಿ ನೋಡಿ ನಗುತ್ತಿರಲೇಕೆ ದೇವ ಸಂ-
ಸಾರದ ಭಾರಮಂ ಹೊಱುವಡೆನ್ನಳವೇ ಹೊಱಲಾಱೆನ[೨]ನ್ನುತಂ
ಜಾರಿಸ[೨]ಬೇಡ ದಂದುಗದ ಹೆಂದದ ಭಾರವನೆತ್ತಿ ಹೊತ್ತು ನೀಂ
ಧೋರನೆ ತಾಳ್ದು ನಿಂದೊಡಱಿಯಲ್ ಬಹುದೈ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೭ ||

ಉದರನುತಾಪಚಿಂತೆಬಹುದುಃಖದರಿದ್ರನಿರೋಧಕಟ್ಟುಮು-
ಟ್ಟಿಡೆ ರಿಣರೋಗಸಂಕಟವನೆನ್ನಯ ಮೇಲಿಡಲೇಕೆ ದೇವನಾಂ
ಕಡೆಗವು ಬಂದೊಡಂತಹವಱ ಭಾರಮನೆಲ್ಲವ ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ತಂ-
ದಿಡುವೆನು ಬೇಡ ನೀನಱಿಯೆ ಸಾಱಿದೆನಾಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೮ ||

---

೧. ಪೊಯ್ದೊಡೆಯಾಸ್ಯನ (ಮ). ೨. ಂದು ಧಿಕ್ಕಾರಿಸ (ಮ)

ಎಳಗಱು ಕಣ್ಣಿಯೊಳ್ ಸಿಲುಕಿ ತಾಯನೆ ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಹೆತ್ತ ತಾಯ್
ಹೊಲದೊಳಗಿರ್ದು ತನ್ನ ಕಱುವಂ ನೆನೆವಂತೆ ವಿಕಾರಪಾಶದೊಳ್
ಮುಳುಗಿ ನಿರಂತರಂ ಮೊಱೆಯನೆಯ್ದಿಸುವೆನ್ನೊಳು ಚಿತ್ತವಿತ್ತಲ್ಲೈ
ನೆಲಸಿಹನೆಂದು ನಾನಱಿಯೆ ನೀನೆಮಗಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೭೯ ||

ಜನನಿಯ ಹಂಬಲಂತೆ ತನಯಂಗೆ ನಿರಂತರ ತಾಯಿಗಂ ತನೂ-
ಜನ ನೆನಹಿಲ್ಲವೇ ಭವದ ಬಂಧನ [1]ಕಾಱದೆ[1] ನಿಚ್ಚ ನಿಮ್ಮೊಳಾಂ
ಕನಲುವೆನ್ನೈಸೆಯಾಂ ನಿನಗೆ ನೀನೆನಗಂ ಪರಮೇಶ ಶಂಭು ನೀ-
ನೆನಗೆಯಭಿನ್ನ ನಾ ನಿನಗಭಿನ್ನ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೮೦ ||

ಇನಿಯನ ಕೂಡೆ ಮಾನಿನಿ ಕೆರಳ್ವಳಳಲ್ವಳು ವಲ್ಲಭಂ ನಿಜಾಂ-
ಗನೆ ಮನಸಿಂಗೆ ಬಾರದಿರೆ ಬಯ್ವನು ಪೊಯ್ವನದಕ್ಕೆಯಿಬ್ಬರೊಳ್
ಮನಮುನಿಸುಂಟೆ ನಾನೆ ಸತಿ ನೀನೆ ಮಹಾಪತಿ ಕೊಲ್ಲು ಕಾಯಿ ಕೇ-
[2]ಳಿನಿತಕೆ[2] ಬೇಸಱಂ ಮನದೊಳಾಂಪೆನೆ ನಾಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೮೧ ||

ತೆಂಗಿಗೆ ನೀರುತಿದ್ದಿದ ನರಂಗೆಳನೀರ್ಗಳು ಕೈಯ ಮೇಲೆ ಸಾ-
ಧ್ಯಂ ಗಡ ಲಿಂಗಜಂಗಮಕೆ [3]ನೀಡುವ[3] ಭಕ್ತಗೆ ಕೈಯ ಮೇಲೆ ಮೋ-
ಕ್ಷಾಂಗನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿಹಳೇ ಶಿವಲಿಂಗದ ನಿಷ್ಠೆಯ ಸೇರಿದಾತನೇ
ಮಂಗಳರೂಪ ದೇವಕುಲದೀಪ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೮೨ ||

ನೆಱೆ ಗುರುಲಿಂಗಜಂಗಮಕೆ ಮಾಡದೆ ನೀಡದೆ ಜನ್ಮಪಾಶಮಂ
ಹಱಿವೊಡೆ ನೂಲದಾರಮೆ ವೃಥಾ ಹೆಳವಂ ತನಿವಣ್ಗೆ ಬಾತು [4]ಬಾ
ಯಱತೊಡೆ[4] ಬರ್ಪುದೇ ಬಱಿಯ ಮಾತಿನ ಮಾಲೆಯೊಳೇನು ಸಿದ್ಧಿ ನಾ-
ವಱಿಯೆವು ನೋಡಿಕೊಂಬುದು ಯಥಾರ್ಥಮನೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೮೩ ||

ಡಿಳ್ಳಿಯ ದಾರಿ ನೋಳ್ಪೊಡಣುಮಾತ್ರಮೆಲೇ ಹರಿಕಾರಗಲ್ಲಿಯಂ
ಕುಳ್ಳಿತು ಮಾತ ಬಣ್ಣಿಪಗೆ ಸಾವಿರ ಯೋಜನ ಲಿಂಗಲಿಷ್ಠೆಯೊಂ-
ದುಳ್ಳ ಮಹಾನುಭಾವಿಗೆ ಸಮೀಪ ಕಣಾ ನಿಜಮೋಕ್ಷ ನಾವಿದಂ
[5]ಸೊಲ್ಲಲದೇಕೆ[5] ಸರ್ವರಿದ ಬಲ್ಲರಲಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೮೪ ||

---

೧. ತಾಪದೆ (ಸ್ವ) ೨. ಳಿನಿಸಕೆ (ವ) ೩. ಮಾಡುವ (ಸ) ೪. ಬಾಯ್ದೆರೆದೊಡೆ (ರ)
೫. ಸೊಲ್ಲಿಪುದೇಕೆ (ಸ)

ದೇಹಮಿದಾರದೆನ್ನೊಳಿಹ ಜೀವಮಿದಾರದು ಹೇಮಕಾಮಿನೀ
ಮೋಹಮಿದಾರದನ್ನಜಲಕಾಂಕ್ಷೆಯದಾರದು ಕೋಪಚಿಂತೆಸಂ-
ದೇಹಮಿದಾರದಾಸಱಿಯೆನೆನ್ನವೊ ನಿನ್ನವೊ ಪೇಳು ನಂದಿನೀ-
ವಾಹನ ಭಕ್ತಿ ಭಾವನ ಸರಾಗದೊಳಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೮೫ ॥

ನವಜಲಗಂಧಪುಷ್ಪವಿಮಲಾಕ್ಷತೆಧೂಪ[1]ನಿವೇದ್ಯದೀಪವೆ-[1]
ನ್ನವೊ ಶಿವ ನಿನ್ನವೊ ಕೆಱೆಯ ನೀರನೆ ತಾಂ ಕೆಱೆಗೀವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂ-
ದವೆ ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಂ ಬಯಲಹಂಕೃತಿಯಿಾ ತನುವಿಂದೆ ನಿಮ್ಮ ನಾಂ
ವಿವರಿಸಲಾರೆ[2]ನೆಂದಱಿಯೆ[2]ನಾಂ ತಿಳುಹೈ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೮೬ ॥

ಅಡಿಗಡಿಗೆನ್ನನಂಡಲೆವ ಚಿತ್ತವನಟ್ಟೆಯೆ ಕಟ್ಟಿಮೆಟ್ಟಿ ನಿ-
ಮ್ಮಡಿಯೊಳು ಭಾವಮಂ ನಿಲಿಸಿ ಭಕ್ತನ ಮಾಡಿ ಭವಕ್ಕೆ ನೂಂಕದಿ-
ರ್ದೊಡೆ ಶರಣೆಂಬೆನೆನ್ನೊಡೆಯನೆಂಬೆ ಜಗತ್ಪ್ರಭುವೆಂಬೆ ಸರ್ವಥಾ
ಮೃಡಶಿವನೆಂಬೆನೆಂದೊಡೆನಗಂಜಿಕೆಯೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೮೭ ॥

ಪುರಹರನೆಂಬೆ ಪುಷ್ಪಕರಮರ್ದನನೆಂಬೆ ಪುರಾಣಕೋಟಿಯಂ
ಪೊರೆವವನೆಂಬೆ ಪೂರ್ವದ ಪುರಾತನ ಪುಂಗವರಂಗಸಂಗದೊಳ್
ನೆರೆವವನೆಂಬೆ ಪೊರ್ದಿದವರಂ ಪರಿಪಾಲಿಸುವಾತನೆಂಬೆ ಪೊನ್-
[3]ಗಿರಿಪತಿಯೆಂಬೆ[3] ಭೀತಿಯೆನಗೇನಿದಱಿಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೮೮ ॥

ಉಡುಪತಿಮೌಳಿಯೆಂಬೆನುಮೆಯಂ [4]ಶರೀರಾರ್ಧದಿ[4] ತಾಳ್ದನೆಂಬೆ ಕ-
ಮ್ಮಡುವ ಶಿರಾಗ್ರದೊಳ್ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಿಹನೆಂಬೆ ಫಣಾದಿನಾಥನಂ
ಮುಡಿದಹನೆಂಬೆ [5]ಕೋಟಿಶಿರ[5]ಮಾಲೆಯನಾಂತಿಹನೆಂಬೆನೆಂಬೆನೆಂ-
ದೊಡೆ ಕಡೆಗೆನ್ನ ಮಾಣಿಸುವವರಾರ್ ಜಗದೊಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೮೯ ॥

ಜನನವಿದೂರನೆಂಬೆ ಜಗಮೂಱಱ ದೇವರ ತಾತನೆಂಬೆ ನ-
ಚ್ಚಿನ ಶರಣರ್ಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮರುಳಾಗಿಹನೆಂಬೆ ಶಿವಾರ್ಚಕರ್ಗೆ ತ-
ನ್ನನೆ ತವೆ ಸೂಱೆಗೊಟ್ಟು ಸತತಂ ಸುಖಿಯಾಗಿಹನೆಂಬೆನೆಂಬೆನೆಂ-
ಬೆನು ಬಿಡದೆಂಬೆನೆಂದವರ ಕೊಂದಪೆಯಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೯೦ ॥

---

೧. ದೀಪನೈವೇದ್ಯವೆ (ಮ) ೨. ನೆಂತುಮುಮನಾ (ಸ) ೩. ಗಿರಗಿನನೆಂಬೆ (ರ)
೪. ವಪುರರ್ಧದೆ (ಸ) ೫. ಶೀರ್ಷಶತ (ರ)

ಭೋಗನ ಹಿಂದುಗೊಂಡುರುಳೆ ಪೋದವನೆಂಬೆನು ದೈತ್ಯಬಾಣನಾ
ಬಾಗಿಲ [೧]ಕಾಯ್ದು[೧] ಭಕ್ತರಸಲಂಪಟನೆಂಬೆನು ನಂಬಿಯಣ್ಣಗಾ-
ಳಾಗಿಯೆ ಮೋಹಕುಂಟಣಿಗನಾದವನೆಂಬೆನು ಚನ್ನನೆಂಜಲಂ
ಭೋಗಿಪನೆಂಬೆನೆಂಬೆನದ ಮಾಣಿಪೆಯಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೯೧ ॥

ಮಲರಿಪುವೆಂಬೆ ಮಂಗಳಮಹಾತ್ಮಕನೆಂಬೆ ಮಹೇಶನೆಂಬೆ ನಿ-
ರ್ಮಳ ನಿಜರೂಪನೆಂಬೆ ನತಬಾಂಧವನೆಂಬೆ ನಿಳಿಂಪಸಿಂಧುವಂ
ತಲೆಯೊಳು ತಾಳ್ದನೆಂಬೆ ತರುಣಾರುಣಕೋಟಿಸುತೇಜನೆಂಬೆನೈ
ಸಲೆ ಪೆಱತೊಂದನೆಂಬೆನಿದಕಂಜೆ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೯೨ ॥

ನಿರ್ಲಯನೆಂದೆ ನಿರ್ಗಮಿತನೆಂದೆ ನಿರಾಶ್ರಯನೆಂದೆ ಪಾರ್ವತೀ-
ವಲ್ಲಭನೆಂದೆ ಬಲ್ಲವರ ಬಲ್ಲಹನೆಂದೆ ದರಿದ್ರಮಾನಿನೀ-
ದಲ್ಲಣನೆಂದೆ ಕಂಜಸಖನಂದನಭಂಜನನೆಂದೆನೆಂದೆನೈ
ಸಲ್ಲದೆ ಬೇಱೆ ದೈವ ಪೆಱತೆಂದೆನೆ ಪೇಳ್ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೯೩ ॥

ಕುಂದದೆ ಭಕ್ತರಂಗದೊಳು [೨]ತಾಂಗಿಹನೆಂದೆ[೨] ಗಣಪ್ರಸಂಗದೊಳ್
ಸಂದಿಹನೆಂದೆ ಸತ್ಯರೊಳು ಸಾರ್ದಿಹನೆಂದೆ ನಿಜಾನುಭಾವದೊಳ್
ನಿಂದಿಹನೆಂದೆನೈಸೆ ಪದಿನಾಲ್ಕು ವಿಲೋಕಕೆ ಬೇಱೆ ದೈವಮುಂ-
ಟೆದೆನೆ ಜಾಗ್ರದೊಳ್ ಕನಸುನಿದ್ರೆ[೩]ಯೊಳಂ[೩] ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೯೪ ॥

ಆಲಿ-ಸರೋಜ ತುಂಬಿ ಶಿವಮೂರುತಿಯಿರ್ಕೆ ತೊಡರ್ದು ಸಂತತಂ
ನಾಲಗೆ ತುಂಬಿ ಪುಣ್ಯಮಯ ಕೀರುತಿಯಿರ್ಕೆ ಮನೋಲತಾಗ್ರದೊಳ್
ಶೂಲಿಕಪಾಲಿ ನಿಮ್ಮ ನೆನಹೇ [೪]ನೆಲಸಿರ್ಕೆ[೪] ಸದಾ ಕೃತಾರ್ಥನಾಂ
ಮೇಲಣ ಮುಕ್ತಿಗಿಕ್ಕಿಯಿದಱಿಂ ಘನವೇ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೯೫ ॥

ಮನದ ವಿಕಾರವಾಗಿ ಕೆಲಸಾರಿತು ಭಕ್ತಿ ವಸಂತಕಾಲ ಸಂ-
ಜನಿಸಿತು ಲಿಂಗಮೋಹಲತೆಯಂಕುರಿಸಿತ್ತು ನಿಜಾನುಭಾವ [೫]ಮಾ-
ವಿನತರು[೫] ಪೂತು ಕಾತುದು ಶುಭೋದಯಮಾದುದು [೬]ಭಾಪು ಭಾಗ್ಯವೇ[೬]
ದಿನದಿನಕಂ ಮಹಾಸುದಿನವಾಯ್ತೆನಗಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ ॥ ೯೬ ॥

---

೧. ಕಾಯ್ದು (ರ) ೨. ತಾನಿಹನೆಂಬೆ (ಸ); ಕೊಂಗಿಹನೆಂದೆ (ರ) ೩. ಗಳೊಳ್ (ಮ)
೪. ನೆಲಸಲ್ಕೆ (ಸ) ೫. ಚೂತನಗವು (ಸ) ೬. ಭಾಗ್ಯವದಲಾ (ರ)

ಲಿಂಗದೊಳಾಡುತುಂ ಬಿಡದೆ ಲಿಂಗವ ಹಾಡುತೆ ಲಿಂಗದೇವನಂ
ಹಿಂಗದೆ ನೋಡುತಂ [1]ಮಚ್ಚಿದು[1] ಲಿಂಗವ ಬೇಡುತೆ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿಯಾ-
ಲಿಂಗನ ಮಾಡುತುಂ ನಿಜದೆ ಲಿಂಗವ ಕೂಡುತೆ ಲಿಂಗದಂಘ್ರಿತೀ-
ರ್ಥಂಗಳ ಸೂಡುತುಂ ಸುಕೃತಿಯಾದೆ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೯೭ ||

ಗುಡಿಗಳನೆತ್ತಿ ತೋರಣವ ಕಟ್ಟಿ ಸಮಾರ್ಜನೆ [2]ರಂಗವಲ್ಲಿ[2] ಕ-
ನ್ನಡಿಕಳಸಂಗಳಿಂದೆಯುಘೆ ಚಾಂಗುಭಲಾಯೆನೆ ದೇವಕೋಟಿಯುಂ-
ಗ್ಗಡಣೆಯನಾಂತು ಬಂದು ಕರಪೀಠದೊಳಂ ಹೊಱಬೀಡ ಬಿಟ್ಟು ನಿ-
ಮ್ಮಡಿಗಳು [3]ಮೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳೆ[3] ಸುಖಿಯಾದೆ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೯೮ ||

ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಶತಕೋಟಿಯಜರ್ ಶತಕೋಟಿ ಹಿಂದುಮುಂ-
ದಡಸಿದ ರುದ್ರಭದ್ರಗಣ ಸಾವಿರಕೋಟಿ ಹಸಾದ ಜೀಯ ಬಾ-
ಳೊಡೆಯನೆಯೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸೆ ಕರಾಂಬುಜಪೀಠದೊಳೊಪ್ಪಿಯೋಲಗಂ-
ಗೊಡುತೆ ನಿಜಾನುಭಾವ ಸುಖಿಯಾಗಿರು ನೀಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೯೯ ||

ಅಸಿಮಿಷರಾಜದುಂದುಭಿ ಧಳಂಧಳಮೆಂದೆನೆ ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿ ಭೋ-
ರೆನೆ ಭುವನತ್ರಯಂಗಳ ಜನಂಗಳುಘೇಯೆನೆ [4]ದೇವರಾಯ[4] ಜೀ-
ಯೆನೆ ಗಣನಾಥರುಗ್ಗಡಿಸೆ ತುಂಬುರರೆನ್ನ ಕರಾಗ್ರಪೀಠದೊಳ್
ಘನಸುಖಸಂಗಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರ್ಪುದು ನೀಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೦೦ ||

ಬೇಡಿದವರ್ಗೆ ಬೇಡಿದ ಪದಂಗಳ ನೀವುತೆ ಬೇಡಲೊಲ್ಲದಾ-
ರೂಢಗಣಾಗ್ರಗಣ್ಯರಿಗೆ ನಿನ್ನನೆಯೊಚ್ಚತಗೊಟ್ಟು ಸೌಖ್ಯಮಂ
ಸೂಡುತೆಯೆನ್ನ ಸತ್ಕರಸರೋರುಹಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಮೂರ್ತಿಗೊಂ-
ಡಾಡುತೆ ಪಾಡುತುಂ ವಿಜಯನಾಗಿರು ನೀಂ ಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೦೧ ||

ಜಯಜಯ ರುದ್ರಭದ್ರ ಜಯ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯನಾಥಬಂಧುವೇ
ಜಯಜಯ ಜಾಹ್ನವೀಧರ ಜಯಾಜಯ ಸಿದ್ಧಶಿವಾತ್ಮಸಿಂಧುವೇ
ಜಯಜಯಯೆಂದು ಕೀರ್ತಿಸುವ ಮಂಗಳಪಾಠಕಕೋಟಿಯಿಂ ನಿರಾ-
ಮಯಕರಪೀಠದೊಳ್ ನೆಲೆಸಿ ಪಾಲಿಸು ನೀಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ || ೧೦೨ ||

---

೧. ಮೆಚ್ಚಿದು (ಮ) ೨. ರಂಗವಾಲಿ (ರ) ೩. ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡು (ಸ)
೪. ದೇವರಾಜಿ (ರ); ದೇವರಾವು (ಸ).

ಈ ಶತಕಪ್ರಬಂಧವ ಮಹೋತ್ಸವದಿಂ [೧]ಮನಮುಟ್ಟಿ[೧] ಚಿತ್ತದೊಂ-
ದಾಸಱ ಬಿಟ್ಟು [೨]ಮುಕ್ತಿಗೊಡಂಬಟ್ಟು[೨] ಕರಂ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳ್ವ ವಿ-
[೩]ಶ್ವಾಸನಶೇಷಭೂಷಣನ ಪಾದದೊಳಂ ಮನೆಗಟ್ಟಿಗೊಂಡು ನಾಂ
ಭಾಸುರಭಕ್ತಿಭಾವನೆಯೊಳಿಪ್ಪೆ ಕಣಾ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ[೩] ॥ ೧೦೩ ॥

★ ಸಂ. : ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪೂರ

---

೧. ಮನವಿಟ್ಟು   ೨. ಮುಕ್ತಿರತಿದೊಟ್ಟು (ಮ)

೩. ಶ್ವಾಸಿಗಶೇಷಭಾಗ್ಯಚಯಮಂ ಶುಭಕೀರ್ತಿಯನೀವುತಂತ್ಯದೊಳ್
ಭಾಸುರಮುಕ್ತಿಸಂಪದವನಾಗಿಸು ನೀಂ ಗುರುಶಂಕರೇಶ್ವರಾ (ರ)

ರಸಾನುಭೂತಿಯಲ್ಲಿ ಆವರಣಭಂಗ

ಜಗತ್ತಿನ ವಿಚಾರಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಭಾರತೀಯ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸಕರು ನೀಡಿದ ಕಾಣಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರಸಪ್ರಸ್ಥಾನವು ಪ್ರಮುಖವಾದುದು. ರಸದ ಬಗೆಗಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಭರತನು ತನ್ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. 'ವಿಭಾವಾನುಭಾವಸಂಚಾರಿಸಂಯೋಗಾದ್ರಸನಿಷ್ಪತ್ತಿಃ' ಎಂಬುದೇ ಆ ಸೂತ್ರ. ವಿಭಾವ, ಅನುಭಾವ, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಭಾವಗಳು, ಸ್ಥಾಯಿ ಭಾವದೊಂದಿಗೆ ಸಂಯೋಗ ಹೊಂದಿ ರಸವು ಅನುಭೂಯಮಾನವಾಗುವದು ಎಂಬುದು ಸೂತ್ರಾರ್ಥ. ಈ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುವದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗೆಗೆ ಹಲವು ಜನರು ತಮ್ಮಮ್ಮವೇ ಆದ ವಾದಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಟ್ಟಲೊಲ್ಲಟ, ಶಂಕುಕ, ಭಟ್ಟನಾಯಕ, ಅಭಿನವಗುಪ್ತ ಮೊದಲಾದವರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ವಾದಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವವೂ ರಸಾನುಭವದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಆಗುವಂತೆ ಬಿಚ್ಚಿಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅರ್ವಾಚೀನ ಅಲಂಕಾರಿಕನಾದ ಜಗನ್ನಾಥ ಪಂಡಿತನು ತನ್ನ ರಸಗಂಗಾಧರದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಆವರಣಭಂಗದ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯು ರಸಾನುಭವದ ನೈಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ಆವರಣಭಂಗದ ವಿವರಣೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿದೆ.

'ಆವರಣಭಂಗ' ಎಂಬ ಪದವಾಗಲೀ, ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಲೀ ಆಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ವೇದಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು. ವೇದಾಂತಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆವರಣಭಂಗದ ವಿವರಣೆಯುಂಟು. ಪಂಡಿತರಾಜ ಜಗನ್ನಾಥನು ಅದನ್ನು ರಸಾನುಭವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ ತೋರಿಸಿ ರಸರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಕಾವ್ಯ ಅಥವಾ ನಾಟಕವನ್ನು ಓದುವಾಗ ಅಥವಾ ಕೇಳುವಾಗ ಸಹೃದಯನು ರಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ವ ಆಲಂಕಾರಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಅನಂತರ ರಸಗಂಗಾಧರದಲ್ಲಿನ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಭಟ್ಟಲೊಲ್ಲಟನ ಪ್ರಕಾರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಾಯಕ-ನಾಯಿಕೆಯರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶೃಂಗಾರಭಾವವಿರುತ್ತದೆ. ರಾಧಾ-ಮಾಧವರ ಕಥೆಯು ನಾಟಕದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅವರೇ (ರಾಧಾ, ಮಾಧವರು) ನಿಜವಾದ ಪ್ರೇಮಿಗಳು. ಅವರ ಅನುಕರಣವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಟರಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಈ ಭಾವವು ಅನುಕರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ನಟರ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ನಾಟಕ ನೋಡತಕ್ಕ ಸಹೃದಯರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಶೃಂಗಾರಭಾವವು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದು ನಿಜವಾದ ರಾಧಾಮಾಧವರಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಉತ್ಕಟವಲ್ಲ. ಗೌಣರೂಪದಲ್ಲಿಯದು. (ಲೊಲ್ಲಟಮೀಮಾಂಸಕ. ಇದು ಮೀಮಾಂಸಾ ಪದ್ಧತಿಯ ಆರೋಪವಾದ)

ಶಂಕುಕನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಇದೇ. ಆದರೆ ಅನುಕಾರ್ಯರು (ಮೂಲ ರಾಧಾಮಾಧವರು) ಅನುಕರ್ತರಲ್ಲಿ (ನಟರು) ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿನ ಕುದುರೆಯಂತೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಭಾವವಿರುವದೆಂದು ಆವನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿಯ ಕುದುರೆಯು ಕುದುರೆಯಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ತಾದಾತ್ಮ್ಯಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದಲೇ ಸಹೃದಯನು ರಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ರಸಾನುಭವ ಕೂಡ ಮೂಲನಾಯಕಾದಿಗಳಷ್ಟು ತೀವ್ರವಲ್ಲ. ಅದು ಗೌಣವೇ. (ಇದು ನೈಯಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಯ ಅನುಮಿತಿ-ವಾದವು.)

ಭಟ್ಟನಾಯಕನ ವಿವರಣೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಸುಸಂಬದ್ಧವೂ ತಾರ್ಕಿಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಆವನು ಸಹೃದಯನಿಗೇ ಮಹತ್ವವನ್ನಿತ್ತು ಆತನೇ ಪೂರ್ಣರಸಾನು-ಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವನೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಶಬ್ದದ ಅಭಿಧಾ, ಲಕ್ಷಣಾ, ವ್ಯಂಜನಾದಿಶಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಭಾವಕತ್ವ ಭೋಜಕತ್ವ ಎಂಬ ಇನ್ನೆರಡು ಶಕ್ತಿ-ಗಳನ್ನು ಇವನು ಒಪ್ಪುತ್ತಾನೆ. ಶಬ್ದದ ಭಾವಕತ್ವಶಕ್ತಿಯು ಮೂಲ ಅನು-ಕಾರ್ಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ ಸಾಧಾರಣೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ರಾಧೆಯ ರಾಧಾತ್ವವನ್ನು, ಮಾಧವನ ಮಾಧವತ್ವವನ್ನು ಸಹೃದಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳಿಸಿಹಾಕಿ ಅವರನ್ನು ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರಿಯಪ್ರೇಯಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ರಾಧಾಮಾಧವರ ದೇವತ್ವವು ರಸಬೋಧೆಗೆ ಬಾಧಕ-ವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಬ್ದದ ಭೋಜಕತ್ವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಹೃದಯನು ಆ ನಾಯ-ಕಾದಿಗಳ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. (ಇದು ಸಾಂಖ್ಯಪದ್ಧತಿಯ ಭುಕ್ತಿವಾದವೆಂದು ಹೆಸರು).

ಅಭಿನವಗುಪ್ತರು ಈ ಮತವನ್ನು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುವದು ಅನವಶ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಥನೀಯ. ಸಹೃದಯನಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರರೂಪವಾಗಿರುವ ಅನುಭವಗಳೇ ವಿಭಾವಾದಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಚೋದಿತವಾಗಿ ರಸದ ಅನುಭವ ಪಡೆಯುವವು. ಮಳೆ ಬಂದೊಡನೆ ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆ ತಾನಾಗಿ ಹೊರಸೂಸುವಂತೆ ವಿಭಾವಾದಿಗಳ ಸಂಯೋಗವು ರಸಿಕನಲ್ಲಿ ರಸಾನುಭವ-ವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕಾರಹೀನನಿಗೆ ರಸಾನುಭವವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಾಲಕರು ಶೃಂಗಾರರಸವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲಾರರು. (ವೇದಾಂತದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ-ವಾದವು ಇದು.) ಇದನ್ನೇ ಅಲಂಕಾರಿಕರು ತಮ್ಮ ಮತವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿ-ಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಮತವನ್ನು ಒಪ್ಪುವದರಿಂದ ಶೃಂಗಾರಾದಿ ರಸಾನುಭವಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆ ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಆದರೆ ಕರುಣ ಬೀಭತ್ಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ? ಅಂಥ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕೇಳುವಾಗ ನಮಗೆ ಆಗುವದು ಆನಂದವೊ, ದುಃಖ ಜುಗುಪ್ಸೆ-

ಗಳೊ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಉತ್ತರವು ಸಿಕ್ಕುವದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೀಭತ್ಸಾದಿಗಳ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ಆಗುವ ಸಂತೋಷವು ಕವಿಯ ವರ್ಣನಾ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಸೂಸುವ ಭಾವನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. 'ಆಹಾ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕವಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ' ಎಂಬ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯೇ ಅಲ್ಲಿ ಸಹೃದಯನು ಅನುಭವಿಸುವ ಆನಂದ ಎಂದು ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಬೇರೆ, ರಸಾನುಭವ ಬೇರೆ ಎಂಬುದು ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧವಾದ ಮಾತೇ ಆಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು (ದರ್ಪಣಕಾರ) ಕರುಣ ಬೀಭತ್ಸಗಳೂ ಸಂತೋಷ-ವನ್ನೇ ಕೊಡುವವೆಂದೂ, ಆದಕ್ಕೆ ಸಹೃದಯರ ಅನುಭವವೇ ಪ್ರಮಾಣ-ವೆಂದೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪರಿಣಾಮವೇ ತಿಳಿದಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ವಿವರಣೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿ ಜಾರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆವರಣಭಂಗದ ವಿವರಣೆಯಿಂದ ಈ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ.

ವಿಭಾವಾದಿಗಳಿಂದ ರಸವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ರಸವು ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವ ಅಥವಾ ಬೇರೆಡೆಯಿಂದ ಬರುವ ಪದಾರ್ಥವಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಪದಾರ್ಥವೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿನ ಪದಾ-ರ್ಥವು ಪ್ರಕಾಶ ಬಿದ್ದೊಡನೆ ಕಾಣುವಂತೆ, ವಿಭಾವಾದಿಗಳಿಂದ ಸಹೃದಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ರಸ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರ ಅನುಭವವೂ ಆಗಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ರಸವೆಂದರೆ ಆನಂದವೇ ವಿನಾ ಬೇರೊಂದಲ್ಲ. ರಸದ ಅನುಭವವು ಆನಂದವೆಂದು ಶ್ರುತಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. 'ರಸೋ ವೈ ಸಃ ರಸಂ ಹ್ಯೇವಾಯಂ ಲಬ್ಧ್ವಾಽನಂದೀಭವತಿ' ಎಂದು ತೈತ್ತಿರೀಯದ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ ಹೇಳಿದೆ. ಆಲಂಕಾರಿಕರೂ ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. 'ಅನಾವೃತಾನಂದ ಏವ ರಸಃ' ಆನಂದದ ಅನಾವರಣವೇ ರಸವು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ರಸವನ್ನು ಯಾವದು ಆವರಿ-ಸುತ್ತದೆ. ಆದರ ಭಂಗ ಹೇಗೆ? ಇಲ್ಲಿ ವೇದಾಂತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸಹಾಯ ಬೇಕಾಗುವದು.

ನಿರ್ಗುಣನೂ ನಿರಾಕಾರನೂ ಆದ ಪರಬ್ರಹ್ಮವಸ್ತುವೊಂದೇ ಸತ್ಯ-ವಾಗಿರುವದಷ್ಟೆ. ಅದು ಅನಾದಿಯಾದ ಮಾಯೆಯ ಉಪಾಧಿಯಿಂದ ಈಶ್ವರ ಜೀವನಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಈಶ್ವರಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಯಾರೂಪವಾದ ಪಂಚ ಮಹಾಭೂತ, ಜಗತ್ತು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಜೀವಚೈತನ್ಯವು. ಇದರಿಂದಲೇ ಜೀವರಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಜಾಗೃದವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ, (ನಾವು ಎಚ್ಚರವಾಗಿರುವಾಗ) ಇಂದ್ರಿಯವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ತಿಳಿ-ಯುವದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಜ್ಞಾನವೆಂದರಾದರೂ ಏನು? ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿದ್ದ

ಚೈತನ್ಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗುವದೇ ಆದರ ಜ್ಞಾನ. ಸರ್ವಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈಶ್ವರಚೈತನ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಅವಿದ್ಯೆಯು ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮೂಲಾವಿದ್ಯೆಯು. ಈ ಮೂಲಾವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೊಂದು ಅಜ್ಞಾನವಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕಾರ್ಯಾವಿದ್ಯಾ ಅಥವಾ ತೂಲಾವಿದ್ಯಾ. ಅದು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಮುಚ್ಚಿಹಾಕಿರುತ್ತದೆ. (ಮೂಲಾವಿದ್ಯೆಯು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯ ಈಶ್ವರಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಹಾಕಿದರೆ ತೂಲಾವಿದ್ಯೆಯು ಪದಾರ್ಥದ ಅರಿವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಡುವದಿಲ್ಲ.) ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಆ ತೂಲಾವಿದ್ಯೆಯು ಪರದೆ ಸರಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಚೈತನ್ಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥದ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣು ಕೊಡವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆದರ ಮೇಲಿನ ತೂಲಾವಿದ್ಯೆಯು ತೆರೆಸರಿದು ಅಲ್ಲಿ ಘಟಚೈತನ್ಯವು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊಡವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ ತೂಲಾವಿದ್ಯೆಯೇ ಆವರಣವು. ಆ ಅವಸ್ಥೆಯೇ ಆವರಣಾವಸ್ಥೆ. ಈ ಆವರಣವನ್ನು ಸರಿಸುವದೇ ಆವರಣಭಂಗವು.

ಪದಾರ್ಥಗಳ ಜ್ಞಾನವಾಗುವದು ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತಃಕರಣದ ಮೂಲಕವಾಗಿ. ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿಯೇ ಜೀವಚೈತನ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಜೀವಚೈತನ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ತೈಜಸದ್ರವರೂಪವಾದ ಅಂತಃಕರಣವು ಹರಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂತಃಕರಣವು ಜೀವಚೈತನ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ, ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ ತಾನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಇಂದ್ರಿಯದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ತತ್ತದಾಕಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತದೆ. ಚೈತನ್ಯವು ಅಲ್ಲಿ ಹೋದೊಡನೆ ತೂಲಾವಿದ್ಯೆಯು ಆ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲೇಬೇಕು. ಚೈತನ್ಯ ಅಜ್ಞಾನಗಳು ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಆಫೀಸರನು ವರ್ಗವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಮೊದಲಿನವನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಇದೇ ಆವರಣಭಂಗವು.

ರಸಾನುಭವದಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಕ್ರಿಯೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಆನಂದವು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆವರಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ವಿಭಾವಾದಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅಂತಃಕರಣ ಕರಗಿ ಆವರಣಭಂಗವಾಗಿ ಆನಂದವು ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಹೃದಯನು ಅನಿರ್ವಚನೀಯವೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದಸಮಾನವೂ ಆದ ಶುದ್ಧ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದೇ ನಿಜವಾದ ರಸಾನುಭವವು.

ಕರುಣ ಬೀಭತ್ಸಾದಿಗಳಿಗೂ ಈ ಮಾತು ಅನ್ವಯಿಸುವದೆ ? ಅಂತಃಕರಣ ಚೈತನ್ಯವು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತತ್ತದಾಕಾರ ವ್ಯಾಪಿಸುವದೆಂದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ದುಃಖ ಜುಗುಪ್ಸೆಗಳೇ ಅನುಭವವಾಗಬೇಕಲ್ಲ; ಎಂದರೆ ಅದು ಹಾಗಲ್ಲ. ರಸವು ಆನಂದಸ್ವರೂಪವು. ಕರುಣಾದಿಗಳು ಅದು ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ವಿವಿಧ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು, ಅವುಗಳು ಆನಂದದ ತೆರೆ ಸರಿಸುವ (ಆವರಣವನ್ನು

ತೆರೆಯುವ) ಕಾರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ತೆರೆ ಸರಿದಾಗ ಆಗುವ ಅನುಭವ ಆನಂದವೇ. ಶೃಂಗಾರ, ಕರುಣ ಎಲ್ಲ ರಸಗಳ ವಿಭಾವಾದಿಗಳು—ಗುರಿ ಅಲ್ಲ, ಸಾಧನಗಳು. ಆವೃತ ಆನಂದವನ್ನು ಅವು ತೆರೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮಾತ್ರವಿರುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಭಾವಾದಿಗಳ ರಸಗಳ ಪರಿಣಾಮವೊಂದೇ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೇ ಅಂಥ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದುಃಖಾದಿಗಳು ಅನುಭವಾಯಮಾನವೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ದುಃಖವೆಂದರೇನು ? 'ಬಲವದ್ವೇಷವಿಷಯಃ ದುಃಖಲಕ್ಷಣಮ್.' ನಾವು ಯಾವದನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ದ್ವೇಷಿಸುವೆವೋ ಅದರ ಅನುಭವವೇ ದುಃಖ. ಕಾವ್ಯನಾಟಕಾದಿಗಳ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದ್ವೇಷಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ದುಃಖದ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯೇ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ರತಿಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಗುರು ಹಲ್ಲುಗಳ ಗಾಯಗಳಾದರೂ, ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮವಾದರೂ ಅದು ದುಃಖದಾಯಕವಾಗದೇ ಸಂತೋಷವಹವಾಗಿರುವದು. ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ದ್ವೇಷವಿಲ್ಲದಿರುವದೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ರಸಾದಿಗಳ ಅನುಭವವು ಕೇವಲ ಸುಖವೇ. ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವಿಭಾವಾದಿಗಳ ಪ್ರಚೋದನೆಯಿಂದ ಅಂತಃಕರಣಚೈತನ್ಯವು ರಸವನ್ನು ಅನಾವರಿಸಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವದೊ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ರಸಾನುಭವವಿರುತ್ತದೆ. ವಿಭಾವಾದಿ ಮುಗಿದು ಜೀವಚ್ಚೈತನ್ಯ ಆ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟೊಡನೆ ಅಜ್ಞಾನ, ಮತ್ತೆ ರಸದ ಮೇಲೆ ತೆರೆ ಎಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇದು ಆವರಣ ಹಾಗೂ ಭಂಗದ ಕ್ರಿಯೆ.

ಆವರಣಭಂಗದ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ರಸಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅದರ ನೈಜ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ತರ್ಕಬದ್ಧ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದೆ. ರಸಾನುಭವದ ಬಗೆಗಿನ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿವಾರಿಸಿದೆ. ಅಲಂಕಾರಶಾಸ್ತ್ರದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ರಸಪ್ರಸ್ಥಾನವು ಅಜೇಯವಾಗಿ ಮೆರೆಯಬಹುದು.*

★ ವಿ. ಕೆ. ವೀಣಾಕರ

---

* ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಅಮೂಲ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಧಾರವಾಡದ ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಹಾಪಾಠಶಾಲೆಯ ಪ್ರಧಾನರಾದ ಪಂಡಿತವರೇಣ್ಯ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿ ಪೂಜ್ಯ ಬಾಲಚಂದ್ರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರಿಗೆ ಲೇಖಕನು ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಅರ್ಜುನವಾಡ ಶಾಸನದ ಕವಿಳಾಸಪುರ

ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ದೊರೆತಿವೆ. ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ವವಾದುದು ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಶಾಸನ. ಈ ಶಾಸನ ದೊರೆಯುವವರೆಗೆ, ಬಸವಣ್ಣನವರು ಕೇವಲ ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವರೆಂಬುದಾಗಿ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳ[೧] ವಾದವಾಗಿತ್ತು. ಅರ್ಜುನವಾಡ ಶಾಸನವು ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಹಾಕಿ ಬಸವಣ್ಣನವರು 'ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ' ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಈ ಶಾಸನವು ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ.

ಅರ್ಜುನವಾಡ ಶಾಸನದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಸಂಗತಿಗಳು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಂಶಾವಳಿಯು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾದುದು.

"......ಮತ್ತಂ ತರ್ದ್ದವಾಡಿ ಮಧ್ಯಗ್ರಾಮ ಬಾಗವಾಡಿ ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಮಾದಿರಾಜನ ತನೂಜಂ ಬಸವರಾಜನ ಮಹಿಮೆಯೆಂತೆಂದಡೆ......

ಸಂಗನಬಸವನ ಅಗ್ರ [ಜ][೨]
[೩][ಲಿಂ]ಗೈಕಂ ದೇವರಾಜ ಮುನಿಪನ ತನಯಂ ॥
ಜಂಗಮಪರುಸಂ [೪][ಕಾವ]ರ
ಸಂಗಂ ಪ್ರಿಯಸುತನೆನಿಪ್ಪ ಕಲಿದೇವರಸಂ ॥

ಕಲಿದೇವಮುನಿಪನಾತ್ಮಜ
ಸಲೆ ಮೂಜಗದೊಳಗೆ ಮೆರೆದ ಮಾ[ನ]ವ ದೇವಂ ॥
ಗೆಲಿದಂ ಅಶನ ಬೆಸನವ
ಛಲರದಿಕಂ ಹಾಲಬಸವಿದೇವ-ಮುನೀಶಂ॥ *

ಹೀಗೆ ಮಾದಿರಾಜನಿಂದ ಹಾಲಬಸವಿದೇವ ಮುನೀಶನ ವರೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ವಂಶಚಿತ್ರ ಮೂಡಿದೆ. ಹಾಲಬಸವೀಶನು ಬಸವನ ಅಣ್ಣನಾದ ದೇವರಾಜನ ಮರಿಮಗ. ಆತ ವೀರವ್ರತಿಯಾಗಿ "ಕವಿಳಾಸಪುರ"ದಲ್ಲಿ ಮೆರೆದನೆಂಬುದಾಗಿ ವರ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಯಾದವ ಕನ್ನರದೇವನ [ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೪೬–೧೨೬೦] ಪಾದಪದ್ಮೋಪಜೀವಿಗಳಾದ ಚೌಡಿಸೆಟ್ಟಿ–ನಾಗರಸರು ಮತ್ತು ಉಭಯ ನಾನಾದೇಶಿಮುಮ್ಮರಿ-

೧. ಡಾ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ-ಮುಂತಾದವರು
೨–೩–೪. N. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರಾಯರ ಪಾಠ
* ಅರ್ಜುನವಾಡ ಶಾಸನದ ಭಾಗ.

ದಂಡಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಎರಡು ದತ್ತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಶಾಸನವಿದಾಗಿದೆ. "ಚೌಡಿ-ಸೆಟ್ಟಿಯರ ನಿಯಾಮದಿಂ" 'ನಾಗರಸರು' ಹಾಲಬಸವಿಮುನೀಶನಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೬೦ರಲ್ಲಿ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟಿರುವದಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ "ಕವಿಳಾಸಪುರವೆ ಸಾಸನದ ವನೆ"[೧] ಎಂದು ಲಿಖಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ "ಕವಿಳಾಸಪುರ" ಯಾವುದು ಎಂಬುದು ವಾದಗ್ರಸ್ತ ವಿಷಯ-ವಾಗುಳಿದಿದೆ.

"ಪುಲಿಗೆರೆಯ" ಸೋಮನಾಥನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ದತ್ತಿಬಿಟ್ಟು ಕೆತ್ತಿಸಿದ ಶಾಸನ ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಆಡವಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಾಳಾದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದೆ "ಕವಿಳಾಸಪುರವೆ ಸಾಸನದವನೆ"[೧]-ಯೆಂದು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಶಾಸನ ದೊರೆತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೂ "ಕವಿಳಾಸಪುರ"ಕ್ಕೂ ಯಾವುದಾದರೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೇ ಎಂಬುದೀಗ ವಿಚಾರಾರ್ಹ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ನಂದೀಮಠರವರು ಚೌಡದಾನಪುರ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ "ಧರೆ-ಯೊಳ್ ಕವಿಳಾಸಮೆನಿಪ ಮುಕ್ತಿಕ್ಷೇತ್ರಂ" ಎಂಬುದರ ಮೇಲಿಂದ ಕವಿಳಾಸ-ಪುರವೆಂದರೆ ಚೌಡದಾನಪುರವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.[೨]

ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಅವರು[೩] "ಮಣಿಗವಳ್ಳಿ"(ಮನುಗೂಳಿ)ಯೇ 'ಕವಿಳಾಸಪುರ'ವಾಗಿರಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಶಾಸನ ಕೆತ್ತುವವ 'ಲಿ' ಲುಪ್ತವಾಗಿರಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ವಾದಿಸಿ, 'ಮಣಿಗವಳ್ಳಿ'ಯೇ "ಕವಿಳಾಸಪುರ" ಎಂದು ವಿವರಿಸುವರು. ಇದು ಬಳಸುದಾರಿಯೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪ್ರೊ. ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಎಂ. ಎ, ಅವರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಾ[೪], ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಶಾಸನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿರುವ "ಕವಿಳಾಸ ಪುರ"ದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳೆಡೆಗೆ ಗಮನವನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದುವೇ ನಿಜವಾದ, ವಿಚಾರಣೀಯ ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯ.

ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾದ 'ಕವಿಳಾಸಪುರ'ದ ಸೀಮೆ— "....... ಚೌಡಿಸೆಟ್ಟಿಯರ ನಿಯಾಮದಿಂ ನಾಗರಸರುಂ ಪುರದಿಂ **ಪಡುವಲ** ತೊರೆಯ ಕೂಡಿದ ಹಳ್ಳ ನೀರುವರಿಯೆ ಮೇರೆಯಾಗಿ ಮೇಲೆ ಕಲುಕುಟಿಗಗೆರೆ ಬಸವನ ಗೋಡಿ, **ಬಡಗಲು** ಮೊಸರಗುತ್ತಿಯ ರಾರವಿಡಿ[ದು], **ಮೂಡಲು** ಜಂಚಿಗಲ್ಲು ಕಣಿ ಕುಚ್ಚಗೋಡಿಯಿಂ ಬಂದ ಹಳ್ಳ ನೀರುವರಿಯೆ, **ತೆಂಕಲು** ತೊರೆಯ ಕೂಡಲು, ಈ ಚತುಸ್ಸೀಮಾಭ್ಯಂತರ **ಕವಿಳಾಸಪುರದಲ್ಲಿ**......."[೫]

---

೧. ಅರ್ಜುನವಾಡ ಶಾಸನ; ೨. ಶಿವಾನುಭವ ೪-೪. ೩. ಶ್ರೀ ಬ. ಶಾ. ಪು. ೧೫೧.
೪. ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತ ಶಾಸನಗಳು, ಪುಟ ೪೬. ೫. ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಶಾಸನ.

ಈ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ಕವಿಳಾಸಪುರ"ದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ, ನಿಸ್ಸಂದಿಗ್ಧವಾದ ಮೇರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೇರೆಯನ್ನೇ ಸೂಚನಾಂಶ(ನಿರ್ದೇಶಕಾಂಶ) ವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಅರ್ಜುನವಾಡದ ನೆರೆಯ ನಾಡನ್ನು ಹುಡುಕಿದರೆ, ಬೆಳಕು ಬೀಳಬಹುದು.

ಅರ್ಜುನವಾಡದಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಫರ್ಲಾಂಗ ನಡೆದು ಬಂದರೆ, ಮಧ್ಯ ಫಲವತ್ತಾದ ಪ್ರದೇಶವೂ, ಮೂಡಲಬದಿಯಲ್ಲಿ ಮರಡಿ (ದಿನ್ನೆ) ಪ್ರದೇಶವೂ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾಗ ವಿಸ್ತಾರವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇದರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹಾಳಾದ ಆದರೂ ಇಂದಿನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನವೀಕರಿಸಿದ "ಮಲ್ಲಿ-ಕಾರ್ಜುನ" ದೇವಾಲಯ[೧] ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಡಿಯ ಬಲ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಗ್ನವಾದ ಮತ್ತೆರಡು ಲಿಂಗಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳೇ 'ನಾಗೇಶ್ವರ'[೨] ಹಾಗೂ 'ಸಂಗಮೇಶ್ವರ'[೩] ಲಿಂಗಗಳೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಗುಡಿಯ ಪೂರ್ವಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೇ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಹಾಲಬಸವಿದೇವಮುನಿಪನ ಮಂದಿರವಿದೆ.

ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಗುಡಿಯ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ "ಹರಣ ಕಾಶಿ" ನದಿಯಿದೆ. ಅದು ಇಲ್ಲಿ [೪]ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಅರ್ಜುನವಾಡ ವರೆಗೆ ಒಂದೆರಡು ಫರ್ಲಾಂಗು ಹರಿದಿದೆ. [ನಕ್ಷೆ ನೋಡಿರಿ]. ಇದನ್ನೇ "ಕವಿಳಾಸತೀರ್ಥ"[೫] ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. "ಕವಿಳಾಸತೀರ್ಥ"ದಿಂದ ಪಡುವಲಕ್ಕೆ[೬] ೨, ೩ ಫರ್ಲಾಂಗ ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ 'ಕೊಚ್ಚರಗಿ' ಹಳ್ಳವು ಬಂದು ಕೂಡಿದೆ. ಈ ಹಳ್ಳ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳ "ಕಲಕುಟಿಗೆರೆ", ಹರಿದ ಭಾಗ[೭] "ಬಸವನಗೋಡಿ"; ಇದರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬದಿಗೆ "ಮುಸರಗುಪ್ಪಿ"[೮]ಯು ಮರಡಿಯಿದೆ. ಕಲಕುಟಿಗೆರೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ಇದು ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹೊರಳಿ "ಪಡುವಲತೊರೆ"[೯]ಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೂಡುತ್ತದೆ.

೧, ೨, ೩. "ಕವಿಳಾಸಪುರದೊಳಗೆ ಸ್ವಂಭುಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ, ಸಂಗಮೇಶ್ವರ, ನಾಗೇಶ್ವರ ಈ ಮೂರು ಲಿಂಗಕಂ......" —ಅ. ಶಾಸನ.

೪. "ತೆಂಕಲುತೊರೆ" —ಅ. ಶಾಸನ.

೫. "ಕವಿಳಲಸತೀರ್ಥ......" —ಅ. ಶಾಸನ.

೬. "ಪಡುವಲ ತೊರೆಯು ಕೂಡಿದ ಹಳ್ಳ ನೀರುವರಿಯೆ..." —ಅ. ಶಾಸನ.

೭. "...ಮೇಲೆ ಕಲಕುಟಿಗಗೆರೆ ಬಸವನಗೋಡಿ..." —ಅ. ಶಾಸನ.

೮. "...ಮುಸರಗುತ್ತಿಯ ದಾರವಿಡಿದು..." —ಅ. ಶಾಸನ.

೯. "ಪಡುವಲತೊರೆ" —ಅ. ಶಾಸನ.

ಹಾಲಬಸವಿದೇವನ ಮಂಟಪದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ "[೧]ತಳದ ದೇವರು" ಎನ್ನುವ ಸ್ಥಳವಿದೆ

ಕಲಕುಟಿಗಗೆರೆಯಿಂದಲೇ ಇನ್ನೊಂದು ಹಳ್ಳ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಅದು [೨]ಮೂಡಲ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಅದು ಕೆಲವು [೩]"ಕಲ್ಲಖಣಿ"ಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಯ್ದು ಒಂದು [೪]"ಕೋಡಿ"ಯನ್ನೇ ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೂ, ಮುಂದೆ ಕೆಲವೊಂದು ಅಂತರದಮೇಲೆ ಪಶ್ಚಿಮಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೂ ಹರಿದು ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಉತ್ತರದ ಬದಿಗೆ ಹಾಯ್ದು, [೫]ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹರಿಯುವ ಹರಣಕಾಶಿಯನ್ನು ಕೂಡುತ್ತದೆ.

[೬]ಈ ಎರಡು ಹಳ್ಳ, ನದಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಸೀಮೆಯ ನಡುವೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಾದುದೊಂದು ಮೈದಾನಪ್ರದೇಶವೇ ನಿರ್ಮಾಣವಾದಂತಾಯ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಅಗೆದರೆ ಹಳೆಯಮನೆಗಳ ಅವಶೇಷಗಳೂ, ಕಾಳಿನ ಕಣಜ(ಹಗೆ)ಗಳೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆ, ಪಾತ್ರೆ, ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕುರುಹುಗಳೂ ದೊರೆತಿರುವುದಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಜನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಭಾಗವೇ 'ಕವಿಳಾಸಪುರದ' ಭಾಗವಾಗಿರಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದುವೆ 'ಕವಿಳಾಸಪುರವಾಗಿ' ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದೀಯ ದಾಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ನೆಲಸಮವಾಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕೆಲ ಕುರುಹುಗಳು ಉಳಿದಿವೆ. ಅವೇ 'ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ' 'ನಾಗೇಶ್ವರ' ಸಂಗಮೇಶ್ವರ' ಲಿಂಗಗಳು ಮತ್ತು 'ಹಾಲಬಸವಿ ಮುನಿಪನ' ಮಂಟಪ.

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ 'ಚತುಸ್ಸೀಮಾಭ್ಯಂತರ....ಪ್ರದೇಶ"ಕ್ಕೂ ಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಡು ವಿವರಿಸಿರುವ ಪ್ರದೇಶದ ವರ್ಣನೆಗೂ ಇರುವ ಹೋಲಿಕೆಯನ್ನು ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ [ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ] ನೋಡಿದರೆ ವಿವರ ಮನದಟ್ಟಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿರುವ ಕೆಲ ಊರು, ಪ್ರದೇಶಗಳೂ, ಮಂದಿರಗಳೂ ಇಂದಿಗೂ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

---

೧. "ತಳವಿರ್ತಿ" —ಅ. ಶಾಸನ.

೨. "ಮೂಡಲು" —ಅ. ಶಾಸನ.

೩. ೪. ೫. } "...ಜಂಚಿಕಲ್ಲಕಣಿ ಕಚ್ಚಗೋಡಿಯಿಂ ಬಂದ ಹಳ್ಳ ನೀರುವರಿಯೆ ತೆಂಕಲು ತೊರೆಯ ಕೂಡಲು..." —ಅ. ಶಾಸನ.

೬. "...ಈ ಚತುಸ್ಸೀಮಾಭ್ಯಂತರ..." —ಅ. ಶಾಸನ.

[1](i) ಕೊತ್ತಸಿ-ಕೊಟ್ಟಸಿ—ಕೊಚ್ಚರಿ>ಕೋಚರಿ.

[1](ii) ಕುರುವನಿಗೆ>ಕುರುಣಿ.

[1](iii) ಮೊಸರಗುತ್ತಿ>ಮುಸರಗುಪ್ಪಿ.

[1](iv) ಅಂಕವಲ = ಅರ್ಜುನವಾಡ.

[1](v) ನೊಲೆನಾಡು>ನೂಲಿನಾಡು>ನೂಲಿಕರಿಯಾತು [ಪೇಶ್ವೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ]

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ [2]“ಕವಿಳಾಸಪುರ”ವಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿ, ಕಾಲನ ದವಡೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ, ನೆಲಸಮವಾಗಿ, ಇಂದು ಫಲವತ್ತಾದ “ಕವಿಳಾಸಪುರ”ದ ಅಡವಿಯಾಗಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದೆ. ಇದುವೆ “ಕವಿಳಾಸಪುರ”ವಾಗಿತ್ತೆಂದೇ, “ಸಾಸನದವನೆ ಕವಿಳಾಸಪುರದ”ಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ-ವಾಡದ ಶಾಸನ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಇನ್ನು ಶಾಸನೋಕ್ತ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ಈಗ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

---

೧. ಕೊಟ್ಟಸಿ...ಕುರುವನಿಗೆ...ಮುಸರಗುತ್ತಿ...ಅಂಕವಲ..ಕುಂಡಿನಾಡ..ನೊಲೆನಾಡು..”
—ಅ. ಶಾಸನ.

೨. ಶ್ರೀ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಗಳು “ಕವಿಳಾಸಪುರವು” ಬಸವಣ್ಣನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದು. ಬಸವಣ್ಣ-ನವರು ಮೊದಲು ಕಾಶ್ಯಪ ಗೋತ್ರದ ಚಂದಿಮರಸ, ಚಂದ್ರಾಂಬೆಯ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದರೆಂದೂ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ‘ಬಾಗವಾಡಿ ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ’ ಇವರನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲುಹಿದನು. ಕಾರಣ ಚಂದಿಮರಸ, ಚಂದ್ರಾಂಬೆ ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿಗೀಡಾದುದು. ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಸೀಮೆಯ ಕರಣಿಕಮನೆತನದವರು‘ಕಾಶ್ಯಪ’ಗೋತ್ರದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ‘ತರ್ದವಾಡಿ ಮಧ್ಯಗ್ರಾಮ ಬಾಗವಾಡಿ”, ಈ ಕವಿಳಾಸಪುರದಿಂದ ಕೇವಲ ೧೨-೧೩ ಮೈಲು ಅಂತರದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹಾರೀತ ಸಗೋತ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಇರುವರು. ಈಗ ಬೆಲ್ಲದ ಬಾಗವಾಡೆಯೆಂದು ಕರೆದರೂ ಅದರ ಹೆಸರು ‘ಬಾಗವಾಡಿ’ಯೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಸಂಶೋಧಿಸಿದರೆ, ಬಸವನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳದ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದೀತು. ಬಸವ ಈ ಭಾಗದವನಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕದ ವಂಶಾವಳಿಯೂ, ಆತನ ಮರಿಮಗನ ತಪೋಭೂಮಿಯೂ ಇದಾಗಿತ್ತೆಂದೂ ಅರ್ಜುನವಾಡ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅರ್ಜುನವಾಡದ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿರುವ "ಕವಿಳಾಸಪುರ"ದ ಸೀಮೆಯ ನಕ್ಷೆ

ಶಾಸನದಲ್ಲಿ	ಈಗ
1. "ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ-ನಾಗೇಶ್ವರ-ಸಂಗಮೇಶ್ವರ."	ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಂದಿರ.
2. —	ಹಾಲಬಸವಿ ಮುನಿಪನ ಮಂದಿರ.
3. "ತಳವಿರ್ತಿ"	ತಳಿದ ದೇವರು.
4. "ಪಡುವಲತೊರೆಯ ಕೂಡಿದ ಹಳ್ಳ"	ಕೋಚರಿ ಹಳ್ಳ.
5. "ಬಸವನಗೋಡಿ"	ಬಸವಣ್ಣನ ಗೋಡಿ.
6. "ಕಲಕುಟಿಗೆಗೆರೆ"	ಕಲಕುಟಿಕೆ ಕೆರೆ.
7. "ಜಂಚಿಕಲ್ಲಕಣಿ"	ಕಲ್ಲಖಣಿ.
8. "ಕುಚ್ಚಗೋಡಿ"	ಕೋಡಿ.
9. "ಜಂಚಿಕಲ್ಲಕಣಿ ಕುಚ್ಚ-ಗೋಡಿಯಿಂ ಬಂದ ಹಳ್ಳ"	ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರ ಹಳ್ಳ
10. "ಮುಸರಗುತ್ತಿ"	ಮುಸರಗುಪ್ಪಿ
11. "ಕೊಟ್ಟಸಿ, (ಕೊತ್ತಸಿ)"	ಕೊಚ್ಚರಿ> ಕೋಚರಿ.
12. "ಕುರುವನಿಗೆ"	ಕುರಣಿ
13. "ಅಂಕವಲ"	ಅರ್ಜುನವಾಡ.
14. "ಪಡುವಲತೊರೆ"	ಹರಣಕಾಶಿ ನದಿ.
15. "ತೆಂಕಲತೊರೆ"	ದಕ್ಷಿಣವಾಹಿನಿ.
16. "ಕವಿಳಲಸತೀರ್ಥ"	ಕವಿಳಾಸತೀರ್ಥ.
17. "ಕವಿಳಾಸಪುರ"	[ಕವಿಳಾಸಪುರದಡವಿ]

ಈ ವರೆಗಣ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದ ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಂಶಜರು ನೆಲೆನಿಂತಿದ್ದ ಕವಿಳಾಸಪುರವು ಈಗಿನ ಅರ್ಜುನವಾಡ ಗ್ರಾಮದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಯಬೇಕು.

★ ಆರ್. ಆರ್. ಮುತಾಲೀಕ

ಪ್ರಾಗ್ಜೀವಿಗಳ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಜೀವಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಸ್ವಭಾವ, ಜೀವನೋಪಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ಸೂಕ್ತ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ 'ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ'ವು ಈ ಯುಗದ ಮಹತ್ವದ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಅದೇ ರೀತಿ 'ಧಾತ್ರೀ ಪುರಾತನ ಕಾಲ' (Geologic past)ದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ನಷ್ಟವಂಶಿಯಾಗಿರುವ ಜೀವಿಗಳ ದೇಹರಚನೆ, ಜೀವನೋಪಾಯ, ಸಂಘವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವ''ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ'(Palaeontology) ವೂ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ್ದೆನಿಸಿದೆ. ಈ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದ ಆಧಾರಗಳೆಂದರೆ 'ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು' (Fossils). ಇವುಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮಹತ್ವ, ಜೀವರಂಪರೆ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ ಮುಂತಾವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ಉದ್ದೇಶ.

"ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವಸ್ತುವೂ ತನ್ನ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದಿಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗಿರುತ್ತದೆ" ಎಂಬ ಎಮರ್ಸನ್‌ನ ಮಾತು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. "ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು" (ಭೂಮಿಯ ತೆಳ್ಳನೆಯ ಹೊರ ಪದರಿನಲ್ಲಿ (Earth's Crust) ಹೂತುಹೋಗಿರುವ ಪುರಾತನ ಕಾಲದ ಜೀವಾವಶೇಷಗಳು) ಸೃಷ್ಟಿಯ 'ಸ್ವರ್ಣಪದಕಗಳು' (Medals of Creation) ಎಂಬ ಮ್ಯಾಂಟೆಲ್‌ನ ಮಾತು ಇನ್ನೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಇತಿಹಾಸಕಾರನಂತೆ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವೀಣರು ಕೂಡ ಇವುಗಳ ಕುರುಹುಗಳನ್ನು (Memorials) ಗುರುತಿಸಿ, ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಪ್ರಾಗ್ಜೀವಿಗಳು ಬದುಕಿದುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತವಾಗಿರುವ ಈ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವಪರಂಪರೆಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರವು ಭೂವಿಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಶಾಖೆ. ಶಿಲಾಕಡತದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋಗಿರುವ ಜೀವಾವಶೇಷಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವುದೇ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಶ್ತ್ರದ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ. ಈ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಭೂ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು (Earth's History) ನಿರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿರುವ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜೀವವಿಜ್ಞಾನ, ಭೌತವಿಜ್ಞಾನ, ರಸಾಯನ ವಿಜ್ಞಾನ ಹಾಗು ಇತರ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಭೂ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು

ರೂಪಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ. ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಬಗೆಗೆ ಭಾರತದ ಪುರಾತನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದಂತಿಲ್ಲ.

ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ದಶಾವತಾರ' ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅನುಕ್ರಮವನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಪುರಾತನರಿಗೆ ಜೀವಿಗಳ 'ವಿಕಾಸವಾದ'ದ ಕಲ್ಪನೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆಗಾದರೂ ಇದ್ದಿರಬಹುದೆನಿಸುತ್ತದೆ. ದಶಾವತಾರಗಳ ಅನುಕ್ರಮವು ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರ (ಪ್ರಥಮ ಬೆನ್ನೆಲುಬುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿ)ದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಆಗುತ್ತದೆ ತರುವಾಯ ಕೂರ್ಮಾವತಾರವು ಸರಿಸೃಪಗಳನ್ನು, ವರಾಹಾವತಾರವು ಸಸ್ತನಿಗಳನ್ನು, ನೃಸಿಂಹಾವತಾರವು ಅರ್ಧಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನು, ವಾಮನಾವತಾರವು ಆದಿಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ಪರಶುರಾಮಾವತಾರವು ಕಾಡುಮನುಷ್ಯನನ್ನು, ರಾಮಾವತಾರವು ನಾಗರಿಕ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಾವತಾರವು ವೈಚಾರಿಕ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಈ ದಶಾವತಾರ ಶ್ರೇಣಿ ಪುರಾತನ ಬೆನ್ನೆಲುಬುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿಕಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಗೆಗೆ ಅಷ್ಟೇನು ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯರು ಗಮನಕೊಟ್ಟಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಉಪೇಕ್ಷೆಗೆ ಕಾರಣ ಹಿಂದುಗಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗಳು.

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮೊಗಲ ಮತ್ತು ಪಠಾಣ ಅರಸರ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಫರಿಷ್ತಾ (Ferishta) ಎಂಬವನು ಮೊದಲಿಗೆ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಿದನು (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೩೬೦). ಎರಡು ಚಿಕ್ಕ ನದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಲು ಅಗೆದ ಕಾಲುವೆಯಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯರ ಮತ್ತು ಆನೆಗಳ ಅಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡರೂ ಆತನು ಅವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನವಿತ್ತಂತಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ಜೀವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತ ಸಂಗತಿಗಳಿವು.

ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ನವೀನ ದೃಷ್ಟಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುದು ತೀರ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ. ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾನ್ ವಾರೆನ್‌ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು 'ಶಿಲೀಕೃತ ಮರಗಳ' (Fossil wood) ವರದಿ (Asiatic Review, 1810) ಮಾಡಿದನು. ತರುವಾಯ ಕೋಲಬ್ರೂಕ್(೧೮೨೧)ನು ಬೆನ್ನೆಲುಬುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದನು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ (೧೯೧೯) ವೋಸಿ ಎಂಬವನು ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅವಶೇಷಗಳನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತಃ ಗುರುತಿಸಿ ವರದಿ ಮಾಡಿನು. ಹೀಗೆ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಜ್ಞಾನವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಇನ್ನು ಈ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿದ ಭೂಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಬಹುದು.

(೧) ಪಳೆಯುಳಿಕೆ (Fossil)

(೨) ಜೀವ (Life)

(೩) ಜೀವವಿಕಾಸ (Evolution)

(೧) ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು (ಜೀವಾವಶೇಷಗಳು) : ಪ್ರಾಯಶಃ Fossil ಶಬ್ದದ ಮೂಲ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ 'ಫೊಸ್ಸಿಲಿಸ್' (Fossilis). ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಫೊಸ್ಸಿಲಿಸ್ ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಅಗಿದ ಯಾವುದೇ ಪದಾರ್ಥ. ಆದರೆ ಈ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಅಗಿದ ಕಲ್ಲು ಖನಿಜ ಇತ್ಯಾದಿ ಪದಾರ್ಥವೆಲ್ಲ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಆಗಲಾರದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಶಬ್ದದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥವಾದದ್ದು ೧೮ನೆಯ ಶತಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ.

"ಧಾತ್ರೀ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಸತ್ತು, ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಜಲಜ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋದ ಜೀವಿಗಳ ಅವಶೇಷಗಳೇ ಇಂದು ನಾವು ಕರೆಯುವ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು."

ಈ ನಿಜಾರ್ಥವು ಬಹುಬೇಗನೆ ಮನ್ನಣೆ ಗಳಿಸಿತು. ಇದರ ಸಹಾಯದಿಂದ ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ಭೂ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತೀವ್ರ ಪ್ರಗತಿಪಡಿಸಲೂ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ವಿಭಾಗವೆಂದು ತಿಳಿಯಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಥಮತಃ ಗ್ರೀಕ್ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು[1] ಈ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿರಬೇಕು. ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್[2] ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಪ್ರತಿವಸ್ತುವೂ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಹೊಂದುವುದು ಎಂದು ಮನಗಂಡನು. ಗ್ರೀಕರ ಈ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅರಬ್ (ಅವಿಸೆನ್ನಾ) ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ತರ್ಜುಮೆಗೊಳಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ಆಂಗ್ಲರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರಬೇಕು. ನೇರ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ತರುವಾಯ ಲಿಯೊನಾರ್ಡೊ ಡಾ. ವಿನ್ಸಿ (ಇಟಲಿಯ ವಿಜ್ಞಾನಿ, ೧೪೫೨–೧೫೧೯) ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಜೀವಜಂತುಗಳ ಅವಶೇಷಗಳಿರಬಹುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ಒಂದು ಶತಮಾನ ಕಳೆಯುವಲ್ಲಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಕುರುಡು ಭಾವನೆ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು ಬಿದ್ದುಹೋದವು. ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅತಿ ಪ್ರಮುಖ ಭೂವಿಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದರೆ ಸ್ಕಾಟ್ಲೆಂಡಿನ ಜೇಮ್ಸ್ ಹಟ್ಟನ್[3]

೧. ಹೆಲಿಸಿಕ್, ಗ್ಯಾಂಥಸ್, ಗ್ಸೆನೋಫೇನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಹೆರೋಡೋಟಸ್. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ೫೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ.

೨. ಪ್ರಕೃತಿಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಮತ್ತು ಗ್ರೀಕ್‌ರ ಕೊನೆಯ ವಿಜ್ಞಾನಿ.

೩. ವಕೀಲ, ವೈದ್ಯ, ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮತ್ತು ಭೂವಿಜ್ಞಾನಿ (೧೭೨೬–೧೭೯೭).

ಮತ್ತು ಆಂಗ್ಲ ವಿಲಿಯಂ ಸ್ಮಿತ್.[೪] ಇವರು ಭೂ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಮೂಲ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ. ಜೇಮ್ಸ್ ಹಟ್ಟನ್‌ರವರು 'ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಅರಿವೇ ಭೂತಕಾಲದ ಅರಿವಿಗೆ ಸಾಧನ' (The present is the key to the past)ವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಶಿಲಾ ಸಂಚಯನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅನನುರೂಪತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಹಟ್ಟನ್ ರವರು ಗುರುತಿಸಿದರು. "ಆರಂಭವು ಸಂಕೇತರಹಿತವೂ ಅಂತ್ಯವು ನಿರಂತರವೂ" ಎಂಬುದು ಅವರ ಕೊನೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ೧೭ನೆಯ ಶತ-ಮಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಟೆನೊ, ಲೆಹಮನ್, ಆರ್ಡುನೊ, ಮೈಕೇಲ್ ಮುಂತಾದವರು "ಶಿಲಾಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕ್ರಮ"(Order of superposition)ವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿದರು. ಆದರೆ ವಿಲಿಯಂ ಸ್ಮಿತ್‌ರವರು ಶಿಲಾಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಜೀವ-ಪರಂಪರೆಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿ ಶಿಲಾಪೇರಿಕೆಯ ಕ್ರಮನಿಯಮವನ್ನು ಭೂ ಇತಿ-ಹಾಸಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಪಡೆದರು. ಎಂತಲೇ ಸ್ಮಿತ್ ಭೂ ಇತಿಹಾಸದ ನಿರ್ಮಾಪಕನೆಂದು ಕರೆಯುವಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವಿದೆ. ಈ ತತ್ವಗಳೇ ಮುಂದೆ ಧಾತ್ರೀ ಪುರಾತನ ಕಾಲಗಣನೆ, ಭೂಕಾಲಮಾಪಕ ಸೂಚಿ (Calender of Earth's History) ನಿರ್ಮಿಸಲು ನಾಂದಿಯಾದುವು. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೮೧೫ರಲ್ಲಿ ವಿಲಿಯಂ ಸ್ಮಿತ್‌ರು ಇಂಗ್ಲಂಡ್ ಹಾಗು ವೇಲ್ಸ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂವಿಜ್ಞಾನದ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಥಮತಃ ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿದರು. ಸ್ಮಿತ್‌ರ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಪ್ರಪಂಚದ ನಾಲ್ಕುನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿ ಭೂವಿಜ್ಞಾನವು ತೀವ್ರಪ್ರಗತಿಹೊಂದಲು ಮೈಲುಗಲ್ಲಾದುವು. ಈ ಮುಖವಾಗಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಭೂವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನಕ್ಷೆಯನ್ನು (Geologic Map) ತಯಾರಿಸಲು ಫ್ರಾನ್ಸ್, ಜರ್ಮನ್, ಇಟಲಿ ಮತ್ತು ರಷ್ಯ ದೇಶಗಳು ಮುಂದಾದುವು.

ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಜಾರ್ಜಿಸ್ ಕೂವಿಯರ್ ಮತ್ತು ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರ್ ಬ್ರೋಂಗ್ನಿಯಾರ್ಟ (French Naturalists) ಕೂಡ ಪ್ಯಾರಿಸ್ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂನಕ್ಷೆಯನ್ನು, ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರೂ, ಅದು ಸ್ಮಿತ್‌ನ ನಕ್ಷೆಗೆ ಸಮನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಾರ್ಜಿಸ್ ಕೂವಿಯರ್ ಅನುಭವಿಕ ಅಂಗ-ರಚನಾಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾದ್ದರಿಂದ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಬಹುಮುಖಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ತೋರಿದನು. ಅವನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಜೀವ-ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿಕಾಸವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಗತವಂಶಿ (Extinct)ಗಳಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ಸ್ಮಿತ್, ಕೂವಿಯರ್ ಮತ್ತು ಬ್ರೋಂಗ್ನಿಯಾರ್ಟ ಇವರ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ನಂತರ (೩೦ ವರ್ಷಗಳು ಮಿಕ್ಕುವ ಮೊದಲೇ), ೧೮೫೯ರಲ್ಲಿ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಡಾರ್ವಿ-

೪. ಗನಿಮಾಪಕ್, ಕಾನಲ್ ಶಿಲ್ಪಿ ಹಾಗು ಭೂಇತಿಹಾಸಜ್ಞ (೧೭೬೯-೧೮೩೯).

ನ್‌ನು* "ಜೀವಜಾತಿಗಳ ಹುಟ್ಟು" (Origin of species) ಎಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಅಪಾರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದನು.

೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು, ಜೀವವಿಕಾಸವನ್ನರಿಯಲು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆಯಾದರೂ, ಜೀವವಿಕಾಸವು ಹೇಗೆ ಮತ್ತು ಏಕೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನದಟ್ಟುವಂತೆ ಉತ್ತರಿಸಲಾರವು. ಶಿಲಾಸಮುದಾಯದ ವಿವಿಧ ಶಿಲಾಪದರು ಇಲ್ಲವೆ ಶಿಲಾಪದರು ಗುಂಪನ್ನೂ ಆದರಲ್ಲಿರುವ ಜೀವಾವಶೇಷಗಳಿಂದ ಗುರುತಿಸಿ, ಅವುಗಳ ವಯೋನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಬಹುದು (ಇದು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳಿರುವ ಶಿಲಾಸ್ತೋಮಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ). ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಮೊನೈಟುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಟೇಷಸ್ ಯುಗದ ಶಿಲಾಪಾದಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

೨. **ಜೀವ** :—'ಜೀವ ಅಂದರೇನು ?' ಎಂಬುದು 'ಮನುಷ್ಯ ಅಂದರೇನು ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಂತೆ. ಮನುಷ್ಯನೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದವನು—ಡಾರ್ವಿನ್ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರವೂ, ಔಚಿತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಆದರೂ "ಮನುಷ್ಯನು ಅತಿ ವಿಕಾಸಹೊಂದಿದ ಜೀವಿ" ಎಂಬುದು ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ಯವಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಅರಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಭವಿಷ್ಯವಡಗಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದರೆ ನಮ್ಮ ಅಪಾರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬಹುಪಾಲಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಜೀವದ ಮೂಲ ಗುಣಗಳೆಂದರೆ ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ವಿಕಾಸ. ಭೂಕಣಗಳು ಈ ಮೂಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪಡೆದಾಗಿನಿಂದಲೇ ಜೀವಕಣ ಉದ್ಭವಿಸಿದೆ ಎಂದಂತಾಯಿತು. ಜೀವವು ಎಷ್ಟು ಪುರಾತನವಾದುದು? ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಅವಶ್ಯಕವಾದರೂ ಆದರ ಸರಿಯಾದ ಜ್ಞಾನವಾಗುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ. ಭೂಮಿಯು ಜೀವಿಗಿಂತ ಪುರಾತನವೆಂಬುದು ವೇದ್ಯವಷ್ಟೆ. ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಧಾರಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದಾದರೂ ಅದೊಂದು ಅಪೂರ್ಣ ವಿಷಯುವೇ ಸರಿ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಭೂತ ಆಧಾರಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಲು ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಣು ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ (Microbiology) ಮತ್ತು ಜೀವರಸಾಯನ ಶಾಸ್ತ್ರ (Biochemistry)ಗಳು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಗತಿಪರ ಆಧಾರಗಳನ್ನಿತ್ತಿವೆ, ಅಲ್ಲದೆ ತೀವ್ರ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಆಗ್ರಹಪಟ್ಟಿವೆ.

ನಮ್ಮ ಭೂಮಿಯ ವಯೋಮಿತಿಯು ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಕೋಟಿ (ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ) ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

---

* ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ "Origin of Species" by Charles Darwin, Collier Books (1962), New York ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಬಹುದು.

ಇದರ ಪೈಕಿ ಕೊನೆಯ ೧೫೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಜೀವಪ್ರಕಾರವು ಆವರಿಸುತ್ತದೆ. ೬೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಭೂ-ಇತಿಹಾಸವು ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟಿದೆಯಾದರೂ ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿ ವಿಷಯವು ನಮ್ಮನ್ನು ೩೨೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದು.

ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಜೀವದ ಆದಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಬಗೆಗೆ ಯಾವುದನ್ನೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳಲಾರವು. ಆದಿಯುಗದ (Primeval) ಜೀವಿಗಳು ಅತಿ ಮೃದುದೇಹವುಳ್ಳ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಜಂತುಗಳು ಆಗಿದ್ದುವು ಅನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಇವು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗಲಾರದಂಥ ದೇಹವುಳ್ಳವಾದ್ದರಿಂದ ಇವುಗಳಿದ್ದ ಬಗೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಜೀರ್ಣಾವಶೇಷಗಳು ನಮ್ಮ ನೇರ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಿಲುಕಲಾರವು. ನಿಖರವಾಗಿ ಅತಿ ಪುರಾತನವೆಂದು ಹೇಳಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಿಲುಕಬಲ್ಲ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಎಂದರೆ ಏಕಜಲ ಸಸ್ಯ 'ಆಲ್ಗಿ' (Algae) ಎಂಬುದು. ಇದು ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಜೀವಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ತಜ್ಞರ ಮತ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಗ್ಲಾಸ್ನರ್[೬] (೧೯೬೧) ಎಂಬವರು, ಆಸ್ಟ್ರೇಲಿಯ ದೇಶದ ಎಡಿಯಾಕಾರಾ ಎಂಬ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆದಿಜೀವಕಲ್ಪ (Late pre-Cambrian) ಶಿಲಾಸ್ತೋಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಖರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ (ಜೆಲ್ಲಿಫಿಶ್, ವರ್ಮ್ಸ್, ಕೊರಲ್ಸ) ನಿಕ್ಷೇಪವನ್ನೇ ಸಂಶೋಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ವಯೋನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ-ದಿದ್ದರೂ ಅವು ಆದಿಜೀವಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆದಿಜೀವ-ಕಲ್ಪದ 'ಪುರಾಣಾಸ್' ಎಂದು ಕರೆಯುವ 'ಕಡಪಾ' ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ (ಆಂಧ್ರ) 'ಸ್ಟ್ರೋಮಾಟೊಲೈಟ್' (ಸಸ್ಯಾವ-ಶೇಷಗಳು) ಎಂಬ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇದೇ ಕಾಲದ 'ಕಲಾದಗಿ' ಶಿಲಾಪ್ರಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಂಡಾವಶೇಷಗಳಿರುವುದು (Coprolites) ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆದಿದೆ.

ಇಂತಹ ಗುರುತಿಸಬಲ್ಲ ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ನಂತರ, ನಿಸ್ಸಂಕೋಚವಾಗಿ, ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾಗಿ ಸಿಗಬಲ್ಲ ಜೀವಾವಶೇಷಗಳ ಮೊದಲು, ಏತನ್ಮಧ್ಯೆ ಅಗಾಧ ಕಾಲವು ಗತಿಸಿರಬೇಕೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟೇ ಆದರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ನಿಲುಕುವ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ೬೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷ ಗತಕಾಲದ ಭೂಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಖಚಿತಪಡಿಸುತ್ತವೆ.

೬. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ "Pre-Cambrian Animals" by Glaessnes, Scientific American (1961), Vol. 204, No. 3 ನೋಡಿರಿ.

(೩) **ಜೀವವಿಕಾಸ:** ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವಸ್ತುವೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿ ಸದಾ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಜೀವಜಂತುಗಳು ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಕಾಸಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಇದು ನಿಸರ್ಗನಿಯಮ. ಈ ವಿಕಾಸತತ್ತ್ವವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಚಾರ್ಲ್ಸ್ ಡಾರ್ವಿನ್‌ನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಸರ್ಗ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಅಳತೆಮಾಡಲು ಅದೆಷ್ಟೋ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ. ಡಾರ್ವಿನ್‌ನು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅತ್ಯಂತ ಆದಿಜೀವಿಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಈಗಿನ ಜೀವಿಗಳ ವರೆಗೆ, ಮಧ್ಯ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ ಜೀವಿಗಳು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಲವು ವಂಶನಷ್ಟ-ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿದನಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ವಿಕಾಸವಾದದ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿದನು. ಇದು ನಂತರದ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅಪೂರ್ವ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಈ ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ವಿವಿಧ ಕಾಲಮಾಪಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ.

ಭೂವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಮಾಪಕ ಸಾಧನೆಗಳೆಲ್ಲ ಇತ್ತೀಚಿನವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರೊ. ಝುವುನರ್ ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ "ಡೇಟಿಂಗ್ ದಿ ಪಾಸ್ಟ" (Dating the Past) ಎಂಬ ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಭೂಕಾಲವನ್ನಳೆಯುವ ಕೆಲ ಮಾದರಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು.

೧. ರಿಲೇಟಿವ್ಹ ಡೇಟಿಂಗ್ (Relative Dating):—
   (ಅ) ಶಿಲಾಪೇರಿಕೆ ಕ್ರಮನಿಯಮ (Law of Super Position)
   (ಬ) ಜೀವವಿಕಾಸ (Organic Evolution)

೨. ಅಬ್ಸೊಲೂಟ ಡೇಟಿಂಗ್ (Absolute Dating):—
   (ಅ) ವೃಕ್ಷಕಾಲಸೂಚಿ ಪದರುಗಳು (Dendrochronology)
   (ಬ) ಜೇಡಿಮಣ್ಣಿನ ಋತುಮಾನದ ಪದರುಗಳು (Varved Clays)

೩. ಫಿಜಿಕಲ್ ಕ್ಲಾಕ್ (Physical Clock):—
   (ಅ) ವಿದ್ಯುತ್ ವಿಕಿರಣಶೀಲ ವಿಧಾನಗಳು (Radioactive Decay)
   (ಬ) ಪ್ಲಿಯೊಕ್ರೊಯಿಕ್ ರಿಂಗ್ಸ್ (Pleochroic Rings)

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಪುರಾತನ ಭೂಭಾಗಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ, ಕಾನಡಾದೇಶದ ದಕ್ಷಿಣ ಓಂಟಾರಿಯೊ ಶಿಲೆಗಳಿಗೆ (ಆರ್ಷೇಯ ಯುಗ) ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವ "ಗನ್‌ಫ್ಲಿಂಟ್ ಆಯರ್ನ್" ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಕೆಲ ಅತಿಪ್ರಾಚೀನ ಸಸ್ಯಾವಶೇಷಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಚಕ್ಕಮುಕಿ ಜಾತಿಯ (Chert) ಒಂದು ಬಗೆಯ ಬೆಣಚು ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಶೇಖರಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯುತ್ ವಿಕಿರಣಶೀಲ[2] ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ರುಬೀಡಿಯಂ (Rb^{87})—ಸ್ಟ್ರಾನ್ಸಿಯಂ (Sr^{87}) ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ, ಈ ಸಸ್ಯಾವಶೇಷಗಳಿರುವ ಶಿಲೆಗಳ ವಯೋ-ನಿರ್ಧಾರವು ೧೬೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷ ಎಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಸ್ಯಾವಶೇಷಗಳ ವಯೋನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ಟೈಲರ್ ಮತ್ತು ಭಾರ್ಘೂರ್ನ್ (೧೯೫೪) ಎಂಬುವರು ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಕೆರಕುತ್ (೧೯೬೦) ಎಂಬುವರು 'ವಿಕಾಸ ಸಿದ್ಧಾಂತ'(Theory of Evolution)ವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಜೀವವಿಕಾಸದ ಅಂತರ್ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಏಳು ರೀತಿಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.—

(೧) ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳು ಸಜೀವ ಕಣಗಳಾದುವು (ನೈಸರ್ಗಿಕ ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿ)

(೨) ನೈಸರ್ಗಿಕ ಜೀವೋತ್ಪತ್ತಿ ಒಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಉದಯಿಸಿತು.

(೩) ವೈರಸ್, ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾ, ಸಸ್ಯಜಂತುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಂತಃಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

(೪) ಏಕಾಣು ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮಹಾಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

(೫) ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳಿಲ್ಲದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಒಂದನ್ನೊಂದು ಆಧರಿಸಿವೆ.

(೬) ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಬೆನ್ನೆಲುಬನ್ನು ಪಡೆದುವು.

(೭) ಬೆನ್ನೆಲುಬುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ—ಮತ್ಸ್ಯಗಳಿಂದ ದ್ವಿಚರಪ್ರಾಣಿಗಳು, ದ್ವಿಚರಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದ ಸರಿಸೃಪಗಳು, ಸರಿಸೃಪಗಳಿಂದ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ಕೊನೆಗೆ ಸಸ್ತನಿಗಳ ಉದಯವಾಯಿತು,

ಭೂ ಇತಿಹಾಸದ ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳಾದ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ (Palaeontology) ಮತ್ತು ಸ್ತರಶಾಸ್ತ್ರ (Stratigraphy)ಗಳು ಒಂದ

೭. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ "ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲ್ಲುಗಳ ವಯಸ್ಸು"—ಡಾ. ದೇವರಾಜ. 'ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ', ಸಂಪುಟ ೧, ಸಂಚಿಕೆ ೨ (೧೯೬೯), ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಓದಬಹುದು.

ನ್ನೊಂದು ಅವಲಂಬಿಸಿವೆಯಾದರೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ಇದೆ. ಸ್ತರಶಾಸ್ತ್ರವು ಪದರುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲಕ ಧಾತ್ರೀ ಪುರಾತನಕಾಲದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು 'ಶಿಲಾಪೇರಿಕೆಯ ಕ್ರಮನಿಯಮವು' ಅದರ ಮೂಲತತ್ವವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರವು ಜೀವಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತು ಜೀವವಿಕಾಸವನ್ನೂ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತದೆ. ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಪುರಾತನ ಜೀವ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೂಲ ತತ್ವವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಈ ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರ ವನ್ನು —(೧) ಪುರಾತನ ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ (Palaeobotany) ಮತ್ತು (೨) ಪುರಾತನ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರ (Palaeozoology) ಎಂದು ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪುರಾತನ ಪ್ರಾಣಿಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು— (ಅ) ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳಿಲ್ಲದ (Invertebrates) ಪ್ರಾಣಿಗಳು, (ಬ) ಬೆನ್ನೆಲುಬುಳ್ಳ (Vertebrates) ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಎಂದು ಅಭ್ಯಸಿಸಬಹುದು. ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಅವು ಕೆಲ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆ ಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವದೇ ಪ್ರಾಣಿಯು ತನ್ನ ಅವಶೇಷ ವನ್ನುಳಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಅಸ್ಥಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ಗಡುಸು ಭಾಗಗಳನ್ನು (ಮೃದುಭಾಗಗಳು ತೀವ್ರ ನಾಶಹೊಂದುವುದರಿಂದ ಅಂಥ ಜೀವಿಗಳಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರೂಪಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ) ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಅಸ್ಥಿಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಗಡುಸು ಭಾಗಗಳಾಗಲಿ ಜಲಜ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ನಿಕ್ಷೇಪಗೊಳ್ಳಬೇಕು. (ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವು ನಾಶಹೊಂದುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು).

ಇನ್ನು ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗುವ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ವಿಧಾನಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗುವ ವಿಧಾನಗಳು ಅನೇಕವಿದ್ದು, ಒಂದೇ ಜೀವಿಯ ಅವಶೇಷವು ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪ ಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಾವಶೇಷವಾಗುವ ಬಗೆಯು, ವಿವಿಧ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಗಡುಸು ಭಾಗಗಳ ರಚನೆ, ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಣ-ಮಿಶ್ರಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಯಾಗಲು ಆದರ್ಶ ಆಶ್ರಯವೆಂದರೆ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ, ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬಹು ಕಡಿಮೆ. ಪಳೆಯುಳಿಕೀಕರಣ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ—

(೧) ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀವಿಯುಳಿಕೆ ವಿಧಾನ

(೨) ಅಸ್ಥಿ ಭಾಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ವಿಧಾನ (ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲದೆ)

(೩) ಇಂಗಾಲ ಸಂಯುಕ್ತ ವಿಧಾನ (Carbonization)

(೪) ಎರಕ ಮತ್ತು ಅಚ್ಚುವಿಧಾನ (Mould & Cast)

(೫) ಶಿಲೀಕರಣ ವಿಧಾನ (Petrification)

(೬) ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತುವ ವಿಧಾನ (Imprints)

(೭) ಶಿಲೀಭೂತ ಪುರೀಷ ವಿಧಾನ (Coprolites)

(೧) **ಸಂಪೂರ್ಣ ಜೀವಿಯುಳಿಕೆ ವಿಧಾನ:** ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಸ್ಥಿಗಳಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳ ಮೃದು (ಜೀವಜನಿತ) ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಕೂಡ ವಿಶೇಷ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೌತುಕವೇ ನಡೆದುಹೋಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.— (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೦೦) ಓರ್ವ ರಷ್ಯ ದೇಶದ ಬೇಟೆಗಾರನೊಬ್ಬನು ನರಿಯೊಂದನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋದಾಗ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಬೃಹದ್ಗಜ ಶವವನ್ನು ಕಂಡನು. ಈ ವಿಷಯ ಹೇಗೋ "ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಅಕಾಡಾಮಿ ಆಫ್ ಸಾಯನ್ಸಸ್" ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿಶೇಷ ತಜ್ಞರ ತಂಡೊಂದು ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ (ಟಂಡ್ರಾ ಹಿಮಪ್ರದೇಶ) ಧಾವಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ರೋಮಯುಕ್ತ ಬೃಹದ್ಗಜಗಳ (Wooly Mammoths) ಶವಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದರು. ಈ ಬೃಹತ್ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶವಗಳು, ಸುಮಾರು ೨೦,೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ (Pleistocene Ice Age) ಉತ್ತರ ಸೈಬೀರಿಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಿಮದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋಗಿರಬೇಕೆಂದು ತರ್ಕಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಈಗಿರುವ ಗಜವಲಯದಿಂದ ಕೇವಲ ೨೦೦೦ಮೈಲು ಉತ್ತರಕ್ಕಿದೆ.ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟಕಗಳು ಶಿಲಾರಾಳ(Amber = ತೃಣಮಣಿ)ದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೇ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪ-ಟ್ಟವೆ. ಇಂಥ ತೃಣಮಣಿಗಳು ಪ್ರುಸ್ಸಿಯಾ ದೇಶದ 'ಬಾಲ್ಟಿಕ್' ದಡದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಗುವ (ಆಲಿಗೋಸೀನ್) ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿವೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಗೆ 'ಶವರಕ್ಷಿತತೆ' (Mummification) ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

(೨) **ಅಸ್ಥಿಭಾಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ವಿಧಾನ:** ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಸ್ಥಿಪಂಜರಗಳು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕಾದಿಡ-ಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವು ತಮ್ಮ ಜೀವಜನಿತ (Organic) ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇಂಗ್ಲಂಡ್ ದೇಶದ ಪ್ಲಾಯೋಸೀನ್ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಮೃದ್ವಂಗಿಗಳ ಚಿಪ್ಪುಗಳು (Shells), ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಜೀವಕಲ್ಪದ (ಕೋಷ್ಟಕ ೧ನ್ನು ನೋಡಿರಿ) ಅನೇಕ ಬೆನ್ನೆಲುಬುಳ್ಳ ಭೂ ಹಾಗೂ ಜಲಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ (ದ್ವಿಜರ, ಸರಿಸೃಪ ಮತ್ತು ಸಸ್ತನಿಗಳು) ಅಸ್ಥಿ ಅವಶೇಷಗಳು. (ಚಿತ್ರ ನೋಡಿರಿ.)

ಭೂ ಇತಿಹಾಸ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭ

ಆಧುನಿಕ ಜೀವಕಲ್ಪ CENOZOIC ERA	ಪ್ರಾಚೀನ ಯುಗ ಪ್ಲೀಸ್ಟೋಸೀನ ಯುಗ ಪ್ಲಯೋಸೀನ ಯುಗ ಮಯೋಸೀನ ಯುಗ ಆಲಿಗೋಸೀನ ಯುಗ ಇಯೋಸೀನ ಯುಗ ಪೆಲಿಯೋಸೀನ ಯುಗ	
ಮಧ್ಯ ಜೀವಕಲ್ಪ MESOZOIC ERA	ಕ್ರಿಟೇಷಸ್ ಯುಗ ಜುರಾಸಿಕ್ ಯುಗ ಟ್ರಯಾಸಿಕ್ ಯುಗ	
ಪ್ರಾಚೀನ ಜೀವಕಲ್ಪ PALAEOZOIC ERA	ಪರ್ಮಿಯನ್ ಯುಗ ಕಾರ್ಬಾನಿಫೆರಸ್ ಯುಗ ಡೆವೋನಿಯನ್ ಯುಗ ಸೈಲೂರಿಯನ್ ಯುಗ ಆರ್ಡೋವಿಷಿಯನ್ ಯುಗ ಕೇಂಬ್ರಿಯನ್ ಯುಗ	
ಅವ್ಯಕ್ತ ಮಹಾಜೀವಕಲ್ಪ PRE-CAMBRIAN	ಆದಿ ಜೀವಕಲ್ಪ (ALGONKIAN) ಆರ್ಷೇಯ ಜೀವಕಲ್ಪ (ARCHAEAN)	ALGAE ?

(೩) ಇಂಗಾಲ ಸಂಯುಕ್ತ ವಿಧಾನ: ಕೈಟಿನ್[೮] (Chitin) ಎಂಬ ಕೊಂಬು ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜೀವಿಗಳ ಭಾಗಗಳು ಭೂ ಹೊರವಾತಾವರಣ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದಾಗ, ಸಾರಜನಕ ಮತ್ತು ಆಮ್ಲಜನಕ ಪದಾರ್ಥಗಳು ನಶಿಸಿ, ಕೇವಲ ಇಂಗಾಲಾಮ್ಲ ಸಂಯೋಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಇಂಗಾಲ ಸಂಯುಕ್ತ ಅವಶೇಷಗಳು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಮತ್ತು ಆದಿಜೀವಕಲ್ಪದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣ. ಸಿಗುವ ಗ್ರಾಪ್ಟೋಲೈಟ ಎಂಬ ಜೀವಾವಶೇಷಗಳು ಈ ವಿಧಾನಪ್ರಧಾನದಿಂದಲೇ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೆ.

(೪) ಎರಕ ಮತ್ತು ಅಚ್ಚು ವಿಧಾನ: ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ (ಬ್ರ್ಯಾಕಿಯೋಪಾಡ್, ಮೃದ್ವಂಗಿ, ಫೋರಮಿನಿಫೆರ್) ಚಿಪ್ಪುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಸ್ಥಿಗಳು ಜಲಜಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂತುಹೋದನಂತರ ಅವು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಶಿಸಿ ಇಲ್ಲವೆ ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಅವುಗಳ ಗೂಡುಗಳೇ (ಎರಕ) ಸಾಕು. ಈ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅವಶೇಷಗಳ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರಮೈ ಶೃಂಗಾರಮುದ್ರೆಗಳಿಂದಲೇ, ಅವುಗಳ ಸ್ವಭಾವಸ್ವರೂಪ, ರಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಚೀನತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಭೂಜಲದಿಂದ ಸಾಗಿಸಿ ಸೋಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಖನಿಜ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಇಂಥ ಗೂಡುಗಳು ತುಂಬಿ ಅಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಜುರಾಸಿಕ್ ಯುಗದ (ಮಧ್ಯಜೀವಕಲ್ಪ) ಅಂತ್ಯ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಪೋರ್ಟಲ್ಯಾಂಡ್ ಊಲೈಟ್ ಎಂಬ ಶಿಲಾಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧಜಾತಿಯ ಮೃದ್ವಂಗಿಗಳ ಎರಕ ಮತ್ತು ಅಚ್ಚುಗಳು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿವೆ.

(೫) ಶಿಲೀಕರಣ ವಿಧಾನ: ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ವಿಧಾನವು ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಸಸ್ಯಜೀವಿಯು ನೀರಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ, ಅದರ ವಿಧಿಬದ್ಧ ಭಾಗಗಳಾದ ಎಲೆ, ಹೂವು, ಕಾಯಿಗಳು ತೀವ್ರ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಕಾಂಡ, ರೆಂಬೆಕೊಂಬೆಗಳು ನಶಿಸಿಹೋಗದೆ, ಖನಿಜಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ರೀತಿ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದ ಕಣಕಣವಾಗಿ 'ಸಿಲಿಕಾ' ಸ್ಥಾನಪಲ್ಲಟವು ತೀವ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಸಸ್ಯದ ಮೂಲಸ್ವರೂಪ ರಚನೆಗಳು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಜೀವಕೋಶಗಳು (Cellulose) ಮಾತ್ರ ನಶಿಸಿ ಸಿಲಿಕಾ ಕಣ

೮. ಕೈಟಿನ್ ಎಂಬುದು ಅನ್ಲಜನಕ, ಸಾರಜನಕ ಮತ್ತು ಇಂಗಾಲಾಮ್ಲಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ರಸಾಯನ ಪದಾರ್ಥ.

ಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಶಿಲೀಕರಣ ಸಸ್ಯಗಳು 'ಪರ್ಮೋ-ಕಾರ್ಬಾನಿಫೆರಸ್' ಯುಗದ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತಂಭೀಭೂತವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ "ಕಲ್ಲುಮರ" (Fossil wood) ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

(೬) **ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತುವ ವಿಧಾನ :** ಪುರಾತನ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪಾದಮುದ್ರೆಗಳು ಹಾಗು ಜೆಲ್ಲಿಮತ್ಸ್ಯದ ಮುದ್ರೆಗಳು, ವಿವಿಧ ಯುಗಗಳ ನುಣುಪಾದ ಪದರು ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಸ್ಯ ಎಲೆಗಳ ಮುದ್ರೆಗಳೂ ಇದೇ ವಿಧಾನದ ಕುರುಹುಗಳು. ಈ ಕುರುಹುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗಾತ್ರ, ಚಲನೆ ಹಾಗು ರಚನೆಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಧ್ಯಜೀವಕಲ್ಪದ ಮತ್ತು ನವಜೀವಕಲ್ಪದ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಸೃಪಗಳ ಮತ್ತು ಸಸ್ತನಿಗಳ ಅಡಿಮುದ್ರೆಗಳು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತವೆ.

(೭) **ಶಿಲೀಭೂತ ಪುರೀಷ ವಿಧಾನ :** ಪುರಾತನ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀರ್ಣಾವಶೇಷಗಳು ಕೆಲವೇ ಇದ್ದರೂ ಅವು ಬಹು ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದ್ವಿಚರ, ಸರಿಸೃಪಗಳ ಮತ್ತು ಸಸ್ತನಿಗಳ ಜೀರ್ಣಾವಶೇಷಗಳೇ ಮುಖ್ಯವಾದುವು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಈ ಶಿಲೀಭೂತ ಪುರೀಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯದ ಅಸ್ತಿಗಳೂ ಹಾಗು ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಗಡುಸು ಭಾಗಗಳೂ ದೊರೆತದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಅಂದಮೇಲೆ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದುವು ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಜೀರ್ಣಾವಶೇಷಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಗತಕಾಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮಾಂಸಾಹಾರಿಗಳೇ ಇಲ್ಲವೆ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಬಹುದು. ಅಮೇರಿಕೆಯ ಟೆಕ್ಸಾಸ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಬಾನಿಫೆರಸ್ ಯುಗದ ಕೆಂಪು ಶಿಲಾಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸರಿಸೃಪಗಳ (ಸೈಮೋರಿಯಾ) ಅಂಡಾವಶೇಷಗಳು ಬಹುಮುಖ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಜೀರಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗೋಬಿ ಮರುಭೂಮಿಯ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಾದ ಮಂಗೋಲಿಯಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಪೆಡಂಭೂತಗಳ[೯] (Dinosaurs) ಅಂಡಾವಶೇಷಗಳು ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾಗಿವೆ.

ಜೀವಾವಶೇಷಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಜಲಜಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಲೆಯ ಗುರುತುಗಳು (Ripple marks), ಮಳೆಹನಿಯ ಮುದ್ರೆಗಳು (Rain prints), ಬಿಸಿಲು ಬಿರುಕುಗಳು (Sun cracks), ಪ್ರವಾಹಸ್ತರಗಳು

೯. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ "ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಪೆಡಂಭೂತಗಳು" (ಮೂಲ – ಎಲ್. ರಾಮರಾವ್)—ನಾರಾಯಣಯ್ಯಂಗಾರ್ಯ, 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ'—ಲೇಖನವನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

(Current bedding), ಕಣಾನುಕ್ರಮ ಪದರುಗಳು (Graded bedding) ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಅನನುರೂಪತೆಗಳು (Unconformities) ಇವೆಲ್ಲವೂ ಭೂ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ತಿಳಿಯಲು ತುಂಬಾ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಕುರುಹುಗಳಿಂದ ಭೂ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಆಗಿರುವ ಉಪಕಾರ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ.[೧೦]

ಇನ್ನು ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ. ಇವುಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಬಹುದು. ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಭೂವಿಜ್ಞಾನದ ಸ್ಮಾರಕಗಳು (Geological Monuments) ಎಂಬುದು ಈಗ ನಮಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಯಷ್ಟೆ. ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಅರಿವೇ ಭೂತಕಾಲದ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಸಾಧನವೆಂದು ಹೇಳಿದೆವಷ್ಟೆ.

(೧) **ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಭೂಇತಿಹಾಸದ ಕುರುಹುಗಳು :** ಕೆಲವು ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ಜಲಜಶಿಲೆಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರತಿಪದರುಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸ ಬಹುದೆಂದು ಮೊದಲು ವಿಲಿಯಂ ಸ್ಮಿತ್ ತಿಳಿಸಿದರು. ವಿವಿಧ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೀವರಾಶಿ ಗಳು ವಿವಿಧ ಭೂಕಾಲಗಳ ಕುರುಹುಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಮನಗಂಡರು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಸಮಕಾಲೀನ ಶಿಲೆಗಳನ್ನು ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿ ಸಲು ಸಹಕಾರಿಗಳೆಂದೂ ಅರಿತರು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನರಿತ ವಿಲಿಯಂ ಸ್ಮಿತ್‌ರವರು ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಥಮ ನಿಯಮವಾದ ಜೀವಪರಂಪರೆಯ ಕ್ರಮ ವನ್ನು (Succession of Life) ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೮೦೦ರಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಲು ಶಕ್ತರಾದರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಜೀವಪರಂಪರೆಯ ಕ್ರಮತತ್ವವು ತೀವ್ರ ಮನ್ನಣೆಪಡೆಯಿತು. ಇವೆಲ್ಲ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ "ಮಾದರಿ ಭೂ ಇತಿಹಾಸ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭ"(Standard Geologic Column)ವನ್ನು (ಕೋಷ್ಟಕ ೧ನ್ನು ನೋಡಿರಿ) ರಚಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಪ್ರಪಂಚದ ವಿವಿಧ ಭೂಭಾಗಗಳ ಶಿಲಾಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲು ಮತ್ತು ಕ್ರಮ ಪಡಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಪಂಚದ ಜೀವಾವಶೇಷಯುಕ್ತ ಪ್ರಸ್ತರಿಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಜೀವಾವಶೇಷಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದು : ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಗುವ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು. ಎರಡು : ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಯ ಒಂದು ಶಿಲಾಪಾದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾದ ಅವಶೇಷಗಳು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎರಡನೆ-ಯವುಗಳನ್ನು "ಕಾಲಸೂಚಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು"[೧೧] (Index Fossils) ಎಂದು

---

೧೦. ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳಿಗೆ, "ಭೂಇತಿಹಾಸ"—ಬಿ. ರಂಗಯ್ಯ ಇವರ ಪುಸ್ತಕ ಓದ ಬಹುದು (೧೯೬೯).

ಕರೆಯುವುದು ಔಚಿತ್ಯವಿದೆ. ಅತಿಮುಖ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಬಲ್ಲ ಮೂರನೆಯ ರೀತಿಯ ಅವಶೇಷಗಳೆಂದರೆ "ವಲಯ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು" (Zonal Fossils). ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಅವು ವಿವಿಧ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಜೀವಕಲ್ಪದ ವಿವಿಧ ಶಿಲಾಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಶಿಲಾಪಾದಗಳನ್ನಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಟ್ರೈಲೊಬೈಟುಗಳು, ಗ್ರಾಪ್ಟೋಲೈಟುಗಳು ಮತ್ತು ಬ್ರೇಕಿಯೋಪಾಡ್‌ಗಳು ಉಪಯುಕ್ತ ಕಾಲಸೂಚಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿವೆ. ಮಧ್ಯ ಜೀವಕಲ್ಪದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅಮ್ಮೊನೈಟುಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಕಾಲಸೂಚಿಗಳಾಗಿವೆ. ಭೌಗೋಲಿಕವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ, ಭಾರತದ ರಾಜಮಹೇಂದ್ರಿ (ಅಸ್ಸಾಮ) ಮತ್ತು ಗರುಡಮಂಗಲಂ(ತ್ರಿಚಿನಾಪಳ್ಳಿ)ಗಳಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ಅಮ್ಮೊನೈಟ ಕಾಲಸೂಚಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕ್ರಿಟೇಷಸ್ ಯುಗದ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಸಮಕಾಲೀನ ಶಿಲೆಗಳೆಂದು ಡಿ. ಸಿ. ದಾಸಗುಪ್ತಾ ವರದಿಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶಿಲಾಪಾದಗಳು ಕೇವಲ ೫-೧೦ ಅಡಿ ದಪ್ಪವಾಗಿದ್ದು ಭೌಗೋಲಿಕ ವಿಶಾಲತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭೌಗೋಲಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಭೂಇತಿಹಾಸಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೇ ಅವುಗಳ ಮಹತ್ವವು ಅಡಗಿದೆ. ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಜೀವಿಗಳು ಸುಲಭ ರಚನೆಯನ್ನೂ, ಇತ್ತೀಚಿನ ಜೀವರಾಶಿಗಳು ಕ್ಲಿಷ್ಟರಚನೆಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಜೀವಪರಂಪರೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಜೀವಿಗಳು ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಮಿತ್‌ರವರು ಬಹು ಹಿಂದೆಯೇ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸುವ ರೀತಿಗೆ "ಸಮದೂಗುವಿಕೆ" (Correlation ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸಮದೂಗುವಿಕೆಯು ಮುಖ್ಯತಃ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮದೂಗುವಿಕೆಯು ಜೀವಾವಶೇಷಯುಕ್ತ ಶಿಲಾಪದರುಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವನ್ನೂ, ಭೂಇತಿಹಾಸ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ತಿಳಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ.

(೨) ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಪುರಾತನ ಭೌಗೋಲಿಕ (Palaeogeography) ಕುರುಹುಗಳು : ಜೀವಾವಶೇಷಗಳ ರಚನೆ, ಸ್ವರೂಪಗಳು ಪುರಾತನ ಭೂ-ಸಾಗರಗಳ ವಿಶಾಲತೆ, ವಾಯುಗುಣಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಬೀರಿವೆ. ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು, ಪ್ರಾಚೀನ ಭೂಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ, ಸಾಗರದಾಳ ಮತ್ತು ಸಿಹಿನೀರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನೂ, ವಿವಿಧ ವಾತಾವರಣಗಳಿಗೆ

೧೧. ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲ ಭೌಗೋಲಿಕ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜೀವಿಗಳು.

ಅವು ಹೇಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದುವು ಎಂಬುದನ್ನೂ ಕರಾರುವಾಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಭಾರತದ ತ್ರಿಚಿನಾಪಳ್ಳಿ ಮತ್ತು ರಾಜಮಹೇಂದ್ರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು, ಕ್ರಿಟೇಷಸ್ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗರವು ಆತಿಕ್ರಮಿಸಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈಗಿರುವ ಸಾಗರಜನಿತ ಜೀವಾವಶೇಷಯುಕ್ತ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳೇ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಭೂವಾತಾವರಣದ ಮತ್ತು ಸಾಗರವಾತಾವಾರಣದ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿಯ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ.

(೩) **ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಜೀವವಿಕಾಸದ ಕುರುಹುಗಳು :** ವಿಕಾಸ ತತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಜೀವಾವಶೇಷಗಳು ಮಾತ್ರ ನೇರ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆಯಷ್ಟೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವು ಜೀವಪರಂಪರೆಯ ಕುರುಹುಗಳು. ಜೀವಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜೀವಿಗಳು ದೀರ್ಘಾಯುಗಳಾಗಿ ಉತ್ಕ್ರಾಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುವಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಹಲವು ಅಲ್ಪಾಯುಗಳಾಗಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಗತವಂಶಿ (Extinct)ಗಳಾದುವು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಇಡೀ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನೇ ಆಳಿದ ಪೆಡಂಭೂತಗಳು ಮಧ್ಯಜೀವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಉತ್ಕ್ರಾಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದೇ ಕಲ್ಪದ ಕೊನೆಗೆ (ಕ್ರಿಟೇಷಸ್ ಯುಗದ ಅಂತ್ಯ) ತಮ್ಮ ಗತವೈಭವದೊಂದಿಗೆ ನಷ್ಟವಂಶಿಗಳಾದುವುದು. ಪ್ರಾಚೀನ ಜೀವಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಾಣಿಗಳು (ಬ್ರೇಕಿಯೋಪಾಡ್ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿದ ಲಿಂಗುಲಾ) ಈಗಲೂ ಜೀವಿಸಿದ್ದುದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಭೂಇತಿಹಾಸ ಶಿಲಾಸ್ತಂಭದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಿಗಳೂ, ಪೂರ್ವಜರ ವಿಕಾಸಿಗಳೂ ಮತ್ತು ವಂಶೋದ್ಧಾರಿಗಳೂ ಎಂಬುದು ಸರ್ವವಿದಿತ.

(೪) **ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಅನನುರೂಪತೆಯ ಕುರುಹುಗಳು :** ಭೂ ಇತಿಹಾಸದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ಅನನುರೂಪತೆಗಳಿರುವುದು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಆಗಿದೆ ಅನನುರೂಪತೆಯು ಅಲ್ಪ ಇಲ್ಲವೆ ದೀರ್ಘಕಾಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸಂಚಯನವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನನುರೂಪತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಶಿಲಾಪೇರಿಕೆಯ ಕ್ರಮ ಇಲ್ಲವೆ ರಚನಾಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನನುರೂಪತೆ ಗುರುತಿಸುವುದು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ಬಹು ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಬಲ್ಲವು. ಅಂದರೆ ಅನನುರೂಪತೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆ ತೋರಬಹುದು ಇಲ್ಲವೆ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅನನುರೂಪತೆಯ ಎರಡೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಅವಶೇಷಯುಕ್ತ ಶಿಲಾಶ್ರೇಣಿಗಳಿದ್ದರೆ, ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ

ಸಹಾಯದಿಂದ ಆ ಶಿಲಾಗುಂಪುಗಳ ವಯೋನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ, ಅನನುರೂಪ-ತೆಯ ಅವಧಿಯನ್ನೂ ಖಚಿತವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.

ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ಮೊದಲು ಜೀವಿಗಳ ಸಾಗರೋತ್ತರ ಮೂಲಾಶ್ರಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹವೆ, ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಜಲ ಇವು ಪ್ರತಿ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲಾಶ್ರಯ ಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಜೀವಿಗಳ ವ್ಯಾಪನೆಯು ನಾನಾ ಪ್ರದೇಶದ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಗುಣಧರ್ಮ ಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಪುರಾತನ ಜೀವಪರಂಪರೆಯು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗರಜನಿತ ಶಿಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ಸಾಗರ ವಾತಾವರಣದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಗರ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕು "ಜೀವವಲಯ"(Life Zones)ಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸ ಬಹುದು.

'ಕಡಲತೀರ ಪ್ರದೇಶ'(Litoral or Tidal Zone)ವು : ಇವು ಸಾಗರ ಸಮುಪಾತಳಿಯ ಏರಿಳಿತಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವ ಕಿರಿದಾದ ಪಟ್ಟಿ. ಈ ಪಟ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಏರಿಳಿತಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಬದುಕಲಿಕ್ಕೂ ತಮ್ಮ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದಿಡಲಿಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲ.

'ನೆರಿಟಿಕ್' (Neritic) : ಈ ಈಜೀವವಲಯವು ಭೂಖಂಡದ ಅಂತ್ಯ ಭಾಗ (Continental shelf). ಸಾಗರದ ಕೆಳ ಏರಿಳಿತದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಸುಮಾರು ೬೦೦ ಅಡಿ ಆಳದವರೆಗೆ ಇದು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ಫಲವತ್ತಾದ ಸಸ್ಯ ಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೆ ಜೀವಪೋಷಕವಾಗಿದೆ. ಬೆನ್ನೆಲುಬುರಹಿತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅವಶೇಷಗಳು ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ.

'ಬೇಥಿಯಲ್' (Bathyal) : ಈ ಜೀವವಲಯವು ೬೦೦ಅಡಿ ಆಳದಿಂದ ೬೦೦೦ ಅಡಿ–ಆಳದವರೆಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇದು ನೆರಿಟಿಕ್ ವಲಯದ ಕೆಳ ಭಾಗವನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅಬೀಸಲ್ ವಲಯದ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನೂ ಆವರಿಸಿದೆ. ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಶಿಲಾಸಂಚಯನವು ನಿಧಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿವಿಧ ಜೀವ-ರಾಶಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

ಸುಮಾರು ೬೦೦೦ ಅಡಿ ಆಳದಿಂದ ಕೆಳಗಿರುವುದೆಲ್ಲ (ಸಾಗರದ ತಳಭಾಗ ಸಹಿತ) 'ಅಬಿಸಲ್' (Abyssal) ಜೀವವಲಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಲಯವು ಪ್ರಕಾಶರಹಿತವೂ, ಶೀತವೂ ಮತ್ತು ವಾಯುಭಾರದಿಂದ ತುಂಬಿ-ದುದೂ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಸಸ್ಯಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಕಾಶವೇ ಇಲ್ಲ. ಶಿಲಾ ಸಂಚಯನವು ಮಂದವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಅನುಕೂಲ ವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು.

ಸಾಗರದ ಅತಿ ಆಳದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವ ಜೀವಜಂತುಗಳಿಗೆ 'ವ್ಯಾಗ್ರಂಟ ಬೆಂಥೋಸ್' (Vagrant Benthos) ಎಂದೂ ಮತ್ತು ಸಾಗರದ ತಳಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಜಂತುಗಳಿಗೆ 'ಸೆಸ್ಸೈಲ್ ಬೆಂಥೋಸ್' (Sessile Benthos) ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು. ಕಡಲತೀರದಿಂದ ಅತಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಸಾಗರ ಸಮುಪಾತಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಲೆದಾಡುವ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ 'ಪೆಲಾಜಿಕ್' (Pelagic) ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇದೆ.

ಈ ವರೆಗೆ ವಿವರಿಸಿದುದು ಪುರಾತನ ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಕಿರುಪರಿಚಯ, ಭೂ-ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಪಳೆಯುಳಿಕೆಗಳ ಮಹತ್ವ, ಪಳೆಯುಳಿಕೀಕರಣ ವಿಧಾನ, ಜೀವಿಗಳ ಸಾಗರೋತ್ತರ ಮೂಲಾಶ್ರಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಾಗಿದೆ. ತಾವು ಬದುಕಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವ ಜೀವಾವಶೇಷಗಳನ್ನು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ಅವುಗಳ ನಿಜಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಪಾರ ಸಾಮಗ್ರಿ ಇದೆ. ಈ ಅಪಾರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಎಷ್ಟು ತಿಳಿದರೂ ಕಡಿಮೆಯೇ.

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಭೂವಿಜ್ಞಾನ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಆದ ಡಾ॥ ಎಂ. ಎಸ್. ಸದಾಶಿವಯ್ಯ ಅವರು ಈ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಉಪಯುಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು.

ಕೋಷ್ಟಕ—೧
ಭೂ ಇತಿಹಾಸ ಕಾಲಸೂಚಿ ಚಕ್ರ

ಕಲ್ಪಗಳು (Eras)		ಯುಗ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳು (Periods & Epochs)	ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲ (ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ)	ಪುರಾತನ ಜೀವಪರಂಪರೆಯ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳು	ಭೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಘಟನೆಗಳು
ಆಧುನಿಕ ಜೀವಕಲ್ಪ (Cainozoic)	ಇತ್ತೀಚಿನ ಜೀವಕಲ್ಪ (Quaternary)	ರೀಸೆಂಟ್	೦.೦೦೦೧	ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಜೀವಿಗಳ ಉದ್ಭವ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭ. ಮಾನವನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ. ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ವಿಕಾಸ.	ಅಣುಯುಗ ಪ್ರಾರಂಭ, ವಿಜ್ಞಾನದ ಹಾವಳಿ, ಆಕಾಶಬಾಣಗಳ ಹಾರಾಟ, ಚಂದ್ರದರ್ಶನ.
		ಪ್ಲೀಸ್ಟೋಸೀನ್	೦.೨	ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಆದಿಮಾನವನ ದರ್ಶನ ಮಹಾಸಸ್ತನಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ಸಸ್ಯಗಳು ಹೇರಳವಾದವು.	ಭೂಖಂಡಗಳು ಹಿಮದಿಂದ ತುಂಬಿ, ಹಿಮಪ್ರವಾಹಗಳಾದವು. ಅತಿ ಶೀತವಾತಾವರಣ. ಕೊನೆಯ ಹಿಮಪ್ರವಾಹ ೧೦,೦೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ.
	ನವಜೀವಕಲ್ಪ (Tertiary)	ಪ್ಲಾಯೋಸೀನ್	೧.೧	ಸಸ್ತನಿಗಳ ತೀವ್ರವಿಕಾಸ, ಮಂಗಮಾನವನ ಗೋಚರ. ಶೀತೋಷ್ಣ ಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆದುವು. ಆಧುನಿಕ ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹೇರಳವಾದವು.	ಭೂಖಂಡಗಳ ಏರುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಗರಗಳ ಹಿಂಜರಿಯುವಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ.
		ಮಯೋಸೀನ್	೨.೫	ವಿವಿಧ ಸಸ್ತನಿಗಳ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರ. ವಿಶಾಲ ಹುಲ್ಲು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬೆಳೆದುವು.	ಅನೇಕ ಕಡೆ ಭೂ ಮೈದಾನಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು.
		ಆಲಿಗೋಸೀನ್	೪	ಗಜಗಳ, ಕೋರೆಹಲ್ಲಿನ ಬೆಕ್ಕುಗಳ ಗೋಚರ. ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಮಂಗಗಳ ಮತ್ತು ವಾನರಗಳ ಗೋಚರ.	ಹಲವೆಡೆ ಪರ್ವತಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು.
		ಇಯೋಸೀನ್	೬	ಕುದುರೆಗಳ, ಖಡ್ಗಮೃಗಗಳ, ಒಂಟೆಗಳ ಪ್ರಥಮ ಗೋಚರ. ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಸಸ್ತನಿಗಳು ಬೆಳೆದುವು.	ಅಮೇರಿಕ, ಯುರೋಪ ಖಂಡಗಳು ಸಾಗರದಿಂದ ಬೇರ್ಪಟ್ಟವು.
		ಪೇಲಿಯೋಸೀನ್	೭	ಆಧುನಿಕ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಥಮ ಕೋತಿಯಂಥಹ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು.	ಸಾಗರಗಳಿಂದ ಭೂ ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಕಲ್ಪಗಳು (Eras)	ಯುಗ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳು (Pesiods & Epochs)	ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲ (ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ)	ಪುರಾತನ ಜೀವಪರಂಪರೆಯ ಮಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳು	ಭೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಘಟನೆಗಳು
ಮಧ್ಯ ಜೀವಕಲ್ಪ Mesozoic	ಕ್ರಿಟೇಷಸ್	೧೩.೫	ಪುಷ್ಪ ಸಸ್ಯಗಳ ವಿಕಾಸ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರ. ಪೆಡಂಭೂತಗಳು ಅತಿ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ನಷ್ಟವಂಶಿಗಳಾದವು. ಕ್ಲಿಷ್ಟ ರಚನೆಯುಳ್ಳ ಅಮ್ಮೊನೈಟುಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ.	ಸಾಗರಗಳಿಂದ ಕೊನೆಯ ಭೂ ಆಕ್ರಮಣ.
	ಜುರಾಸಿಕ್	೧೮	ಪ್ರಥಮ ಸಸ್ತನಿಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿದವು. ಪೆಡಂಭೂತಗಳು ಬಹು ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದವು.	ಭೂಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಚಿಕ್ಕ ಸಾಗರಗಳು ಸೀಮಿತಗೊಂಡವು.
	ಟ್ರಿಯಾಸಿಕ್	೨೨.೫	ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಪೆಡಂಭೂತಗಳ (Dinosaurs) ಉಗಮ. ಅಮ್ಮೊನೈಟುಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ.	ಹಲವು ಮರ ಭೂಮಿಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು.
ಪ್ರಾಚೀನ ಜೀವಕಲ್ಪ Palaeozoic	ಪರ್ಮಿಯನ್	೨೭	ಸಸ್ತನಿಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ ಸರಿಸೃಪಗಳು ಕಂಡವು. ವಿವಿಧ ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಗತವಂಶಿಗಳಾದವು.	ಅನೇಕ ಭೂಭಾಗಗಳು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಲ್ಪಟ್ಟವು.
	ಕಾರ್ಬಾನಿಫೆರಸ್	೩೫	ಪ್ರಥಮ ಸರಿಸೃಪಗಳ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳ ಗೋಚರ. ಬಹು ಭೂಭಾಗವು ಅರಣ್ಯಮಯವಾಯಿತು.	ಕಲ್ಲಿದ್ದಲಿ ನಿಕ್ಷೇಪಗೊಂಡಿತು. ದಕ್ಷಿಣ ಗೋಲಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಮಪ್ರವಾಹಗಳಾದವು.
	ಡೆವೊನಿಯನ್	೪೦	ದ್ವಿಚರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪ್ರಥಮ ಗೋಚರ ಮತ್ತು ಕಾಡುಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು.	ಇತರ ವಿಶಾಲ ಭೂನಿಕ್ಷೇಪಗಳು ಮಡ್ಡಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದವು.
	ಸೈಲೂರಿಯನ್	೪೪	ಪ್ರಥಮ ಹವೆಯುಸಿರಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಸಸ್ಯಗಳ ಗೋಚರ. (ದೈತ್ಯಚೇಳುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ)	ಸಾಗರಗಳು ಭೂಭಾಗವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದವು.

ಕಲ್ಪಗಳು (Eras)	ಯುಗ ಮತ್ತು ಕಾಲಗಳು (Periods & Epochs)	ಪ್ರಾರಂಭಕಾಲ (ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ)	ಪುರಾತನ ಜೀವಪರಂಪರೆಯ ಮುಹತ್ವದ ಘಟನೆಗಳು	ಭೂ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಘಟನೆಗಳು
	ಆರ್ಡೋವಿಷಿಯನ್	೫೦	ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಬೆನ್ನೆಲುಬುಳ್ಳ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು (ಮತ್ಸ್ಯ). ಗ್ರಾಪ್ಟೋಲೈಟುಗಳು, ಟ್ರೈಲೊಬೈಟುಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವು.	ಅನೇಕ ಭೂಭಾಗಗಳು ಸಾಗರಗಳಿಂದ ಆವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.
	ಕೇಂಬ್ರಿಯನ್	೬೦	ಬೆನ್ನೆಲುಬುಗಳಿಲ್ಲದ ಸಾಗರಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದವು. (ಟ್ರೈಲೊಬೈಟುಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿ)	ಭೂ ನಿಕ್ಷೇಪ ಪ್ರದೇಶಗಳು, ದ್ವೀಪಸಮೂಹಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು
ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಜೀವಕಲ್ಪ (Pre-Cambrian)	ಆದಿಜೀವಕಲ್ಪ (Proterozoic)	೨೫೦	ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಬೆನ್ನೆಲುಬಿಲ್ಲದ ಸಾಗರ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹುಟ್ಟು (೧೨೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ)	ಅನೇಕ ವಿಶಾಲ ಭೂನಿಕ್ಷೇಪ ಪ್ರದೇಶಗಳು (Geosynclines) ಮಡ್ಡಿಯಿಂದ ತುಂಬಿ, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು, ಸವೆಯಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಗ್ನಿಶಿಲೆಗಳ ಅಂತಸ್ಸರಣ ಮತ್ತು ಅಗ್ನಿಶಿಲಾ ಪ್ರವಾಹಗಳಾದವು.
	ಆರ್ಷೇಯಕಲ್ಪ (Archaozoic)	೪೫೦	ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಸಾಗರ ಸಸ್ಯಜೀವಿ (Marine Algae) ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. (೩೨೦ ಕೋಟಿ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ)	

ಆಧಾರಗ್ರಂಥಗಳು

(೧) History of the Earth by *Kummer.*

(೨) Invertebrate Fossils by *Moore, Lalicker, Fisher.*

(೩) Outlines of Palaeontology by *Swinnerton* (1958)

(೪) Principles of Invertebrate Palaeontology
by *Shrock & Twenhofel* (1953)

(೫) Time, Life & Man by *Stirton* (1959)

(೬) The Origin of Life by *Miller*

(೭) Investigating the Earth—ESCP Publication (1968)

(೮) Study of the Earth by *White* (1968)

(೯) Stratigraphy & Life History by *Kay & Colbert* (1965)

(೧೦) 'ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಪಂಚ'— ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ, ಭಾಗ ೨ (೧೯೬೦)

★ ಎಂ. ಎಸ್. ಮನ್ನಿಕೇರಿ
ಮತ್ತು
ಕೆ. ಗೌಡರೆಡ್ಡಿ

ಹೆಣ

ಅಂತೂ—

ಅಂತೂ ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮುಗಿಸಿ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಾಗಹಾಕಿ ರೂಮಿನ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಟೇಬಲಿನ ಸಮೀಪ ಕುರ್ಚಿ ಸರಿಸಿಕೊಂಡು, ಇಂದು ಬರೆದೇ ಬಿಡಬೇಕು ಒಂದು ಕವನ ಎಂದುಕೊಂಡು, ಪೆನ್ನು ತೆರೆದರೆ ಎದುರಿಗೆ ಧುತ್ತೆಂದು ಬಂದು ನಿಂತಿತು,

—ಆ ಹೆಣ.

ಅದು ಹೀಗೆ ಎದುರಿಗೇ ನಿಂತಿರುವಾಗ ಬರೆಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅದನ್ನು ಅತ್ತ ದೂರ ಕಳಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ಬರೆಯಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕೇವಲ ರಾತ್ರಿ ಮಾತ್ರ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಹೆಣ ಇಂದು ಹಗಲುಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ಬಂದಿದೆ—ಅದೂ ಕವನ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಕೂತಾಗ; ತನ್ನನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೇಗೆ ಏನನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೀ ನೋಡೋಣ ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕುವಂತೆ. ಇದನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ನಾನು ಏನನ್ನೂ ಬರೆಯಲಾರೆನೆ? ಯಾಕೆ? ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಇದೊಂದು ಹೆಣ. ಬರೆಯಲೇಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವೇ ಇದಕ್ಕೆ?

ಏ, ನಡೆಯಾಚೆ. ಇವತ್ತು ನಾನು ಎಂಥದೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದು, ಕವನದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವಂಥದನ್ನೇನನ್ನಾದರೂ ಬರೆದು ನಾಳೆ ಮುಂಜಾನೆ ಆ ಸಂಪಾದಕನಿಗೆ ಪೋಸ್ಟ ಮಾಡಬೇಕು. ನೀನು ರಾತ್ರಿ ಬಾ ಬೇಕಾದರೆ. ಮಾತಾಡೋಣಂತ. ನೀನು ಹೀಗೆ ನಿಂತಿದ್ದರೆ ನನಗೇನು ಮಣ್ಣೂ ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹೋಗು.

—ಊಹ್ಞೂ, ಅದು ಮಿಸುಕಿದರೆ ಆಣೆ.

ಬಿಡಲಿ. ನಿಂತಿರಲಿ. ನನಗೇನು? ನಾನು ಅತ್ತ ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆ ಮತ್ತೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಸಂಪಾದಕ, ಅವನು ಕೊಟ್ಟ ತಿಂಗಳಿನ ಅವಧಿ ಮುಗಿದು ವಾರವಾಯಿತೆಂದು ನೆನಪಿಸಲು. ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಿಕಳಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗೆಳತಿ ಶಶಿಯ ಗಂಡ ಅವನು. ಹೊಸದೊಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ಸುರುಮಾಡಿದ್ದ. 'ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮದೊಂದು ಕವನ ಬೇಕೇ ಬೇಕು'—ಎಂದು ಆಗ್ರಹಪೂರ್ವಕ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದ.

ಕವನ........ಹ್ಞ, ನಾನು ಬರೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯುಗವಾಯಿತೆಂದು ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ.

'ನೀ ಕಾಲೇಜಿನ್ಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಎಷ್ಟ ಛಂದ ಕವಿತಾ ಬರೀತಿದ್ದೆಲ್ಲ? ಎಲ್ಲಾರೂ ಹುಚ್ಚಹುಚ್ಚ ಆಗತಿದ್ರು ನಿನ್ನ ಕವಿತಾ ಓದಿ. ಈಗ್ಯಾಕ ಒಮ್ಮೆಲಿಗೇ ಎಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ'?—ಶಶಿ ಕೇಳಿದ್ದಳು.

ದೇಶಾವರಿ ನಗೆ ನಗುತ್ತ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದೆ, 'ಹೆಹ್ಞೆ, ಈಗ ಟೈಮೇ ಸಿಗೂದಿಲ್ಲ.'

'ಆದರ ಇವರ ಪತ್ರಿಕಾಕ್ಕ ನೀ ಒಂದು ಕವಿತಾ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೇ ಬೇಕು ನೋಡು. ನಾನs ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಾಮಿಜ್ ಮಾಡೀನಿ ನಿನ್ನ ವತಿಯಿಂದ. ಇನ್ನೂ ದಿವಸ ಅವ. ನೀ ಹೊಸಾ ಕವಿತಾ ಬರಿ. ನಿನಗೇನು ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ ಅಲ್ಲ. ನಿಂತ-ನಿಂತಲ್ಲೇ ಕವಿತಾ ಬರದಬಿಡ್ತಿದ್ದಿ ನೀ ಕಾಲೇಜಿನ್ಯಾಗಿದ್ದಾಗ,' — ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎಸರಿಟ್ಟು ಪುಡಿ-ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿ ಇಳಿಸಿ ಹಾಲು ಬೆರೆಸಿದೊಡನೆ ತಯಾ-ರಾಗಿಬಿಡುವ ಚಹಾದಷ್ಟೇ ಸರಳ ಇದೂ ಸಹ—ಎಂಬಂತೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದಳು ಶಶಿ. ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತ್ತು. ತಾನೇ ಪ್ರಾಮಿಜ್ ಮಾಡಿದಳಂತೆ ನನ್ನ ವತಿಯಿಂದ. ಯಾರು ಹೇಳಿದ್ದರು ಇವಳಿಗೆ ಇಂಥ ಕಾರಭಾರ ಮಾಡಲು? ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಅಸಹ್ಯವೆಂದರೆ ಅವಳ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶ್ವಾಸ; ತಾನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾನು ಕೊಡದೇ ಏನು ಎಂಬ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯವಾದ ವಿಶ್ವಾಸ.

'ನನಗೆ ಆಗೂದಿಲ್ಲ ಶಶೀ', ಎಂದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಏನೂ ಕಿಮ್ಮತ್ತು ಕೊಡ-ದೆಯೆ ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದಳಾಕೆ, 'ಛೇ ಛೇ, ಆಗೂದಿಲ್ಲ ಅನ್ನೋ ಮಾತೇ ಸುಳ್ಳು. ಎಷ್ಟು ಜನ ಕೇಳಿದ್ರೂ ಎಲ್ಲಾರಿಗೂ ಕಳಿಸತಿದ್ದಿ. ಎಲ್ಲಾ ಕವಿಸಮ್ಮೇಳನದಾಗೂ ಓದತಿದ್ದಿ. ಎಷ್ಟು ಕಲೆಕ್ಶನ್ಸ ಪಬ್ಲಿಶ್ ಮಾಡಿದ್ದಿ ನೀ ಕಾಲೇಜಿನ್ಯಾಗಿದ್ದಾಗ—' ಅವಳ 'ನೀ ಕಾಲೇಜಿನಾಗಿದ್ದಾಗ' ಏನೋ ಒಜ್ಜೆಯಾಗಿ, ಏನೋ ಮುಳ್ಳಿನಂತಾಗಿ, ಏನೋ ವಿಷವಾಯುವಾಗಿ, ತಲೆಯೇರಿ ಚುಚ್ಚಿ ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿಸುವಂತಾಗಿ, ಹೇಗಾದರಾಗಲಿ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದೆ, 'ಆಗಲಿ ನೋಡೋಣ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿ ಇದೆಯಲ್ಲ.'

ಅಂದು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹೋದನಂತರ ಪುನಃ ಆ 'ನೀ ಕಾಲೇಜಿನಾಗಿದ್ದಾಗ' ನೆನಪಾಗಿತ್ತು. ಅಂದಹಾಗೆ ಆಗೆಲ್ಲ ಎಷ್ಟೊಂದು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದೆ........ಈಗೇಕೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟೆ? ಬರೆಯಬೇಕು. ಮತ್ತೆ ಬರೆಯಲು ಸುರುಮಾಡಬೇಕು.

—ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಗುಡ್ ಬೈ ಹೇಳಿದ್ದೆ ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ಬರೆಯುವುದು ನನ್ನ ಇತಿಹಾಸದ ಅಂಗ ಮಾತ್ರವಾಗಿತ್ತೆ? ಅದಕ್ಕೂ ಏಕೆ ಗುಡ್ ಬೈ ಹೇಳಿದ್ದೆ ಇಷ್ಟು ದಿನ? ಇನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು, ಅಂದರಾದರೂ ಈ ನಿರಂತರ ಶೂನ್ಯದ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲವಾದೀತು . . .

'ಯಾಕ, ಭಾಳ ಖುಶೀ ಕಾಣಸ್ತೀಯಲ್ಲ ಇವತ್ತ?' —ಸಂಜೆ ದವಾಖಾನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೇಳಿದ್ದ.

ಇನ್ನೂ ಅವನೆದೆಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಸ್ಟೆಥೋಸ್ಕೋಪನೊಂದಿಗೆ ಆಟವಾಡುತ್ತ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದೆ, 'ಶ್ರೀ, ಇವತ್ತ ಶಶಿ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಆಕೀ ಗಂಡ ತನ್ನ ಪತ್ರಿಕಾಕ್ಕ ನನ್ನದೊಂದು ಕವಿತಾ ಬೇಕಂತ ಕೇಳ್ಯಾನ.'

'ಓಹೋ, ಹೀಂಗೇನು? ಕವಿತಾದ ಮೂಡಿನ್ಯಾಗ ಇದ್ದೀ ಅಂಥಾಂಗಾತು. ನನಗೇನು ಇವತ್ತ ಚಹಾಗಿಹಾ ಸಿಗತದೋ ಇಲ್ಲೋ?'

ಚಹಾ, ಊಟ, ಪೇಶಂಟ್ಸ—ಇಷ್ಟನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೇನನ್ನೂ ವಿಚಾರಿಸಲಾಗದ ಅವನ ಬಗ್ಗೆ ಕೋಪ ಬಂದಿತು. ತೀರ materialistic, ತೀರ prosaic ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಈ ಗಂಡ—ಅನ್ನಿಸಿ ಜುಗುಪ್ಸೆಯಾಯಿತು.

'ಕವಿತಾ–ಗಿವಿತಾ ಬರಿಯೂದಿದ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಾಗ ಬರೀ ನೀನು. ನಾನೂ ಡಿಸ್ಪೆನ್ಸರಿಗೆ ಹೋಗಿರ್ತೀನಿ. ನಿನಗ ಡಿಸ್ಟರ್ಬ ಮಾಡ್ಲಿಕ್ಕೆ ಇರೂದಿಲ್ಲ. ನಾ ಮನ್ಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಅಂಥಾದೆಲ್ಲಾ ಉಸಾಬರಿ ಮಾಡಬ್ಯಾಡ.'

'ಉಸಾಬರಿ'ಯಂತೆ. ಸ್ವಾರ್ಥಿ ಎಂದು ಕೂಗಬೇಕೆನಿಸಿತು. ಅವನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕನಿಕರವಾಯಿತು.

ಕವನದ ಬಗೆಗೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ ಅಂದು ಸಂಜೆ – ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಯಾರೋ ಅಲುಗಾಡಿಸಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಲೂ ಆಗದಷ್ಟು ನಿದ್ರೆ. ಆದರೂ, 'ಏಳು–ಏಳು' ಎಂದದ್ದು ಕೇಳಿಸಿ ಎಚ್ಚರಾಯಿತು. ಯಾರು ನಿದ್ರೆ ಕೆಡಿಸಿದವರೆಂದು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ನೋಡಿದ್ದೆ—ಮಂಚದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ನಿಂತಿತ್ತು.

—-ಇದೇ ಹೆಣ.

ಎಲ್ಲೋ ಭೆಟ್ಟಿಯಾದ ನೆನಪು. ಏನೋ ಆತ್ಮೀಯಭಾವ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೂ ಯಾಕೋ ಅದರ ಗುರುತು ನನಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಬಾರದು ಅನ್ನಿಸಿತು. ಮಲಗಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಕೇಳಿದೆ,

'ಯಾರು ನೀನು ?'

'ನಾನು ಹೆಣ.'

—ಹೌದು. ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಏನು, ಎಂಥದು ಎಂದೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಗೊತ್ತಾಗುವಿಕೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ಬೇಡವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದೆ,

'ಎಲ್ಲಿದ್ದಿ ಇಷ್ಟು ದಿನ ?'

'ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೆ '

'ಮತ್ತೇಕೆ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ?'

'ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನೋಡಲಾರದಂತಿದ್ದಿ ನೀನು.'

'ಈಗೇಕೆ ಬಂದಿರುವಿ ?'

'ಕವನ ಬರೀಬೇಕು ಅಂತಿದ್ದಿಯಲ್ಲ ?'

'ಆದಕ್ಕೂ-ನಿನಗೂ ಸಂಬಂಧವೇನು ?'

—ಹಹ್ಹಹ್ಹಾ ಎಂದು ಗಹಗಹಿಸಿತು ಹೆಣ. ಕಣ್ಣು ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ನೋಡಿದೆ.

'ನಗುತ್ತೀ ಏಕೆ?'

'ಸಂಬಂಧ ಕೇಳಿದಿ. ಹಳೆಯ ಸಂಬಂಧ. ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು. ನೀ ಕವನ ಬರೆಯಲು ನನ್ನ ಸಹಾಯ ಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೇ ಬಂದೆ.'

'ನೀನೇನು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿದ್ದೀ ?'

'ನೀ ಕವನ ರಚಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬೇಕಿದ್ದರೆ ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸು. ನಾನು ಜೀವ ತಳೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಬರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯ. ನಾನು ಹೆಣವಾಗಿರುವಾಗ ನೀನು ಏನೂ ಬರೆಯಲಾರಿ.'

'ನೀನು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದಿರುವಿ. ನಾನು ಯಾರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಬರೆಯ ಬಲ್ಲೆ. ನೀನು ಹೆಣವಾಗಿದ್ದರೇನು, ಬದುಕಿದರೇನು? ನೀನು ಯಾರೋ ಏನೋ—'

'ನಾನು—'

'ನೀನು ಏನೇ ಆಗಿರು. ನನ್ನ ಸುದ್ದಿಗೆ ಬರಬೇಡ.'

'ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಕವನ—'

'ಅದರ ಚಿಂತೆ ನನಗಿರಲಿ. ನೀನು ಹೊರಡು.'

'ಕವನದ ಚಿಂತೆ ನಿನಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಚಿಂತೆಯನ್ನೂ ನೀನು ಮಾಡಬೇಕಾಗು ವುದು. ನಾ ಜೀವಂತವಾಗದ ಹೊರತು ಏನೂ ಬರೆಯಲಾರಿ ನೀನು.'

'ನೀನು ಹೆಣವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ನಾನು ಕವನ ಬರೆಯುವೆ ನೋಡುತ್ತಿರು.'

'ಕವನದ ಹೆಣ ಬರೆಯಬಹುದು ಅಷ್ಟೆ.'

'ಶಟಪ್. ನನ್ನ ಕವನಗಳೆಂದಾದರೂ ಹೆಣವಾಗಿದ್ದವೇ? ಹಿಂದೆ ಬರಿದವು ಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಂತ ಕವನಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ?'

'ಆಗಿನ ಮಾತು ಬೇರೆ. ನಾನು ಆಗ ಹೆಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.'

'ಹ್ಞಾ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ವಿಚಾರ ಮಾಡುವೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ. ನಾಳೆ ಬಂದು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗು.'

ಇಷ್ಟು ದಿನ ಎಲ್ಲಿತ್ತೋ, ಬಹಳ ದಿನಗಳನಂತರ ಒಂದು ಕವನ ಬರೆಯ ಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದಾಗ ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿತ್ತು ಈ ಹೆಣ. ಶಶಿಯ ಗಂಡ ಕೊಟ್ಟ ಅವಧಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಮುಗಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಬರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿಯಾದೊಡನೆ ಹಾಜರಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಈ ಹೆಣ; 'ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸು. ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಬಾ. ಜೊತೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಆಡ್ಡಾಡೋಣ. ಮಜಾ ಮಾಡೋಣ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಕವನ ಬರೆಯಬಲ್ಲಿ ನೀನು'—ಎಂದು ಕಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಯಾವುದೋ ಅಜ್ಞಾತಶಕ್ತಿ ಎಲ್ಲೋ ದೂರದೂರ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಭಾಸ. ಒಮ್ಮೆ ಅದರೊಂದಿಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣವೇ ಎಂದು ಸಹ ಅನ್ನಿಸಿತ್ತು.

ಆದರೆ ಒಂದು ಕವನ ರಚಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಶಶಿಯ ಗಂಡನಿಗೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಅನಂತರ ಇದನ್ನು ನೋಡೋಣ ಎಂದುಕೊಂಡು ದಿನ ತಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೆ.

—ಬರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ಬಂದು ಅವನು, 'ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಿಂಟಿಂಗ್ ನಡೆದಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮುಗಿಯುವುದು. ನಾಡದು ನಿಮ್ಮ ಕವಿತೆ ಕೊಡಲೇಬೇಕು'—ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಬಹಳ ಬೇಸರ ವಾಯಿತು. ಇಂದು ಸಂಜೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನೆಲ್ಲ ಏನೇನೋ ನೆವ ಹೇಳಿ ಸಾಗಹಾಕಿ, ಕ್ಲಬ್ಬಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತರವರೆಗೂ ಬರ ಕೂಡದೆಂದು ತಾಕೀತು ಮಾಡಿ, ಬರೆದೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ಕೂತರೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತ್ತು,

—ಮತ್ತೆ ಈ ಹೆಣ.

ಇತ್ತೀಚೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಿದಾಗೆಲ್ಲ ನಾನು ಸೋಲುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬ ಅರಿವಾಗಿ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಕಟವಾಗುವುದು. ಇದು ಸದಾ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಇದು ಜೀವಂತ ವಾಗದ ಹೊರತು ನಾನು ಬರೆಯುವುದೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೆಣವೇ ಆಗುವು ದೇನೋ ಅನಿಸುವುದು.... ಇಲ್ಲ, ಇಂದು ಇದಕ್ಕೆ ದಾದು ಮಾಡದೆ ಒಂದು ಕವನ ಬರೆದೇ ತೀರಬೇಕು....

'ಬರೀಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಹೌದಲ್ಲೊ? ಹೊಟ್ಟೇತುಂಬ ಉಂಡು, ಗಂಡನ ಜೋಡಿ ಮಜಾ ಮಾಡಿ, ಆರಾಮಾಗಿ ಡನ್‌ಲಪ್ ಸೋಫಾದ ಮ್ಯಾಲೆ ಕೂತರ ಹ್ಯಾಂಗ ಬಂದೀತು ಅದು ?'

ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು ನನಗೆ. ಪೆನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ಕೇಳಿದೆ, 'ಹಂಗಾರ ಏನು ಮಾಡಬೇಕಂತೀ ?'

'ಬಾ ನನ್ನ ಜೋಡಿಗೆ, ಹೇಳತೀನಿ. ಕವಿತಾ ಬರೀಲಿಕ್ಕೆ ಆರಾಮು ಇರಬಾರದು ನೋಡು. ಕಲ್ಲಾಗ-ಮುಳ್ಳಾಗ ಅಡ್ಡ್ಯಾಡಬೇಕು, ಗುಡ್ಡಾ ಹತ್ತ ಬೇಕು, ನದೀ ದಾಟಬೇಕು, ಬೆಂಕಿಯೊಳಗ ಬೇಯಬೇಕು, ಸ್ವಲ್‌ಸ್ವಲ್ಪs ಸಾಯಬೇಕು, ಸತ್‌ಸತ್ತು ಬದುಕಬೇಕು, ಅಂದರ ಬರತದ ಅದು.'

—ಬೇಡ. ಆ ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳಿನ ದಾರಿಯು, ಗುಡ್ಡಬೆಟ್ಟಗಳ, ಹಳ್ಳತಿಟ್ಟುಗಳ, ಆ ಜೀವಂತ ಸಾವಿನ ನೆನಪು ಈಗೇಕೆ ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದು ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಾದ ನಂತರ? ಕಳೆದ ಜನ್ಮದ ಕತೆ ನೆನೆದು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕೂತು ಅಳುವವರ ಪೈಕಿ ಅಲ್ಲ ನಾನು. ಆ ಎಲ್ಲ ನೆನಪನ್ನು, ಆಗಿನ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಕೊಂದುಹಾಕಿ ಹೊಸ ಜೀವನ ಸುರುಮಾಡಿಯೇ ಹಳೆಯ ಕಾಲವಾಯಿತು.

'ಆಗ ಎಷ್ಟ ಸಲೀಸಾಗಿ ಬರೀತಿದ್ದಿ ನೆನಪದs ಏನು?'

ಹೌದು. ಆಗ ಬೆಂಕಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಕನಸುಗಳು-ಅನಿಸಿಕೆಗಳು ಜ್ವಲಂತವಾಗಿದ್ದವು. ಈಗೆಲ್ಲ ತಣ್ಣಗಾಗಿದೆ; ಬೂದಿಯಾಗಿದೆ.

'ಆಗ ನಾ ಬದಕಿದ್ವೆ.'—ಮತ್ತೆ ಮಾತನಾಡಿತು ಹೆಣ, 'ನಾ ಹಿಂಗ ಹೆಣಾ ಆದಾಗಿನಿಂದ ಒಂದಕ್ಷರ ಬರಿಯೂದಾಗಿಲ್ಲ ನಿನಗ.'

ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಅಗ್ನಿಕುಂಡ ಹೊಕ್ಕು ನೋಡದ ಹೊರತು ಈಗ ಬರೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೇ ?

'ಬರ್ತೀಯೇನs ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ?'

'ಊಹ್ಞೂ.'

—ಮೊಟಕಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ ಪೆನ್ನು-ನೋಟಬುಕ್ಕು ಅಲ್ಲೇ ಒಗೆದು ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನಿಂತೆ. ಕ್ಲಬ್ಬಿನಿಂದ ಮರಳಿದ್ದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೆಳಗಡೆ ಕಾರು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಹಾರ್ನ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಗೇಟು ತೆರೆಯಲೆಂದು ಓಡಿದೆ.

'ಕವಿತಾ ಬರದೇನs?'—ರಾತ್ರಿ ಕೇಳಿದ್ದ ಶ್ರೀ.

'ಇಲ್ಲ ಇನ್ನೂ. ಆದರೆ ಇವತ್ತ ಬರೀತೀನಿ. ನಾಳೆ ಕಳಸ್ಲಿಕ್ಕೇಬೇಕಲ್ಲ.'

'ತಿಂಗಳಾತಲ್ಲ ಬರೀಲಿಕ್ಕೆ ಸುರೂಮಾಡಿ ? ಆದೇನ ಮುಗಿಯೋಹಾಂಗ ಕಾಣೂದಿಲ್ಲ.'

'ಇವತ್ತ ಮುಗಿಸೇಬಿಡಬೇಕಂತ ಮಾಡೀನಿ.'

'ಹಂಗಾದರ ನಿನ್ನ ಮಾತಾಡ್ಸೂದಿಲ್ಲ ಇವತ್ತ'—ಎಂದು ಆತ ಮಗ್ಗು-ಲಾಗಿದ್ದ

—ಇವರ ಗೊರಿಕೆಯ ಸದ್ದು ಕೇಳುತ್ತ ಶೂನ್ಯದತ್ತ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಟ್ಟು—ಹೀಗೆ ಕೂತು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಾಯಿತು....ನಿದ್ರೆ ಬರತೊಡಗಿದೆ....

'ಹಲೋ.'

'ಹಲೋ' ಎಂದು ಕತ್ತೆತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ಬಾಗಿಲು ಚೌಕಟ್ಟಿಗೆ ಆತು ನಿಂತಿತ್ತು,

—ಆ ಹೆಣ.

'ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೀ ?'

ಯಾಕೋ ಆ ಹೆಣದ idle curiosity ಬಗ್ಗೆ ವಿಪರೀತ ಸಿಟ್ಟುಬಂದಿತು. ಮಲಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಗೆ ಎಚ್ಚರವಾದೀತೆಂದು ಹವುರಗೆ ಆದರೂ ಕಟುವಾಗಿ ಕೇಳಿದೆ,

'ನೀ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಬಾರದs ? ಯಾಕ ಹಿಂಗ ಕಾಡಲಿಕ್ಹತ್ತೀ? ಯಾವ ಕೆಲಸಾನೂ ಮಾಡಿಕೊಡವಲ್ಲಿ. ಹೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನ್ಯಾಗ ಬಂದು ಹಿಂಗ್ಯಾಕ ಡಿಸ್ಟರ್ಬ ಮಾಡಲಿಕ್ಹತ್ತೀ ?'

'ಕವನ ಬರೀಬೇಕು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದೀ—'

'ನೀ ಅತ್ಲಾಗ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದರ ಬರದೇನು.'

'ಇಲ್ಲ, ನಾ ಇಷ್ಟ ದಿನಾ ಹಾಳಾಗೇ ಹೋಗಿದ್ವೆನಲ್ಲ, ಏನು ಬರೆದಿ? ನಿನ್ನ

ಸುದ್ದಿಗೇ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ ನಾನು. ಆದರ ಈಗ ನೀ ಕವಿತಾ ಬರೀಬೇಕು ಅಂತೀ-ಯಂತ ಬಂದೀನಿ. ನೀ ಬರೀಬೇಕಾದರ ನಾ ಜೀವಂತ ಆಗಬೇಕು.'

—ಹಾಡಿದ್ದೇ ಹಾಡು. ಹೆಣವಾಗಿದ್ದೇ ಇಷ್ಟು ಕಾಡುವ ಇದು ಇನ್ನು ಬದುಕಿದರೆ ನಾನೇ ಹೆಣವಾಗುವಷ್ಟು ಕಾಡೀತು. ಇದರ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಏನೋ ಸೆಳೆತ, ಏನೋ ಕಾತರ, ಏನೋ ಧುಂಧಿ....

'ಇವತ್ತ ಬಾ ನನ್ನ ಜೊತಿಗೆ. ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಹೋಗೋಣ.'

'...............' —ನಾನು ಮೌನವಾಗಿದ್ದೆ.

'ನಡಿ, ಹೋಗೋಣ. ಬರ್ತೀಯಲ್ಲ ಹಂಗಾರ........?'

'...................'

'ಏಳು, ಬೆಳಗಾಗೂದರಾಗ ತಿರಿಗಿ ಬಂದಬಿಡೂಣಂತ.' —ಹೆಣ ನನ್ನ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕಾಯದೆ ಹೊರಟು ನಿಂತಿತು.

ನಾನು—

—ಸದ್ದಾಗದ ಹಾಗೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದೆ........

—ದೂರ ದೂರ........ಗಾಳಿಯಾಗಿ, ಮಿಂಚಾಗಿ, ಸಿಡಿಲಾಗಿ, ಬೆಳಕಾಗಿ, ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿ, ಹೊಗೆಯಾಗಿ, ಹಾಗೇ ದೂರ........

—ದಾರಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎಂಥೆಂಥವೋ ಗಿಡಗಳು, ಬಂಡೆಗಳು, ಮಡುಗಟ್ಟಿದ ಕೊಳಚೆ ನೀರು, ತಾರುಕಂಬಗಳಿಗೆ ಜೋತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ತೊಗಲುಬಾವಲಿಗಳು,.... ಎಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲೋ ಕಂಡ ನೆನೆಪು, ಮಸುಮಸುಕಾಗಿ, ಕವನ ಒಂದೊಂದೇ ಸಾಲು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹಾಗೆ'...........ಮೌನ ಭೇದಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿತು ಹೆಣ, ' ಈ ಗುಡ್ಡಾ ನೋಡಿದ ನೆನಪು ಇರಬೇಕಲ್ಲ ನಿನಗ ?'

—ಹ್ಞಾ. ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ನೆನಪು ಕಾಮನಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಮೂಡತೊಡಗಿತ್ತು.... ಬೇಡವಾಗಿದ್ದ ನೆನಪು. ಈ ಸತ್ತಂಥ ಬದುಕಿನಿಂದ ದೂರ ಆ ಜೀವಂತ ಸಾವಿನ ದಿನಗಳೆಡೆ ಎಳೆದೊಯ್ಯುತೊಡಗಿದ್ದ ನೆನಪು....ಹೌದು, ಇದೇ ಗುಡ್ಡದ ವಾರೆಗೆ ಆ ಮರದ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಆದದ್ದು.

—ಮೊದಲ ಭೆಟ್ಟಿ.

' ನಾ ಇಲ್ಲೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು' —ಹೆಣ.

ಕಾಲು ಸೋಲುತ್ತಿವೆ. ಇನ್ನಿದನ್ನು ಏರುವುದಾಗದು. ತಿರುಗಿ ಹೋಗಬೇಕು.

....ಆದರೆ ಎಲ್ಲ ಮಂಜುಮಂಜಾಗಿದೆ....

' ಈಗ ನಾವು ಗುಡ್ಡದ ತುದೀಗೆ ಬಂದೆವು. ಈ ಜಾಗಾ ನನಗ ಭಾಳ ಸೇರತದ. ನಾ ಬೆಳದದ್ದು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆಕಿ ಆಟಾ ಆಡಿದ್ದು, ಕುಡಿದು ಕುಣಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಎಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲೇ. ನಿನಗ ಗುರ್ತು ಸಿಗತದೇನು ?'

—ನನಗೆ ಗುರುತು ಸಿಗದೇ ಏನು ? ನನ್ನ ಜೀವದ ಬಯಕೆಗಳು ಅರಳಿ ಹೂವಾದದ್ದು—

—ಇದೇ ಜಾಗ

ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದ ಜಾಗ. ಮುಗಿಲಿಗೆ-ಮೋಡಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಜಾಗ!

'ಸಾವಕಾಶ ಇಳಿ. ಕಾಲು ಜಾರೀತು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸುವ ಆ ನದೀ ತನಕಾ ಇರೋ ದಾರಿ ಏಕದಂ ಸ್ಲೋಪ್ ಅದ.'

—ಯಾಕಿಷ್ಟು ಕಾಳಜಿ ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಹೆಣಕ್ಕೆ ?....ನಾನರಿಯೆನೇ ಈ ದಾರಿಯನ್ನ ? ನನ್ನ ಕನಸುಗಳು ನನ್ನೆದುರೇ ಹೋಮವಾಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಪ್ರತಿದಿನ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಯುತ್ತ—

—ಸವೆಸಿದ್ದ ದಾರಿ.

ಓಹ್, ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಓಡಿಹೋಗಬೇಕು ಇಲ್ಲಿಂದ. ದೂರ-ದೂರ ಹೋಗಿ ಆರಾಮವಾಗಿರಬೇಕು. ಕವನ ಬೇಡ, ಏನು ಮಣ್ಣೂ ಬೇಡ, ತಿರುಗಿ ಮನೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಸಾಕು....ಶ್ರೀ—

' ನದಿ ಬಂತು ನೋಡು.'

— ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹೆಣದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಕಂಪನ ನನ್ನೆದೆಯಲ್ಲಿನ ಎಲುಬುಗಳೊಳಗೆ ಎಂಥದೋ ನಡುಕ ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಕನಸುಗಳ ಪೂರ್ಣತೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಅರಿವಾದದ್ದು; ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಅತೃಪ್ತ ಆತ್ಮ ಅರಸುತ್ತಿದ್ದ, ಒಂದು ಕ್ಷಣದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದುಕು ಸಾರ್ಥಕವೆನ್ನಿಸುವ ಆ ಗಳಿಗೆ ಕೈಗಟಕಿ —ಎಟಕಿ ಎಟಕದೇ ಹೋದದ್ದು; ಭೂತ-ವರ್ತಮಾನಗಳ ಸಂಬಂಧ ತಟ್ಟೆಂದು ಕಟಗರಿಸಿದ್ದು—

—ಇಲ್ಲೇ. ಇಲ್ಲೇ ಎಲ್ಲ ಮುಗಿದಿದ್ದು.

' ಇಲ್ಲೇ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು....ನೆನಪಿದೆಯೇ '-ಹೆಣದ ದನಿಯೂ ಸಹ ಹೆಣವಾಗಿಹೋಗಿದೆ....

ಇಲ್ಲ, ನನಗೆ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ, ನಾನು ಈಗಿಂದೀಗ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ...

' ನೋಡು, ಅಲ್ಲಿದೆ ನನ್ನ ಗೋರಿ. ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದೆ ಹೋದಿ—ಅವಸ್ರ್ಯಾಲ ಆದದ್ದಲ್ಲಃ ನಿನಗ ಆ ಡಾಕ್ಟರನ ಭೆಟ್ಟಿ ?....ಹ್ಞ, ನಿನ್ನ ಲಗ್ನಕ್ಕ ನನ್ನ ಕರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ ನೀನು—, ಗುಡ್ ಬೈ ಹೇಳಿ ಹೋದಾಕಿ ತಿರುಗಿ ಈ ಕಡೆ ಹಾಯಲೇ ಇಲ್ಲ ನೀನು.'

—ಸ್ಮಶಾನ ಮೌನ.

ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಉದ್ವೇಗದಿಂದ ಮಾತನಾಡಿತು ಹೆಣ, 'ನನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸು. ನೀನು ಮತ್ತೆ ಟನ್‌ಗಟ್ಟಲೆ ಕವನ ಬರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವೆ. ಮತ್ತೆ ನಾವು ಈ ಗುಡ್ಡಾ ಹತ್ತೋಣ, ಕುಣಿದಾಡೋಣ, ಹಕ್ಕೀಹಾಂಗ ಹಾರಾಡೋಣ, ಮೀನಿನ್ಹಾಂಗ ಈಸಾಡೋಣ, ಬದುಕೋಣ....'

—'ಸತ್‌ಸತ್ತು ಬದುಕೋಣ? ಊಹ್ಞೂ. ನಾ ಒಲ್ಲೆ. ನನಗೆ ಬ್ಯಾಡ. ನಾ ಈಗ ಆರಾಮಿದ್ದೀನಿ. ನಿನ್ನ ಕುಣಿದಾಡೋದು, ಹಾರಾಡೋದು, ಹತ್ತೋದು ಇಳಿಯೋದು, ಏಳೋದು, ಬೀಳೋದು, ಬೇಯೋದು, ಸಾಯೋದು—ಎಲ್ಲಾ ನಿನಗs ಇರ್ಲಿ.'

'ಮತ್ತ ಕವನ?'

'ದೇವರಾಣೆ ನಾ ಇನ್ನ ಕವನಾ ಬರಿಯೋ ಹುಚ್ಚುತನಾ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲ. ನನಗ ಯಾವದೂ ಬ್ಯಾಡ. ನಾ ಹೊರಟೆ.'

'ಖರೇನs?'

'ಖರೆ, ಖರೆ, ಖರೆ.'

....ಹೆಣ ಶೂನ್ಯದತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಮೌನವಾಗಿ ನಿಂತಿತು. ನಾನೇ ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದೆ,

'ನನ್ನ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರ್ತೀಯೇನು ಅಲ್ಲೀತನಕ?'

'ಒಲ್ಲೆ. ಕವನಾ-ಗಿವನಾ ಬರಿಯೂದಿಲ್ಲ ಅಂತೀ. ಇನ್ನ ನಂದೇನು ಕೆಲಸದ ಅಲ್ಲೆ? ನಾ ಇಲ್ಲೇ. ನನ್ನ ಗೋರಿಯೊಳಗ ಇರ್ತೀನಿ. ಹೋಗಿ ಬಾ, ಗುಡ್ ಬೈ.

'ಹೋಗತೀನಿ. ತಿರಿಗಿ ಬರೂದಿಲ್ಲ. ನೀನೂ ಆ ಕಡೆ ಬರಬ್ಯಾಡ.'

●
●

'ಏ ಏಳs, ಎಷ್ಟೊತ್ತದು ಮಲಗೋದು? ಕವಿತಾ ಬರದು ಮುಗಿಸೇ ಬಿಟ್ಟಿಯೇನು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ? ಚಹಾದ ಹೊತ್ತಾತು ಏಳಿನ್ನ.'—ಹೊದಿಕೆಯುನ್ನೆಳೆದು ಎಬ್ಬಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀ.

ನಿಧಾನವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಬಿಟ್ಟೆ, 'ಆ್ಞ? ಹ್ಞೂ....ಏನಂದೀ?'

'ಕವಿತಾ ಬರದು ಮುಗಿಸಿದೇನು ಅಂದೆ.'

'ಕವಿತಾ? ಛೇ. ಇಲ್ಲ. 'ಆಗೂದಿಲ್ಲ, Excuse me'—ಅಂತ ಈಗ ಮೊದಲ ಒಂದು ಪತ್ರಾ, ಬರೀಬೇಕು ಆ ಸಂಪಾದಕಗ. ನಿನಗ ಚಹಾ ಆಮ್ಯಾಲೆ ಮಾಡ್ತೀನಿ.'

★ ವೀಣಾ

ನಮ್ಮ ಮೂರು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು

ನಮ್ಮ ದೇಶವೀಗ ಮೂರು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಗಿದೆ. ಕೆಲವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಅನಿಯಮಿತ ಕಾಲದವರೆಗೆ ತಡೆ-ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ತೋರಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಅವುಗಳ ಪ್ರತಿಫಲ ಕಡಿಮೆಯಾ-ಗಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾದ ಕಾರಣಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಯೋಜನಾಬದ್ಧವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಅಳೆಯಲು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ತಲಾ ಆದಾಯ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಳತೆಗೋಲಾಗಿ ಇಟ್ಟು-ಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಇವೆರಡರ ಹೆಚ್ಚಳವೇ ದೇಶದ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನೂ ಸಾರಿಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾನದಂಡಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಮೂರು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬಹುದು

ಈ ಮೂರು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳೆಂದರೆ ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಾಗಿವೆ. ಹಲವರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಅವು ಜನರ ಬಡತನವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ, ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಿ, ಉದ್ಯೋ-ಗಾವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವಂತಹ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಯೋಜನೆಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ-ಸಮಾಜವಾದದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡು ಕಾರ್ಯಗತವಾಗಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ತತ್ವಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಅವುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯೋಜನೆಯೆಂದರೆ ಹಳೆಯ ವೃತ್ತದಿಂದ ಹೊಸ ವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಜೋಡಿ-ಸುವುದೇ ಆಗಿದ್ದು, ಈ ರೂಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಂಡವಾಳ ತೊಡಗಿಸು-ವುದರಲ್ಲಿ ಆಸೆಯ ಗುರಿಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ-ವಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ತಲಾ ಆದಾಯ :

ಮೂರು ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಸರಕಾರಿ ತಲಾ ಆದಾಯ ೧೯೬೦-೬೧ರ ಬೆಲೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಈ ರೀತಿಯಿದೆ :[೧]

---

೧. ಮೂರನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ : ಪುಟ ೫೫; ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ : ಪುಟ ೩.

ಮಾನವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಎಂದೊಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅನುಕೂಲ ಹವಾಮಾನವುಳ್ಳ ೧೯೬೪–೬೫ರಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇ ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ೧೨೦ ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟು ಆಹಾರಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬ ಗುರಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೧೯೬೫–೬೬ನೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆಗಿಂತಲೂ ೪೭·೭ ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್ನುಗಳಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಇದರರ್ಥ.

ಕಳೆದ ೧೫ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತವಾದ ಮೂರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಯೋಜನಾಬದ್ಧವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವು ಆಹಾರಪೂರ್ತಿ-ಕೆಯ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ೩೫ ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್ನುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಧಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ, ಅಂದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಣ ೧೫ ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸದಿದ್ದ ಗುರಿಯನ್ನು ತಲುಪಬೇಕು ಎಂದರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. "ಇದೊಂದು ನಿಜವಾದ ಆಹ್ವಾನವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಈ ಹದಿನೈದು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಶತ ೩·೫ರಂತಿದ್ದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಶತ ೬ಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆಂದಾಯಿತು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡ, ಒಕ್ಕಲುತನದ ಉತ್ಪನ್ನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಗುರಿಯ ಕೋಷ್ಟಕವು ಇಂತಿದೆ :

ವಸ್ತು	೧೯೬೫–೬೬	ಹೆಚ್ಚಿನ ಉತ್ಪಾದನೆ	೪ನೆ ಯೋಜನೆಯ ಕೊನೆಯ ಅಂದಾಜು ಉತ್ಪನ್ನ	ಪ್ರತಿಶತ ಹೆಚ್ಚಳ
ಆಹಾರ (ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್ನು)	೯೦	೩೦	೧೨೦	೩೩
ಎಣ್ಣೆಕಾಳು ,,	೭·೫	೩·೨	೧೦·೭	೪೩
ಹತ್ತಿ (ಮಿಲಿಯನ್ ಬೇಲು)	೬·೩	೨·೩	೮·೬	೩೭
ಸಣಬು ,,	೬·೨	೨·೮	೯·೦	೪೫

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಈ ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ನಾವು ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರದ ಉತ್ಪಾದನೆಯೂ ಆಗಿನಕಿಂತ ೯ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಬೇಕೆಂದೂ ಸುಧಾರಿಸಿದ ಬೀಜಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಈಗಿನ ಇಮ್ಮಡಿಯಾಗಬೇಕೆಂದೂ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುತನಕ್ಕೆ

ತೊಡಗಿಸುವ ಬಂಡವಾಳವು ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕೆಂದು—ಎಂದರೆ ಮೂರನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ೧೧೦೩ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಒಕ್ಕಲುತನದ ವೆಚ್ಚ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ೨೪೧೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ, ಮೂರನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಹಣಕಾಸಿನ ತೊಂದರೆಯೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಕ್ಕಲುತನಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ೨೧೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮೂರನೆಯದರಲ್ಲಿ ೬೦೦ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಏರಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು; ಅಲ್ಲದೆ, ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಣ ಬೇಕಾದರೆ ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನೂ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೂ ಆ ಯೋಜನೆ ಕೃಷಿವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸದೆ ಹೋಯಿತು.

ಒಕ್ಕಲುತನಕ್ಕೆ ಹವಾಮಾನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿರದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾರದೆ ಹೋದುದು ವಿಷಾದದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ೧೨.೮ ಮಿಲಿಯನ್ ಎಕರೆಗೆ ನೀರಾವರಿಯನ್ನೊದಗಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಯೋಜನೆಯ ಗುರಿ; ಆದರೆ ೧೯೬೫-೬೬ರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೩.೮ ಮಿಲಿಯನ್ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀರುಣ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರಾಶೆಯೇ ಆಯಿತು. ೧.೬೩ ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದಾಗ, ಕೇವಲ ೦.೮೪ ಮಿಲಿಯನ್ ಟನ್ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ, ಸುಧಾರಿಸಿದ ಬೀಜಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ, ಮಣ್ಣು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು ಬೆಳೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಗುರಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯಗಳೇನೂ ಹವಾಮಾನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುತನವು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆಯಾಗಿ, ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ನಿಯೋಜಿತ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟದಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ತಲಾ ವರಮಾನದ ಇಳಿತಾಯವಾಗುವುದು ಸಹಜ. ಆದುದರಿಂದ, ಮೂರನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿಯ ಒಕ್ಕಲುತನ ಉತ್ಪಾನೆಯ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಫಲ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳು ನಮಗೆ ೪ನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ಧ್ಯೇಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ದಾರಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಯೋಜನೆಗಳ ನಿಧಾನಪ್ರಗತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು :

ಅನಭಿವೃದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರಸಂಘದ ವರದಿಯ (೧೯೬೦) ಪ್ರಕಾರ, ಅನಭಿವೃದ್ಧ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ

ಭಾರತವು ಕಟ್ಟಕಡೆಯದಾಗಿದೆ. ಇಸ್ರೇಲ್, ಇರಾಕ್, ಬ್ರೆಜಿಲ್, ಥಾಯಿಲೆಂಡ್ ದೇಶಗಳ ಪ್ರಗತಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಬಂಡವಾಳದ ಪ್ರತಿಶತ ೧೯, ೯, ೬, ೪ ರಂತೆ ಇದ್ದರೆ ಭಾರತ ಪ್ರಗತಿಪಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಶತ ೩ರಂತೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದೆ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

(೧) ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಏನೂ ತಪ್ಪಿರುವುದಿಲ್ಲ. ತಪ್ಪೆಲ್ಲವೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡುವಲ್ಲಿಯೆ ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಮೂರನೆಯ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುತನವು ಸ್ಥಳೀಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಒಕ್ಕಲುತನ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಒಕ್ಕಲಿಗನ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಯೋಜನೆಯ ರೂಪರೇಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಹಳ್ಳಿ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಹಂತದಲ್ಲಿಯ ಯೋಜನೆಗಳು ಕ್ರಮಬದ್ಧವೂ ನೈಜವೂ ಆಗದಿದ್ದುದೇ ಅಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೇ ಮೂರನೆಯ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಹಿಂದಿನ ಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಭವವು ನಮಗೆ ಪಾಠವೆಂದು ತಿಳಿದರೆ, ಒಕ್ಕಲುತನದ ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದಿದ್ದುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ತಾಂತ್ರಿಕಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಇಲಾಖೆಗಳು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕಾರೀ ಇಲಾಖೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಯಶಸ್ಸು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

(೨) ಒಕ್ಕಲುತನವು ಪ್ರಗತಿಹೊಂದಿದಂತೆಲ್ಲಾ ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ, ಬೆಳೆಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ವಿವಿಧ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಹೋಗಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಗತಿ ಕುಂಠಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

(೩) **ಬೆಲೆಗಳ ಧೋರಣೆ:** ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯವಿಲ್ಲದ ಧೋರಣೆಯು ಮೂರು ತರಹದ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ, ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಾಗ ಇದ್ದ ಬೆಲೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವಾಗ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವೆಚ್ಚದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸರಕಾರವು ಬೆಲೆಗಳನ್ನು ಜಯಪ್ರದವಾಗಿ ಸ್ಥಿರೀಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಲವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಲ್ಲಿ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ, ಸರಕಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ ಹತೋಟಿಯಲ್ಲಿಡದಿದ್ದರೆ ಸಂಪು ಹರತಾಳಗಳು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ.

ಬೆಲೆಗಳ ಸ್ಥಿರೀಕರಣವೆಂದರೆ ಅವನ್ನು ಒಂದೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಲೆಯೇರಿಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವೆ. ಆದರೆ ಆ ಏರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಉತ್ಪಾದನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು, ವೈಯಕ್ತಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಾರರ ಉಳಿತಾಯಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು.

ಒಕ್ಕಲುತನ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿಜವಾದ ಬೆಲೆಯ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಬೆಲೆಯ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಳನಿಧಿ (Buffer stock) ಬೇಕಾಗಿದೆ; ಒಕ್ಕಲುತನ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಆಹಾರವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನೇ ಆಗಲಿ ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಲ್ಲ, ಉತ್ಪಾದಕರನ್ನೂ ಗ್ರಾಹಕರನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಂತಹ ಧೋರಣೆಯ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುವಂತೆ, ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚು ಉತ್ಪಾದನೆಯಾದೀತು ಎಂಬುದು ಸರ್ವಸಾಧುವಲ್ಲ. ಬೆಲೆಯ ಪ್ರತಿ ಎಕರೆಯ ಹೆಚ್ಚು ಇಳುವರಿಯಿಂದಲೂ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಗುಣಸಂವರ್ಧನೆಯಿಂದಲೂ ಸಾಧಿಸಬೇಕೇ ಹೊರತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದರಿಂದಲ್ಲ.

ಸರಕಾರದ ಬೆಲೆಧೋರಣೆ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿರಬೇಕು. ಕಳೆದ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುತನಹುಟ್ಟುವಳಿಗಳ ಬೆಲೆಗಳು ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಏರಿವೆ. ಆದರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಬೆಲೆಗಳು ಪ್ರತಿಶತ ೪೦ರಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಏರಿವೆ. ಒಕ್ಕಲುತನ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯ ಸಾಧಿಸದ ಧೋರಣೆ ಜಯಪ್ರದವಾಗಲಾರದು.

ಕೈಗಾರಿಕೆವಸ್ತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಬೆಲೆಧೋರಣೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ, ಬಂಡವಾಳ ತೊಡಗಿಸುವವರ, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಹಕರ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು. ಬೆಲೆಧೋರಣೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಲಿಪ್ತವಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ, ವಿಕ್ರಯ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಪಾತ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಬೇಕು.

ಯಾವ ಬೆಲೆಧೋರಣೆ ಎಷ್ಟೇ ಸಮಂಜಸವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಹಣಕಾಸು ಧೋರಣೆ ಅಳವಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಹಲವಾರು ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯೇರಿಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರಭಾರವು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಮೂರು ಮಾದರಿಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು : ಸಕ್ಕರೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದ ಉಪಭೋಗವಸ್ತುವಾಗಿದೆ; ಇದರ ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಶತ ೩೦ರಷ್ಟು ತೆರಿಗೆಯ ಭಾರವೇ ಇದೆ. ಎರಡು : ಉಕ್ಕು ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅಗತ್ಯದ ವಸ್ತು; ಅದರ

ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯ ಭಾರ ಪ್ರತಿಶತ ೨೫ರಷ್ಟಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳ ಬೆಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ತೆರಿಗೆಯ ಭಾರ ನೂರಕ್ಕೆ ೪೮ರಷ್ಟು. ಉಪಭೋಗ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಬಳಕೆ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿ, ಬೇಡಿಕೆಯ ಹೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕರಭಾರ ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಅದು ಉತ್ಪಾದನಾವೆಚ್ಚವನ್ನು ಏರಿಸದಂತೆ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕು.

ಆರ್ಥಿಕವಲ್ಲದ ಕಾರಣಗಳು :

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವರಮಾನ ಮತ್ತು ತಲಾ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ ಯೋಜನೆ ಕುಂಟುವುದಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕವಲ್ಲದ ಕಾರಣಗಳೂ ಹಲವಾರು ಉಂಟೆಂಬುದು ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. (೧) ರಾಜಕೀಯ ಶಿಸ್ತಿನ ಅಭಾವ; (೨) ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸದೆ ಇರುವುದು; (೩) ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ ; (೪) ಸೈನ್ಯಸಜ್ಜಿಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಂಡವಾಳದ ವಿನಿಯೋಗ– ಈ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿ ಕುಗ್ಗಿಸಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು,

ಸಮಾಜವಾದಿ ಸಮಾಜನಿರ್ಮಾಣವು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಹಣವು ಬಂಡವಾಳವಲ್ಲ. ದುಡಿಮೆಯೆ ಹಣವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದಿ ಬಂಡವಾಳವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇಮ. ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇಮ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಗಳು ಸಾಗಿಬಂದ ದಾರಿಯನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ, ತಲಾ ಆದಾಯವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ನಮ್ಮ ಯೋಜನೆಗಳು ಸುಭದ್ರವಾದ ತಳಹದಿಯ ಮೇಲೆ ರೂಪಿತವಾಗಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ನೈಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕು; ಆಗ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದೇವು ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಮನವರಿಕೆಯಾಗದಿರದು.

★ ಕೆ. ಆರ್. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪ್ಪ

ಶ್ರಾವಣಕುಮಾರ*

(ಡೊಳ್ಳಿನ ಪದ)

ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬಂದಾವ |
ಗುರುವೇ ನಮಃ ||

ಹೇ ಉತ್ತಮ ಕೂಡಿರಿ ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಕೇಳಿರಿ |
ಸತ್ಯವಂತರs ನುಡಿಗಳ || ೧ ||

ಸತ್ಯುಳ್ಳ ಶರಣರಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ಆಗಿದ್ದು |
ಹತ್ತು ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಬಿತ್ತರಿಸುವೆ || ೨ ||

ಸತ್ಯುಳ್ಳ ಶ್ರಾವಣನು ನಿತ್ಯಕಾಲದಲಿ |
ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಸೇವೆ ಮಾಡುವನು || ೩ ||

ಕಂದುಗೊಂಡಾವ ಮೆಚ್ಚಿ ಮುಂದಿರಕೊಯ್ದಾನು |
ಮುಂದಿನ ವಿಸ್ತಾರವ ಹೇಳುವೆನು || ೪ ||

ಶ್ರಾವಣನ ತಂದತಾಯಿ ಕುರುಡರು ಇದ್ದರು |
ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದಿಲ್ಲವೇ || ೫ ||

ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ಸೊರಗಿ ಸಣ್ಣಾಗಿ ಹೋದರು |
ಇದ್ದರೇನು ಫಲವೆಂದರುs || ೬ ||

ಒಂದು ದಿನ ತಮ್ಮ ಕಂದಾನ ಕರೆದಾರು |
ಕಾಸಿಗೆ ಹೋಗ್ಬೇಕೆಂದಾರು || ೭ ||

ಕಾಸಿ ರಾಮೇಶ್ವರನ ಕಾಣಬೇಕೆಂತೀವಿ |
ನಮಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕೇಳೆಂದರs || ೮ ||

ತಾಯಿತಂದಿಗೆ ವಚನ ಕೊಟ್ಟಾನು ಶ್ರಾವಣ |
ಆ ಕ್ಷಣ ಕವಡಿಯು ಮಾಡ್ಯಾನs || ೯ ||

ಕವಡಿ ಒಳಗೆ ತಾಯಿತಂದಿನ ಕೂಡಿಸಿ |
ಹೆಗಲ ಮೇಲ್ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ನಡುದಾನs || ೧೦ ||

---

* ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಿದ ಸಿಂಧನೂರಿನ ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಮಿತ್ರರಾದ ಶ್ರೀ ಮೋರಿನಾಳ ಮಲ್ಲಪ್ಪ, ಬಿ. ಎ., ಎಲ್‌ಎಲ್.ಬಿ. ಅವರ ನೆರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಹಾವುಗಾರನಂತೆ ಕೋವಿದ ಶ್ರಾವಣ ।
ಕಾಸಿಯ ಮಾರ್ಗವ ಹಿಡುದಾನಃ ॥ ೧೧ ॥

ಕೈಲಾಸಪುರದಲ್ಲಿ ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿದೇವಿ ।
ಶ್ರಾವಣ ಬರುವದ ಕಂಡಾರ ॥ ೧೨ ॥

ಶ್ರಾವಣ ಬರುತಾನೆಂದು ಕರುಣಸಾಗರ ಶಿವ ।
ಹಸನುಳ್ಳ ಜಾಗ ಮಾಡಿಟ್ಟ್ಯಾನಃ ॥ ೧೩ ॥

ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಯಾರಿಲ್ಲ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬನೆ ಗಂಭೀರ ।
ಹೋಗಿ ಸೇರಿದನು ಆರಣ್ಯಕೆ ॥ ೧೪ ॥

ಹಕ್ಕಿ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲ ಹೇಳ್ಯಾವ ಆ ದಿನ ।
ಶಕುನವ ತಿಳಿಯುತಾ ಹೂರಣಾನ ॥ ೧೫ ॥

ಹುಲಿ ಕರಡಿ ಬಂದಾವು ಮುಂದು ನಿಂತು ಹೇಳ್ಯಾವು ।
ಕಾಸಿಗೆ ಹೋಗಬ್ಯಾಡೆಂದಾವು ॥ ೧೬ ॥

ಯಾರ್‍ಯಾರು ಹೇಳಿದರೆ ಕೇಳಾದೆ ಶ್ರಾವಣನು ।
ರಾಮು ರಾಮುನೆಂದು ನಡೆದಾನು ॥ ೧೭ ॥

ತಾಯಿತಂದೆಗಳಾಗ ಆಂಬತಾರೊ ಮಗನಿಗೆ ।
ನೀರಡಕಿ ನಮಗಾದೀತೆಂದಾರ ॥ ೧೮ ॥

ಹಸ್ತು ಸಾವತೀವಿ ತುರ್ತು ನೀರ ತಾರೊ ।
ಗಂಟಾಲ ಸ್ವರ ಹಾರಿತಂದಾರಃ ॥ ೧೯ ॥

ನೀರು ತರುತೀನಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆಯಬೇಕೆಂದಾನು ।
ಹೆಗಲ ಮೇಲಿನ ಕವಡಿ ಇಳಿವ್ಯಾನ ॥ ೨೦ ॥

ಹೆಗಲ ಮೇಲಿನ ಕವಡಿ ಇಳಿವ್ಯಾನೊ ಶ್ರಾವಣ ।
ಗಿಡದ ಮೇಲೆ ತೂಗು ಬಿಟ್ಟ್ಯಾನ ॥ ೨೧ ॥

ಶಿವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಪಾದದ ವ್ಯಾಲೆ ಬಿದ್ದು ।
ಹೂಜಿಯ ತಗೊಂಡು ಹೊರಟಾನೆ ॥ ೨೨ ॥

ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿತೆಂದು ಹುಲ್ಲಹುಲ್ಲವ ಕಲಸಿ ।
ಗಂಟು ಹಾಕುತೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದಾನಃ ॥ ೨೩ ॥

ಕಾಂತಾರ ಗುಡ್ಡ ಅರಣ್ಯವ ಸೇರಿದನು ।
ತಿರುತಿರುಗಾಡಿ ನೀರಃ ಹುಡುಕೂತ ॥ ೨೪ ॥

ಹುಲಿಕರಡಿಮೃಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ದೂರದಿ ಕೇಳಿದನು ।
ನೀಯಾರ್ವಲ್ಲ್ಯದಾವೆಂದಾನs ॥ ೧೫ ॥

ತಾಯಿತಂದೆಯುಂಬತಾರ ಬರಲಿಲ್ಲ ಶ್ರಾವಣ ।
ಹುಲಿಕರಡಿ ಪಾಲಾದನಂತಾರs ॥ ೧೬ ॥

ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ।
ಇಬ್ಬರಿಗೆ ಕಣ್ಣುಗಳಿಲ್ಲೆಂದಾರs ॥ ೧೭ ॥

ಮುಂದೆ ಕೇಳಿರಿ ಕಂದ ಶ್ರಾವಣನಿಗೆ ।
ಹಂತ್ಯಗಾಲವ ಬಂದೊದಗೀತs ॥ ೧೮ ॥

ಬ್ರಹ್ಮನ ಬರದೂದ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮವು ।
ಯಾರ್ಯಾರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲಾವೆ ॥ ೧೯ ॥

ದಶರಥರಾಜನು ನೀರ್ಕೆರೆ ಕಾವುತ ।
ಕೆರೆಯು ದಂಡೆಯು ವ್ಯಾಲ ಇದ್ದಾನ ॥ ೨೦ ॥

ಆನಿ ಬರ್ತಾವೆಂದು ಬಾಣಬಿಲ್ಲವ ಹಿಡಿದು ।
ಮೂಲಿಮೂಲಿಗೆ ತಿರುಗೂತ ಇದ್ದಾನು ॥ ೨೧ ॥

ಕೆರೆಯು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಗಿಡದ ನೆರಳು ಬಿದ್ದs ।
ಕಾಡಕತ್ತಲೆಗವಿದಿದ್ದಾವೆ ॥ ೨೨ ॥

ತಿರುಗಾಡಿ ಶ್ರಾವಣ ಕೆರೆಯು ದಂಡಿಗೆ ಬಂದು ।
ನೀರ್ಕಂಡು ಸಂತೋಷ ಆದಾನs ॥ ೨೩ ॥

ತಾಯಿತಂದೆಗೆ ನೀರ್ಕುಡಿಸಿ ಹಿಂದಿನಿಂದನೆ ।
ನೀರ್ಕುಡಿಯುಬೇಕೆಂದಾನೆ ॥ ೨೪ ॥

ಹೂಜಿಯು ತುಂಬ್ಯಾನು ಗುಡು ಗುಡು ಅಂದೀತು ।
ದಶರಥ ಶಬುದಾವು ಕೇಳ್ಯಾನು ॥ ೨೫ ॥

ಆನಿ ಬಂದೀತೆಂದು ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಣನೂಡಿ ।
ಠೇಂಕರಿಸಿ ಬಾಣವ ಬಿಟ್ಟ್ಯಾನs ॥ ೨೬ ॥

ಶಕ್ತಿಲಿಂದಲಿ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟ್ಯಾನು ದಶರಥ ।
ಶ್ರಾವಣನಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಾಣಾವ ಬಡಿದಾವ ॥ ೨೭ ॥

ಬಾಣವ ಬಡಿದೀತು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ।
ರಾಮು ರಾಮುನೆಂದು ನುಡಿದಾನ ॥ ೨೮ ॥

ರಾಮುನೆಂಬ ಶಬುದ ದಶರಥ ಕೇಳ್ಯಾನು ।
ಇದೇನು ಸೋಜಿಗನೆಂದಾನು ॥ ೩೯ ॥

ಗಾಬ್ರ್ಯಾಗಿ ದಶರಥ ಓಡಿ ಬಂದು ಕೇಳ್ಯಾನು ।
ಯಾರು ತಮ್ಮ ನೀನ್ಹ್ಯೋಳೆಂದು ॥ ೪೦ ॥

ಯಾರ್ತಮ್ಮ ನೀನು ಇಲ್ಯಾಕೆ ಬಂದೀದಿ ।
ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುತಿದೆಂದಾನs ॥ ೪೧ ॥

ಕೇಶುರಾಜನ ಮಗ ಅಂದಾನು ಶ್ರಾವಣ ।
ಕಾಸಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೀವಿಯೆಂದಾನ ॥ ೪೨ ॥

ತಾಯಿತಂದಿಗೆ ನಾನು ನೀರಿಗೆ ಬಂದೀರೆ ।
ಬಾಣ ಹೊಡೆದು ಬಿಟ್ಟ್ಯಂದಾನs ॥ ೪೩ ॥

ಬಾಧಾವು ತಡೆಲಾರೆ ಪ್ರಾಣಾವ ಬಿಡುತೀನಿ ।
ತುರ್ತು ಬಾಣವನ್ನು ಕಿತ್ತಯ್ಯಾ ॥ ೪೪ ॥

ನಿಮ್ಮ ತಾಯಿತಂದಿಗೆ ನೀರ್ಕುಡಿಸಿ ಬರುತೀನಿ ।
ಎಲ್ಲಿ ಐದಾರೆ ಕೂನಾವು ಹೇಳಲ್ಲಾ ॥ ೪೫ ॥

ಕವಡಿ ಇರುವದು ಕೂನ ಹೇಳ್ಯಾನ ಶ್ರಾವಣ ।
ಮಾತನಾಡದೆ ಹೋಗೆಂದಾನs ॥ ೪೬ ॥

ಹುಡುಕೂತ ದಶರಥ ಹೂಜಿಯು ತಕ್ಕೊಂಡು ।
ಕವಡಿಯು ಬಳಿಗ್ಹೋಗಿ ನಿಂತಾನs ॥ ೪೭ ॥

ಮಾತನಾಡದೆ ನೀರ ಹೂಜಿಯಲಿ ಕೊಟ್ಟು ।
ಅವರ ಪಾದದ ಮ್ಯಾಲೆ ಬಿದ್ದಾನ ॥ ೪೮ ॥

ತಾಯಿ ತಂದಿ ಅಂಬತಾರ ಬ್ಯಾಸರಾದೆವು ಕಂದ ।
ನೀರ್ಹ್ಯಾಂಗ ಕುಡಿಯಬೇಕೆಂಬತಾರ ॥ ೪೯ ॥

ನಾನೇ ದಶರಥರಾಜ ನಿಮ್ಮ ಮಗನ ಹೊಡೆದು ।
ನಾ ನೀರು ತಂದೀನೆಂದಾನs ॥ ೫೦ ॥

ಘಾತ ಮಾಡಿದೆಯಣ್ಣಾ ಕೊಂದು ನಮ್ಮ ಮಗನs ।
ಅಂತಃಕರುಣ ನಿನಗಿಲ್ಲವೇನು ॥ ೫೧ ॥

ಕುರುಡಾರ ಕೈಕೋಲು ಮುರುದು ಹಾಕಿದೆ ನೀನು ।
ಕರಡಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಯನಿಟ್ಟಾಂಗೆ ॥ ೫೨ ॥

ನಿನಗೆ ಮಕ್ಕಳುಂಟ್ಟಿ ಅಡವಿ ಪಾಲಾಗಿ ।
ದಶರಥನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲನಸಾಲಿ || ೫೩ ||

ಶೋಕವು ಮಾಡುತ ದಶರಥರಾಜನಿಗೆ ।
ಕೋಪದಿಂದಲೆ ಶಾಪಕೊಟ್ಟಾರು || ೫೪ ||

ಏನಾದುದ್ದಾಗಲಿ ಎಂದಾನು ದಶರಥ ।
ಹೆಗಲ ಮ್ಯಾಲ ಕವಡಿ ಹೊತ್ತಾನ || ೫೫ ||

ಹೆಗಲಮ್ಯಾಲ ಕವಡಿ ಹೊತ್ತಾನು ದಶರಥ ।
ಕೆರೆಯು ದಂಡಿಯು ಮ್ಯಾಲ ಇಳಿವ್ಯಾನಽ || ೫೬ ||

ಬಿದ್ದ ಮಗನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸುತಾರ ।
ಏಳೋ ಸಣ್ಣ ಬಾಳಾನೆಂದಾರಽ || ೫೭ ||

ತಾಯಿತಂದೆ ಬಾಳ ದುಃಖಮಾಡ್ಯಾರೋ ।
ದಶರಥ ಬಾಣವ ಕಿತ್ತ್ಯಾನೆ || ೫೮ ||

ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಾವ ಬಿಟ್ಟಾನು ।
ತಾಯಿತಂದಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಬಂದಾವ || ೫೯ ||

ಮಗನ ಮುಖವ ನೋಡಿ ಪರಿಪರಿಯಿಂದಲಿ ।
ಶೋಕಸಾಗರದೊಳು ಮುಳಿಗ್ಯಾರೆ || ೬೦ ||

ಶೋಕಾವು ಮಾಡ್ಯಾಗ ಆಕಾಶದಿಂದಾಲಿ ।
ಹೂವಿನ ಮಳಿ ಸ್ವಾನಿ ಸುರಿದಾವು || ೬೧ ||

ಹೂವಿಗೆ ಚಾಂಗಪ್ಪ ಭಳಿರೆಂದು ಘನದಿಂದ ।
ಶಿವದೂತರು ಬಂದಿಳಿದಾರು || ೬೨ ||

ಏಳು ಶರಣೆಂದು ರಥದೊಳು ಕುಂದಿರಿಸಿ ।
ಜೈಯೆಂದು ಮೇಲಕ್ಕೊಯ್ದಾರಽ || ೬೩ ||

ತಾಯಿ ತಂದಿಗೆ ಸೇವಾ ಒಂದೇ ಭಾವಾದಿ ಮಾಡಿ ।
ಮಂಗಳಗಿರಿಗೆ ತಾ ಹೋದಾನೆಽ || ೬೪ ||

ಶರಣನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕರುಣಸಾಗರ ಮೆಚ್ಚಿ ।
ಮಂದಾರಗಿರಿಗೆ ತಾವ್ಹೋದಾನೆಽ || ೬೫ ||

★ ಶಾಶ್ವತಸ್ವಾಮಿ ಮುಕ್ಕುಂದಿಮಠ

ಅಮುದ್ರಿತ ಜೈನ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು

'ಅಮುದ್ರಿತ ಜೈನ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು' ಎಂಬ ಈ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆಯ ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳ, ಈವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕನ್ನಡದ ಎಲ್ಲ ಸೂಚೀಗ್ರಂಥಗಳ, ಜಯಕರ್ನಾಟಕ, ಜಯಂತಿ ಮೊದಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಜೈನಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳತ್ತ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಸೆಳೆಯುವುದು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶ. ಎಷ್ಟೇ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿದರೂ ಅನವಧಾನದಿಂದ ಉಳಿದಿರಬಹುದಾದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಮನ್ನಿಸುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಅಕೃತ್ರಿಮ ಜೈತ್ಯಾಲಯ ವರ್ಣನೆ	—	—	—	ಕ ತಾ.ಸೂ. ೩೪
ಅಂಜನಾಚರಿತೆ	ಶಿಶುಮಾಯಣ	ಚರಿತೆ	೧೨೩೩	ಕ.ಕ.ಚ.
ಅಂಜಲಿನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಅನಂತನಾಥಚರಿತೆ	ಅನಂತಜಿನೇಶ್ವರ	ಚರಿತೆ	೧೫೮೫	ಜಯಕರ್ನಾಟಕ ೪-೯
ಅನಂತಸೌಂದರ್ಯನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಅನಂತವ್ರತಚರಿತೆ	ಆದಿಮಯ್ಯ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೪೯
ಅನಂತಚತುರ್ದಶೀ ನೋಂಪಿ	ವರ್ಣಿಶಾಂತಣ್ಣ	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೯
ಅನಂತವ್ರತವಿಧಾನ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೨
ಅನಂತಮತಿಚರಿತೆ	ಪಲ್ಲವಪಂಡಿತ	ಚರಿತೆ	—	ಜಯಕರ್ನಾಟಕ ೪-೯
ಅನಂತನಾಥಚರಿತೆ	ಪದ್ಮಣಶೆಟ್ಟಿ	ಚರಿತೆ	೧೫೮೭	ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ
ಅನಂತಮತಿಚರಿತ್ರೆ	ಸಾತವರ್ಣಿಶಿಷ್ಯ	ಚರಿತ್ರೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೭
ಅನಂತನಾಥಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೩
ಅನಂತಕುಮಾರಿಚರಿತೆ	ವರ್ಣಿಶಾಂತಣ್ಣ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೨೯
ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ	ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	೧೪೩೯	ಕ.ಕ.ಚ.

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಅಮಿತಗಲಿ ಶ್ರಾವಕಾಚಾರವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಕೇಶವವರ್ಣಿ	ಆಚಾರ	೧೩೫೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಅಮೃತಾಶೀತಿವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಅನುದುಣಲನನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಅರಿಂಗಮುಭಟ್ಟಾರಕಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೯
ಅಶ್ವವೈದ್ಯ	ಬಾಚರಸ	ವೈದ್ಯ	೧೫೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಅಷ್ಟಕಸಂಗ್ರಹ	—	ಸ್ತುತಿ-ಪೂಜೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೪೯
ಅರ್ಹತ್‌ಸಿದ್ಧಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೩
ಅರ್ಹತ್‌ಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ-ಪೂಜೆ		ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೩
ಅರ್ಹತ್‌ಪೂಜಾ	—	ಪೂಜೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೪
ಅರ್ಹದಷ್ಟಕ	ನಾಗಚಂದ್ರ	ಸ್ತುತಿ		ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೪
ಅಹಿಂಸಾಚರಿತೆ	ಪಾಯಣ್ಣ	ಚರಿತೆ	೧೭೪೮	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಆಚಾರಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ವೀರನಂದಿ	ಆಚಾರ	೧೧೫೩	ಕ.ಕ.ಚ.
ಆಣತಿನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಆತ್ಮಾನುಭವ (ಗುಣಭದ್ರ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	೧೨೬೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೨
ಆತ್ಮೋದಯಸಾರ	—	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೦೫
ಆದಿತ್ಯವಾರನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	
ಆದಿತೀರ್ಥಂಕರಭವಾವಳಿ	—	ಚರಿತೆ	—	ಭರತೇಶವೈಭವದ ಕಥಾಸಾರ
ಆದಿತೀರ್ಥಂಕರಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೮
ಆದಿನಾಥಯಕ್ಷಗಾನ	ಸದಾನಂದ	ಯಕ್ಷಗಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೧
ಆದಿನಾಥಶತಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೪
ಆದಿಪರಮೇಶ್ವರ ಯಕ್ಷಗಾನ	ಬೊಮ್ಮಣ್ಣ	ಯಕ್ಷಗಾನ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂ.
ಆದೀಶ್ವರ ಜನ್ಮಾಭಿಷೇಕಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೦
ಆರಾಧನಾಸಮುಚ್ಚಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಆಚಾರ		ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೭

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಆರಾಧನಸಾರ (ದೇವಸೇನ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಕೇಶವವರ್ಣಿ	ಆಚಾರ	೧೩೫೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಆರೋಗ್ಯಸ್ತೋತ್ರ	ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ ಸೂ. ೩೦೩
ಆಸವಸಂತತಿ (ಶ್ರುತಮುನಿ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧
ಇಷ್ಟೋಪದೇಶ (ಪೂಜ್ಯಪಾದ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೮
ಉದ್ಯೋಗಸಾರ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಧರ್ಮ-ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೪
ಉದ್ಯೋಗಸಾರ	ವಣವರ್ಮ (?)	ಧರ್ಮ-ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೦
ಉದ್ಯೋಗಸಾರ	—	ಧರ್ಮ-ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೦
ಉದ್ಯೋಗಸಾರ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ನೀತಿ	೧೨೮೨	ಕ.ಕ.ಚ.
ಉಪಸರ್ಗನಿವಾರಣ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೯
ಉಪಾಸಕಸಂಸ್ಕಾರ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಆಚಾರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೫
ಏಕತ್ವಸಪ್ತತಿ (ಪದ್ಮನಂದಿ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಕೇಶವವರ್ಣಿ	ಆಚಾರ	೧೩೫೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಏಕತ್ವಸಪ್ತತಿ (ಪದ್ಮನಂದಿ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಆಚಾರ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ಕ.ಚ. ೨೦೭
ಕಮ್ಮಪಯಡಿ (ನೇಮಿಚಂದ್ರ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	ಸು. ೧೩೦೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨
ಕಲಧೌತಾರ್ಣವನೋಂಪಿ	—	ಧರ್ಮ-ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೦
ಕಲ್ಯಾಣಮಾಲಾ	—	ಪಂಚಕಲ್ಯಾಣ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೮
ಕಲ್ಯಾಣಚೂಡಾಮಣಿ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕ	ಸೋಮನಾಥ	ವೈದ್ಯ	೧೧೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಕಾಮನಕಥೆ	ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ	ಕಥೆ	೧೪೩೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಕಾಲಜ್ಞಾನ	—	ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೪೧
ಕುಜಪಂಚಮೀನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಕೇವಲಜ್ಞಾನಹೋರಾ-ಟೀಕೆ	ಮುನಿಚಂದ್ರಸೇನ	ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೬
ಕೇವಲಿಪ್ರಶ್ನೆ	—	ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೭
ಕ್ರಿಯಾಕಲಾಪವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಕ್ರಿಯಾವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೭೬
ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಕ್ರಿಯಾವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭೭
ಕ್ರಿಯಾಚೂಲಿಕಾಟೀಕೆ	—	ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೭೬
ಕ್ರಿಯಾಪಾಠ	—	ಕ್ರಿಯಾಕಾಂಡ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೭೮
ಕ್ಷತ್ರಚೂಡಾಮಣಿವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಕಾವ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೨೧
ಕ್ಷೇತ್ರಗಣಿತ	ರಾಜಾದಿತ್ಯ	ಗಣಿತ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಗಣಧರವಲಯುದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಗಣಿತವಿಲಾಸ	ರಾಜಾದಿತ್ಯ	ಗಣಿತ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಗಣಿತಸಂಗ್ರಹ	ರಾಜಾದಿತ್ಯ	ಗಣಿತ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಗುಣರತ್ನಮಾಲಾ	ಬೊಮ್ಮರಸ	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೯
ಗುರುದತ್ತಚರಿತೆ	ದೇವರಸ	ಚರಿತೆ	೧೬೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಗೊಮ್ಮಟಸಾರವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಕೇಶವವರ್ಣಿ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	೧೩೫೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಚರಿತೆ	ಗುರುರಾಯ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೮
ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಚರಿತ	ಬಾಹುಬಲಿ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೦
ಗೊಮ್ಮಟೇಶಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೬
ಗೋವೈದ್ಯ	ಕೀರ್ತಿವರ್ಮ	ವೈದ್ಯ	ಸು. ೧೧೨೫	ಕ.ಕ.ಚ.
ಚತ್ತಾರಿಪಾಂಡ್ಯನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಚತುರ್ವಿಂಶತಿತೀರ್ಥಂ-ಕರಲಘುಪುರಾಣ	—	ಪುರಾಣ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೨೭
ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತೀರ್ಥಂಕರಪುರಾಣ	ಶಾಂತಿಕೀರ್ತಿ	ಪುರಾಣ	೧೭೨೪	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೪೬
ಚಾರಿತ್ರಸಾರ(ಚಾಮುಂಡ ರಾಯ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಆಚಾರ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೩
ಚಾರಿತ್ರಸಿದ್ಧಿ ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೫

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯಸ್ತುತಿ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೬
ಚಿತ್ರಹಸುಗೆ	ರಾಜಾದಿತ್ಯ	ಗಣಿತ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಚಂದದೇವುಕಥೆ	ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ	ಕಥೆ	೧೮೦೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಚಂದನಷಷ್ಠಿಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೫
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಚರಿತೆ	ದೊಡ್ಡಯ್ಯ	ಚರಿತೆ	೧೫೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಷಟ್ಪದಿ	ದೊಡ್ಡಣಾಂಕ	ಚರಿತೆ	೧೫೭೮	ಕ.ಕ.ಚ.
ಚಂದ್ರನಾಥಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೬
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೦
ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೬
ಚಂದ್ರಸಾಗರಲಾವಣಿ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಹಂಪ ನಾಗರಾಜ
ಜಯಕುಮಾರಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೬
ಜಿನಭಜನಸಂಗ್ರಹ	—	ಭಜನೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೨
ಜಿನಸ್ತುತಿ	ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ	ಸ್ತುತಿ	೧೪೩೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಜಿನಗುಣಸಂಪತ್ತಿ ವ್ರತಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ ಸೂ. ೧೫೯
ಜಿನಚತುರ್ವಿಂಶತಿಕಾ ಟೀಕೆ	—	ಸ್ತುತಿ		ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೭
ಜಿನಚಂದ್ರಾರ್ಣವ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಜಿನಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೦
ಜಿನೇಂದ್ರಮಾಲಾವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೪೨
ಜೀವರಗಳೆ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೪
ಜೀವಂಧರಚರಿತೆ	ಬ್ರಹ್ಮಸೂರಿ (?)	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೧
ಜೀವಂಧರಸಾಂಗತ್ಯ	ಬೊಮ್ಮರಸ	ಚರಿತೆ	೧೪೮೫	ಕ.ಕ.ಚ.
ಜೀವಂಧರ ಷಟ್ಪದಿ	ಕೋಟೀಶ್ವರ	ಚರಿತೆ	೧೫೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಜೈನಕಥಾಸಂಗ್ರಹ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೯
ಜೈನಪ್ರಕ್ರಿಯಾಸಂಕಲನ	—	ಕ್ರಿಯೆ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ..

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಜೋಗಸಾರಟೀಕೆ	ಪದ್ಮನಂದಿ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫
ಜ್ಞಾನಚಂದ್ರಾಭ್ಯುದಯ	ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ	ಚರಿತೆ	೧೪೩೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಜ್ಞಾನಸಾರನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ತನನಿಧಿಭಂಡಾರದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ತಾದಿಗೋನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ತೀರ್ಥಂಕರಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ-ಪೂಜೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೮
ತೀರ್ಥಂಕರಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೨
ತೀರ್ಥಂಕರವರ್ಣನೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೨
ತಂಗಲತವನಿಧಿನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ತ್ರಿಭಂಗಿ (ನೇಮಿಚಂದ್ರ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೦
ತ್ರಿಭಂಗಿಸಾರಟೀಕೆ	—	ಸಿದ್ಧಾಂತ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ತ್ರಿಭುವನತಿಲಕದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಮಹಾಪುರಾಣ ಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ದಶಲಕ್ಷಣನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ದಾನಸಾರ	ಪ್ರಭಾಚಂದ್ರದೇವ	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೭
ದೀಪಾವಲಿವ್ರತ ಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೯
ದುರಿತನಿವಾರಣನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರಪಂಡಿತ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	೧೨೭೩	ಕ.ಕ.ಚ.
ದ್ರವ್ಯಸಂಗ್ರಹಟೀಕೆ	—	ಸಿದ್ಧಾಂತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೫
ದ್ವಾದಶತಪನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ	ವಿಜಯಣ್ಣ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	೧೪೪೮	ಕ.ಕ.ಚ.
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಮದ್ರಾಸ ಹಸ್ತಗ್ರಂಥಾಗಾರ
ದ್ವಾದಶಾಂಗವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	ಅಭಯಚಂದ್ರಸೂರಿ	ಅಂಗವಿವರಣ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೮
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ	ಬಾಹುಬಲಿ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೪೯
ದ್ವಾದಶಾನುಪ್ರೇಕ್ಷೆ	—	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ದ್ವಾವಿಂಶತಿಪರೀಷಹ ಜಯಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೫೦
ಧನ್ಯಕುಮಾರಚರಿತೆ	ಆದಿಯಪ್ಪ	ಚರಿತೆ	೧೬೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಧರ್ಮನಾಥಪುರಾಣ	ಬಾಹುಬಲಿ	ಪುರಾಣ	೧೩೫೨	ಕ.ಕ.ಚ.
ಧರ್ಮಕಥಾಸಂಗ್ರಹ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೯
ಧರ್ಮಚಕ್ರೋದಯ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ	ಪಾಯಣ್ಣ	ಸಮೀಕ್ಷೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೦೨
ಧರ್ಮಮಹೋದಯ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಧ್ಯಾನಸ್ವರೂಪ	—	ಯೋಗ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೭೯
ಧ್ಯಾನಲಕ್ಷಣ	—	ಯೋಗ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫
ನಂದೀಶ್ವರದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೬
ನಯಲಕ್ಷಣವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ನ್ಯಾಯದರ್ಶನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೯೬
ನಾಗಕುಮಾರಚರಿತೆ	ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೩
ನಾಗಕುಮಾರಚರಿತೆ	ವಿಜಯಣ್ಣ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೩
ನಾಗಕುಮಾರಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೦
ನಾಮಮಾಲಾ(ಧನಂಜಯ) ಟೀಕೆ	—	ಕೋಶ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೧೮
ನಿತ್ಯಸುಖದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ನಿತ್ಯವ್ರತಾದಾನಕ್ರಮ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬
ನಿರಂಜನಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೯
ನಿರಂಜನಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೯
ನಿರ್ಮಲರೂಪಸ್ತವನ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೯
ನೀತಿವಾಕ್ಯಾಮೃತ (ಸೋಮದೇವ)ಟೀಕೆ	ನೇಮಿನಾಥ	ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೪೦
ನೀತಿರಸಾಯನ	—	ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೩೯

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ನೀತಿರಸಾಯನಶತಕ	ಶುಭಚಂದ್ರ	ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೩೯
ನೇಮಿಕುಮಾರಗೀತ	—	ಗೀತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೮
ನೇಮಿನಾಥಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೦
ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣ	ಮಹಾಬಲ	ಪುರಾಣ	೧೨೪೫	ಕ.ಕ.ಚ.
ನೋಂಪಿಯ ಕಥೆಗಳು	—	ಕಥೆ	–	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ನಂದೀಶ್ವರವ್ರತಕಥೆ	ಚೆಂದಯ್ಯ	ಕಥೆ	೧೯ ಕ್ರಿ.ಶ.	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೦
ನಂದೀಶ್ವರಗೀತ	—	ಗೀತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೮
ಪಟಹಸ್ತನ ಚರಿತೆ	ಆದಿಯಪ್ಪ	ಚರಿತೆ	೧೭೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಪದ್ಮಾವತಿದೇವಿಸ್ತೋತ್ರ ಸಂಗ್ರಹ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೧
ಪದ್ಮಾವತೀಭಜನ	—	ಭಜನೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೮
ಪದ್ಮಾವತೀಚರಿತೆ	ಶಂಕರಭಟ್ಟ	ಯಕ್ಷಗಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೨
ಪದ್ಮಾವತೀಯಕ್ಷಗಾನ	ಬಾಹುಬಲಿ	ಯಕ್ಷಗಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೨
ಪಯಡಿಸಮುಕ್ಕಿತ್ತಣ ಟೀಕೆ	—	ಸಿದ್ಧಾಂತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೪
ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ಕ.ಚ. ೧
ಪರಮಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶಟೀಕೆ	—	ಸಿದ್ಧಾಂತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬
ಪರ್ವತಾಕೃತಿನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಪರ್ವಸಾರನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಪರಶುರಾಮಭಾರತ	ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ	ಭಾರತ	೧೮೦೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಪರಿಷಹಜಯ	ಮುಕುಂದಕವಿ	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೫೩
ಪಲ್ಯವಿಧಾನವ್ರತಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೦
ಪವಯಣಸಾರ (ಕುಂದಕುಂದ)ಟೀಕೆ	—	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫
ಪಾರ್ಶ್ವನದಿಗೆನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೭೧
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ–ಪೂಜೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೧
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಪಂಚಕಲ್ಯಾಣಗೀತೆ	—	ಗೀತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೮

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಪಾರ್ಶ್ವಜಿನಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೦
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ-ಪೂಜೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೦
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಚರಿತೆ	ಶಾಂತಿಕೀರ್ತಿ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೦
ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಪುರಾಣ	ಶಾಂತಿಕೀರ್ತಿ	ಪುರಾಣ	೧೭೨೪	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೪
ಪುಣ್ಯಾಶ್ರವಕಥೆ	ನಾಗರಾಜ	ಕಥೆ	೧೩೩೧	ಕ.ಕ.ಚ.
ಪುರುದೇವಚರಿತೆ	ವರ್ಧಮಾನ	ಚರಿತೆ	೧೮೮೮	ಮೈ.ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಪುರುದೇವಚರಿತೆ	ಮುನಿಶಾಂತಿ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೫
ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಪೂಜ್ಯಪಾದಚರಿತೆ	ತ್ರಿದಶೇಂದು(?)	ಚರಿತೆ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಪೂಜ್ಯಪಾದಚರಿತೆ	ಪದ್ಮರಾಜ	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	೧೭೯೨	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಬೊಲ್ಲಿ	ಬಾಲಚಂದ್ರಪಂಡಿತ	ಸ್ತುತಿ	೧೨೭೩	ಕ.ಕ.ಚ.
ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೫೩
ಪಂಚನಮುಸ್ಕಾರಭಾವನೆ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೯
ಪಂಚಮೀನೋಂಪಿ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೬
ಪಂಚಾದಂತರನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಪಂಚಾಸ್ತಿಕಾಯಟೀಕೆ	ಪದ್ಮಪ್ರಭ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	೧೩೦೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬
ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿಪೂಜೆ	—	ಪೂಜೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೭
ಪಂಚಕಲ್ಯಾಣ ಸ್ತೋತ್ರಟೀಕೆ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಅನಂತರಾಜಯ್ಯ	ಧರ್ಮ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಠಿ ಸ್ವರೂಪ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೯
ಪಂಚಗುರುಸ್ತೋತ್ರ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಪಂಚಕಲ್ಯಾಣ ಟಿಪಾಯ (?)	—	ಗೀತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೫೩
ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣಟೀಕೆ	—	ಆಚಾರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮೦

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಸಾರೋದ್ಧಾರಟೀಕೆ	—	ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೩
ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕಲ್ಪವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಕುಮುದಚಂದ್ರ	ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ	೧೧೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಪ್ರಭಂಜನಚರಿತೆ	ಮಂಗರಸ	ಚರಿತೆ	೧೫೦೮	ಕ.ಕ.ಚ.
ಪ್ರಾತಿಹಾರೋದಯ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಪ್ರಾಭೃತನಾಮವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವಿಧಿ	—	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೫೭
ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ ವಿಧಾನ	—	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೧೦
ಪ್ರಾಯೋಪಗಮನ-ವಿಧಾನ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೫೮
ಫಣಿಪತಿಚರಿತೆ	ಕಲ್ಯಾಣಕೀರ್ತಿ	ಚರಿತೆ	೧೪೩೯	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಫಲಮಂಗಳವಾರ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಬಾರಹ ಅಣುಪೆಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಕೇಶವವರ್ಣಿ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೧೦
ಬಾರಹ ಅಣುಪೇಕ್ಷಾ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಹುಬಲಿ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೫೯
ಬಾಲಗ್ರಹಚಿಕಿತ್ಸೆ	ದೇವೇಂದ್ರಮುನಿ	ವೈದ್ಯ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಬಾಹುಬಲಿಚರಿತೆ	ಚಿದಾನಂದ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೩
ಬುಧಾಷ್ಟಮಿನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಬೆಳುಗುಳದ ವಿಸ್ತಾರ	ಅನಂತಕವಿ	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	—	ಮೈ.ಆ.ರಿಪೋರ್ಟ್
ಬೆಳುಗೊಳ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರಚರಿತೆ	ಅನಂತಕವಿ	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	ಸು. ೧೭೮೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಬೃಹತ್ಪಲ್ಯನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಭಜನಸಂಗ್ರಹ	—	ಭಜನೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೮–೨೮೦
ಭವಗಣಹರಾಷ್ಟಮೀ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಭವದುಃಖನಿವಾರಣಾ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಭವ್ಯಜನಕಂಠ ರತ್ನಾಭರಣ	ಅಭಯಚಂದ್ರ	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೦
ಭವ್ಯರಾಶಿಪರಿಮಾಣ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೦೪
ಭವ್ಯಾಮೃತಪುರಾಣ	ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ	ಪುರಾಣ	೧೮೦೦	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಭಾರತ	ಸಾಳ್ವಕವಿ	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	೧೫೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಭಾವನಾಷ್ಟಕ	—	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬
ಭಾಷಾಕೇವಲಿಪ್ರಶ್ನೆ	—	ಜ್ಯೋತಿಷ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೪೩
ಭುಜಬಲಿಚರಿತೆ	ಪಂಚಬಾಣ	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	೧೬೧೪	ಕ.ಕ.ಚ.
ಮಹರ್ಷಿಪರ್ಯುಪಾಸನಾ ಟೀಕೆ	—	ಉಪಾಸನೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭೮
ಮಾಘಮಾಲಾನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಮಾಣಿಕ್ಯಸ್ವಾಮಿಚರಿತೆ	ನಾಗವಕವಿ	ಚರಿತೆ	ಸು. ೧೭೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಮುಕ್ತಾವಳೀನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೧
ಮುನಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ	ಚಿದಾನಂದಕವಿ	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	ಸು. ೧೬೮೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಮುನಿರಗಳೆ	ಮಾಯಣ್ಣ	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೦
ಮುನಿಸುವ್ರತಕಾವ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	—	ಕಾವ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೨೭
ಮೂಲಾಚಾರಟೀಕೆ	—	ಆಚಾರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೦
ಮೇಲಾಪುರ ನೇಮೀಶ್ವರಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೩
ಮಂಗಲಾವರ್ತನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಮಂಗಳವಾರನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಮೊಕ್ಖಪಾಹುಡ (ಕುಂದಕುಂದ) ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಬಾಲಚಂದ್ರ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	ಸು. ೧೧೭೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೭
ಮೋಕ್ಷಲಕ್ಷ್ಮೀನಿವಾಸದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಯತಿಧರ್ಮ	—	ಆಚಾರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೯
ಯಶೋಧರಚರಿತೆ	ಚಂಪ್ರಮ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೬
ಯಶೋಧರಚರಿತೆ	ಪದ್ಮನಾಭ	ಚರಿತೆ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಯಶೋಧರಷಟ್ಪದಿ	ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ	ಚರಿತೆ	೧೮೦೦	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಯಶೋಧರಚರಿತೆ	ಚಂದನವರ್ಣಿ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೪
ಯೋಗರತ್ನಾವಳಿ	ಪಾರ್ಶ್ವ	ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೫
ಯೋಗಾಮೃತ	—	ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೧
ಯೋಗಾಷ್ಟಕ	ಉದಯಾರ್ಕ	ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೧
ಯೋಗಾಮೃತ	—	ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೦
ರತ್ನಕರಂಡಕಟೀಕೆ	—	ಆಚಾರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೧
ರತ್ನಕರಂಡಕಟೀಕೆ	—	ಆಚಾರ	೧೮೦೦	ಮದ್ರಾಸ ಹಸ್ತಭಂಡಾರ
ರತ್ನಕರಂಡಕಟೀಕೆ	—	ಆಚಾರ	—	ಮದ್ರಾಸ ಹಸ್ತಭಂಡಾರ
ರತ್ನತ್ರಯದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೧
ರತ್ನಾವಳೀನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ರಾಜಾವಳೀಕಥೆ	ದೇವಚಂದ್ರ	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	೧೭೭೦-೧೮೪೧	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ರಾಮಕಥಾವತಾರ	ದೇವಚಂದ್ರ	ಕಥೆ	೧೭೭೦-೧೮೪೧	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ರಾಮಚಂದ್ರಚರಿತೆ	ಪದ್ಮನಾಭ	ಚರಿತೆ	೧೭೫೦	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ರೂಪಾತಿಶಯದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ರೂಪಾರುಣವನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ರೋಹಿಣಿನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೧
ರೋಹಿಣೀಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೭
ಲಘುಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್	—	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೬
ಲೀಲಾವತಿ	ರಾಜಾದಿತ್ಯ	ಗಣಿತ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಲೋಭದತ್ತಚರಿತೆ	ನೇಮರಸ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೪
ಲಕ್ಷ್ಮಣಬಂಗಪ್ರಶಸ್ತಿ	—	ಚಾರಿತ್ರಿಕ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೦೨
ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಾವಳೀನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಮಂಗಲನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಲಬ್ಧಿಸಾರ (ನೇಮಿಚಂದ್ರ) ಟೀಕೆ	—	ಸಿದ್ಧಾಂತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯
ಲಬ್ಧಿವಿಧಾನವ್ರತಕಥೆ	—	ವ್ರತಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೧
ವಜ್ರಕುಮಾರಚರಿತೆ	ಬ್ರಹ್ಮಕವಿ	ಚರಿತೆ	ಸು. ೧೬೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ವರಾಂಗನೃಪಚರಿತೆ	ಧರಣಿಪಂಡಿತ	ಚರಿತೆ	೧೬೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ವರಾಂಗಕಥಾದಿಸಂಗ್ರಹ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೫
ವರ್ಧಮಾನಚರಿತೆ	ಪದ್ಮಕವಿ	ಚರಿತೆ	೧೫೨೮	ಕ.ಕ.ಚ.
ವರ್ಧಮಾನಸ್ತವನ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೨
ವರ್ಧಮಾನ ಮಹೋದಯನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ವರ್ಧಮಾನಪುರಾಣ (ಅಸಗ)ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ವಿಜಯರಾಜ	ಪುರಾಣ	೧೪೮೦	ಜಯಂತಿ ೧೮–೨
ವಲ್ಲಭಾಷ್ಟಕ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೨
ವಸಂತಿತಿಲಕಚರಿತೆ	ನೇಮಿಚಂದ್ರ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೪
ವಸುಧಾಭೂಷಣನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ವಸ್ತುಕಲ್ಯಾಣದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೨
ವಾಸ್ತುಲಕ್ಷಣ	—	ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭೬
ವಿಜಯವಿಪ್ರಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೭
ವಿಜಯಕುಮಾರಿಚರಿತೆ	ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ	ಚರಿತೆ	೧೫೬೭	ಕ.ಕ.ಚ.
ವಿದ್ಯಾಮುಂಡನನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ವಿಷಮಪದಪಂಜಿಕೆ (ಚಂದ್ರಪ್ರಭಕಾವ್ಯಟೀಕೆ)	—	ಕಾವ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೩೩
ವಿದ್ಯಾನುವಾದಾಂಗಟೀಕೆ	—	ಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೪೬
ವೀಸಪರುವಣಾಟೀಕೆ	—	ಸಿದ್ಧಾಂತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೦೪
ವೀಸಪರು(ವಣ)ಟೀಕೆ	ಪದ್ಮಪ್ರಭ	ಸಿದ್ಧಾಂತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೮
ವೈದ್ಯಸಾಂಗತ್ಯ	ಸಾಳ್ವಕವಿ	ವೈದ್ಯ	೧೫೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ವೈದ್ಯಮಂತ್ರವಾದ-ಸಂಗ್ರಹ	—	ವೈದ್ಯಮಂತ್ರಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೪೧
ವೈದ್ಯಾಮೃತ	ಶ್ರೀಧರದೇವ	ವೈದ್ಯ	೧೫೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ವ್ಯವಹಾರರತ್ನ	ರಾಜಾದಿತ್ಯ	ಗಣಿತ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ವ್ರತಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೩೬
ವ್ರತಕಥಾಸಂಗ್ರಹ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೯
ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೮

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ವ್ರತಸ್ವರೂಪ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೬
ಶಕುನಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೮
ಶಾಂತೀಶನುತಿ	ಚಂದ್ರಮ	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭೮
ಶಾಂತೀಶ್ವರನಕ್ಷತ್ರಮಾಲೆ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೪
ಶಾಂತೀಶ್ವರ ಪಂಚಕಲ್ಯಾಣಗೀತೆ	—	ಗೀತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೮೦
ಶಾಂತ್ಯಷ್ಟಕಟೀಕೆ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೩
ಶುಕ್ರವಾರನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೯
ಶೃಂಗಾರಕಥೆ	ಪದ್ಮರಸ	ಕಥೆ	೧೫೯೯	ಕ.ಕ.ಚ.
ಶೋಭನಪದ್ಯಸಂಗ್ರಹ	—	ಗೀತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೫೨
ಶ್ರಾವಕಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ	—	ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೯
ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ	ಮಾಘನಂದಿ	ಆಚಾರ	೧೨೬೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ	—	ಆಚಾರ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಶ್ರಾವಕಾಚಾರ (ಅಮಿತಗತಿ)ಟೀಕೆ	—	ಆಚಾರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೬೯
ಶ್ರೀಪಾಲಚರಿತೆ	ಜಿನಚಂದ್ರ	ಚರಿತೆ	—	K.R.I. ಧಾರವಾಡ
ಶ್ರೀಪಾಲಚರಿತೆ	ಕೇಶಣ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೯೭
ಶ್ರೀಪಾಲಚರಿತೆ	ದೇವರಸ	ಚರಿತೆ	೧೭೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಶ್ರೀಪಾಲಚರಿತೆ	ಮಂಗರಸ	ಚರಿತೆ	೧೫೦೮	ಕ.ಕ.ಚ.
ಶ್ರೀಪಂಚಮೀವ್ರತಕಥೆ	—	ಕಥೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭೦
ಶ್ರೇಣಿಕಚರಿತೆ	ಜಿನದೇವಣ್ಣ	ಚರಿತೆ	೧೪೪೪	ಕ.ಕ.ಚ.
ಶ್ರೇಣಿಕಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೭
ಷೋಡಶಭಾವನಾಚರಿತೆ	ಜಿನಮುನಿಚಂದ್ರ	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೭೧
ಷೋಡಶಭಾವನಾ ವಿವರಣ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೦
ಷೋಡಶ ಭಾವನೋದಯರಾಗ	—	ಗೀತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೯
ಷೋಡಶಭಾವನಾಪದ್ಯ	—	ಗೀತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭
ಸಕಲಾಗಮಸಾರ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೭೧

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಸಜ್ಜನಚಿತ್ತವಲ್ಲಭಟೀಕೆ	ಮುನಿಬಾಲಚಂದ್ರ	ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೧೨
ಸಜ್ಜನಚಿತ್ತವಲ್ಲಭಟೀಕೆ	ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ	ನೀತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೭೧
ಸಜ್ಜನಚಿತ್ತವಲ್ಲಭ (ಮಲ್ಲಿಷೇಣ)ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಶ್ರುತಮುನಿ	ಆಚಾರ	ಸು. ೧೩೬೫	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರೋದಯಟೀಕೆ	—	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೮
ಸನತ್ಕುಮಾರಚರಿತೆ	ಪಾಯಣ್ಣಮುನಿ	ಚರಿತೆ	೧೬೦೬	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸನತ್ಕುಮಾರಚರಿತೆ	ಬೊಮ್ಮರಸ	ಚರಿತೆ	೧೪೮೫	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸಪ್ತಪರಮಸ್ಥಾನದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೯
ಸಮವಸರಣ ಮಂಗಲನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸಮವಸರಣಗದ್ಯ	—	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೫
ಸಮಾಧಿವಿಧಾನನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸಮಾಧಿಶತಕವ್ಯಾಖ್ಯೆ	ಮೇಘಚಂದ್ರ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	೧೧೪೮	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಮಾರ್ಗಣ	—	ಧರ್ಮ	—	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕೌಮುದಿ	ಪಾಯಣ್ಣವ್ರತಿ	ಕಥೆ	ಸು. ೧೬೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸರಸ್ವತೀಪ್ರಬಂಧ	ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ	ಕಥೆ	೧೮೬೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸರ್ವಜ್ಞಸಂಪತ್ಕರನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸರ್ವತೋಭದ್ರದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೯
ಸಹಜಾತ್ಮಪ್ರಕಾಶ (ಸಂಗ್ರಹ) ಟೀಕೆ	—	ಅಧ್ಯಾತ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೦
ಸಹಸ್ರನಾಮದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸಾರಸ್ವತನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸಾರ್ವಮಂಗಲನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸಿದ್ಧಚಕ್ರವಿಧಾನ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೮೯
ಸಿದ್ಧರ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೬೨
ಸಿರಿಭೂವಲಯ	ಕುಮುದೇಂದು	ವಿವಿಧ	೯೦೦	

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಸೀಯುಲೆಯ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸುಕುಮಾರಚರಿತೆ	ಆದಿದೇವ	ಚರಿತೆ	೧೫೦೦	ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಸುಕುಮಾರಚರಿತೆ	ಆದಿದೇವ	ಚರಿತೆ	೧೫೦೦	ಜಯಕರ್ನಾಟಕ
ಸುಗ್ರೀವಮತಶಕುನ	—	ಜ್ಯೋತಿಷ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೪೩
ಸುಗಂಧದಶಮೀನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸುದರ್ಶನಚರಿತೆ	ನೇಮರಸ	ಚರಿತೆ	೧೪೮೪	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬೯
ಸುದರ್ಶನಚರಿತೆ	ನೇಮರಸ	ಚರಿತೆ	೧೪೮೪	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೬
ಸುಭಾಷಿತ	—	ಸುಭಾಷಿತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೦೧
ಸುಭಾಷಿತಸಂಗ್ರಹ	—	ಸುಭಾಷಿತ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೯
ಸುವರ್ಣಭದ್ರಚರಿತೆ	—	ಚರಿತೆ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೫೮
ಸುವಿಚಾರಚರಿತೆ	—	ನೇಮಿವ್ರತಿ	೧೬೫೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸೂಕ್ತಿಮುಕ್ತಾವಳಿಟೀಕೆ	ವಿಮಲಸೂರಿ	ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಮೈ.ಪ್ರಾ.ಸಂ.
ಸೂತಕಪರಿಹಾರ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್.ನಾಗರಾಜ
ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ (ಮಂಗರಸ) ಟೀಕೆ	—	ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭೭
ಸೂಪಶಾಸ್ತ್ರ	ಮಂಗರಸ	ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರ	೧೫೦೮	ಕ.ಕ.ಚ.
ಸೌಭಾಗ್ಯನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸಂಪತ್ಕರದ ನೋಂಪಿ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಎಚ್.ಎಲ್. ನಾಗರಾಜ
ಸಿಂಹಪ್ರಾಯೋಪಗಮನ	—	ವ್ರತವಿಧಾನ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೯೦
ಸ್ವಯಂಭೂ-ಸ್ತೋತ್ರಟೀಕೆ	—	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೭೯
ಸ್ವರೂಪಸಂಬೋಧನಾ ಪಂಚವಿಂಶತಿಟೀಕೆ	ಕೇಶವವ್ರತಿ	—	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೨
ಸ್ವರೂಪಸಂಬೋಧನಾ ಪಂಚವಿಂಶತಿಟೀಕೆ	ಪದ್ಮರಸ	—	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೧
ಸ್ವರೂಪಸಂಬೋಧನಾ ಪಂಚವಿಂಶತಿಟೀಕೆ	ಮಹಾಸೇನ	—	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೩೧

ಕೃತಿಯ ಹೆಸರು	ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರು	ವಿಷಯ	ಕಾಲ	ಉಲ್ಲೇಖ
ಸ್ವರೂಪಸಂಬೋಧನಾ ಪಂಚವಿಶಂತಿಟೀಕೆ	ಪದ್ಮಸೇನ	—	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ.
ಸ್ಯಾದ್ವಾದಮತಸಿದ್ಧಾಂತ	ಚಂದಯ್ಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೦೪
ಸ್ತೋತ್ರಸಂಗ್ರಹ	ಮಾಣಿಕ್ಯದೇವ	ಸ್ತುತಿ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೧೯೬
ಹರಿವಂಶಾಭ್ಯುದಯ	ಬಂಧುವರ್ಮ	ಪುರಾಣ	ಸು. ೧೨೦೦	ಕ.ಕ.ಚ.
ಹೊಸದಚರಿತೆ	ಮಾಣಿಕ್ಯದೇವ	ಧರ್ಮ	—	ಕ.ತಾ.ಸು. ೨೩೫
ಹೋಮವಿಧಾನಟೀಕೆ	—	ಕರ್ಮಕಾಂಡ	—	ಕ.ತಾ.ಸೂ. ೨೦೦

★ ಕೆ. ಭುಜಬಲಿಶಾಸ್ತ್ರಿ

ಸಂಕೇತಸೂಚಿ

ಕ.ಕ.ಚ.— ಕರ್ಣಾಟಕ ಕವಿಚರಿತೆ (ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್).

ಕ.ತಾ.ಸೂ.—ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತೀಯ ತಾಡಪತ್ರೀಯ ಗ್ರಂಥಸೂಚೀ (ಕೆ. ಭುಜಬಲಿಶಾಸ್ತ್ರಿ).

ಈ ಎರಡು ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀ. ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ ಅವರ 'ಅನುಕ್ತಕೃತಿಸೂಚಿ'ಯ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಲೇಖನದ ಸಿದ್ಧಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ ಅವರು ಗಮನಿಸಿ ಉಪಯುಕ್ತ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನಿತ್ತಿರುವರು. ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞ.

ಶುಕಸಪ್ತತಿಯ ಕವಿ-ಕಾವ್ಯ ಪರಿಚಯ

ಶ್ರೀ ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಯಾಚಾರ್ಯರು 'ಶಕುಂತಲೆಯ ಕಥೆ—ಶುಕಸಪ್ತತಿಯಿಂದ' (ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ, ೧-೧) ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಶುಕಸಪ್ತತಿಯ ಕವಿ ನಾಗಮಂತ್ರಿಯು ಕಾವ್ಯದ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಗಿಯಪುರದ ಶಂಕರನಾರಾಯಣನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕುಂದಾಪುರದ ತಾಲ್ಲೋಕಿನವನೆಂದು ಊಹಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಶರಜಾ ನಾಗಮಂತ್ರಿಯು ನಮ್ಮ ಮನೆತನದವನಾಗಿದ್ದು, 'ಕೆಳದಿನೃಪವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶರಜಾ ಶಂಕರನಾರಾಯಣಯ್ಯ, ಶರಜಾ ತಿರುಮಲಯ್ಯ, ಶರಜಾ ನಾಗಪ್ಪಯ್ಯ, ಹೂವಯ್ಯ, ವೆಂಕಟಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಕೆಳದಿ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ನಿಯೋಗಿಗಳೂ ಆಗಿ ಊಳಿಗ ಮಾಡಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇಂದಿಗೂ ಕೊಡಗಿಯ ಶಂಕರನಾರಾಯಣನೇ ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ದೇವರು. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದನೂರಿನಲ್ಲಿದ್ದು (ಇಂದಿನ ನಗರ) ಕೆಳದಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪತನಾ ನಂತರ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೋಕಿನ ಸದಾಶಿವಪುರ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು. ಆ ನಡುವೆ ಕೆಲವು ಕಾಲ, ನಗರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಹುಲಿಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದಾಗಿ, ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಜ್ಜನ ತಂದೆ ಶರಜಾ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನೆಂಬುವರು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿಯ ಸದಾಶಿವಪುರ ಅಗ್ರಹಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬಂದವರು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜನವರು, ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೫೯ರಲ್ಲಿ ನಿಧನರಾದ ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ಅಜ್ಜನವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ 'ಶರಜಾ' ಎಂದು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಂದರೆ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಕಾಲದಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಸರಿಹೊಂದುವ ಸರ್ಜಾ ಎಂಬ ಹೆಸರು ರೂಢಿಗೆ ಬಂದು ಶರಜಾ ಎನ್ನುವುದು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟರಾಯಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ಶರಜಾ (ಸ್ಕಂದ+ನಾಗ) ಎಂದರೆ ಸುಬ್ರಮಣ್ಯ ಎನ್ನುವುದೂ ಅಥವಾ ಸೇಡಿಯಾಪು ಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟರು ಊಹಿಸುವಂತೆ ಒಂದು ಉಪಾಧಿಯಾಗುವುದೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೆಳದಿಯ ಅರಸು ವೀರಭದ್ರನಾಯಕ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೬೨೯-೧೬೪೫)ನ ನಿಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ಶಂಕರನಾರಾಯಣಯ್ಯನಿಗೆ ಬಿಜಾಪುರದ ಆದಿಲ್‌ಷಹನು 'ಶರಜಾರಾಯ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಕೊಟ್ಟದುದಾಗಿ ಕೆಳದಿನೃಪವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಶರಜಾ ಎನ್ನುವುದು ಉರ್ದು ಪದವಾಗಿದ್ದು 'ಸಿಂಹ' ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ.*

★ ಸರ್ಜಾ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ

---

* ಶುಕಸಪ್ತತಿಯ ಓಲೆಗರಿಯ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರತಿಯು ಕವಿ ಮುದ್ದಣ್ಣನವರ ಮಗ ಶ್ರೀ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರಿಂದ ನನಗೆ ದೊರೆತಿದೆ.

ಜಂಗಮರಗಳೆ*

'ಜಂಗಮರಗಳೆ'ಯ ಕರ್ತೃ ಸ್ವತಂತ್ರಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರ. 'ಸಂತಸದಿಂ ಪೇಳ್ದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರನು' ಎಂದು ಕವಿ ಇದರ ಕೊನೆಯ ಕಂದಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಈತನ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು. ೧೪೮೦. ತೋಂಟದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿರಬಹುದಾದ ಈತನ 'ಸ್ವತಂತ್ರಸಿದ್ಧ-ಲಿಂಗೇಶ್ವರವಚನ' ಮತ್ತು 'ಮುಕ್ತ್ಯಾಂಗನಾಕಂಠಮಾಲೆ' ಎಂಬವು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದು ಈಗ ಈ 'ಜಂಗಮರಗಳೆ' ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬೆಳಕುಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ 'ಜಂಗಮ'ದ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಇದರ ವಸ್ತು. ಲಲಿತರಗಳೆಯಲ್ಲಿರುವ ಇದರ ಆದಿ ಅಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಕಂದಪದ್ಯವಿದ್ದು ನಡುವೆ ೧೦೮ ಪಂಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಪಂಕ್ತಿಯೂ 'ಜಂಗಮಂ' ಎಂಬ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನೊಡನೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಕೃತಿಯನ್ನು ತಾಳವೋಲೆಯ ಏಕೈಕ ಪ್ರತಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾಠದೋಷಗಳು ಹಾಗೂ ಛಂದೋದೋಷಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀ ಶಿವಜಂಗಮದಿರವಂ
ದಾಸೋಹಮೆಂದುಗೊಂಡು ಮೃದುನುಡಿಯಿಂದಂ ||
ಬೇಸರುಮಿನಿಸಿಲ್ಲದೆ ನಾಂ
ಲೇಸಾಗಿಯೆ ನುತಿಸಿ ಜನನಪಾಶವ ಪಱಿವೆಂ ||

|| ಲಲಿತ ||

ಶ್ರೀಮಹಾಲಿಂಗ ತಾನೇ ಮಹಾಜಂಗಮಂ
ನಾಮರೂಪಕ್ರಿಯಾದೂರ ನಿಜಜಂಗಮಂ
ಆದಿಮಧ್ಯಾಂತವರ್ಜಿತವೆನಿಪ ಜಂಗಮಂ
ನಾದಬಿಂದೂಕಳಾತೀತ ಘನಜಂಗಮಂ
ಪರತರಂ ನಿರವಯಂ ನಿರುಹರಣ ಜಂಗಮಂ

---

* ಪ್ರಕಟನೆಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತ ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯ 'ಅರಮನೆ ಸರಸ್ವತೀ ಭಂಡಾರ'ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೂ ಪರಿಷ್ಕರಣಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ನೆರವಾದ ಶ್ರೀ ಶಾಶ್ವತಸ್ವಾಮಿ ಮುಕ್ಕುಂದಿಮಠ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ವರವೇದಶಾಸ್ತ್ರಂಗಳಱಿಯದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ನಿರ್ಲೇಪನಿರ್ಗುಣಂ ನಿರತಿಶಯ ಜಂಗಮಂ
ಲೀಲೆಯುಳ್ಳವನುಳಿದ ಕಾಲಾರಿ ಜಂಗಮಂ
ಸುರಲೋಕಪತಿಮುಖ್ಯನತಪಾದ ಜಂಗಮಂ
ಸುರಮಾಲೆಯ[ಂ] ತೊಟ್ಟನಸಮಾನ ಜಂಗಮಂ
ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲ ನಿರಘ ನಿಶ್ಚಿಂತ ಜಂಗಮಂ
ಅತ್ಯತಿಷ್ಠದ್ದಶಾಂಗುಲನಚಲ[೧] ಜಂಗಮಂ
ಇನಕೋಟಿತೇಜಗಳ ತನುದಳೆದ ಜಂಗಮಂ
ಅನುವಾದ ಮನವುಳ್ಳ ಘನಮಹಿಮ ಜಂಗಮಂ
ಕಾಮಪಿತ[೨] ನಯನ ಪೂಜಿತಪಾದ ಜಂಗಮಂ
ಕಾಮಹರ ಸೋಮಧರನೀ ಮಹಾಜಂಗಮಂ
ಕಮಲಭವ ವಿಮಲನತಹಸ್ತ [ನಾ] ಜಂಗಮಂ
ಅಮರಸಂಕುಳಸೇವ್ಯ ತಮದಹಿತ ಜಂಗಮಂ
ಮನುಮುನಿಗಳಿಂ ಪೂಜ್ಯಕನುವಾದ ಜಂಗಮಂ
ಧನಪತಿಗೆ ಸು[೩][ಕೋ][೩]ಶವ ಪಾಲಿಸಿದ ಜಂಗಮಂ
ಹರಿಸುರಬ್ರಹ್ಮರ್ಗೆ ಗುರು ತಾನೆ ಜಂಗಮಂ
ವರವೇದದರ್ಥವಿದು ನಿರುತನಿಜ ಜಂಗಮಂ
ಗಿರಿಸುತೆಗೆ ವರಪಥವ ಬೋಧಿಸಿದ ಜಂಗಮಂ
ಹರಿಯಜಗೆ ವರ[೪][ವಿತ್ತು][೪] ಬೋಧಿಸಿದ ಜಂಗಮಂ
ಗಿರಿಜೆಗಱೆಮೈಗೊಟ್ಟು [೫]ಧರೆಯಱಿಯೆ[೫] ಜಂಗಮಂ
ಪುರ ಮೂಱು ಸುಟ್ಟ ನೀ ಉರಿಗಣ್ಣ ಜಂಗಮಂ
ಗಜಚರ್ಮಮಂ ಪೊದ್ದ ಯಜಮಾನ ಜಂಗಮಂ
ಭಜಕರ್ಗೆ ಸುಖವೀವ ನಿಜಮಹಿಮ ಜಂಗಮಂ
ಪುಲಿದೊವಲನೊಲಿದುಟ್ಟ ಬಲವುಳ್ಳ ಜಂಗಮಂ
ಎಲುವಮಾಲೆ ನಲಿವುತಿಹ ಗೆಲುವುಳ್ಳ ಜಂಗಮಂ
ದಕ್ಷಮುಖ ವಿಮುಖನಕ್ಷಮನಸಮ ಜಂಗಮಂ

---

೧. +ವೆನಿಪ. ೨. +ನ. ೩. ಮ. ೪. ಗುಹಂ. ೫. ದರಿಯರಿಯೆ.

ಭಿಕ್ಷಾಟನಕ್ಕೆಯ್ದಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದ ಜಂಗಮಂ
ಪರಮಪಾವನರೂಪ ದುರಿತಹರ ಜಂಗಮಂ
ಗುರುಕರಕಮಲಜಾತ ನಿರುಪಮ[ಂ] ಜಂಗಮಂ
ಎಲ್ಲ ತತ್ತ್ವಂಗಳೊಳು ಸಲ್ಲಲಿತ ಜಂಗಮಂ
ಎಲ್ಲರೊಳಗಿದ್ದು ತಾನಿಲ್ಲದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಪಂಚಮುಖ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೆದ ಜಂಗಮಂ
ಪಂಚದಶಲೋಚನವನೊಂಚಿಸಿದ (?) ಜಂಗಮಂ
ದಶಭುಜಂಗಳ್ತೋಷಾದ್ವಯ(?)ವಾದ ಜಂಗಮಂ
ಅಸವಾದಿ ಚರಣದಿಂ ರಸೆಗಿಳಿದ ಜಂಗಮಂ
ಪಿತಮಾತೆ ಸುತೆಸುತರತೀತನಹ ಜಂಗಮಂ
ಅತಿಶಯದ ಬಂಧುಗಳಗತಿಮೆಟ್ಟ ಜಂಗಮಂ
ಕುಲಜಾತಿ ಮೊದಲಾದ ಹೊಲಬಿಲ್ಲ ಜಂಗಮಂ
ನೆಲೆಗಾಣ ಬಾರದಿಹ ಮಲರಹಿತ ಜಂಗಮಂ
ಶಿವಜಾತಿ ತಾನೆಂಬ ವಿವರವೇ ಜಂಗಮಂ
ಅವಿರಳಬ್ರಹ್ಮದಾನಂದವೇ ಜಂಗಮಂ
ಪಂಚಮುದ್ರೆಗಳಿಂದ ಸಂಚರಿಪ ಜಂಗಮಂ
ಪಂಚಾಕ್ಷರದಿ ಮನವನೊಂಚಿಸಿದ ಜಂಗಮು
ಕರದಿ ಲಿಂಗವ ತಳೆದ ಕ್ಷರ(?)ರಹಿತ ಜಂಗಮಂ
ನಿರುತದಿಂದರ್ಚಿಸುವ ಚಿರಕಾಲ ಜಂಗಮಂ
ವರಭಸಿತ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಧರಿಸಿರ್ಪ ಜಂಗಮಂ
ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿ ತಾ ಚರಿಸುತಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಶೂನ್ಯಲಿಂಗದ ಪದವ ಜಾನಿಸುವ ಜಂಗಮಂ
ಮಾನವರನಾಶಗೆಯ್ಯದ ಜಾನಿ ಜಂಗಮಂ
ಪರರು ತನ್ನವರೆಂಬ ಇರವಳಿದ ಜಂಗಮಂ
ಕರುಣದಿಂದೆಲ್ಲರಂ ಪೊರೆವುತಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಧರೆಯ ಮನಜರಿಗೆಲ್ಲ ಗುರುವಾದ ಜಂಗಮಂ

ಪರಮಪದವಿಯ ಭರದಿ ಕರುಣಿಸಿದ ಜಂಗಮಂ
ಜಗವ ರಕ್ಷಿಸಬಂದನಘದೂರ ಜಂಗಮಂ
ಮಿಗೆ ನೆನೆವ ಭಕ್ತರೊಳಗಗಲದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಬೀಡಾಙುಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಒಡಲಾದ ಜಂಗಮಂ
ಷಡ್ವರ್ಗವೆಲ್ಲಮಂ ಕೆಡೆಬಡಿದ ಜಂಗಮಂ
ಪಾಶವೆಂಟಂ ಪಱಿದ ದೋಷಾರಿ ಜಂಗಮಂ
ಕ್ಲೇಶಪಂಚಕವಳಿದ ಲೇಸಾದ ಜಂಗಮಂ
ಅಷ್ಟಮದಗಳ ಹೊಲಬ ಮೆಟ್ಟದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಇಷ್ಟಲಿಂಗಕೆ ಮನವ ಕೊಟ್ಟ ನಿಜಜಂಗಮಂ
ವ್ಯಸನವೇಳರ ಘಸಣಗೊಳಗಾಗ ಜಂಗಮಂ
ಅಸಮ ಷಡ್ಭ್ರಮೆಗಳನು ಮುಸುಳಿಸಿದ ಜಂಗಮಂ
ಒಡಲಾಸೆಗಡಿಯಿಡದ ದೃಢಚಿತ್ತ ಜಂಗಮಂ
ಬಡಮನದಿ ಪರಧನಕೆ ತುಡುಕದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಬಿಟ್ಟ ಮುಮ್ಮಲಗಳಂ ಮುಟ್ಟದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಪ್ರಳಯನಷ್ಟ ನಿಜಜಂಗಮಂ
ಹೊನ್ನುಮಣ್ಣುಗಳ[1] ಬನ್ನಂ ಬಡದ ಜಂಗಮಂ
ತನ್ನಿರವನನ್ಯರೊಳ್-[2][ಗು][2]ಸುರ[3][ದಿಹ][3] ಜಂಗಮಂ
ವನಿತೆಯರ ವಿನಯಕ್ಕೆ ಮನವೆಳಸ ಜಂಗಮಂ
ಘನಮಹಾಲಿಂಗದೊಳನುವಾದ ಜಂಗಮಂ
ಕಾಯಗುಣಗಳ ಕಳೆದ ಮಾಯಾರಿ ಜಂಗಮಂ
ಬಾಯಬಡಿದೆಲ್ಲರನೊಯ್ದೆಳೆದ (?) ಜಂಗಮಂ
ಜಗದ ಜಂಜಡದೊಳಗೆ ಹೊಗದಜಡ ಜಂಗಮಂ
ಹಗಲಿರುಳು ಶರಣರೊಳಗಗಲದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಎಲ್ಲತನದಿಂದೆಲ್ಲರೊಳು ಸೋಲ ಜಂಗಮಂ
ಗೆಲ್ಲ ಸೋಲಕೆ ಹೆಣಗ ಸಲ್ಲಲಿತ ಜಂಗಮಂ

೧. +ಗಳಿಸಿ. ೨. ಗಿಸ್ಸು ೩. ಪ.

ಸ್ತುತಿನಿಂದ್ಯವೆರಡಕ್ಕೆ ಧೃತಿಗುಂದ ಜಂಗಮಂ
ಮತಿಗೆಟ್ಟು ಮಾನವರ ನುತಿಗೆಯ್ಯ ಜಂಗಮಂ
ಸಲ್ಲಲಿತ ಸದ್ಭಕ್ತರಲ್ಲಿರ್ಪ ಜಂಗಮಂ
ಕಲ್ಲೆದೆಯ ಮನುಜರೊಳಗಿಲ್ಲದಿಹ ಜಂಗಮಂ
ಶಿವಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿವರಿಸುವ ಜಂಗಮಂ
ತವೆ ತನ್ನ ನಿಜವಱಿದ ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಜಂಗಮಂ
ಸಂಗವಿರಹಿತ ನಿರ್ಮಳಾಂಗ ಗುರು ಜಂಗಮಂ
ಅಂಗಕರಣಗಳೆಲ್ಲ ಲಿಂಗಮಯ ಜಂಗಮಂ
ಯತಿತತಿಗಳತಿಮುದದಿ ನುತಿಗೆಯ್ವ ಜಂಗಮಂ
ವ್ರತಿತತಿಗಳುನ್ನತಿಯಿಂದೆ [೪][ನತ][೪]ಗೆಯ್ವ ಜಂಗಮಂ
ಶರಣೆನಲು ಮರಣವನು ಪರಿಯಿಡುವ ಜಂಗಮಂ
ಮರುಜನ್ಮದಲಿ ಬರಿಸ[೫] ವರದಾನಿ ಜಂಗಮಂ
ಈಕ್ಷಿಸಿದ ಭಕ್ತರಂ ರಕ್ಷಿಸುವ ಜಂಗಮಂ
ಭಿಕ್ಷಮಂ ನೀಡಿ ಮೋಕ್ಷವನೀವ ಜಂಗಮಂ
ಪಾಡಿ ಕೊಂಡಾಡಿ ಮುಂಡಾಡಿದಗೆ ಜಂಗಮಂ
ಬೇಡಿದಿಷ್ಟವನೀವರಡಿಯಾಳು ಜಂಗಮಂ
ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಯ ಪೇಳ್ವುದೆನ್ನಳವೆ ಜಂಗಮಂ
ಇನ್ನೆನ್ನ ತಪ್ಪ ನೀಂ ಮನ್ನಿಪುದು ಜಂಗಮಂ
ಎಲ್ಲ ಬಿನ್ನ[ಹ]ವ ಕೇಳು ಮನ್ನಾಥ ಜಂಗಮಂ
ಬನ್ನಬಡಲಾರೆ ಭವದೊಳು ಬಿದ್ದು ಜಂಗಮಂ
ಬೇಡ ಫಲಪದವ ಕಾಡೆನು ನಿಮ್ಮ ಜಂಗಮಂ
ಗಾಢ ನಿಮ್ಮಡಿಯೊಳಗೆ ಕೂಡಿಕೋ ಜಂಗಮಂ
ಮರೆಯದಿರಿ ಕರುಣಿಪುದು ಪರಮಚರ ಮೂರ್ತಿಯೇ

೪. ನುತ   ೫. +ದ

ತರಳನೆನ್ನವಗುಣವ ಮಱೆ ದಯಾಮೂರ್ತಿಯೇ
ಜಂಗಮವೆ ಗುರುವೆನಗೆ ಜಂಗಮವೆ ಪರವೆನಗೆ
ಜಂಗಮವೆ ಮತಿಯೆನಗೆ [೧][ಈ][೧]ಕ್ಷಿಸೆಲೆ ಜಂಗಮವೆ*

ಇಂತೀ ಜಂಗಮದಿರವಂ
ಸಂತಸದಿಂ ಪೇಳ್ದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗೇಶ್ವರನ ॥
ಸಂತತಂ ಬರೆದೋದಿದೊಡೆ
ಚಿಂತಿಸಿದುದನೀವನವಗೆ ಗುರುಬಸವೇಶಂ ॥

ಜಂಗಮರಗಳೆ ಸಮಾಪ್ತಂ

★ ಸಂ.: ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ

---

೧. ನೀ.

* ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಎರಡು ಪಂಕ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ :

ವಿಷವ ಕಂಠದೊಳಿಟ್ಟನಸಮಾಕ್ಷ ಜಂಗಮಂ ॥
ರಕ್ಷಿಸೈ ಜಂಗಮವೆ ದಯೆಗೆಯ್ಯ ಜಂಗಮವೆ ॥

ಶಾಸನಪದಸೂಚೀ*

(ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಶಾಸನಗಳು : ಸಂಪುಟ ೯, ಭಾಗ ೧)

ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗದವರು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೩೯ರಲ್ಲಿ "ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ ಶಾಸನಗಳು" ಸಂಪುಟ ೯, ಭಾಗ ೧ (South Indian Inscriptions, Vol. IX, Part I) ಎಂಬ ಶಾಸನಸಂಪುಟವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಪದಸೂಚಿಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಂಶೋಧಕನು ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಸಂಗತಿಗಾಗಿಯೂ ದಿನಗಟ್ಟಲೆ ಇದರ ಪುಟ ತಿರುವಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಶ್ರಮನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಸಂಪುಟದ ಪದಸೂಚಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಶಾಸನಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೆನಿಸಿದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಇದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು : 'ಅಧಿಕಾರಿ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ, ಸೇನಬೋವ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ; 'ಮಾಂಡಲಿಕ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಹಾಮಾಂಡಳಿಕ, ಸಾಮಂತಾದಿಗಳೆಲ್ಲ; 'ಪ್ರಾಂತ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ಸಣ್ಣದೊಡ್ಡ ವಿಭಾಗಗಳೆಲ್ಲ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ. ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅಕಾರಾದಿಯಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮೊದಲು ಹೆಸರು, ಅದರ ಮುಂದೆ ಸಂಕ್ಷೇತಾಕ್ಷರ, ತರುವಾಯ ಶಾಸನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಶಾಸನದ ಆರಂಭದ ಸ್ತುತಿ, ಕೊನೆಯ ಫಲಶ್ರುತಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಿರುದುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಸಂಕೇತಾಕ್ಷರಗಳು ಹೀಗಿವೆ :

ಸಂಕೇತಾಕ್ಷರ	ಪೂರ್ಣ	ಸಂಕೇತಾಕ್ಷರ	ಪೂರ್ಣ
ಅ.	ಅರಸ	ಪೌ.ವ್ಯ.	ಪೌರಾಣಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ
ಅಧಿ.	ಅಧಿಕಾರಿ	ಪ್ರಾ.	ಪ್ರಾಂತ
ಕ.	ಕವಿ	ಬ.	ಬಸದಿ
ಕ.ಚಾ.ರಾ.	ಕಲ್ಯಾಣಚಾಳುಕ್ಯರಾಜಧಾನಿ	ಬಿ.	ಬಿರುದು
ಕ.ವಂ.	ಕದಂಬವಂಶ	ಮಾ.	ಮಾಂಡಳಿಕ
ಕಳ.ವಂ.	ಕಳಚೂರ್ಯ ವಂಶ	ರಾ.	ರಾಣಿ
ಗಾ.	ಗಾಮುಂಡ	ಲಿ.ಕಾ.	ಲಿಪಿಕಾರ
ಗ್ರಾ.	ಗ್ರಾಮ	ವಂ.	ವಂಶ
ಚೋ.ವಂ.	ಚೋಳವಂಶ	ಸ್ತ್ರೀ	ಸ್ತ್ರೀ
ದೇ.	ದೇವತೆ	ಹೊ.ರಾ.	ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜಧಾನಿ
ನೊ.ಪ.ವಂ.	ನೊಳಂಬಪಲ್ಲವ ವಂಶ	ಹೊ.ವಂ.	ಹೊಯ್ಸಳ ವಂಶ
ಪ.ರಾ.	ಪಲ್ಲವ ರಾಜಧಾನಿ		

* ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಈ ಸಂಪುಟವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಭಾರತೀಯ ಪ್ರಾಕ್ತನ ಅಧ್ಯಯನದವರಿಗೆ, ಈ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಆರ್. ಗುಂಜಾಳ, ಮಲ್ಲಿನಾಥ ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಬಿ. ವ್ಹಿ. ಮಲ್ಲಾಪುರ, ವ್ಹಿ. ಆರ್. ಸಂಗೊಂದಿಮಠ ಹಾಗು ಬಿ. ವ್ಹಿ. ಗುಂಜೆಟ್ಟಿ ಇವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಅ

ಆ

(ಮುಂದುವರಿದುದು)

★ ಎಸ್. ರಾಜಶೇಖರ

ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನ

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚರಿತ್ರೆ— ಡಾ. ಡಿ. ಎನ್. ಶಂಕರ ಭಟ್ಟ, ಭಾಷಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಯರವಾಡ, ಪುಣೆ. ಬೆಲೆ : ಮೂರುವರೆ ರೂಪಾಯಿ.

ಇದು ೧೧೨ ಪುಟಗಳ ಒಂದು ಕಿರುಹೊತ್ತಗೆ. ಮೂಲ ದ್ರಾವಿಡದಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ, ಮೂಲ ಕನ್ನಡದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಭೇದಗಳಿಗೆ — ಎಂಬೆರಡು ಮುಖ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳೊಡನೆ ಮುಕ್ತಾಯ, ಅನುಬಂಧ, ಆಕರಸೂಚಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನವೀನ ರೀತಿಯ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಬರೆದ ಭಾಷಾ-ಚರಿತ್ರೆಯೊಂದಿಲ್ಲ. ಲೇಖಕರೇ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋ-ಧನೆಗಳಿನ್ನೂ ಶೈಶವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು, ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗದ ವಿಷಯಗಳೆಷ್ಟೋ ಇವೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಕನ್ನಡದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು, ' ಕನ್ನಡಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕೆಂದಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವಂತೆ ' ರಚಿಸುವ ಸಾಹಸಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಶೋಧನಾವಿಚಾರಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷು ತಿಳಿಯದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಹಾಗೂ ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ (?) ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬಹುದೆಂದೆನಿಸಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಎಂತಿದ್ದರೂ, ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರಿಗೋಸ್ಕರ ರಚಿತವಾದ ಪುಸ್ತಕವಲ್ಲ. ' ಆಳವಾಗಿ ಕನ್ನಡಭಾಷಾ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಬೇಕೆಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ'.... ಎಂಬ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ಆಧುನಿಕ ರೀತಿಯ ವಿಷಯನಿರೂಪಣೆಯಿಂದಲೂ, ಇದು ಮಂದ-ಟ್ಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರಿಂದ ದೂರವಾಗಿ, ವಿಶೇಷ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ (Specialists) ಬಹುಶಃ ಒಂದು ಆಕರಗ್ರಂಥವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಜನವಾದೀತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ವಿಶೇಷತರದ ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ಈ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಯೋಜನವಿತ್ತೀತೇ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ ಒಡನೆಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ವಿವರವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಪುಸ್ತಕವೊಂದರಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಲಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಲೇಖಕರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದಾಗ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದುದು ' ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟಿಷ್ಟು' ಎಂಬಂತೆಂದು ಅವರಿಗೇ ಮನವರಿಕೆಯಾದಂತಿದೆ.

ಪೀಠಿಕಾಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಪುಟ ೮) ' ಕೊರಗ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವವರು ಸುಮಾರು ಎರಡು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಿಂದಲೂ ಮೈಸೂರಿನ ಕರಾವಳಿಪ್ರದೇಶ

ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತವರಾದ್ದರಿಂದ—' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಊಹನೆಯಿಂದ ಹೇಳಿದುದೋ, ಅಥವಾ ಆ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಆಧಾರಗಳೇನಾದರೂ ಇವೆಯೋ ಎಂದು ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೊರಗಭಾಷೆಯನ್ನು ಉತ್ತರ ದ್ರಾವಿಡಭಾಷೆಗಳ ಗುಂಪಿನೊಡನೆ ಸೇರಿಸುವದು ಬಹುಮಂದಿ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಸ್ವೀಕೃತವಾದಂತಿಲ್ಲ.

ಮೂಲಭಾಷೆಯ ಕಲ್ಪನೆ ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ (ಪುಟ ೧೧–೧೨) ಸಂಬಂಧಿತ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಒಂದು ಮೂಲರೂಪವಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂಬುದು....ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೂ ಕಲ್ಪಿತ ಮಾತ್ರ, ನಿಜವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ—ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯಾದುದು. ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪುನರ್ಘಟಿತ (Reconstructed) ರೂಪಗಳು ನಿಜವಾದ ಭಾಷೆಯ ರೂಪಗಳೆಂಬ ಭಾವನೆ ಯುಂಟಾಗಿ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೂಲಭೂತವಾದ ಕೆಲವು ತಪ್ಪುಗಳಾಗುತ್ತವೆ —ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಲೇಖಕರ ಈ ನುಡಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ದೀರ್ಘಸ್ವರಗಳು ಹ್ರಸ್ವಗಳಾಗುವಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪದಯುಗ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ನೂಱು, ನುಗ್ಗು, ಸೋಕು, ಸೊಂಕು ಎಂಬ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು (ಪುಟ ೧೭) ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸೋಕು ಎಂಬುದು ಸೋಂಕು ಎಂಬುದರ ನಿರನುನಾಸಿಕ ರೂಪ. ಸೊಂಕು ಸೋಂಕು ಎಂಬುದು ಕವಿಗಳು ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅನುಕೂಲತೆಗೆ ಬಳಸುವ ರೂಪಗಳಾಗಿದ್ದುವೆಂಬುದನ್ನು ಗಣಿಸಬೇಕು. ಅದಲ್ಲದೆ ಈಗಲೂ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಸೋಂಕು ಎಂಬ ರೂಪವೇ ಹೊರತು ಸೊಂಕು ಎಂಬ ರೂಪ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಉಚ್ಚಸ್ವರ ಮಧ್ಯಸ್ವರವಾಗುವಲ್ಲಿ, ಕುಂದು—ಎಂಬುದರ ಉಕಾರ ಒಕಾರವಾಯ್ತೆಂದು, ಕೊರತೆ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ್ದಾರೆ (ಪುಟ ೧೯). ಕೊರತೆ ಎಂಬುದು ಕುಱೈ—ಎಂಬುದರಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಸಮಂಜಸವಾದುದು. ಇದನ್ನು ಕುಂದು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸು ವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಕುಡು–ಕೊಡು ಎಂಬ ಜೋಡಣೆ ಹೆಚ್ಚು ಸರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೆ 'ನೊಗ' ಎಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡ ವೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದವೋ, ದೇಶ್ಯವೊ ಎಂದಿನ್ನೂ ನಿರ್ಣಯವಾಗ ಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಮರೆತಂತಿದೆ. ಅನುನಾಸಿಕ ಸಯುಕ್ತ ಸ್ಪರ್ಶಗಳಲ್ಲಿ (ಪುಟ ೩೦) 'ಱಕಾರ ಮಾತ್ರ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ದಕಾರವಾಗಿಬಿಡುವುದು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಕನ್ಱು—ಕನ್ದು ಎಂದಾಗಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೂ, ಕಱು ಎಂದು ಅನು ನಾಸಿಕಲೋಪವಾದ ರೂಪವೂ ಇದೆಯೆಂದು ಅದರ ವಿವರಣೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಕರ್ಮಕ ಮತ್ತು ಸಕರ್ಮಕಗಳಲ್ಲಿ (ಪುಟ ೩೭) ಅಕರ್ಮಕ ಪ್ರಕೃತಿ ಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಅನುನಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಮಾನಸ್ಥಾನಿ ಸ್ಪರ್ಶಯುಕ್ತ ವಾದ ವ್ಯಂಜನಗುಚ್ಛವು ದ್ವಿಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿ ಬದಲಾಗುವದರಿಂದ ಆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಕರ್ಮಕವಾಗುವುದೆಂಬುದೇ ಈ ನಿಯಮದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ. (ಈ ವಾಕ್ಯ

ಉದ್ದ ಮತ್ತು ಜಟಿಲತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿದೆ) ಈ ನಿಯಮಗಳಿಗ ಒಳ-ಪಡದ ಸಕರ್ಮಕ ಅಕರ್ಮಕ ದ್ವಂದ್ವಗಳು ಅವೆಷ್ಟೋ ಇವೆ ಎಂಬುದು ದ್ರಾವಿಡಭಾಷಾಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ತಂಗು ಅಕರ್ಮಕ. ದಕ್ಕು ಸಕರ್ಮಕ. ಅಂತೆಯೇ, ಅಂಟು-ಅಟ್ಟು ಎಂಬ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಂದರ್ಭಸಾಧಿತ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಯಾರೂಪದಿಂದ ನಾಮವೋ ನಾಮ-ರೂಪದಿಂದ ಕ್ರಿಯೆಯೋ—ಎಂಬುದು ಬೀಜವೃಕ್ಷನ್ಯಾಯದಂತೆ (ಪುಟ ೪೩) ಇದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಂಧಿನಿಯಮ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಕಸರತ್ತಾಗಿದೆ.

ಮೂಲಕನ್ನಡದಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಪ್ರಭೇದಗಳಿಗೆ ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಯತ ಮತ್ತು ಅನಿಯತ ಬದಲಾವಣೆಗಳೆಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಪುಟ ೪೮) ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿತ ವಿಷಯಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ವಿಷಯನಿರೂಪಣೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ವಾಕ್ಯರಚನೆಯ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿ ಮಾಡಿ ಸೋತುಹೋಗಿದೆ. ಉದಾ: 'ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಾಜವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಭೌಗೋಳಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಅನೇಕ ಭಾಗವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ಒಡೆದು ಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಆ ವಿಭಾಗಗಳು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬದಲಾವಣೆ ಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಮೇರೆಗಳಾಗಬಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜವೊಂದರ ವಿಭಾಗಗಳಿಗನು ಸರಿಸಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಭೇದಗಳೇರ್ಪಡುತ್ತವೆ; ಲಿಖಿತ-ರೂಪಗಳ ಮಾನ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತುಲನೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗನುಸರಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಮೇಲೆ ಉದಾಹರಿಸಿದಂತೆ ದೀರ್ಘವಾಕ್ಯಗಳು ರಾಹುವಾಗಿ ವಿಚಾರವಸ್ತುವನ್ನು ನುಂಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ಮೂಲ ಕನ್ನಡದ ಕಲ್ಪನೆಯೂ, ಮೂಲ ದ್ರಾವಿಡದಂತೆ — ಬರೀ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿ ಸೂಚ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕವಿಗಳ ಇಲ್ಲವೇ ಶಾಸನಗಳ ಕಾಲವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಂತಹ ಕನ್ನಡಭಾಷಾ ಚರಿತ್ರೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಜಿಕ ಮತ್ತು ತರ್ಕಸಮ್ಮತವಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿ ಪರೋಕ್ಷ ವಾಗಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಂತಿದೆ. 'ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ವಿವಿಧಪ್ರಭೇದಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ವಿನ್ನೂ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೇ ಇದೆಯಾದ್ದರಿಂದ........... (ಪುಟ ೫೧) ಅದರ ವರ್ಣಗಳ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕರಣಾಂಶಗಳ ಚರಿತ್ರೆ ಕನ್ನಡದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಭೇದ ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದೆ—ಎಂಬುದನ್ನು ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶ ಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾಗುವದು' (ಈ ವಾಕ್ಯಬಂಧವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು)—ಎಂದು ಸಾರಿದ ಲೇಖಕರು ಒಮ್ಮೆ ಹವ್ಯಕ, ಒಮ್ಮೆ ಹಳೆ ಗನ್ನಡ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಗುಲ್ಬರ್ಗ, ಹಾಲಕ್ಕಿ, ಬಡಗ, ಮೈಸೂರು ಎಂದೆಲ್ಲ ಬೇಕುಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿ, ಅನುಕೂಲವಾದ ಉದಾಹರಣೆ ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇವು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲ, ಇವುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಾಚರಿತ್ರೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಜಿಕವೂ ತರ್ಕಸಮ್ಮತವೂ ಆಗ

ಲಾರದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅವಸರಪ್ರವೃತ್ತಿಗೀಡಾಗಿ ಈ ಕೃತಿ ಮಂಕಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನೆತ್ತಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಭೇದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂದು ತೋರಿಸಿದರೆ ಚರಿತ್ರೆ ಸರ್ವಸಮ್ಮತ, ಸಮರ್ಪಕ, ತರ್ಕಪೂರ್ಣವೆನ್ನಬಹುದು.

ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು.

ಆಕರಸೂಚಿ, ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲಿಷ — ಎರಡರಲ್ಲೂ ಇದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಆಕರಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಸ್ಪೆಲ್ಲಿಂಗ್ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖಕರು ಗಮನ ಹರಿಸಬೇಕು. ಉದಾ : ಪುಟ ೧೧೧ Gowda, K. K., ಎಂಬುದನ್ನು Gauda, K. K., ಎಂದೂ, Gowda Kannada ಎಂಬುದನ್ನು Gauda Kannada ಎಂದೂ ತಪ್ಪಾಗಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ೧೦೨ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ Narasimayya ಎಂದು Narasimhiah ಎಂಬುದನ್ನು ಬರೆದುದು ತಪ್ಪಾಗಿದೆ.

ಮುದ್ರಣ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ. ಅಚ್ಚಿನ ತಪ್ಪುಗಳು ಕಡಿಮೆ. ಒಂದೆರಡೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಎಡೆವಾಯ್ದು ಬಂದ ತಪ್ಪುಗಳು' — ಹ್ರಸ್ವ ಎಂಬುದು ಹೃಸ್ವ (ಪುಟ ೪೩), ಬಳ್ಳಿಗೆ ಎಂಬುದು ಬೆಳ್ಳಿಗೆ (ಪುಟ ೫೩) ಎಂದಿವೆ. ಅತಿ ಎಂಬುದು ಅತೀ ಎಂಬ ಅಶುದ್ಧ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಕೇವಲ ಪ್ರಯೋಗ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭಿನಂದನೀಯ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಕುರಿತು ಸಂಶೋಧನೆ ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಲೇಖಕರು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಈ ಹೊತ್ತಗೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ, 'ನಡೆವರೆಡಹದೆ ಕುಳಿತರೆಡಹುವರೆ' ಎಂಬಂತೆ, ಬಾಲ್ಯ ದಾಟಿ, ತಾರುಣ್ಯ ತುಂಬಿ, ಪೂರ್ಣವಾಗುವ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆಯಿದು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಂಶೋಧಕರೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ, ಇದನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿ—ಬಳಸಿಕೊಂಡಾರೆಂದು ಆಶಿಸಬಹುದು.

★ ಕೆ. ಕೆ. ಗೌಡ

ಭರತೇಶವೈಭವಸಂಗ್ರಹ : (ದ್ವಿ. ಮು. ೧೯೬೭) ಸಂ. : ತ. ಸು. ಶಾಮರಾಯ, ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ. ಬೆಲೆ : ಸಾದಾ ಪ್ರತಿ : ೬-೫೦, ಕಾಲಿಕೋ : ೮-೫೦.

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ೩೨ನೆಯ ಕುಸುಮವಿದು. ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು : ಡಾ॥ ಕೆ. ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು; ಈ ಗ್ರಂಥದ ಸಂಪಾದಕರು : ಟಿ. ಎಸ್. ಶಾಮರಾಯ. ೧೯೫೫ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ

ನೆಯ ಮುದ್ರಣಹೊಂದಿದ ಈ ಗ್ರಂಥ ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಸಲ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಭರತೇಶವೈಭವ ಕಾವ್ಯವು ತುಂಬಾ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾವ್ಯ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಸಿಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಆ ಬೃಹತ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಡಾ|| ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ—"ಕಥಾಸರಣಿಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗದಂತೆ, ಕವಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಭಂಗಬರದಂತೆ, ಮೂಲದ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಕೆಡದಂತೆ ಬೃಹದ್ ಗಾತ್ರದ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಕರು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ."

ಭರತೇಶವೈಭವವು ಕನ್ನಡದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಕಾವ್ಯ. ಸಾಂಗತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರದ ಕಾವ್ಯ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. "ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಬೇಸರಾದಾಗ ನಿನ್ನನಾದಿಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡದೊಳಗೊಂದು ಕಥೆಯ ಪೇಳುವೆನದು ನಿನ್ನಾಜ್ಞೆ ಕಂಡ್ಯ ನನ್ನೊಡೆಯಾ" ಎಂದು ಕವಿ ಕಾವ್ಯದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ— "ಕೀರ್ತಿಯ ಬಯಸಿ ನಾನುಸಿರಿತಿಲ್ಲೆನಗೆ ಸತ್ಕೀರ್ತಿ ತಾನೆ ಬರುತಿಹುದು" ಎಂದೂ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. "ನಾನೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಮತ್ಸರಕೆ ಪೇಳ್ದವನಲ್ಲ" ಎಂದೂ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯ-ಸುಖದೊಳೋಲಾಡಿ ಧಾರಿಣಿ ಮೆಚ್ಚೆ ಜಿನಯೋಗಿಯಾಗಿ ಕ್ಷಣಕೆ ಕರ್ಮವ ಸುಟ್ಟು ಜಿನನಾದ ಭೂಭುಜಾಗ್ರಣಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಆದಿತೀರ್ಥಂಕರನ ಹಿರಿಯ ಮಗನಾದ ಭರತನ ಪಾತ್ರ ಪಂಪನ 'ಆದಿ-ಪುರಾಣ' ಮೊದಲಾದ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ ಕಂಡು ಕಂಡರಿಸಿದ ಭರತನ ಪಾತ್ರಕಲ್ಪನೆಯೇ ಬೇರೆ. ಪೂರ್ವ ಪುರುಷೋತ್ತ-ಮನ ಚಿತ್ರ ಕೊಡುವುದೇ ಇಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಕರನ ಮಹೋದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ತ್ಯಾಗ–ಭೋಗಗಳನ್ನು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಬೇರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೂವಾಗಿ ಫಲಪಡೆದಂಥ ಆದರ್ಶ ಮಹಾವ್ಯಕ್ತಿ ಭರತೇಶ. ೯೬ ಸಾವಿರ ರಾಣಿಯರ ಜೊತೆಗಿದ್ದರೂ, ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಂತೆ, ಭರತನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಯೋಗಿ; ಅಂತರ್ಮುಖಿ, ಮುಮುಕ್ಷು. ಅವನು ಕರ್ಮ-ದಲ್ಲಿದ್ದೂ ನಿಷ್ಕರ್ಮಿ ; ನಿಷ್ಕರ್ಮಿಯಾಗಿದ್ದೂ ಲೋಕಹಿತಾರ್ಥವಾಗಿ ಕರ್ಮಿ-ಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಇಂಥ ಅಲೌಕಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಬೀರುವುದೇ ರತ್ನಾಕರನ ಘನೋದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅರಗಿಳಿಯಾಳಾಪಸಂಧಿ, ಸರಸಸಂಧಿ, ವೀಣಾಸಂಧಿ, ನಾಟಕಸಂಧಿ

ಮೊದಲಾದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲದ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಭಾಗವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸಿದುದು ಉಚಿತವಾಗಿದೆ. ರತ್ನಾಕರನ ದರ್ಶನವು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದ ೮೩ ಪುಟಗಳ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕರು ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಚಯವನ್ನೂ, ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿ, ಅವನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳು, ಭರತನ ಸಂಸಾರಚಿತ್ರ, ಪಾತ್ರದೃಷ್ಟಿ, ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದ ಚಿತ್ರ, ರತ್ನಾಕರನ ಶೈಲಿ—ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿಮರ್ಶೆ ಈ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಸಾಂಗತ್ಯವೆಂದರೇನು? ಅದರ ಸೊಗಸು ಯಾವ ಬಗೆಯದು? ರತ್ನಾಕರನು ಹೇಗೆ ಆ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ? —ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದೊಂದು ಭಾಗ ಇದ್ದರೆ ಈ ಪೀಠಿಕೆಯ ಉಪಯುಕ್ತತೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ 'ಶಬ್ದಕೋಶ' ಅಭ್ಯಾಸಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸನ ಕೈಚಳಕ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ ; ಮುದ್ರಣವು ಅಂದವಾಗಿದ್ದು ಗ್ರಂಥವು ಸಂಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿದೆ.

★ ಜಿ. ಡಿ. ನಾಡಕರ್ಣಿ

ಪ್ಲೇಟೋವಿನ 'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್'—ಲೇಖಕರು : ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಎಂ.ಎ., ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ೧೯೬೮. ಪುಟ-೩೩೩. ಬೆಲೆ : ಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿ : ರೂ. ೮-೫೦; ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ಪ್ರತಿ : ರೂ ೧೦-೦೦.

"ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುಡಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳ ವಿಷಯಗಳು ಪ್ಲೆಟೋವಿನ ಡಯಲಾಗುಗಳಲ್ಲಿವೆ" ಎಂದು ಅಮೇರಿಕಾದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಾಹಿತಿ ಎಮರಸನ್‌ನು ಹೇಳುವಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯೇನಿಲ್ಲ. ಪ್ಲೆಟೊ (ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೪೨೭–ಕ್ರಿ. ಪೂ. ೩೪೭) ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯು, ಜಗವೆಲ್ಲ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮಿಣುಕು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಿಕ ಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆದರ್ಶದತ್ತ ಮುನ್ನಡೆದ ಮಹಾನುಭಾವನು. ಸಾಕ್ರೇಟೀಸ್‌ನಂಥ ಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶಾಮೃತವನ್ನು ಉಂಟಿದ ಇವನಿಗೆ ಸಾಟಿಯುಂಟೆ ?

ಗ್ರೀಸ್ ದೇಶದ ಅಥೆನ್ಸ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ೪೨೭ರಲ್ಲಿ ಪ್ಲೆಟೊ ಜನ್ಮ ತಾಳಿದನು. ಮನೆಯೇ ಮೊದಲ ಪಾಠಶಾಲೆ ಎಂಬುದು ಸತ್ಯವಿರಲೇಬೇಕು. ಅಂಥ ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈತನು ಪರಿಣತನಾದನು. ತಂದೆಯಾದ ಅರಿಸ್ಟಾನನ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ, ತಾಯಿಯಾದ ಪೆರಿಕ್ಟಿಯೋನ್‌ಳ ಮಮತೆ, ಹಾಗು ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ಅಡಿಮಾಂಟಸ್ ಮತ್ತು ಗ್ಲಾಕನ್‌ರ ಸಹೋದರತ್ವಗಳು ಈತನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಿಸಿದವು ಆದರ್ಶದೆಡೆಗೆ. ಇಷ್ಟೆ ಸಾಲುದದಕ್ಕೆ ದೈವವೂ ಸಹ ತನ್ನ ಕೈಚಳಕವನ್ನು ತೋರಿಸಿತು. ತಂದೆಯಾದ ಅರಿಸ್ಟಾನನ ಮರಣಾನಂತರ ತಾಯಿಯು ರಾಜಕಾರಣಿಯಾದ ಪೆರಿಕ್ಲಿಸ್‌ನ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದ ಪೈರಿಪಾಂಪಸ್‌ನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದುದು ಪ್ಲೇಟೋವಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ರಾಜಕಾರಣಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿ ಆದರ್ಶ ರಾಜ್ಯದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ಹಾಕಲು ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದನು. ತನ್ನ ೨೦ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ತನ್ನ ಆತ್ಮದ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದು ಆತನ ಬಳಿ ಸಾರಿತು. ೬೨ ವರ್ಷದ ವಯೋವೃದ್ಧ, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧ, ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸ್‌ನ ದರ್ಶನವು ಪ್ಲೇಟೋವಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿತು. ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನ ವಿಚಾರಸರಣಿಗಳೆಲ್ಲ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ 'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್'ದಲ್ಲಿ ಇಳಿದುಬಂದಿವೆ. ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಪ್ಲೇಟೋವಿನ 'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್'ದಲ್ಲಿ ಅಮರನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಚಿರನೂತನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಚಲಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರವನ್ನೀಯಲು ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಪ್ಲೇಟೋವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಯಿತ್ತು. ಈ ಅನಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಬಲಿಯಾದ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಇದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಗುಲಾಮನಾಗಿ ಈತನು ಮಾರಲ್ಪಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಕೊಂಡವನು ಒಳ್ಳೆಯವನಾದುದರಿಂದ ಈ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದನು.

ಪ್ಲೇಟೋ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಶರಣನಾದನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಯನ ಮದುವೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತು ಒಂದು ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ನಿದ್ರಿಸಿದನು. ಜಗದ ಜಂಜಡದ ಗದ್ದಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಹುದೂರ ಸರಿದು ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದನು. ಶರಣರ ಜೀವನವನ್ನು ಮರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್' ಮೂಲತಃ ಗ್ರೀಕ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಟೋವಿನಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹಲವಾರು ಜಾಗತಿಕ ಭಾಷೆ, ಉಪಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಗೊಂಡು ಗುರುಶಿಷ್ಯರಾದ ಪ್ಲೇಟೋ, ಅರಿಸ್ಟಾಟಲ್‌ರ ತತ್ವಜ್ಞಾನದ ಸೌರಭವನ್ನು ಜಗದಾದ್ಯಂತ ಸೂಸುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಮೊದಲೇ ಬರೆದಿದ್ದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಜ್ಞಾನಭಂಡಾರವು ಹಿಂದಿನ, ಇಂದಿನ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ತ್ರಿಕಾಲ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ ಬುನಾದಿಯಾದಂತಿದೆ. ಇದುವೇ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹಿರಿಮೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯತಃ

ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥವಾದರೂ ವಿಶೇಷತಃ ನೈತಿಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗ್ರಂಥವು. ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವು ಸಂಭಾಷಣಾರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ವಿಚಾರಗಳ ಮಂಥನದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನದ ನಿಜ ತಿರುಳು ಪುಟಿದೆದ್ದಿದೆ.

'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್' ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಹತ್ತು ಭಾಗಗಳುಂಟು. ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗವು 'ಪೂರ್ವರಂಗ' ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದೆ. ಮಾನವನ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಏಳ್ಗೆ ಆತನ ಶೀಲ ಮತ್ತು ಸದ್ವರ್ತನೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಎಂಬುದು ತ್ರಿಕಾಲಕ್ಕೂ ಸಮ್ಮತವಾದ ಸಂಗತಿಯೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಶೀಲವೆಂದರೇನು? ಸದ್ವರ್ತನೆಯೆಂದರೇನು? ಅವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವರಿಗೆ ಸುಖವುಂಟೆ? ಗೌರವ ದೊರೆಯುವುದೇ? ಎಂಬ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತವೆ. ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಹಾಗು ಶತ್ರುವಿಗೆ ಕೇಡನ್ನು ಬಗೆಯುವುದೇ ಸದ್ವರ್ತನೆ ಎಂದು ಹಲವರು ವಾದಿಸಿದರೂ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡನ್ನು ಬಗೆಯದೆ ಇರುವುದೇ ನಿಜವಾದ ಸದ್ವರ್ತನೆ. ಅಹಿಂಸೆಯೇ ಪರಮಧರ್ಮ. ಆದರೆ ಸದ್ವರ್ತನೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದವರಿಗೇನೇ ಹೆಚ್ಚು ಕಷ್ಟಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳುಂಟು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ನೀತಿಗೆಟ್ಟವರೇ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಖಿಗಳಂತಿರುವರು. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ— "ಸದ್ವರ್ತನೆಯಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಲೇ ಅಥವಾ ಮೋಸಮಾಡಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಲೇ, ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಯುವಕನಿಗೆ ಬರುವುದು ಸಹಜ; ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿದ್ದರೆ ನನಗೆ ಪ್ರಯೋಜನ ಕಡಿಮೆ. ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟ ಹೆಚ್ಚು. ಇವುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ನಾನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯವನಂತೆ ನಟಿಸಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಖ್ಯಾತಿ ಬರುವುದಲ್ಲದೆ ಜೀವನವೂ ಸುಖಮಯವಾಗುವುದು. ಪ್ರಾಜ್ಞರು ಹೇಳುವಂತೆ— 'ವಾಸ್ತವಿಕತೆಗಿಂತ ತೋರಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಣನೆಗೆ ಬರುವದು.' ಇದೇ ನಮ್ಮ ಇಹಸುಖವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ತೋರಿಕೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿಯುವೆನು. ಸೌಶೀಲ್ಯದ ಮುಖವಾಡ ಧರಿಸಿ ಗೋಮುಖವ್ಯಾಘ್ರವಾಗುವೆನು. ನರಿಯಂತೆ ಉಪಾಯಗಾರನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಾಯಾವಿಯಾಗಬೇಕು" ಎಂದು ಯುವಕನು ಹೇಳುವನು.

ಏನೇ ಆದರೂ ಸದ್ವರ್ತನೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸುವುದೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಜೀವನ ಸಾಫಲ್ಯ ಹೊಂದುವದು. ನಿಜ ಜೀವನದಲ್ಲಿ "ಕೆಟ್ಟವನು ಧನಿಕನಾಗಿದ್ದರೆ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೂ ರಹಸ್ಯವಾಗಿಯೂ ಜನರು ಗೌರವಿಸುವರು. ಬಡವ ಒಳ್ಳೆಯವನಾಗಿದ್ದು ಬಲಹೀನನಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾರೂ ಇವನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದಿಲ್ಲ." ಇದಕ್ಕೆ ಮಾನವನು ಅಂಜಬೇಕಿಲ್ಲ.

ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಸಮಾಜೋತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯರಚನೆಯ ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಗಳು" ಇರುವವು. ಸಮಾಜ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಭಾವದ

ಮೇಲೆ ಆಧರಿತವಾಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಸಮಾಜಜೀವಿಯು. ರಾಜ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿರೂಪವು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣನಲ್ಲ. ಆತನು ಸಮಾಜದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಾಜವು ಹಂದಿಯ ದೊಡ್ಡಿಯಂತಿರದೆ, ನಾಗರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿರಬೇಕು. ಪ್ಲೇಟೋನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಿವೆ : (i) ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಕರು. (ii) ಅವರ ಸಹಾಯಕರು ಹಾಗೂ (iii) ಬೇಸಾಯಗಾರರು, ವರ್ತಕರು ಮುಂತಾದವರು. ಈ ವರ್ಗಗಳು ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಆರ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವರ್ಗೀಕರಣದಂತೆ ಸತ್ವ, ರಜಸ್ ಮತ್ತು ತಮಸ್‌ಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತವೆ.

ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ'ದ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯಿದೆ. "ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಕರನ್ನು ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ, ತಜ್ಞರನ್ನಾಗಿ ತರಬೇತು ಮಾಡಲು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೇ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವು." ಅದರ ಒಳಗಣ್ಣನ್ನು ಜ್ಞಾನ-ಜ್ಯೋತಿಯ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸಲು ಇದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೀತಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ರಾಜ್ಯದ ಏಳ್ಗೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿವೆ. ಈ ವಿಷಯವು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಯು. ಸದ್ಯದ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಯಶಸ್ಸು ಈ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಪ್ಲೇಟೋನ ಪ್ರಕಾರ : ವಿದ್ಯೆಯು—ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಇರ-ಬೇಕಾದ ನಿಜ ಸಂಗಾತಿಯು. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ—ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಯಾಮಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಹಂತಗಳು. ಇದರಲ್ಲಿ ಓದುವದು, ಬರೆಯುವದು ಹಾಗು ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಾಡುವದು ಬರುವದು. ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯ ಸ್ಥಾನ ಹಾಗೂ ದೇವರ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಸಹ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಪ್ಲೇಟೋನು ವಿವರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಆತನೊಬ್ಬ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಶಿಕ್ಷಣ-ತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದನೆಂಬುದು ಕಂಡುಬರುವುದು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹಾಯಕರು" ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಕರು ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚಮಟ್ಟದವರು. ನೀತಿ ನಡತೆ ಹಾಗು ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಇವರು ಸ್ವತಃ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಸ್ವಹಿತವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಪರಹಿತವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವ ಮಹಾನುಭಾವರು. ಇವರ ಸಹಾಯಕರೆಂದರೆ ಸೈನ್ಯಪಡೆಯವರು. ಇವರೂ ಸಹ ಐಹಿಕ ಸುಖಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಳ್ಗೆಗೆ ಹೋರಾಡುವ ಯೋಧರು. ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗದವರು ವೈವಾಹಿಕ ಸುಖವನ್ನಾಗಲಿ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳ ಭೋಗವನ್ನಾಗಲಿ ಇಚ್ಛಿಸಬಾರದು. ಹೊನ್ನು, ಹೆಣ್ಣು ಹಾಗು ಮಣ್ಣುಗಳ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಪರಹಿತ ಸಾಧಿಸುವದು

ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸಾಕ್ರೇಟೀಸ್, ಪ್ಲೇಟೋರಿಗೆ ಅತೀವ ಮನದಟ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಈ ಮೂರು ಮಾಯೆಗಳಿಂದ ದೂರಿಟ್ಟು ಆದರ್ಶ ರಾಜ್ಯ ರಕ್ಷಕರನ್ನಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಇದು ಸುಲಭವೇನೋ ಸರಿ, ಆದರೆ ನಿಜಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗಬಲ್ಲ ರಾಜ್ಯ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆ?

ಐದನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ನ್ಯಾಯವಾದ ನಡತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿರೂಪವು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಳ್ಳೆಯವನಾದರೆ ರಾಜ್ಯವು ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನ, ಧೈರ್ಯ, ಆತ್ಮ-ಸಂಯಮ, ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಗಳು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ದೊರಕಿಸುವ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಸಾಕ್ರೇಟೀಸ್ ಮತ್ತು ಪ್ಲೇಟೋ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರ್ಶವು ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಲು ದೂರ. ಆದರೂ ಆಶಾವಾದಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿ ಆದರೆಡೆಗೇ ಇರುವದು. ಅತಿ ವಿವಾದಾಸ್ಪದವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ–'ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ–ಕೂಡು-ಒಡೆತನ ಪದ್ಧತಿ." ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜವಾದದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಭೋಗಿಸುವಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಹ ಸಮಾಜವಾದದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅತೀವ ಆದರ್ಶದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ಲೇಟೋ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರುವನು. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡುವನು—ಆತನ ಶಿಷ್ಯ ಆರಿಸ್ಟಾಟಲನು. ನೀತಿ ಸದ್ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟವನು ಇದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ದೂರ ಸರಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತಾಗುವದು. ಕೂಡು-ಒಡೆತನ ಅನೀತಿಗೆ ಎಡೆಮಾಡುವುದಲ್ಲದೆ ತಂದೆತಾಯಿ-ಬಂಧುಬಳಗವೆಂಬ ಸುಮಧುರ ಬಂಧನವನ್ನೇ ಕಡಿದು ಚೆಲ್ಲುವದು. ಈ ಕೂಡು-ಒಡೆತನ ಯಾವ ನಾಗರಿಕತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ.

ಆರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮತ್ತು ಸಂಸಾರ"ದ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳ-ಲಾಗಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಏಳ್ಗೆಗಾಗಿ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಹೋರಾಡಿದವರೆಂದರೆ ಬಹುಶಃ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನೇ ಇರಬೇಕು. ಆತನ ವಿಚಾರಗಳು 'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್'ದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತ ವಾಗಿವೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷಸಮಾನಳು. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಹಾಗು ವ್ಯಾಯಾಮ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವಳಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕು. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಆದರ್ಶ ರಾಜ್ಯನಿರ್ಮಾಣಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವಳೂ ಸಮರ್ಥಳಿರುವಳಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅವಳೂ ಯೋಧಳಾಗಿ ಹೋರಾಡಬಲ್ಲಳೆಂದು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ನೂರಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನು ಸಾರಿರುವನು. ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕೂಡು-ಒಡೆತನ ಪದ್ಧತಿ

ಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಸಮಾನತೆ, ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸ್ ಮತ್ತು ಪ್ಲೇಟೋರು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕರು. ಆದರೆ ಕೂಡು-ಒಡೆತನ ಪದ್ಧತಿ ಮಾತ್ರ ಅಶಕ್ಯವಾದ ಅನೀತಿಮಾರ್ಗವು. ವಿವಾಹವು ಅತ್ಯವಶ್ಯವು. ಅದನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿದರೆ ನೀತಿಯನ್ನೇ ಕಡೆಗಣಿಸಿದಂತೆ. ಆದರ್ಶ, ರಾಜ್ಯದ ತಾಯಿಯು.

ಏಳನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ತಜ್ಞರ ಆಳಿಕೆ'ಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತ 'ತಜ್ಞ' ಎಂದರೇನು ? ತಜ್ಞರ ಗುಣಗಳಾವವು ? ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೆ ? ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯೇ ರಾಜ್ಯವಾಳಬೇಕು—ಅಂದರೇನೇ ಆದರ್ಶರಾಜ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವದು. ಭದ್ರವಾದ ಶಿಸ್ತಿನ ಸರಕಾರ ಬೇಕಾದರೆ, ಜನರು ಸುಖದಿಂದಿರಬೇಕಾದರೆ ಅರ್ಹ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ವಿಚಾರಗಳು ನಿಜರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುವದು ಅತಿ ಕಠಿಣ. ಒಳ್ಳೆಯವರು ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂದವರು ಒಳ್ಳೆಯವರಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿರಲು ಶಕ್ಯವೆ ? ಪ್ಲೇಟೋನ ಆದರ್ಶವು ಆದರ್ಶವಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ ಇನ್ನೂ !

ಎಂಟನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ "ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಕರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ"ದ ಬಗ್ಗೆ ಪುನಃ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಕರು ಗಣಿತಶಾಸ್ತ್ರ, ಜ್ಯಾಮಿತಿ, ಘನ ಜ್ಯಾಮಿತಿ, ಖಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣತರಾಗಿರಬೇಕು. ಅವರ ಆಯ್ಕೆ ಹಾಗು ವ್ಯಾಸಂಗ ಕ್ರಮ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸಹ ಸಲ್ಲಿ ಕಾಣುವೆವು.

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಅಸಮಗ್ರ ಸಮಾಜಗಳು' ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸನು ಸಮಾಜಗಳ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಅವನತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವನು. ಟಿಮೊಕ್ರಸಿ (Timocracy), ಆ ಲಿಕಾರ್ಡಿ ಡೆಮೋಕ್ರಸಿ, ಟಿರನಿ ಮುಂತಾದ ಸಮಾಜಗಳ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ೨೦ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶವಾಗಿರುವ ಡೆಮೋಕ್ರಸಿಯು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಸುಮಾರು ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸ್, ಪ್ಲೇಟೋ ಮತ್ತು ಆರಿಸ್ಟಾಟಲರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೀಳು ಮಟ್ಟದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಕೊನೆಯದಾದ ಹತ್ತನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ಕಲಾತತ್ವ' ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿತ್ವ, ಕಲೆಯ ತತ್ವ, ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗೆಗೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ಲೇಟೋ ಒಳ್ಳೆಯ ಲೇಖಕ, ತತ್ವಜ್ಞಾನಿ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಸುಧಾರಕ ಎಂಬ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆತನ ಕೃತಿ 'ರಿಪಬ್ಲಿಕ್' ಎತ್ತಿತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಅಂದಿನ ಅವನೆಲ್ಲ ಭಾವನೆಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಚಲಿತ ಭಾವನೆಗಳಾಗಿವೆ. ವಿಶ್ವಬಂಧುತ್ವ, ಮಿತಸಂತಾನಪದ್ಧತಿ, ಭಾಷಣಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿ ಪದ್ಧತಿ,

ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮಶೀಲತೆಗಳು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳೇ.

ದೇಶಭಾಷೆಯೇ ಶಿಕ್ಷಣಮಾಧ್ಯಮವಾಗಬೇಕೆಂಬ ವಾದಕ್ಕೆ ಈಗ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಅನುಕೂಲ ಪರಿಸರ ಒದಗಿದೆ ದೇಶಭಾಷೆಯು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪರಿಪುಷ್ಟವಲ್ಲ ಎಂಬ ಹಲವರ ಪ್ರತಿಕೂಲ ವಾದವನ್ನು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣರಾವ, ಎಂ.ಎ, ರಂಥವರು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಪ್ಲೇಟೋವಿನ ರಿಪಬ್ಲಿಕ್'ದಂಥ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಿಳಿಸಿದುದು ಕೃಷ್ಣರಾವ್‌ರವರ ಮನೋದಾರ್ಢ್ಯವನ್ನು, ಹಾಗು ಭಾಷಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರ ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಯು ಸರಾಗವಾಗಿ, ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ಓದುಗನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದಿದೆ. ಕೇವಲ ಮೈಸೂರು ಕನ್ನಡದ ಬಳಕೆ ಮಾಡದೆ ಉತ್ತರದ ಗಂಡುಕನ್ನಡವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಕೈಮಾಡಿ ಕರೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೂ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ವಯೋವೃದ್ಧರು ಇಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವದು ಕನ್ನಡಮ್ಮನ ಭಾಗ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಲೇಖಕರು ಸ್ವತಃ ಮರೆಮಾಚದೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ: ''ಆ ಬೃಹದ್ ಗ್ರಂಥದ ಸಮಗ್ರ ಭಾಗಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನನ್ನ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಇತಿಮಿತಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ರೂಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.''

ಈ ಮೊದಲು ಅವರ ''ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಾಜಕೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ''ದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿರುವೆ. ವಯೋವೃದ್ಧರಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿಯ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು, ಜಿಗುಟುತನ, ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನ ಅವರನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡಗೊಡದೆ ಇಂತಹ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಣಿಮಾಡಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಬಹುಹುಲುಸಾಗಿ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳು ಬರಲಿ, ಕನ್ನಡಮ್ಮನ ಕೀರ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಲಿ ಹಾಗೂ ಲೇಖಕರ ಜೀವನ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿ ಎಂದು ಮನಸಾ ಹಾರೈಸುವೆ.

★ **ಎ. ಎಮ್. ರಾಜಶೇಖರಯ್ಯ**

ಸಾದರ ಸ್ವೀಕಾರ

೧. ವಿವೇಕಚಿಂತಾಮಣಿ

ಸಂಪಾದಕರು : ಪ್ರೊ. ಜಿ. ಎಸ್. ಉಮಾಪತಿಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಎಂ. ಎ.
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಗಂಗಾಧರ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ ಮಂಡಲ,
ಮೂರುಸಾವಿರ ಮಠ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ
ಪುಟಗಳು : xiv+೨೫೦+xiv+೬+೨೯೮+೯೭ ಬೆಲೆ : ೧೨–೦೦

೨. ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವೇಶ್ವರ ಪುರಾಣ

(ಕವಿತಿಲಕ ಗುರುಲಿಂಗಸಿದ್ಧ ಕವಿ ವಿರಚಿತ)

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಶ್ರೀ ಶರಣಬಸವೇಶ್ವರ ಸಂಸ್ಥಾನ, ಶರಣನಗರ, ಗುಲಬರ್ಗಾ
ಪುಟಗಳು : ೧೨+೪೩+೧೭೮+iv ಬೆಲೆ : ಸಾದಾ ಪ್ರತಿ ೫–೦೦
ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ ೬-೦೦

೩. ತುಳುನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸ

ಲೇಖಕರು : ಡಾ. ಕೆ. ವಿ. ರಮೇಶ
ಪ್ರಕಾಶಕರು: ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು
ಪುಟಗಳು : ೧೪+೧೪೨ ಬೆಲೆ : ೧೨–೫೦

೪. ಜಗಲಿ ಹತ್ತಿ ಇಳಿದು (ಕವನಸಂಕಲನ)

ಲೇಖಕರು : ದೊಡ್ಡರಂಗೇಗೌಡ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಿ ಗಂಗಾಧರಮೂರ್ತಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ,
ಮೈಸೂರು-೫
ಪುಟಗಳು : ೪೦ ಬೆಲೆ : ೨–೦೦

೫. ಕಾವ್ಯಸಿಂಧು (ಕವಿತಾಸಂಕಲನ)

ಲೇಖಕರು : 'ಮುಗು' ಬಿರಾದಾರ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ನಟರಾಜ ಪ್ರಕಾಶನ, ಗುಲಬರ್ಗಾ
ಪುಟಗಳು : ೭೮ ಬೆಲೆ : ಸಾದಾ ಪ್ರತಿ ೨–೨೫
ಉತ್ತಮ ಪ್ರತಿ ೨–೫೦

೭. ನಾಲ್ಕು ಹಿಡಿ ಬೆಂಕಿ (ಕವನಸಂಕಲನ)

ಲೇಖಕರು : ದೇಶಪಾಂಡೆ ಸುಬ್ಬರಾಯ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಕಾವ್ಯಧಾರಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ
ಪುಟಗಳು : ೬೪ ಬೆಲೆ : ಸಾದಾ ಪ್ರತಿ ೨–೫೦
ಕ್ಯಾಲಿಕೊ ಪ್ರತಿ ೫–೦೦

೭. ಬಸವನ ಬಟ್ಟೆ

ಲೇಖಕರು : ಸಿದ್ದರಾಮಪ್ಪ ದುಂ. ಪಾವಟೆ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಲಿಂಗಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೂರುಸಾವಿರಮಠದ ಸೆರೆ,
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ
ಪುಟಗಳು : vi+೮೭+ix+೧೬ ಬೆಲೆ : ೮-೦೦

೮. ಗುರುಕುಲ (ತ್ರೈಮಾಸಿಕ)

ಸಂಪುಟ : ೧, ಸಂಚಿಕೆ : ೧, ಚೈತ್ರ ಸಂಚಿಕೆ
ಸಂಪಾದಕರು : ಜಿ. ಎಸ್. ಉಜ್ಜನಪ್ಪ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಗುರುಕುಲ ಪ್ರಕಾಶನ, ಶ್ರೀ ಬೃಹನ್ಮಠ ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ,
ಚಿತ್ರದುರ್ಗ

೯. ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಸುಪ್ರಭಾತ

ಲೇಖಕರು : ಬಸವನಾಥ ಸೂಗೂರಮಠ, ತಿಮ್ಮಾಪುರ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : "ಶರಣತತ್ವಪ್ರಚಾರ ಶಿಬಿರ", ರಂಗಂಪೇಟೆ, ಸುರಪುರ
ಪುಟಗಳು : ೨೪ ಬೆಲೆ : ೧-೦೦

೧೦. ವಿಚಾರತರಂಗ (ಕವನಸಂಗ್ರಹ)

ಲೇಖಕರು : ಎಸ್. ಎಮ್. ಹುಣಶ್ಯಾಳ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಅಮರವಾಣಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ರಾಯಚೂರ
ಪುಟಗಳು : ೨೦+೯೨ ಬೆಲೆ : ೨-೦೦

೧೧. ನಮ್ಮ ಪ್ರವಾಸ

ಲೇಖಕರು : ಕೆ. ಕೊಟ್ರಗೌಡ
ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಶ್ರೀ. ಕೊಟ್ಟೂರೇಶ ಪ್ರಕಾಶನ
ಹಗರಿಬೊಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ (ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ)
ಪುಟಗಳು : ೧೦+೪೨+೬ ಬೆಲೆ : ೦-೯೫

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂದು

ಪುಟ ೬೪ ಸಾಲು ೬ ಪಡೆದಿವೆ ಇದನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಓದಬೇಕು.

ಪುಟ ೬೭ ಸಾಲು ೨೬ 'ಗಣಾನಾಂ ಗಣಪತಿಂ ವಂದೇ'ದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿನ್ ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುವದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.
ಇದನ್ನು ಪುಟ ೬೭ ಸಾಲು ೨೮ ರ ಮುಂದೆ ಮುಂದುವರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಓದಬೇಕು.

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ದ್ವಿತೀಯ ವರ್ಷ

'ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ' ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಗಿಸಿ, ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಡಿ ಇಡುತ್ತಿದೆ. 'ಭಾರತಿ' ವಿದ್ವಜ್ಜನರ, ಲೇಖಕರ ಹಾಗು ಓದುಗರ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಸಂತೋಷವೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ನಮ್ಮ ಲೇಖಕರ ಸಹಾಯ, ಸಹಕಾರ, ಔದಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ಇವರೆಲ್ಲರ ನೆರವು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ'ಯ ಮಟ್ಟ ಇನ್ನೂ ಉನ್ನತವಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆಯನ್ನೀಯುತ್ತೇವೆ. ಚಂದಾದಾರರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಮುಂದೆ ಬಂದು ಸಹಾಯ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ದ್ವಿತೀಯ ವರ್ಷದ ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಸಾದರಪಡಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ

ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ ವಿಸ್ತೃತವಾಗುತ್ತ ನಡೆದು, ಅಧ್ಯಯನಸಂಸ್ಥೆಯ ರೂಹುದಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಸಂತೋಷವೆನಿಸುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಉನ್ನತಿಗೆ ಮುಕ್ತಹಸ್ತದಿಂದ ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಮಾನ್ಯ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳಾದ ಡಾ. ಎ. ಎಸ್. ಅಡಕೆ, ಬಿ. ಇ., ಪಿಎಚ್.ಡಿ., ಎಂ. ಐ. ಇ., ಅವರ ಅಮೃತಹಸ್ತದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ಘಾಟನ ಸಮಾರಂಭ ದಿನಾಂಕ ೯-೮-೧೯೬೯ ರಂದು ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು ಅವರು ಇಂದು ಝರಿಯಂತೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮಹಾಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುವಂತಾಗಲೆಂದು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು. ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಧ್ಯಯನ, ಸಂಶೋಧನ ಎಂಬ ಎರಡು ಶಾಖೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವರ್ಧಿಸುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ. ಅಧ್ಯಯನ ಶಾಖೆಯೊಳಗಿನ ವಿವಿಧ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮಗಳು :

ಕನ್ನಡ ಎಂ. ಎ.
ಬಿ. ಲಿಟ್. ಡಿಗ್ರಿ
Diploma in Linguistics
Diploma in Translation
Certificate Course in Kannada

ಹಳೆಯ ಎಂ.ಎ. ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮವನ್ನು, ಇಂದಿನ ಆವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಪರಿಷ್ಕಾರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭ್ಯಾಸದೊಡನೆ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯ, ತೌಲನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಶ್ವಧರ್ಮ, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಶಾಸನಶಾಸ್ತ್ರ, ಭಾಷಾ-ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿಶೇಷಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಈ ಹೊಸ ಎಂ.ಎ. ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೂಪಿತವಾದ ಈ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸೆಳೆದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಂವರ್ಧಿಸಿ ನಿಂತಿದೆ.

ಸಂಶೋಧನ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜೈನ, ವೀರಶೈವ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಶೋಧನ ಶಾಖೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಸ್ಕರಣ ಹಾಗು ಸಂಪಾದನೆಯ ಕಾರ್ಯ ಭರದಿಂದ ನಡೆದಿದೆ. ವಚನವಾಙ್ಮಯ ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗು ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷಾಂತರದ ಕಾರ್ಯ ತೀವ್ರಗತಿಯಿಂದ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ಮಹತ್ವದ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿವೆ :

೧. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು (ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ) : ಪುರಾತನರ ರಗಳೆಗಳು
೨. ಹರಿಹರನ ರಗಳೆಗಳು (ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟ) : ಶಿವಶರಣರ ರಗಳೆಗಳು
೩. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ (ಶಿವಗಣಪ್ರಸಾದಿ ಮಹಾದೇವಯ್ಯ ಸಂಪಾದಿತ)
೪. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ (ಗುಮ್ಮಳಾಪುರದ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯತಿ ಸಂಪಾದಿತ)
೫. ವೀರಶೈವಚಿಂತಾಮಣಿ
೬. ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ವೈತಷಟ್‌ಸ್ಥಲಾಭರಣ
೭. ವಿಶೇಷಾನುಭವಷಟ್‌ಸ್ಥಲ
೮. ಮುಕ್ತಿಕಂಠಾಭರಣ
೯. ಲಿಂಗಚಿದಮೃತಬೋಧೆ
೧೦. ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು (ಭಾಗ ೧)
೧೧. ಸಕಲ ಪುರಾತನರ ವಚನಗಳು (ಭಾಗ ೨)
೧೨. ಜೀವಂಧರಚರಿತೆ
೧೩. ಪೌಲೋಮ ಆಸ್ತಿಕಪರ್ವ
೧೪. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷಾಂತರ—(ಭಾಗ ೪)

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಕೈಕೊಂಡ ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತಿವೆ-ಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಸಂತೋಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳೂ,

ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ಯೋಜನೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರೂ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ಈ ಬಗೆಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಆಸ್ಥೆ ಸಂಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಗಣ್ಯರಾದ ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ ರಚನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವರು. ಇಂತಹರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ವಿಷಯ, ಶೈಲಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಮರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುವ, ಹದಗೊಳಿಸುವ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನೆಸಗುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಅಭಿನಂದನಾರ್ಹರು. ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹಾರ್ದಿಕ ಅಭಿವಂದನೆಗಳು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆಗಳ ಲಾಭವನ್ನು ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ಆಶಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ

ಪಿ. ಯು. ಸಿ., ಬಿ. ಎ. ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಬಹು ಬೇಗನೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಲಿವೆ. ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಕಾಲ ಈಗ ಎಲ್ಲಂದದಿಂದಲೂ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅನ್ಯಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧನೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೊಂದರೆಗಳೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಅನುತ್ತೀರ್ಣತೆಗೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂಬುದು ಶಿಕ್ಷಣ ತಜ್ಞರ ಮತ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ, ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ, ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಚಾಲಕರೂ ಪರಕೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವುದು ಸೋಜಿಗವಾದರೂ ಸತ್ಯ. ಆದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೂ ಅಧ್ಯಾಪಕರಿಗೂ ನೆರವಾಗಬಲ್ಲ ಯೋಗ್ಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದೂ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಈಗ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮಾಧ್ಯಮದ ವರ್ಗಗಳು ಬೇಗನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲೆಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇವೆ. ಕಾಲೇಜುಗಳ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರೂ, ಅಧ್ಯಾಪಕರೂ ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದಾದ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಕಡೆಗೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಗಮನವಿತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಹಾಗು ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಬೇಕೆಂದು ಅವರಲ್ಲಿ ನಮ್ರತೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ನಿವೇದಿಸುತ್ತೇವೆ. ರಾಜ್ಯ ಹಾಗು ಕೇಂದ್ರ ಸರಕಾರಗಳೇ ದೇಶಭಾಷೆಗಳ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವಾಗ, ದೇಶಭಾಷೆಗಳನ್ನೇ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆಯೆಂದು ರಾಜ್ಯ

ಸರಕಾರಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಕನ್ನಡಮಾಧ್ಯಮದ ಮೂಲಕ ಕಲಿತವರಿಗೆ ನೌಕರಿ ದೊರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಬಹುದೆಂಬ ವಾದದಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ಇದರ ಲಾಭವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ನಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಿಂದುಳಿಯಬಾರದೆಂದು ನಮ್ಮ ನಮ್ರ ಸೂಚನೆ.

ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರ

ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಭಾರತದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗುವಂತೆ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಬೃಹದ್ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನರಿತು ನಮ್ಮ ಕುಲಪತಿಗಳು ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಯತ್ನ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಲಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಲು ಸಂತೋಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲಬುರ್ಗಿ ನಾಡಿನ ಕಣಕಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಪುಟನೆಗೆಯುತ್ತಿವೆ. ಕಲಬುರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ದಿಸೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಗಾಂಧೀ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ

ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀ ಶತಮಾನೋತ್ಸವವನ್ನು ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಾಯಿತು. ಗಾಂಧೀ ಭವನ ಹೊಸ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿ ಅಭ್ಯಾಸಮಂಡಲ, ಪುಸ್ತಕ ಭಾಂಡಾರ, ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಂದಿರಗಳೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಟ್ಟವೆ. ಪ್ರೊ. ವ್ಹಿ. ಜಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಎಂ.ಎ., ಎಲ್ಎಲ್.ಬಿ. ಅವರನ್ನು ಗೌರವ ನಿರ್ದೇಶಕರೆಂದು ನಿಯಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಶತಮಾನೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡಿಸಲಾದ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಗಣ್ಯ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರ ವಿಚಾರಾರ್ಹ ಭಾಷಣಗಳೂ, ಸಾರಸ್ಯಪೂರ್ಣ ಚರ್ಚೆಗಳೂ ನಡೆದುವು. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳಾದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ವೀರೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ ಅವರ ಅಮೃತಹಸ್ತದಿಂದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆವರಣದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀ ಮಾರ್ಗ'ದ ಉದ್ಘಾಟನ ಸಮಾರಂಭವು ನೆರವೇರಿತು.

ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಮೇಲನ

೪೩ನೆಯ ಅಖಿಲ ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಮೇಲನ ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ, ಕಳೆದ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೯ ರಿಂದ ೩೧ರವರೆಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ನೆರವೇರಿತು. ಭಾರತ, ಜರ್ಮನಿ, ಸಿಂಹಳದ್ವೀಪ, ನೇಪಾಳ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಆಗಮಿಸಿ, ಸಮ್ಮೇಲನವನ್ನು ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳಾದ ಮಾನ್ಯ ಜಿ. ಎಸ್. ಪಾಠಕ

ಅವರ ಅಮೃತಹಸ್ತದಿಂದ ಈ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಉದ್ಘಾಟನ ಸಮಾರಂಭ ನೆರವೇರಿತು. ಖ್ಯಾತ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪರಾದ ಡಿ. ಡಿ. ವಾಡೇಕರ ಅವರ ಘನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮ್ಮೇಲನ ನಡೆಯಿತು. ಕುಲಪತಿಗಳ ಸ್ವಾಗತಭಾಷಣ, ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಉದ್ಘಾಟನ ಭಾಷಣ, ಪ್ರೊ. ವಾಡೇಕರರ ಅಧ್ಯಕ್ಷಭಾಷಣ ಮನನೀಯವಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿವೆ. ಅಂತೆ ವಿವಿಧ ಗೋಷ್ಠಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ, ಅಲ್ಲಿ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ವಿವಿಧ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಉನ್ನತಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಚಾರಸಂಕಿರಣಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಲಾಗಿದ್ದಿತು.

ಸಮ್ಮೇಲನ ಎಲ್ಲಂದದಿಂದಲೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ-ವಿತ್ತ ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳು, ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತ ಕಾರ್ಯವಾಹಕರು, ಸಮ್ಮೇಲನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು—ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಹಾರ್ದಿಕ ವಂದನೆಗಳು.

ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನ ಬಗೆಗೆ ಸಂಶೋಧನಯಾತ್ರೆ

ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪನ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಬೀರುತ್ತ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದ ಗಂಗಾಧರಂ ಶಾಸನವನ್ನು ಕುರಿತು ಬಹುಜನ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಈ ವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿರುವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಪಾಲು ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಪಾಠವಾಚನದಷ್ಟೇ ಶಾಸನಸ್ಥಳದ ಸಂದರ್ಶನವೂ ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ-ರಾದ ಡಾ|| ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಡಾ|| ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ, ಪ್ರೊ|| ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ ಅವರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಶೋಧನ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕವಿತಾಗುಣಾರ್ಣವ ಕೆರೆ, ಕೆರೆಯ ನೆರೆಯ ಬೊಮ್ಮಲಗುಟ್ಟ (ಗೊಂಬೆಗಳ ಗುಡ್ಡ), ಬೊಮ್ಮಲಗುಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಸಿದ್ಧಶಿಲೆ, ಸಿದ್ಧಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿದ ಶಾಸನ, ಚಕ್ರೇಶ್ವರಿ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನ್ನು ಅಣುಅಣುವಾಗಿ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. ಶಾಸನದ ಪಡಿಯಚ್ಚನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದ-ರೊಂದಿಗೆ ಆ ಸ್ಥಳದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಗ್ಗುಲಿನ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು, ಬೆಟ್ಟದ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದರು. ಈ ಯಾತ್ರೆಯ ಫಲವಾಗಿ, ಹಲವು ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳು ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು-ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ನೂತನ ಕುಲಪತಿಗಳು

ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಎರಡು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಗೆ, ಕನ್ನಡ ನಾಡು, ನುಡಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತಳೆದ ಇರ್ವರು ಕನ್ನಡಿಗರು ಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿ ನಿಯಾಮಕಗೊಂಡಿರುವರು. ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜದ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆಂದೂ, ಆಂಗ್ಲ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳೆರಡರ ಸವ್ಯಸಾಚಿಗಳೆಂದೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದೂ ಹೆಸರಾದ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಕೆ. ತುಕೋಳ, ಎಂ.ಎ., ಎಲ್‌ಎಲ್.ಬಿ., ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಉಪಕುಲಪತಿಗಳೆಂದು ಬಹುಬೇಗನೇ ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಲಿರುವರು. ಸಾಹಿತಿಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಆಡಳಿತೆಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿ, ಮತ್ತೆ ಶಾರದೆಯ ಮಂದಿರದ ಉಚ್ಚ ಪೀಠವನ್ನೇರಲಿರುವರು ನ್ಯಾಯಮೂರ್ತಿ ತುಕೋಳ ಅವರು.

ಪ್ರೊ|| ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ ಅವರು ಹೆಸರಾಂತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು; ಖ್ಯಾತ ಸಾಹಿತಿಗಳು. ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ, ಪರೀಕ್ಷಾನಿಯಂತ್ರಕರಾಗಿ, ಡೀನರಾಗಿ, ಸಿಂಡಿಕೇಟ್ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ, ಕನ್ನಡವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ಅದರ ನಿರ್ದೇಶಕರಾಗಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಕ್ಕೆ ವಿವಿಧಮುಖವಾದ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿರುವರು. ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಿವಿಧ ಮುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿವೆ. ದೇ. ಜ. ಗೌ. ಕನ್ನಡ ಜನತೆಯ ಪ್ರೀತಿ–ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ಗಳಿಸಿರುವರು. ಇವರು ಮೈಸೂರು ವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕುಲಪತಿಗಳಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವರು.

ಆದರಣೀಯರಾದ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಕೆ. ತುಕೋಳ, ಸೋದರ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಜವರೇಗೌಡ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹಾರ್ದಿಕ ಅಭಿವಂದನೆಗಳು.

ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ

ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಹಿಂದಿನ ಶಿಕ್ಷಣಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಕೆಲಕಾಲ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಆರ್. ಕಂಠಿ ಅವರು ಶಿವಾಧೀನರಾದುದರಿಂದ ನಾಡಿಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀ ಕಂಠಿ ಅವರು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಉನ್ನತಪರಂಪರೆಯುಳ್ಳ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅವರದು ಎತ್ತಿದ ಕೈ. ಕರ್ನಾಟಕ ಏಕೀಕರಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟವರು. ರಾಜ್ಯದ ಶಿಕ್ಷಣಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಉಪಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು. ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದ ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳೆರಡೂ ಶ್ರೀ ಕಂಠಿ ಅವರ ನಿರ್ಮಿತಿಗಳು. ಬಸವೇಶ್ವರ

ಅಷ್ಟಶತಮಾನೋತ್ಸವ, ಕಿತ್ತೂರು ಚನ್ನಮ್ಮ ಸ್ಮಾರಕ ಇವು ಶ್ರೀಯುತರ ಪ್ರಯತ್ನದ ಫಲ. ಶ್ರೀಯುತರ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ನಾಡು ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನೂ ಅನುಭವಿಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬಡವಾಗಿದೆ. ಮೃತರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಚಿರಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

ಉಸ್ಮಾನಿಯಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರೂ, ಖ್ಯಾತ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಮಾನವಿ ನರಸಿಂಗರಾಯರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡದ ಏಳ್ಗೆಗೆ ನಿರಂತರ ಪರಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿದುದರಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಹಾನಿಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಅವರ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೋರುತ್ತೇವೆ.

ಲೇಖಕರ ಪರಿಚಯ

೧ ಶ್ರೀ ಭೀಮರಾವ ಚಿಟಗುಪ್ಪಿ :

ಇವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತರು. ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಅಭ್ಯಾಸದ ಫಲವನ್ನು ಆಗಾಗ ಲೇಖನಗಳ ಮೂಲಕ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೨ ಶ್ರೀ ಎನ್. ಎಸ್. ಗದಗಕರ :

ಲಲಿತಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದವರಾದ ಅವರು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೩ ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಸ್. ಶಿವಪ್ಪ :

ವೈದ್ಯಕೀಯ ವೃತ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕೆಲವೇ ಜನರಲ್ಲಿ ಇವರೊಬ್ಬರು. 'ಸುಧಾ' ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಲೇಖನಗಳು ಬೆಳಕು ಕಂಡಿವೆ.

೪ ಡಾ. ಶಿ. ಚೆ. ನಂದೀಮಠ :

ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ಸಂಶೋಧಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ಅವರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಸಂಪಾದನ ಗ್ರಂಥ 'ಕನ್ನಡ ಕುವಲಯಾನಂದ'.

೫ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಎಸ್. ಸವಣೂರ :

ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನ ನಿವೃತ್ತ ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು. ಭೌತಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಾಗ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ.

೬ ಶ್ರೀ ಕೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷಗೌಡ :

ಉತ್ಸಾಹೀ ತರುಣ ಕವಿಗಳು. ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಆಸಕ್ತಿ. ಅವರ ೨-೩ ಕವನಸಂಕಲನಗಳು ಈಗಾಗಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

೭ ಶ್ರೀ ಜೆ. ಎಸ್. ಕುಳ್ಳಿ :

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು.

೮ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ :

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು.

೯ **ಶ್ರೀ ಎನ್. ಕೆ. ಕಡೆತೋಟದ :**

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರು. ತಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಫಲವನ್ನು ಲೇಖನರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ.

೧೦ **ಶ್ರೀಮತಿ ಕಲ್ಪನಾ :**

ಬಿ. ಎಸ್‌ಸಿ. ಪದವೀಧರರು. 'ಸಂಕ್ರಮಣ' ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಕವನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

೧೧ **ಶ್ರೀ ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ :**

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೀಡರರು.

೧೨ **ಶ್ರೀ ವೀ. ಕೆ. ವೀಣಾಕರ**

ಹೊನ್ನಾವರ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾದ ಇವರು 'ರಸಶಾಸ್ತ್ರ'ವನ್ನು ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೧೩ **ಶ್ರೀ ಆರ್. ಆರ್. ಮುತಾಲೀಕ :**

ಎಂ.ಎ. ಪದವೀಧರರಾದ ಇವರು ಹುಕ್ಕೇರಿಯ ಉಚ್ಚ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧೪ **ಶ್ರೀ ಎಂ. ಎಸ್. ಮನ್ನಿಕೇರಿ :**

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಭೂಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರು.

೧೫ **ಶ್ರೀ ಕೆ. ಗೌಡರೆಡ್ಡಿ :**

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಭೂಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರು.

೧೬ **ಶ್ರೀಮತಿ ವೀಣಾ :**

ಪ್ರೊ. ವೀಣಾ ಯುಲಬುರ್ಗಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ ಅಧ್ಯಾಪಕರು.

೧೭ **ಶ್ರೀ ಕೆ. ಆರ್. ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನಪ್ಪ :**

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ವಾಣಿಜ್ಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಚಲಿತ ವಾಣಿಜ್ಯೋದ್ಯಮ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಾಗ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳು ವಿವಿಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

೧೮ ಶ್ರೀ ಶಾಶ್ವತಸ್ವಾಮಿ ಮುಕ್ಕುಂದಿಮಠ :

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗದ ಪಿಎಚ್. ಡಿ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. 'ಎಂ. ಎಸ್. ಸ್ವಾಮಿ' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ಇವರ ಕೆಲವು ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ.

೧೯ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಭುಜಬಲಿಶಾಸ್ತ್ರಿ :

ಕನ್ನಡ ಹಿರಿಯ ತಲೆಮಾರಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರು. 'ಜೈನಧರ್ಮ' ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ.

೨೦ ಶ್ರೀ ಸರ್ಜಾ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ :

ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಲೇಖನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಸ್ಥೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೨೧ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಶಿವಣ್ಣ :

'ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿಯ' ಪ್ರಸಾರಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನ ಸಹಾಯಕರು.

೨೨ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ರಾಜಶೇಖರ :

ಇತಿಹಾಸ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದ ಎಂ.ಎ. ಪಡೆದ ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಆಸಕ್ತಿ.

೨೩ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಕುಶಾಲಪ್ಪಗೌಡ :

ಅಣ್ಣಾಮಲೈ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೀಡರರು.

೨೪ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಡಿ. ನಾಡಕರ್ಣಿ :

ಧಾರವಾಡದ ಜೆ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಅಧ್ಯಾಪಕರು. ಇವರ ಅನೇಕ ಲೇಖನಗಳು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಕಂಡಿವೆ.

೨೫ ಶ್ರೀ ಎ. ಎಂ. ರಾಜಶೇಖರಯ್ಯ :

ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ರೀಡರರು.

KARNATAK UNIVERSITY PUBLICATIONS
ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

I. Text Books
(ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು)

		PRICE
1	Selections from Mahābhārata & Rāmāyaṇa (Sanskrit)	3·00
2	Sanskrit Selections for P. U. C. (Arts & Science)	1·50
3	ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ : ಭಾಗ ೧, ಸಂಪುಟ ೧	1·00
4	ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ : ಭಾಗ ೧, ಸಂಪುಟ ೨	1·00
5	ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ : ಭಾಗ ೨, ಸಂಪುಟ ೧	1.00
6	ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ : ಭಾಗ ೨, ಸಂಪುಟ ೨	1·00
7	ಗದ್ಯಮಂಜರಿ	2·00
8	ಕಾವ್ಯವಿಲಾಸ	1·50
9	ಗದ್ಯವಿಲಾಸ	1·25
10	ಕಾವ್ಯಕುಂಜ	1·50
11	ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ : ಭಾಗ ೧, ಸಂಪುಟ ೩	1·00

II. Research Publications Series
(ಸಂಶೋಧನ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ)

1	Pleistocene Studies in the Malaprabha Basin (Joint Publication of Karnatak University, Dharwar and Deccan College Research Institute, Poona)	*—R. V. Joshi*		15·00
2	The Karnatak Theatre		Ord. binding	3·00
	—H. K. Ranganath		Calico binding	5·00
3	Some Problems in Jaina Psychology		Full cal.	7·00
	—T. G. Kalghatgi		Half calico	6·00
4	ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಗೀತಗಳು	*—B. S. Gaddagimath*		5·00
5	The Concept of Comedy	*—G. S. Amur*		7·00
6	Local Self-Government in Mediaeval Karnatak *—G. S. Dikshit*			7·00
7	ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ	*—M. S. Sunkapur*		8·00
8	Basic Syllabus in Practice	*—N. R. Hiremath*		10·00
9	The Later Phase in the Development of W. B. Yeats	*—S. R. Mokhashi*		10·00
10	Some Studies in Boolean Algebra	*—E. Sampathkumarachar*		7·00

11 ನೇಮಿಚಂದ್ರ —*B. S. Kulkarni* 12·00
12 History of South Kanara —*K. V. Ramesh* (IN PRESS)
13 Havyaka Dialect of North Kanara —*K. G. Shastri* (,,)
14 A Critical Study of the Hindu Astronomy in the Light and Language of the Modern. —*D. A. Somayaji* (,,)

III. Extension Lectures Publications Series

(ವಿಶೇಷ ಉಪನ್ಯಾಸ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ)

1 Introduction to Karnatak Mysticism —*R. D. Ranade* 1.00
2 Hindu Code Bill —*P. B. Gajendragadkar* 2·00
3 Karnataka's Trans-Oceanic Contacts —*B. A. Saletore* 3.00
4 Kālidāsa —*R. D. Karmarkar* 4.00
5 Bhavabhūti —*R. D. Karmarkar* 3.00
6 Bāṇa —*R. D. Karmarkar* 3·00
7 Rockets, Satellites and Space Travel —*G. B. Pant* 2·00
8 Purandara and Haridāsa Movement —*M. V. Krishna Rao* 6.00
9 ಮಹಾಕವಿ ಷಡಕ್ಷರದೇವ ಹಾಗು ಅವನ ಕೃತಿಗಳು —*B. Shivamoorthy Shastry* 3.00
10 Śaṅkara's Advaita —*R. D. Karmarkar* 3·00
11 ಸಾಹಿತ್ಯ: ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಮಾರ್ಗ —*V. Sitaramaiah* 4·00
12 ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ನಾಯಕರತ್ನಗಳು —*D. R. Bendre* 3·00
13 ವಿಚಾರಸಾಹಿತ್ಯನಿರ್ಮಾಣ —*K. S. Karanth* 2·00
14 ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿ —*Adya Rangacharya* 2·50
15 ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ಸೂತ್ರಗಳು —*R. S. Mugali* 3·00

IV. Economics Series

1 A Survey of Handicrafts in Eight Districts of the Mysore State —*S. S. Mensinkai* 5·00
2 Community Development and Employment —*D. M. Nanjundappa* 3·00
3 Research Reporting in Social Sciences —*M. H. Gopal* 2·00
4 Economy of Scarcity Areas —*T. K. Meti* 4·00

5 Foreign Trade and Economic Development 1·50
—*V. L. D'souza*

6 Food and Freedom —*V. M. Dandekar* 2·50

7 Local Taxation in Urban Areas 3·00
—*D. M. Nanjundappa & M. V. Nadkarni*

8 Economic Development in India 5·00
—*R. Balakrishna*

9 Economic Development of the under-developed regions in Italy —*T. K. Meti* (IN PRESS)

V. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಮಾಲೆ

Kannada Classical Series

1 ರಾಜಶೇಖರವಿಳಾಸ ಸಂಗ್ರಹ 2·00
ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ

2 ಸೋಮನಾಥಚಾರಿತ್ರ 5·00
ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ

3 ರಾಜಶೇಖರವಿಳಾಸಂ 10·00
ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ

4 ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಮಣಿಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರ-ಭಾಗ ೧ 6·00
ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ

5 ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಪುರಾತನಚಾರಿತ್ರ ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ 12·00

6 ಬಸವರಾಜವಿಜಯಂ ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ 20·00

7 ಭೈರವೇಶ್ವರಕಾವ್ಯದ ಕಥಾಮಣಿಸೂತ್ರರತ್ನಾಕರ-ಭಾಗ ೨ 8·00
ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ, ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ

8 ಹರಿಹರದೇವಕೃತ ಪುರಾತನರ ಆರು ರಗಳೆಗಳು 3·50
ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

9 ನೇಮಿನಾಥಪುರಾಣಂ ಸಂ. : ಬಿ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ 6·00

10 ಅಕ್ರೂರಚರಿತ್ರೆ ಸಂ. : ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮಾ 4·00

11 ಹರಿಹರದೇವಕೃತ ಪುರಾತನರ ರಗಳೆಗಳು (ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ)
ಸಂ. : ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

VI. ಉಪನ್ಯಾಸಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

Kannada Extension Lectures Booklets Series

ಬೆಲೆ : ಪ್ರತಿ ಒಂದಕ್ಕೆ ೨೫ ಪೈಸೆ

1. ಭವಭೂತಿ — ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
2. ಮನೋರೋಗಗಳು — ಎನ್. ಆರ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ
3. ಪ್ರಥಮ ಪಂಚವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕಲುತನ
— ಎನ್. ಪಿ. ಪಾಟೀಲ
4. ಗಾದೆಗಳು — ಎ. ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್

5. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ — ವ್ಹಿ. ಎಸ್. ಡಿ'ಸೋಜಾ
6. ಕೀಟಕ ಪಿಡುಗುಗಳ ಸಮೀಕ್ಷಣೆ — ಎಸ್. ಎಸ್. ಕಟಗಿಹಳ್ಳಿಮಠ
7. ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳು — ಎನ್. ರಾಜಗೋಪಾಲರಾವ್
8. ಸ್ವಾದಿ ಅರಸುಮನೆತನ — ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ
9. ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ — ಡಿ. ಎಸ್. ಕರ್ಕಿ
10. ಮೂಢ ನಂಬಿಕೆಗಳು — ಎಲ್. ಆರ್. ಹೆಗಡೆ
11. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಯಿತ್ರಿಯರು — ಕೆ. ಟಿ. ಪಾಂಡುರಂಗಿ
12. ನಿತ್ಯಜೀವನದಲ್ಲಿ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ — ಬಿ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷಪ್ಪ
13. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಡಳಿತ — ಜಿ. ಎಸ್. ಹಾಲಪ್ಪ
14. ವಿಚಾರವಾದ — ಗೌರೀಶ ಕೈಕಿಣಿ
15. ಮಹಾಕವಿ ಮಿಲ್ಟನ್ — ಜಿ. ಎಸ್. ಆಮೂರ
16. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪ್ರಸಾರ — ಕೆ. ಎಸ್. ದೇಶಪಾಂಡೆ
17. ಭಾರತೀಯ ನಾಗರಿಕತೆಗೆ ಮನುವಿನ ಕೊಡುಗೆ — ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ
18. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಮಸ್ಯೆ — ಪಿ. ಎಂ. ಉಮಾಕಾಂತಶಾಸ್ತ್ರಿ
19. ಸೌರವ್ಯೂಹ — ಸಿ. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರ
20. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜನಜೀವನ — ಸಿ. ವಿ. ರಂಗಸ್ವಾಮಿ
21. ಸಮಾಜ ಕಾರ್ಯ — ಎಚ್. ಎಂ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯ
22. ಸಂಸತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯಪದ್ಧತಿ — ಎ. ಎಂ. ರಾಜಶೇಖರಯ್ಯ
23. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಶಾಸನಗಳು — ಪಿ. ಬಿ. ದೇಸಾಯಿ
24. ಕವೀಂದ್ರ ರವೀಂದ್ರರು — ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ
25. ನಾಗಾನಂದ — ಎಚ್. ಪಿ. ಮಲ್ಲೇದೇವರು
26. ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನಗೆ — ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ
27. ಬಸವಣ್ಣನವರ ಯೋಜನೆಗಳು — ಬಿ. ಸಿ. ಜವಳಿ
28. ೧೮೫೭ರ ಕ್ರಾಂತಿ — ಸಿ. ವೀರಬಸಣ್ಣ
29. ಕನ್ನಡ ಕಥಾಸೃಷ್ಟಿ — ಬಿ. ಬಿ. ಮಹೀಶವಾಡಿ
30. ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರರಸ — ಕೆ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
31. ನೀರಾವರಿ ಬೇಸಾಯ — ಎಸ್. ಎ. ಹೊಸಮನಿ
32. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ — ಎನ್. ರಾಜಗೋಪಾಲರಾವ್
33. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರಾತಾರ್ಜುನಪ್ರಸಂಗ —ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಹಕಾರಿ
34. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪುರಂದರದಾಸರು ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ — ಜಿ. ಡಿ. ನಾಡಕರ್ಣಿ
35. ಫ್ಯಾಶನ್ನುಗಳು — ಕೆ. ಡಿ. ತಂಗೋಡ
36. ಮಹಾಕವಿ ರಾಘವಾಂಕನ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ವನಿಷ್ಠೆ — ಬಿ. ವ್ಹಿ. ಮಲ್ಲಾಪುರ
37. ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರದ ಪಾತ್ರ — ಎಸ್. ಜಿ. ಕರಭಂಟನಾಳ
38. ಕನ್ನಡ ಜೈನಪುರಾಣಗಳು — ಎಸ್. ಎನ್. ನಾಯಕ
39. ಕನ್ನಡ ನಾಟ್ಯಸೃಷ್ಟಿ — ಎಚ್. ಜಿ. ಲೋಕೂರ
40. ಹರಿಹರನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಶಿವಶರಣೆಯರು — ಬಿ. ಬಿ. ಹೆಂಡಿ
41. ನೀವು ಬಯಸುವ ಮಗು ಗಂಡೋ? ಹೆಣ್ಣೋ? — ಕೆ. ಆರ್. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ
42. ಅಂಡಯ್ಯ — ಬಿ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ
43. ಬೆಳವಲನಾಡಿನ ಬೆಳೆಗಳು — ಎಸ್. ಎ. ಹೊಸಮನಿ
44. ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳು — ಎಲ್. ಆರ್. ಹೆಗಡೆ

45. ಸುಧಾರಿಸಿದ ಬೇಸಾಯ — ಎ. ಸಿ. ಕಲ್ಯಾಣಿಮಠ
46. ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹಾಪುರುಷರು — ಬಿ. ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್
47. ಗ್ರಂಥಾಲಯದ ಅಂತರಂಗ — ಎಸ್. ಆರ್. ಗುಂಜಾಳ
48. ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ — ವನಮಾಲಾ ಆಚಾರ್
49. ಜಾಗತಿಕ ಸರಕಾರ — ಸಿ. ವೀರಬಸಣ್ಣ
50. ಸಮುದಾಯ ಸಂಘಟನೆ — ಎಚ್. ಎಂ. ಮರುಳಸಿದ್ಧಯ್ಯ
51. ಅಶೋಕನ ಧರ್ಮಶಾಸನಗಳು — ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಿತ್ತಿ
52. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿ — ಸಿ. ವ್ಹಿ. ರಂಗಸ್ವಾಮಿ
53. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮತ್ತು ಮೀರಾಬಾಯಿ — ಎಸ್. ಎಸ್. ಕಬ್ಬಿನ
54. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ವೀರರಸನಿರೂಪಣೆ — ಬಿ. ಬಿ. ಮಹೀಶವಾಡಿ
55. ಹರಿಹರ ಮಹಾಕವಿಯ ಕೆಲವು ಮಹೋನ್ನತ ವಿಚಾರಗಳು
— ಬಿ. ಸಿ. ಜವಳಿ
56. ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಘಟನೆ — ಎಂ. ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ
57. ಪಂಚಾಯತಿ ರಾಜ್ಯ — ಎಸ್. ಜಿ. ಕರಭಂಟನಾಳ ಮತ್ತು ಕೆ. ಡಿ. ಬಸವ
58. ವಿಷಮಜ್ವರ — ಪಿ. ಎಸ್. ಶಂಕರ
59. ಪುಸ್ತಕ ಭಾಂಡಾರ ಕಾಯದೆ — ಜಿ. ಎಂ. ಪಾಟೀಲ
60. ಸರ್ ಐಸಾಕ್ ನ್ಯೂಟನ್ — ಆರ್. ವ್ಹಿ. ಅಬ್ಬಿಗೇರಿ
61. ಗ್ರಾಮಾಭ್ಯುದಯದ ಯೋಜನಾಂಗಗಳು — ಟಿ. ಕೆ. ಮೇಟಿ
62. ಹರಿಜನರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಾಗು ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರ
— ಎನ್. ಕೆ. ಕಡೆತೋಟದ
63. ರಾಸಾಯನಿಕ ಕಿಣ್ವಗಳು — ಎಂ. ಎಸ್. ಎಸ್. ರಾವ್
64. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಮೂಲತತ್ವಗಳು — ಕೆ. ಬಿ. ಬಕ್ಕಪ್ಪ
65. ಹೃದಯಾಘಾತ — ಪಿ. ಎಸ್. ಶಂಕರ್
66. ಆಭರಣಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ — ಡಿ. ಎ. ಚಿಕ್ಕಿ
67. ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಸೃಜಿಸಿದ ಮೂರು ಪಾತ್ರಗಳು
— ಎಂ. ಜಿ. ಬಿರಾದಾರ
68. ಯೋಜನೆಗಳೇಕೆ ಬೇಕು ? — ಎಸ್. ಎಸ್. ಯಮ್ಮಿ
69. ಸಗರನಾಡಿನ ಶಿವಶರಣರು — ವ್ಹಿ. ಶಿವಾನಂದ
70. ವಿಜ್ಞಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ — ಆರ್. ಎಸ್. ಭೂಸನೂರಮಠ
71. ವಿಜಯನಗರದ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಯುದ್ಧ — ಎಸ್. ಬಿ. ಕೋಡದ
72. ಬಸವಣ್ಣನವರನ್ನು ಕುರಿತ ಶಾಸನಗಳು — ಎಂ. ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ
73. ಆಧುನಿಕ ಭಾಷಾವಿಜ್ಞಾನ — ಜಿ. ಎಸ್. ಕುಳ್ಳಿ
74. ಪುರಾಣ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ — ಎಲ್. ಆರ್. ಹೆಗಡೆ
75. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಯೋಗ — ವ್ಹಿ. ಎಸ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ
76. ಅಧಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆಗಾಗಿ ಮಿಶ್ರತಳಿ ಬೆಳೆಗಳು — ಎ. ಸಿ. ಕಲ್ಯಾಣಿಮಠ
77. ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ — ಎಚ್. ಜಿ. ಲೋಕೂರ
78. ಹರಿಹರನ ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ — ಬಿ. ವ್ಹಿ. ಶಿರೂರ
79. ಹೊಟ್ಟೆಯ ಹುಣ್ಣು — ಪಿ. ಎಸ್. ಶಂಕರ
80. ಸಂಯೋಜಕ ಶಕ್ತಿ — ಬಿ. ಜಿ. ಜ್ಯೋತಿ
81. ಸಂಸದೀಯ ಸರಕಾರವು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವುದೇ ? — ವಸಂತ ಪಾಟೀಲ
82. ನಮ್ಮ ರೈತರೇಕೆ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾರೆ ? — ಎಂ. ಸಿ. ಕೆರೂಡ್ಡಿ

83. ನಗೆಗಾರ ನಯಸೇನ — ಎಂ. ಎಸ್. ಸುಂಕಾಪುರ
84. ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ — ವ್ಹಿ. ಎಸ್. ಕಂಬಿ
85. ಮಹಮೂದ ಗವಾನ — ಎಲ್. ಆರ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ
86. ಕೆಳದಿಯ ನಾಯಕರು — ಜಿ. ಎಸ್. ದೀಕ್ಷಿತ
87. ಮುಳುಗುಂದನಾಡು — ಎಸ್. ಎಚ್. ರಿತ್ತಿ
88. ಶ್ವಾಸಕೋಶಕ್ಷಯ — ಪಿ. ಎಸ್. ಶಂಕರ
89. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು — ಎಸ್. ಆರ್. ಗುಂಜಾಳ
90. ಮಿರ್ಜಾ ಘಾಲಿಬ್ — ಅಬ್ದುಲ್ ಮಜೀದಖಾನ್

VII. ವಿಶೇಷ ವಾಙ್ಮಯ ಪ್ರಸಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆ

		PRICE
1	ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿ ಹಾಗೂ ಅವರ ಕೃತಿಗಳು	0•50
2	ಮಹಾಕವಿ ರನ್ನ ಹಾಗೂ ಅವನ ಕೃತಿಗಳು	1•00
3	ಮಹಾಕವಿ ಪಂಪ ಹಾಗೂ ಅವನ ಕೃತಿಗಳು	1•00
4	ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿ : ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಕಾವ್ಯ	1•50
5	ಬಸವಣ್ಣನವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಹಾಗೂ ಜೀವನಸಿದ್ಧಿ	1•50
6	ಸಾಹಿತ್ಯವಿಮರ್ಶೆ	1•50

VIII. Other Publications
(ಇತರ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು)

1	Hubli City—A Study in Urban Economic Life *—B. R. Dhekney*	10•00
2	Private International Law *— N. K. Dixit & Negalur Ranganath*	10•00
3	The Structure of Kannada — *R. C. Hiremath*	5•00
4	विवेकचिंतामणि (Marathi rendering of Nijaguna Shivayogi's Viveka Chintamani in Kannada) (Joint publication of the Karnatak University, Dharwar & the Poona University, Poona) —Ed. *D. N. Awalikar*	6•75
5	ಸಸ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ — ಪಿ. ಎಸ್. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣಯ್ಯ	1•50
6	ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ — ಆರ್. ಎಸ್. ಹಮಸಾಗರ	4•00
7	ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ — ಆರ್. ಬಿ. ಕಂಠಿ	3•00
8	ಕನ್ನಡ ಸಂತರ ಪರಮಾರ್ಥಪಥ —ಅನು. : ಎಂ. ಎಸ್. ದೇಶಪಾಂಡೆ	5•00
9	ಕನ್ನಡ ಪರಮಾರ್ಥಸೋಪಾನ —ಸಂ. ಎಂ. ಎಸ್. ದೇಶಪಾಂಡೆ	2•50
10	Studies in State Administration —Ed. *G. S. Halappa*	15.00
11	Yashodhara Charita —Ed. *K. Krishnamoorthy*	5·00
12	Essays in Sanskrit Criticism *—K. Krishnamoorthy*	5.00

13 The First General Elections in Goa — 3.00
—G. S. Halappa, A. M. Rajashekharaiah & K. Raghavendra Rao

14 Sunyasampadane—Vol-I (*English version of a Kannada work with Commentary and Notes*) — 12.00
—Ed. *S. C. Nandimath, L. M. A. Menezes & R. C. Hiremath*

15 Kavi Kaumudi —Ed. *K. Krishnamoorthy* — 1·50

16 ಚನ್ನಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು —ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ — 15·00

17 ಷಟ್‌ಸ್ಥಲಪ್ರಭೆ —ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ — 7.00

18 ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧರಾಮೇಶ್ವರ ವಚನಗಳು —ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ — 20.00

19 ಶಿವಶರಣೆಯರ ವಚನಗಳು (ಸಮಗ್ರ ಸಂಪುಟ) — 20.00
—ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

20 Sunyasampadane—Vol-II — 20·00
—Ed. *S. S. Bhoosanurmath & Armando Menezes*

21 ಬಸವಣ್ಣನವರ ವಚನಗಳು —ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ — 20·00

22 ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ವಚನಗಳು —ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ — 7·00

23 ನೀಲಮ್ಮನ ವಚನಗಳು ಮತ್ತು ಲಿಂಗಮ್ಮನ ವಚನಗಳು — 5·00
—ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

24 ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಶಿವಶರಣೆಯರ ವಚನಗಳು — 5·00
—ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

25 ಅಮುಗೆ ರಾಯಮ್ಮನ ವಚನಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಕಮ್ಮನ ವಚನಗಳು —ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ — 5.00

26 Critical Essays on Indian Writing in English — 20·00
—Ed. *M. K. Naik, S. K. Desai and G. S. Amur*

27 Sāyaṇa's Subhāṣita-Sudhānidhi — 10.00
—Ed. *K. Krishnamoorthy*

28 ಶಾಸನಸಂಪದ —Ed. *R. C. Hiremath & M. M. Kalburgi* — 2.00

29 Urban Studies : An Aid to Research — 30.00
—B. N. Sinha & T. N. Achut Rao

30 Sunyasampadane (Vol. III)
—Ed. S. S. Bhoosnurmath & Armando Menezes

31 ಶೂನ್ಯಸಂಪಾದನೆ — (IN PRESS)
—ಸಂ. ಆರ್. ಸಿ. ಹಿರೇಮಠ

32 Old Peopele of Makunti — (IN PRESS)
—H. M. Marulasiddaiah

IX. UNIVERSITY JOURNALS

(Annuals)

1 Journal of the Karnatak University — Science
2 Journal of the Karnatak University — Humanities
3 Journal of the Karnatak University — Social Sciences

Rate of Annual Subscription for Each Journal:

Rs. 5-00 (In India)

2 Dollars
14 Shillings } (Foreign)

KARNATAK UNIVERSITY BULLETIN (MONTHLY)

Subscription :

Monthly : 50 paise
Annual : Rs. 6/-

ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ (ಅಯನ ಪತ್ರಿಕೆ)

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ : ರೂ. ೫/- (ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ಸಹಿತ)
ಬಿಡಿ ಸಂಚಿಕೆಯ ಬೆಲೆ : ರೂ. ೩/- (ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕ)

For details please write to :

The Director,
Extension Service & Publications,
Karnatak University,
DHARWAR-3 (Mysore State)

ವಿವರಗಳಿಗೆ ಬರೆಯಿರಿ :

ನಿರ್ದೇಶಕರು,
ವ್ಯಾಸಂಗ ವಿಸ್ತರಣ ಹಾಗು ಪ್ರಕಟನ ವಿಭಾಗ,
ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಧಾರವಾಡ-೩ (ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ)